

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 127, Σάββατο 9 Ιούνη 1979

Δρχ. 25

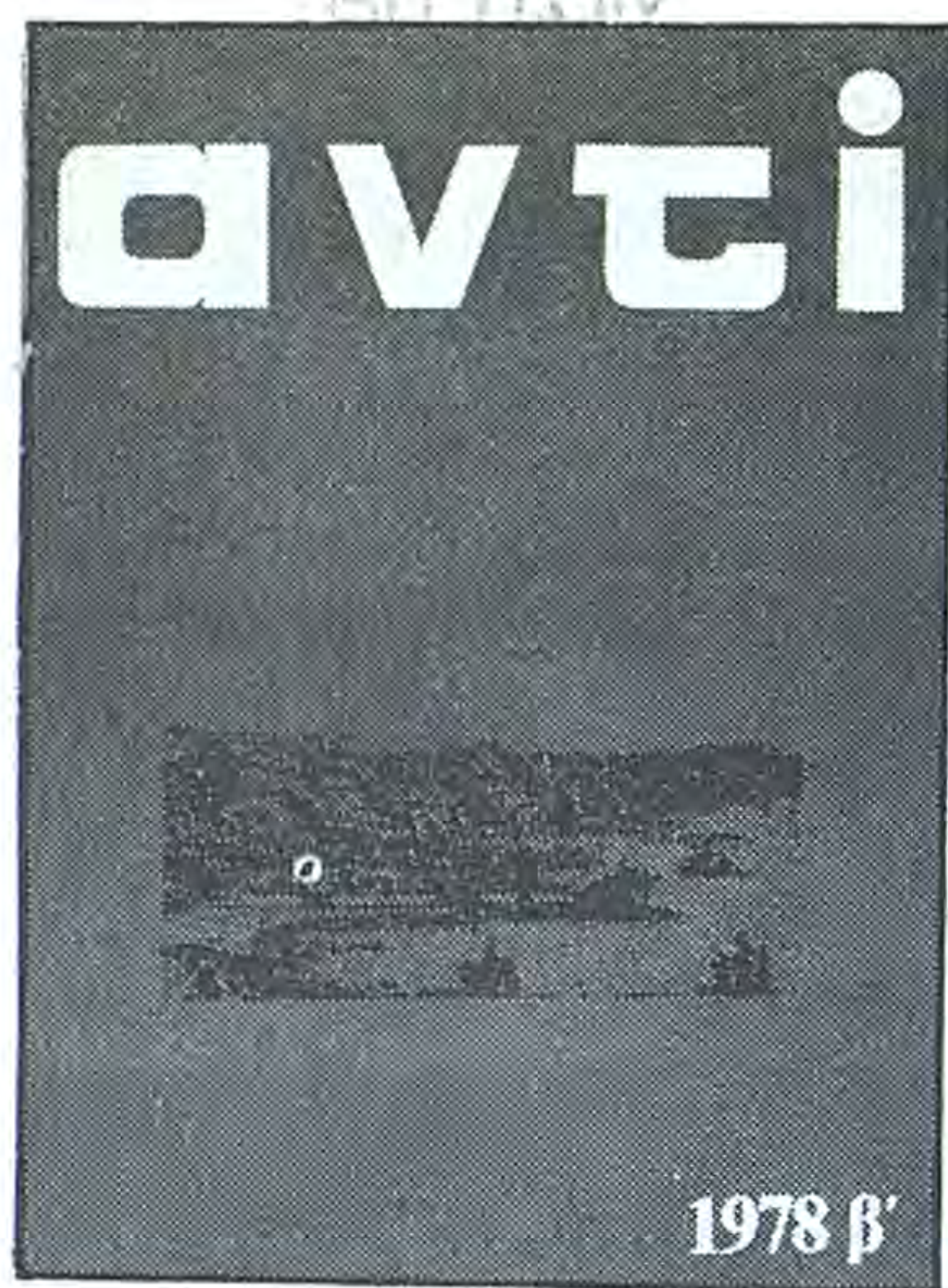
Κ. ΜΟΣΚΩΦ: 'Η διαμόρφωση τῆς
νεοελληνικῆς κοινωνίας

ΙΡΑΚ: 'Η σφαγή τῶν κομμουνιστῶν

Μ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑ:
'Ομόνοια, βράδυ-πρωΐ

Οί τόμοι
του «ΑΝΤΙ»,
πανόδετοι,
μέ πλήρη
πίνακα
περιεχομένων
προσφέρονται
για τή μελέτη:

- της πολιτικής ζωής του τόπου, μέ αναλυτικές καί αποκαλυπτικές έρευνες
- της σύγχρονης ιστορίας μας καί της 'Αντίστασης
- της οίκονομίας, της παιδείας, της κοινωνικής ζωής
- της διεθνούς επικαιρότητας
- των προβλημάτων ιδεολογίας καί της πνευματικής ζωής

«βαμος» εργαστηρι

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΣΙΝΩΠΗΣ 49
τηλ. 7707066-7783079
ΕΛΕΝΗ ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ

κεραμικά
φωτιστικά
ζωγραφική σε υφασμα
σε ξυλο
διαφημιστικά δωρα

εκδόσεις γράμματα

1. λεξικό μαρξιστικής-λενινιστικής φιλοσοφίας
σελ. 280, δρχ. 200
2. γκέοργκ λούκατς
μαρξισμός
καί σταλινισμός
σελ. 205, δρχ. 120
3. ντ. ριαζάνοφ
ό μάρξ κι ό ένγκελς
(όχι μόνο) για άρχάριους
σελ. 175, δρχ. 90
4. άντρί λεφέβρ
προβλήματα του μαρξισμού, σήμερα
σελ. 112, δρχ. 60
5. χ. μ. έντσενσμπέργκερ
ποιήματα
σελ. 112, δρχ. 70
6. ε. προεμπραξένσκι
τό πέρασμα
στό σοσιαλισμό
σελ. 134, δρχ. 80
7. λουί άλτουσέρ
για τον μάρξ
σελ. 260, δρχ. 150
8. ήλίας πετρόπουλος
ύπόκοσμος
καί καραγκιόζης
σελ. 200, δρχ. 150
9. μπέητσον, τζάκσον,
λαίνγκ, κ.ά.
σχιζοφρένεια
καί οίκογένεια
σελ. 328, δρχ. 190

Περίοδος Β'
Χρονος 6ος
Τεύχος 127

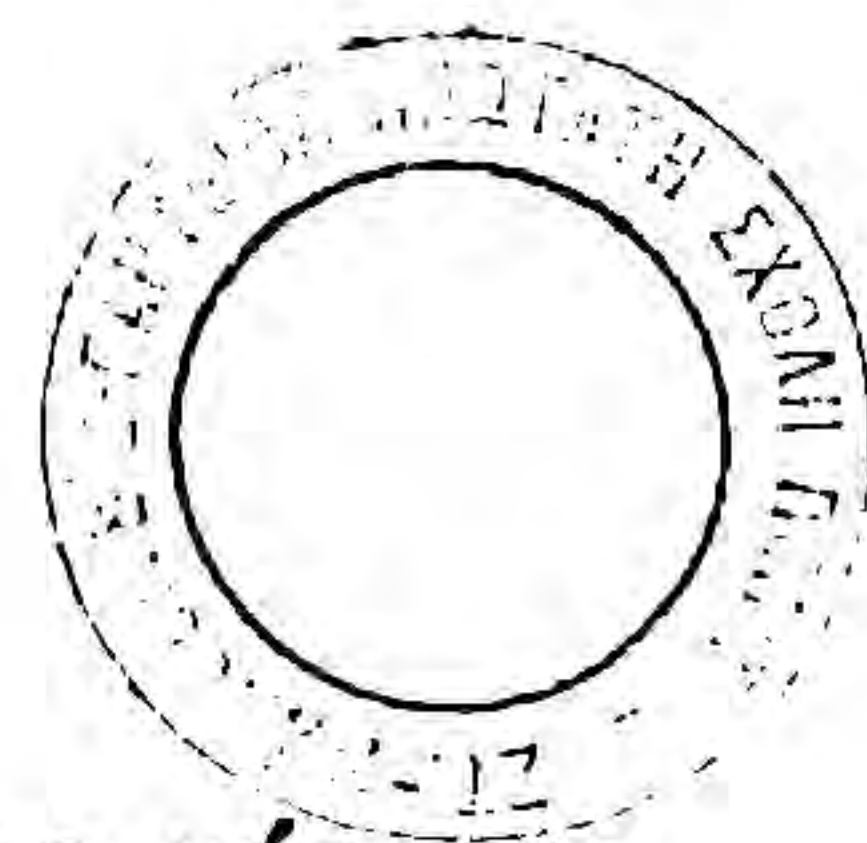
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60, 'Αθήνα 601
Τηλ. 732.713 - 732.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

πολιτικό δεκαπενθήμερο

'Από την εὐφορία της ένταξης στην περιουλλογή	4
πμερομηνίες	5
αντι-θεσεις	6
αντιθεσεις στον κοσμο	
ΓΑΛΛΙΑ - ΒΟΛΙΒΙΑ	9
αντι-θεματα	
Μ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑ: Σέ μέρος όπου φως δέ φέγγει	10
- Μεθεόρτιες αναδρομές	13
ΑΝΤ. ΑΓΓΕΛΟΥΛΗ (ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ): Γράμμα από την ξενητεία	14
ΚΥΡΑΣ ΑΔΑΜ: ΜΕΣΗ ΠΑΙΔΕΙΑ - έρευνα	
α. Μεταρρύθμιση: αδυναμίες και σύγχυση	15
β. Βασικές οι έλλειψεις - και τώρα όλοταχώς προς την αντιμεταρρύ- θμιση	18
γ. 'Απεργοσπαστικές δραστηριότη- τες του 'Υπουργείου	20
Θ. ΑΝΘΟΓΑΛΙΔΟΥ - ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗ: 'Η γραφειοκρατεία στην 'Εκπαί- δευση	22
ΑΓΓ. WORKING: Σχολή Γυναικών ..	25
Γ.Λ.: ΙΡΑΚ - οι σφαγές των Κομμου- νιστών και η δημοκρατική αλληλεγ- γύη	26
Γ. ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΥ: 'Η υπόθεση Μπάκκε και τά δικαιώματα των φυλε- τικών μειονοτήτων	28
Δ. ΜΙΧΕΛΙΔΗ: Στό κάτεργο της Πύ- λου	32
Γ. ΠΑΝΑΓΟΥ: 'Η «φιέστα» του Ζαπ- πείου	34
Κ. ΜΟΣΚΩΦ: 'Η διαμόρφωση της νεοελληνικής κοινωνίας	36
.....	44
Γ. ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ: 10η εβδομάδα νέων καλλιτεχνών	45
ΝΤ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ - ΡΟΓΚΑΝ: 'Ο ζω- γράφος Hélio	46
Δ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Τρεις ζωγράφοι της Θεσσαλονίκης	47
R. FILIZZOLA: 'Η γυναίκα - αντικει- μενο στον κινηματογράφο	48
Γ. ΓΙΑΝΝΑΡΗ: Βιβλιοκριτική (Β. Βα- σιλικός)	50
ΒΙΒΛΙΟ - παρουσίαση	51
διαλογος	52

ΜΕΣΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

'Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση : αντίστροφη μέτρηση

ΓΙΑ μιά μακρά ιστορική περίοδο, ό θεσμός της εκπαίδευσης στην ελληνι-
κή κοινωνία προκάλεσε τόν κάτ'έξοχόν μοχλό για την κοινωνική άνοδο των
λαϊκών και μικροαστικών στρωμάτων, και έναν από τους χαρακτηριστικότερους
δείκτες για τή ρευστότητα της ταξικής-κοινωνικής διάρθρωσης.

ΑΠΟ τήν εποχή όμως της πρώτης εκπαιδευτικής "μεταρρύθμισης" μέχρι σή-
μερα, οι διαδικασίες καπιταλιστικοποίησης της ελληνικής κοινωνίας διαμόρ-
φωσαν μιά μεγαλύτερη εξειδίκευση στον καταμερισμό της εργασίας και άρχι-
σαν σταδιακά νά θέτουν πολύμορφους φραγμούς στην κινητικότητα των στρωμά-
των της: τό ταξικό πλαίσιο άπόκτησε μεγαλύτερη σαφήνεια και ή δυνατότητα
κοινωνικής άνόδου μέσω της εκπαίδευσης, έγινε δυσκολώτερη ή τουλάχιστο
περιορίστηκε στην έκτασή της.

ΑΥΤΗ ή εξέλιξη του ελληνικού καπιταλισμού, άπαιτούσε από τήν άρχουσα
τάξη νά προσαρμόσει τήν εκπαίδευση στις σύγχρονες ανάγκες και άπαιτήσεις.
'Η μεταρρύθμιση του Γ. Παπανδρέου αποτέλεσε έκφραση αυτής της ανάγκης, ή
όποια έξ άλλου συνιστούσε και τόν άξονα του πολιτικού και του ευρύτερου
λαϊκού κινήματος της εποχής εκείνης.

Η ΕΚΛΟΓΙΚΕΥΣΗ όμως του μηχανισμού της κοινωνικής έκλογής, που πραγμα-
τοποιείται κα'α' μέσω της εκπαίδευσης, συνάντησε τή σθεναρή αντίσταση
των συντηρητικών δυνάμεων. Μόνο μετά τή μεταπολύτευση ή Δεξιά, έκχειρών-
τας νά έκσυγχρονιστεί και ή ΐδεια, υλοθέτησε τό σχέδιο της εκπαιδευτικής
μεταρρύθμισης.

ΔΕΝ θά άσχοληθούμε μέ τίς περιπέτειες και τίς αντιφάσεις της μεταρ-
ρυθμιστικής πολιτικής που χαράζουν οι έθύνοντες (βλ. σχετική έρευνα στο
τεύχος). Θά θέλαμε νά σταθούμε στη σημασία που έχει ή βαθμίδα της Μέσης
'Εκπαίδευσης για τόν ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό. 'Αποτελώντας τόν κύ-
ριο σχεδόν άξονα αναφοράς των διαφόρων μεταρρυθμιστικών νομοσχεδίων που
προώθησαν οι κυβερνήσεις του κ. Καραμανλή, ή βαθμίδα αυτή αναδειχναίτο
όσο και περυσότερο σε κύριο θεσμό για τήν επάνδρωση καιρίων μηχανισμών
του κράτους, της παραγωγής και της, μέ τήν εύρεία έννοια, ιδεολογίας. 'Η
σημασία που έχει αυτή ή βαθμίδα έξ άλλου είναι συνάρτημένη μέ τόν τρόπο
που συγκροτείται και λειτουργεί τό έξαρτημένο και υποανάπτυκτο κοινωνικό
καθεστώς της χώρας.

ΩΣ ΤΩΡΑ, ή πρωτοβουλία στον τομέα αυτό ανήκει στην, αντιφατική έστω,
πολιτική της κυβερνητικής παράταξης. Για νά προωθηθεί μ ε χ ρ ι τ έ -
λ ο υ σ ή μεταρρύθμιση και νά εμπλουτιστεί μέ πιο προωθημένα άξιολογι-
κά κριτήρια και στόχους, χρειάζεται νά υπάρξει ένα κοινωνικό κίνημα στο
χώρο της Μ.Ε. που θά έχει κατανοήσει τή σημασία αυτής της βαθμίδας για
τήν αναπαραγωγή του όλου κοινωνικού συστήματος.

ΕΝΑ τέτοιο κίνημα δέν μπορεί νά δημιουργηθεί από συντεχνιακές διεκ-
δικήσεις που, άποσυνδέοντας τά αϊτήματα άπ'τό πολιτικό τους πλαίσιο,
υποβαθμίζουν τόν κοινωνικό ρόλο που καλείται νά παίξει ό συνδικαλισμός
των μαθητών και κυρίως των καθηγητών. Αυτή ή υποβάθμιση όμως συντελεί,
άθελά της έστω, στη διαδικασία της αντίστροφης μέτρησης που όπως φαί-
νεται έχει άρχσει πιά για τή μεταρρύθμιση.

‘Από τήν εὐφορία τῆς ἔνταξης στήν περισυλλογή...

Ἡ «ΣΕΜΝΗ ΤΕΛΕΤΗ» στό Ζάππειο, μπορεί νά κύλησε ὠραία... Καί ὁ δανικός Τύπος νά θύμησε πώς ἡ Εὐρώπη γέννησε, στήν Κρήτη, τό Μίνωα, τό Ραδάμανθυ καί τό Σαρπηδόνα, πώς Εὐρώπη, δηλαδή, θά πεῖ Ἑλλάδα... Ὅμως τά προβλήματα, ἔσωτερικά καί ἔξωτερικά, παραμένουν. Καί ἂν ὑποθεθεῖ πώς ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς ἤθελε νά παρατείνει, ἔστω γιά λίγες ἀκόμα μέρες, τήν εὐφρόσυνη διάθεση πού τοῦ χάρισε ἡ ἔνταξη, οἱ καλοί μας ἀτλαντικοί «σύμμαχοι» φρόντισαν νά τοῦ θυμίσουν πώς οἱ μουσικές, οἱ σημαίες καί τά ταμπόυρα, πῆραν τέλος: «Ἡ ΕΟΚ – δήλωσε στήν Ἀθήνα, λίγο προτοῦ ἐπιστρέψει στίς Βρυξέλλες, ὁ Βέλγος ὑπουργός Ἑξωτερικῶν κ. Σιμονέ – δέν προτίθεται νά παρέμβει στήν ἑλληνοτουρκική διένεξη. Ἐπιθυμεῖ ὅμως νά μὴν ὑπάρχουν προστριβές μεταξύ τῶν δύο χωρῶν»... Ἡ Οὐάσιγκτον θέλει νά πιστεῦει – δήλωσαν ἀπό τήν πλευρά τους κύκλοι προσκεῖμενοι στό Σταίητ Ντηπάρτμεντ – ὅτι ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός θά ἔχει τώρα, μετά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδας στήν ΕΟΚ, «περισσότερο χρόνο γιά ν’ ἀσχοληθεῖ μέ ἄλλα ἔξωτερικά προβλήματα τῆς χώρας». Καί φυσικά, μεταξύ τῶν προβλημάτων αὐτῶν, εἶναι τό θέμα τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς ἀμυντικῆς συμφωνίας (βάσεις), ἡ ἐπανένταξη στό στρατιωτικό ΝΑΤΟ, τά προβλήματα τοῦ Αἰγαίου, κλπ.

Οἱ «συμμαχικές» ὑπομνήσεις ὅμως ἀποδείχθηκαν βραχύβιες. Γιατί, στό μεταξύ, μεσολάβησαν οἱ πράξεις: Ὁ ἴδιος ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ ΝΑΤΟ, Ἀλεξάντερ Χαίηγκ, ἀνέλαβε – μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐαρινῆς συνόδου τοῦ ΝΑΤΟ, στή Χάγη – νά ἐπεξεργασθεῖ νέα (ὑπ. ἀρ. 3) φόρμουλα, γιά τήν ἐπάνοδο τῆς Ἑλλάδας στή στρατιωτική δομή τῆς Συμμαχίας... Ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργός Ἑξωτερικῶν τῶν ΗΠΑ, Σάυρους Βάνς, ἀνέλαβε νά ἐξηγήσει στόν κ. Ράλλη ὅτι «ζωτικά ἔθνη συμφέροντα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, περιλαμβάνονται στήν προσπάθεια γιά ἐπανεξοπλισμό τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Τουρκίας»... Ὁ ἴδιος ὁ Δυτικογερμανός ὑπουργός Ἑξωτερικῶν κ. Γκένσερ, ἀνέλαβε νά προσφέρει τίς καλές του ὑπηρεσίες, γιά μιὰ κοινὴ ἀμερικανογερμανικὴ προσπάθεια «γεφυρώσεως» τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν!

Ἐνα δύσκολο «ἐγχείρημα»...

Ἡ «γεφύρωση», φυσικά, δέν εἶναι εὐκολο ἐγχείρημα. Διότι, πρῶτο, ἡ Τουρκία ζητεῖ ὅπως ἡ δική της ἐπιχειρησιακὴ εὐθύνη, στόν ἐναέριο χώρο τοῦ Αἰγαίου, ἐπεκταθεῖ στὰ τριάντα μίλια. (Αὐτό στήν ἀπλοελληνική θά πεῖ ὅτι μιὰ ὁλόκληρη ἀλυσίδα ἑλληνικῶν νησιῶν – Χίος, Σάμος, Μυτιλήνη, Ρόδος, κλπ – θά τεθοῦν ὑπὸ τήν ὁμπρέλα τῆς τουρκικῆς «προστασίας»!). Διότι, δεύτερο, οἱ Ἕλληνες ἀπέρριψαν τήν ὑπ. ἀρ. 2 «συμβιβαστική» φόρμουλα τοῦ Χαίηγκ, πού ἔθετε τήν ἑλληνικὴ ἐπιχειρησιακὴ εὐθύνη – θαλάσσια καί ἐναέρια – ὑπὸ τόν ἔλεγχο τοῦ «συμμαχικοῦ» ἀρχηγείου τῆς Νεάπολης καί τοῦ ἐπίσης «συμμαχικοῦ» ἀρχηγείου τῆς Λάρισας, ὑπὸ μὴ Ἕλληνα διοικητή... Διότι, τρίτο, ἡ Ἀθήνα ἀρνεῖται νά ὑπογράψει τήν ἑλληνοαμερικανικὴ ἀμυντικὴ συμφωνία, ἂν, προηγουμένα, δέν τακτοποιηθεῖ τό θέμα τῶν «εἰδικῶν σχέσεων» τῆς Ἑλλάδας μέ τό ΝΑΤΟ. Διότι, τέταρτο, στό πλέγμα τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν, δέν εἶναι μόνο τό πρόβλημα τοῦ ἐναερίου χώρου, ἀλλὰ καί τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας, τό «πρόβλημα» τῆς τουρκικῆς μειονότητος στή Θράκη καί, φυσικά, τό Κυπριακό! «Οἱ ΗΠΑ – δήλωνε τήν

περασμένη ἐβδομάδα, στή Χάγη, ἐκπρόσωπος τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ – ἐνῶ δέν ἔχουν κάποιο νέο σχέδιο γιά τό Κυπριακό καί δέν μεσολαβοῦν ἄμεσα μεταξύ Ἑλλάδας καί Τουρκίας, ὡστόσο, συζητοῦν τό πρόβλημα τόσο μέ τήν Ἀθήνα, ὅσο καί μέ τήν Ἀγκυρα»...

Ἡ στρουγγα καί ἡ «ἀντιρρόπηση»

Ἀλλά ἂν τό θέμα τῆς ἐπανόδου τῆς χώρας στό στρατιωτικό ΝΑΤΟ, ἦταν τό πρῶτο πρόβλημα πού ἀπασχόλησε τό ὑπουργικό συμβούλιο ἄμεσα μετά τήν ἔνταξη τῆς χώρας στήν ΕΟΚ – καί γιά τήν προτεραιότητα αὐτὴ συνέβαλαν ἡ σύγκληση τῆς ἐαρινῆς συνόδου τοῦ ΝΑΤΟ καί ἡ ἐπὶ θύραις (30 Ἰουνίου) ἀποχώρηση τοῦ Χαίηγκ ἀπὸ τήν ἡγεσία τοῦ Βορειοατλαντικοῦ Συμφώνου... – αὐτό δέν σημαίνει πώς ἄλλα, ἐπείγοντα καί ὀξύτατα, προβλήματα, δέν ὑπάρχουν: Προβλήματα πού συνδέονται ἄμεσα μέ τήν ΕΟΚ, καί προβλήματα πού ἀποτελοῦν ἀφ’ ἐαυτῶν στόχους τῆς ἔξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ κ. Καραμανλῆ. Μέσα στὰ τελευταία αὐτά, ὑπάγονται:

1.-Ἡ ΠΡΟΩΘΗΣΗ τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας. Ἦδη, τό «ἐγκάρδιο μήνυμα» Ζίβκωφ πρὸς Καραμανλῆ, προεξοφλεῖ ὅτι, μέσα στό Νοέμβριο, θά πραγματοποιηθεῖ στήν Ἀθήνα ἡ ὑπ. ἀρ. 2 διαβαλκανικὴ συνάντηση, μέ ἀποκλειστικά θέματα τήν ἀνάπτυξη τῶν συγκοινωνιῶν καί ἐπικοινωνιῶν στή Βαλκανική.

2.-Ἡ ΕΜΠΕΔΩΣΗ τῶν ἑλληνικῶν «ἀνοιγμάτων» πρὸς τίς σοσιαλιστικὲς χώρες. Ἦδη, τό ἑλληνικὸ ὑπουργεῖο Ἑξωτερικῶν προετοιμάζει τὰ ταξίδια τοῦ πρωθυπουργοῦ πρὸς Μόσχα, Βαρσοβία, Βουδαπέστη καί Πράγα, πού προγραμματίζονται γιά τό ἐρχόμενο φθινόπωρο.

Τόσο στὰ ταξίδια αὐτά, ὅσο καί στή σύγκληση τῆς ὑπ. ἀρ. 2 διαβαλκανικῆς στήν Ἀθήνα, ὁ κ. Καραμανλῆς δίδει ἰδιαίτερη βαρύτητα: Πιστεύει ὅτι ἀποτελοῦν ἓνα εἶδος «ἀντιρρόπησης» στόν μέχρι τώρα μονοσήμαντο ἀτλαντισμό του, πού θά τοῦ ἐπιτρέψει μεγαλύτερη εὐχέρεια κινήσεων, τόσο στόν εὐρωπαϊκό, ὅσο καί στό μεσογειακό - ἀραβικό κόσμο. Στό τέλος - τέλος, ἀνομολογεῖ τώρα ὁ κ. Καραμανλῆς, εἶμαι ὁ μόνος Εὐρωπαῖος πρωθυπουργός πού δέν ἐπισκέφθηκα ἀκόμα τὴ Μόσχα! Καί, μέ τήν ὁμολογία του αὐτὴ, ἀπαντᾷ καί σέ-κάποιους «ἀνησυχοῦντες» τῆς ἄκρας δεξιᾶς, πού «διερωτῶνται» μήπως ἡ ἐνεργειακὴ συνεργασία Ἑλλάδος - Βουλγαρίας, εἶναι... ὑπέρμετρα προωθημένη ἢ μήπως ἡ συσσώρευση τόσων ἐπισκέψεων σέ πρωτεύουσες σοσιαλιστικῶν χωρῶν, ἀποθαρρύνει τοὺς «συμμάχους» νά μᾶς δεχθοῦν πίσω στή στρουγγα τοῦ στρατιωτικοῦ ΝΑΤΟ!

Τά μετά τήν ἔνταξη

Ἀλλὰ ὑπάρχουν καί τά συναφῆ μέ τήν ἔνταξη προβλήματα. Ἡ ἐπικύρωση τῆς συμφωνίας, ἀπὸ τὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων καί ἡ ἐπικύρωση ἀπὸ τὰ κοινοβούλια τῶν Ἑννέα». Καί γιά ὅ,τι ἀφορᾷ τήν ἐπικύρωση ἀπὸ τό ἑλληνικὸ κοινοβούλιο, «πρόβλημα» δέν ὑπάρχει γιά τήν κυβέρνηση. Τὰ «κουκιά» ἔχουν μετρηθεῖ ἐπανειλημμένα: 175 οἱ ψῆφοι τῆς «Ν.Δ.», σύν 4 τοῦ ΚΟΔΗΣΟ, σύν 5 τῆς ΕΔΗΚ, σύν 2 τοῦ ΚΚΕ Ἑσωτερικοῦ καί τῆς ΕΔΑ, σύν 3 τῶν ἀνεξαρτήτων, σύν 5 τῆς λεγόμενης «Ἐθνικῆς Παράταξης». Σύνολο: 194. Ἀλλὰ καί ἂν ὑπάρξουν μερικὲς «διαρροές», ἀπὸ τήν ΕΔΗΚ ἢ τήν «Ἐθνικὴ Παράταξη», ἡ κυβέρνηση ἔχει ἐξασφαλισμένες τίς 190 ψήφους, ὅπως ὑπολογίζει, τουλάχιστον, ἡ ἴδια.

Ἡ κυβέρνηση θεωρεῖ δεδομένη τήν ἐπικύρωση τῆς συμφωνίας καί ἀπὸ τὰ ἐννέα εὐρωπαϊκὰ κοινοβούλια. Παραδέχεται, ὡστόσο, ὅτι σέ ὁρισμένα κοινοβούλια, ὅπως στό γαλλικὸ ἢ τό ὀλλανδικό, ἡ ἀντιπολίτευση θά ἐπιχειρήσει νά δημιουργήσει κάποια θέματα. Τό Γαλλικὸ ΚΚ λ.χ., θά ἐπαναλάβει τίς γνω-

στές θέσεις του ότι η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ – και γενικότερα η διεύρυνση της Κοινότητας – θα είναι καταστροφική για τους Γάλλους εργαζόμενους, για τους Γάλλους οίνο-παραγωγούς, για τη γαλλική ναυτιλία και, προπαντός για την γαλλική αγροτική οικονομία. Στην όλλανδική Βουλή, οι επιφυλάξεις που θα διατυπωθούν, θα είναι επιφυλάξεις άλλης τάξεως, έφόσον θα επισημαίνουν, κυρίως, παραβάσεις πολιτικών ελευθεριών ή δημοκρατικών αρχών: Νόμος 330, προληπτική λογοκρισία δίσκων και ταινιών, σκληρή νομοθεσία απέναντι στους συνειδησιακούς αντιρρησίες, στρατιωτική τηλεόραση (YENEA), κ.ά. Όμως τόσο στο γαλλικό, όσο και στο όλλανδικό κοινοβούλιο, ο συσχετισμός δυνάμεων είναι όπωσδήποτε υπέρ της είσοδής της Ελλάδας στην Κοινότητα. Δέν αποκλείεται, φυσικά, όρισμένες από τις κυβερνήσεις των «έννέα» να τό παίξουν διαφορετικά: Νά «τρενάρουν» την επικύρωση, ασκώντας έμμεση πίεση στον κ. Καραμανλή, για μία «συμπεφωνημένη επίλυση των έλληνοτουρκικών διαφορών». Όμως αυτό είναι κάτι που απομένει ν' αποδειχθεί.

Άμεσα συνδεδεμένος μέ την ένταξη, είναι και ό «επί θύραις» – κατά τον χαρακτηρισμό υπεύθυνων ύπουργών – ανασχηματισμός. Φυσικά, ό επί των διαψεύσεων ύφυπουργός Προεδρίας κ. Τσαλδάρης, δέν παρέλειψε, και την έβδομάδα αυτή, νά «διαψεύσει» τις σχετικές πληροφορίες... Προφανώς, ό ίδιος ό κ. Καραμανλής δέν ήθελε νά δώσει στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη την αίσθηση ότι άνέμενε – per mare e per terra – την ένταξη, για νά προχωρήσει στην ανασύνθεση της κυβέρνησής του! Αντίθετα, έχει κάθε λόγο ν' αποδείξει ότι η πολιτική σταθερότητα στην Ελλάδα, είναι αταλάντευτη.

Όστόσο, ό ίδιος ό Έλληνας πρωθυπουργός, σ' ένα στενό κύκλο φίλων και συνεργατών του, αναγνωρίζει ότι μέ αυτό τό «μαγαζί» (= τό ύπουργικό συμβούλιο), δέν γίνεται τίποτε και ότι κανένα από τά προβλήματα που συναρτώνται μέ την ένταξη (διαρθρωτικές αλλαγές, εκσυγχρονισμός της διοίκησης, αναπτυξιακά προγράμματα, παιδεία, κλπ), δέν πρόκειται νά λυθεί. Σχετικά, αναφέρεται ότι ό κ. Καραμανλής είναι αποφασισμένος ν' απαλλαγεί από τό σύνολο σχεδόν των σημερινών ύφυπουργών – τους όποιους προτίθεται ν' αντικαταστήσει μέ «ευρωπαϊκής παιδείας τεχνοκράτες» – και νά προχωρήσει σέ ριζικές αλλαγές, σέ επίπεδο ύπουργών. Άλλωστε, μιλώντας στό Ζάππειο, άμέσως μετά την τελετή της ύπογραφής της συμφωνίας, τόνισε την πρόθεσή του νά «επιχειρήσει» θεσμικούς εκσυγχρονισμούς και άλλες αλλαγές, προκειμένου – όπως είπε – νά διευκολυνθεί ή πορεία της χώρας στις νέες συνθήκες της ένταξης. «Έχουμε – πρόσθεσε – συνείδηση των δυσχερειών». Και, φυσικά, μαζί μέ τις δυσχέριες που έθεσε ή ένταξη, θα πρέπει νά συνεκτιμηθούν και οι «έγγενεις» του συστήματος: Καλπάζων πληθωρισμός, ανατιμήσεις ειδών διατροφής και ή αντιφατικότητα – και προχειρότητα – της κυβερνητικής εισοδηματικής πολιτικής.

Τέλος, εντός ή εκτός του κύκλου των «έγγενών δυσχερειών», θα πρέπει νά προστεθούν ό πόλεμος μεταξύ των δελφίνων, οι εκθέσεις των κυβερνητικών ύπηρεσιών ότι «ή πολιτική επιρροή του ΠΑΣΟΚ όλοένα άνέρχεται» και ή άγωνία ως προς την ώρα «Χ» των εκλογών. Μερικοί ύπουργοί πιστεύουν ότι ό προσφορότερος χρόνος για τή διενέργεια εκλογών, προς όφελος της «Ν.Δ.», θα είναι άμέσως μετά την επικύρωση της συμφωνίας από τά κοινοβούλια των «έννέα» (τέλη 1981). Άλλοι πιστεύουν ότι τό «θάμπος» της ένταξης θα έχει, μέχρι τότε, διαλυθεί και ότι, συνεπώς, ό καταλληλότερος χρόνος για εκλογές θα μπορούσε νά ήταν ή άνοιξη του '80. Όπως και άν έχει τό πράγμα, βέβαιο είναι ότι – μετά την ευφορία της ένταξης – ήλθαν τώρα οι ώρες της περισυλλογής: Έκλογές και πότε; Μετάβαση στην προεδρία, από την πρωθυπουργία, ναι ή όχι; Ανασχηματισμός τον Ιούνιο ή τό φθινόπωρο; Και προπαντός: Πώς και μέ ποιούς θα λυθούν τά καυτά προβλήματα μιας καυτής καθημερινότητας; Οι «Μπάλκοι» αποδείχτηκαν άνίκανοι και ό λαός δέν έπαυσε, στις διεκδικήσεις του, νά είναι «επικίνδυνος»...

ANTHΝΩΡ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ

ΜΑΪΟΣ

Τετάρτη 23:

● Ένας Ναζι άξιωματικός πυροβολικού, εκπρόσωπος της «σκληρής» πτέρυγας του χριστιανοδημοκρατικού κόμματος, ό Κάρλ Κάρστενς, εκλέγεται άπ' την Όμοσπονδιακή Βουλή της Γερμανίας πρόεδρος της χώρας, αντικαθιστώντας τον φιλελεύθερο Βάλτερ Σέελ.

● Ό Πιέρ Τρυντώ, άρχηγός του φιλελεύθερου κόμματος του Καναδά και πρωθυπουργός της χώρας για 11 συνεχή χρόνια χάνει τις εκλογές άπ' τον Τζόε Κλάρκ, άρχηγό του Προοδευτικού Συντηρητικού κόμματος.

Παρασκευή 25:

● Βίαιες συγκρούσεις Μουσουλμάνων-Άριστερών στις άντιαμερικανικές διαδηλώσεις που όργανώθηκαν χτές σέ 15 πόλεις της Περσίας και στις όποιες πήραν μέρος έκατομύρια πολίτες.

● Ό Διοικητής της Έθνικής Τράπεζας κ. Άγγελόπουλος κατά την όμιλία του στην έτήσια συνέλευση των μετόχων του ίδρύματος διατύπωσε έντονες επιφυλάξεις για τή γενική χρηματοδοτική πολιτική της κυβέρνησης και χαρακτήρισε όρισμένα μέτρα σαν τροφοδοτικά του πληθωρισμού.

Σάββατο 26:

● Ένώ ή ελληνική κυβέρνηση έχει άπορρίψει τά 4 από τά 5 σημεία του νέου (φιλοτουρκικού και άμερικανόπνευστου) «σχεδίου Χαίηγκ» για την επανένταξη στό NATO, γίνεται γνωστό ότι τό NATO άντέδρασε προκλητικά στή θέση της Ελλάδας σχεδιάζοντας πριν λίγες μέρες πτήση Νατοϊκών άεροπλάνων – και τουρκικών μαζί – πάνω άπ' τό Αιγαίο, χωρίς νά ειδοποιηθεί ή ελληνική κυβέρνηση.

Δευτέρα 28:

● Η Ελλάδα γίνεται 10ο μέλος της ΕΟΚ μέσα από μία τελετουργική ύπογραφή της συνθήκης έντάξεως στό Ζάππειο.

Τετάρτη 30:

● Σέ μία προσπάθεια άρσης του άδιεξόδου στις συνομιλίες για την επανένταξη στό NATO ό Υπ. Έξωτερικών κ. Γ. Ράλλης, που μετέχει στην έαρινή σύνοδο των ύπ. Έξωτερικών του NATO, συναντιέται μέ τό Γερμανό συνάδελφό του Γκένσερ μετά από τή δεδηλωμένη πρόθεση της Δ. Γερμανίας νά αναλάβει μεσολαθητικό ρόλο που θα διασκέδαζε τις άρνητικές έντυπώσεις του πρόσφατου φιλοαμερικανικού «σχεδίου Χαίηγκ».

● Στή Νικαράγουα ό ύπ. Έξωτερικών του δικτάτορα Σομόζα, χαρακτηρίζει σαν «έξαιρετικά έπειγουσα» την κατάσταση που δημιουργεί ή παρατεινόμενη και επεκτεινόμενη δράση των άνταρτών Σαντινίστας

Πέμπτη 31:

● Κυβερνητικοί κύκλοι ύποστηρίζουν ότι ό ύπ. Έξωτερικών κ. Ράλλης έκανε γνωστό στις συνομιλίες που είχε μέ τον άμερικανό συνάδελφό του στή Χάγη, ότι ύπάρχει ήδη δυσμενές κλίμα στις σχέσεις των δύο χωρών τους λόγω της άυξημένης άμερικανικής βοήθειας στην Τουρκία και της έκκρεμότητας στό θέμα του NATO.

● Τό Χορσάαρ, τό μεγαλύτερο λιμάνι της Περσίας που βρίσκεται στό νότιο τμήμα της χώρας, διχοτομείται μετά από διήμερες συγκρούσεις άνάμεσα σέ Άραβες άντάρτες άυτόνομιστές και περσικές στρατιωτικές δυνάμεις.

ΙΟΥΝΙΟΣ

Παρασκευή 1:

● Η άπόφαση του 5μελους έφετείου στην ύπόθεση της φασιστικής βομβιστικής ομάδας, καταδικάζει τους 10 από τους 11 κατηγορούμενους μέ ποινές που κυμαίνονται από ισόβια κάθειρξη μέχρι 10 μήνες. Οι 7 από τους δέκα καταδικάστηκαν σέ ποινές φυλάκισης 4 έτών και κάτω.

● Σοβαρό πρόβλημα στις σχέσεις Ευρώπης-Άμερικής και έντονες διαμαρτυρίες της πρώτης προκαλεί ή άπόφαση του προέδρου Κάρτερ για έπίδότηση των άμερικανικών εισαγωγών πετρελαίων κατά 5 δολ. τό βαρέλι.

● Δυό μέρες πριν τις Ιταλικές εκλογές, μιλώντας στην κεντρική προεκλογική εκδήλωση στή Ρώμη, στην όποια παραβρέθηκε και ό Σ. Καρίγιο, ό Μπερλίνγκουερ δηλώνει ότι: «Ό ευρωκομμουνισμός ένώνει τους Ισπανούς, Ιταλούς και Γάλλους κομμουνιστές».

Σάββατο 2:

● Η τουρκική κυβέρνηση έκανε προσφυγή στις 9 χώρες της ΕΟΚ, μέ την όποία ζητεί νά άποδεχθεί ή Ελλάδα τό σχέδιο Χαίηγκ – «έναντι των πλεονεκτημάτων της από την ένταξη στην ΕΟΚ» – για νά άρθεί και τό θέτο της Τουρκίας για την επανένταξη της Ελλάδας στό NATO.

Κυριακή 3

● Η ύποδοχή του Πάπα Ιωάννη – Παύλου Β' στην παλιά πρωτεύουσα της Πολωνίας Γκνιέζο είναι άποθεωτική και γίνεται άφορμή για έντονη προπαγάνδα.

● Σέ άντιπυρηνική διαδήλωση στην Τουδέλη της Ισπανίας σκοτώνεται νέα από άστυνομικούς.

Δευτέρα 4

● Στις γενικές εκλογές της Ιταλίας παρουσιάζουν πτώση οι κομμουνιστές και οι χριστιανοδημοκράτες. Τά μικρά κόμματα προσκομίζουν τά εκλογικά όφέλη και τό πολιτικό άδιέξοδο παραμένει.

Τρίτη 5

● Φάση ύφεσης στις σοβιετοκινεζικές σχέσεις μετά την κινεζική άπάντηση στις σοβιετικές προτάσεις για προσέγγιση.

ΟΙ ΠΑΛΙΕΣ, ΚΑΛΕΣ ΜΕΡΕΣ...

Ο δόκτωρ Κάρλ Κάρστενς κατάγεται από μικροαστική γερμανική οικογένεια. Έκπροσώπησε διπλωματικά τη Γερμανία στα χρόνια του ψυχρού πολέμου, εκλέχτηκε βουλευτής του χριστιανοδημοκρατικού κόμματος μόλις τό 1972, διετέλεσε αρχηγός της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματός του και στίς 23 Μαΐου εκλέχτηκε πρόεδρος του γερμανικού κράτους. Αυτή είναι συνοπτικά ή πολιτική πορεία του άνδρός. Η πρόσφατη εκλογή του στο αξίωμα του προέδρου, μέ τή θερμή συμπαράσταση του εκπροσώπου της «Μαύρης Διεθνούς» βαυαροῦ πρωθυπουργού και προέδρου τής γερμανικής Χριστιανοκοινωνικής Ένωσης Φράνς - Γιόζεφ Στράους έπισφράγισε μιά δεξιά στροφή πού έχει αρχίσει εδώ και καιρό νά παρατηρείται στήν πολιτική ζωή τής Γερμανίας.

Ο κ. Κάρστενς είναι πρώην εθνικοσοσιαλιστής, αξιωματικός στό στρατό τής Βέρμαχ, μέ πολλές επιτυχίες στήν προώθηση τής ρεβανσιστικής πολιτικής τής Γερμανίας τήν εποχή του «οικονομικού θαύματος» τής Γερμανίας και ό μοναδικός πολιτικός στήν Εύρώπη πού, εκφράζοντας άκριβώς τά συμφέροντα τών αντιδραστικών δυνάμεων τής χώρας του, αντιτάχθηκε στήν τελική Πράξη του Έλσίνκι. Συνεπώς μέ τίς προχιτλερικές «έθνικόφρονες» θέσεις του, καταπολέμησε και μετά τόν πόλεμο όποιαδήποτε φιλελεύθερη κίνηση πού στρέφονταν ενάντια στό κλίμα τής καλλιεργούμενης ψύχωσης, συμβάλλοντας κι' αυτός στήν επεξεργασία ενός θεσμικού πλαισίου και μιās έρμηνείας τών «συνταγματικών δικαιωμάτων» πού θά αντιμετώπισει σάν εγκληματίες τούς ριζοσπάστες άριστερούς φοιτητές και θά φέρει στό προσκήνιο τίς δυνάμεις εκείνες πού αναπολούν μέ νοσταλγία «τό κλέος του κραταιού Ράιχ».

Μετά τήν εκλογή του ό Στράους δήλωσε ότι θά διεκδικήσει τό χρίσμα του καγκελαρίου σάν εκπρόσωπος όλης τής Δεξιάς, γιά ν' αντιμετωπιστεί μέ μεγαλύτερη «πυγμή» ή πολιτική τών σοσιαλδημοκρατών - φιλελευθέρων. Άπειλεί έτσι νά σπάσει τή συμμαχία του κόμματός του μέ τούς χριστιανοδημοκράτες πού κατεβάζουν δικό τους υποψήφιο «μετριοπαθή» και σκέφτεται νά επεκτείνει τίς οργανώσεις του κόμματός του σέ όλα τά γερμανικά κρατίδια.

Ανεξάρτητα άπ' τήν πορεία πού θ' ακολουθήσει τό φαινόμενο τής «δεξιάς στροφής», ή σύγχρονη φάση τής πολιτικής ιστορίας αυτής τής χώρας θυμίζει κάποια συμπτώματα

τής ανάπηρης Δημοκρατίας τής Βαϊμάρης. Καί τότε και τώρα, οι πολιτικές δυνάμεις πού εκπροσωπούσαν τό σοσιαλδημοκρατικό χώρο, πλειοδοτούσαν στή συγκρότηση ενός αυταρχικού κράτους πού τελικά, γέννησε άπ' τούς ίδιους και τούς κόλπους του, τούς ισχυρούς άνδρες πού θά επιχειρήσουν νά αποκαταστήσουν τήν «κλονισμένη υπερηφάνεια» του γερμανικού λαού. Τό «συνταγματικό κράτος» τής μεταπυλεμικής Γερμανίας παρέχει τή δυνατότητα νά αναπαράγονται οι δομές κι' ή πολιτική συμπεριφορά πού θά εξασφαλίσουν τήν «κοινωνική ειρήνη» και τήν «τάξη» καταστρέφοντας τίς δυσαρέσκειες τών «μειοψηφιών» και εξασφαλίζοντας, ταυτόχρονα τήν χειρουργημένη συνένωση του πολίτη στήν ισχυροποίηση τής αυθεντίας του κράτους. Η εκλογή του Κάρστενς είναι κι' αυτή ένα σύμπτωμα τών δομών τής μεταπολεμικής πολιτείας στή Γερμανία.

«ΤΡΑΒΑ ΣΤΟ ΣΟΥΦΛΙ ΝΑ ΡΩΤΗΣΕΙΣ»

Αυτό είπε ό κ. Ζαρντινίδης σέ συνέντευξή του, στόν κ. Μ. Δημητρίου στό «ΒΗΜΑ» τής 3 Ιουνίου 1979. Ο κ. Ζαρντινίδης είναι ύπουργός Δημοσίων Έργων αλλά αν χρειαστεί θά ξαναπάρει τό τόμυγκαν στά χέρια του· γιατί, αν ρωτήσει κανείς στό Σουφλί... θά δει τί θά του πουνε γιά τό Νίκο τό Ζαρντινίδη όταν πολέμησε έθελοντής τούς... «συμμορίτες, πώς τούς λέτε; αντάρτες; έστω αντάρτες...»

Ο κ. ύπουργός πού πάνω άπ' όλα βάζει τήν «άποφασιστικότητα», όπως τόδειξε και στήν περίπτωση του νομάρχη κ. Πυλαρινού, θεωρεί ότι όταν ό ίδιος κρίνει πώς εξαντλείται ή ύπομονή του, πρέπει νά περάσει σέ δράση.

Έτσι έκανε και πρόσφατα, στά έπεισόδια τής «Χαβούζας» του Κερασινίου. Πήγαν κάτι Άγγλοι τεχνικοί νά φιλομογραφήσουν τούς άγωγούς. Οι κάτοικοι τής περιοχής άποπειράθηκαν νά έμπυδίσουν τό «έπιστημονικό» έργο» και ό κ. Ζαρντινίδης κάλεσε τά ΜΑΤ. Ένας βουλευτής πού τόν πήρε τηλέφωνο γιά νά του ζητήσει νά άποσυρθούν τά ΜΑΤ γιά νά άποφευχθεί ή αίματοχυσία, αντιμετώπισε τήν «άποφασιστικότητα» του κ. ύπουργού:

«τί σās νοιάζει έσās αν γίνει αίματοχυσία;»

Αυτά είπε ό κ. Ζαρντινίδης, πού τό σάνταρ του «βρέξει - χιονίσει είναι 10 - 12.000 ψήφοι άπό τούς φτωχούς ανθρώπους του μεροκάματου»...

Άπ' τή μιά ή ζυγαριά τών ψήφων κι' άπ' τήν άλλη τό τόμυγκαν. Έτσι εξασφαλίζει τήν ισόρροπη πολιτεία του ό κ.

του Γιάννη Καλαϊτζή

ύπουργός «υπό τή σκέπη του 'Αρχηγού». 'Αλλωστε, «έμπο-
ριο κάνει», όπως δηλώνει ο 'ίδιος: έμποριο ψήφων, ανθρώ-
πων και συμφερόντων.

«ΑΠΟ ΚΑΙΡΟΥ ΕΙΣ ΚΑΙΡΟΝ...»

«Δέ χάνομαι στά Τάρταρα
μονάχα ξαποσταίνω
Στή ζωή ξαναφαίνομαι
καί λαούς ανασταίνω».

Ο Γάλλος ύπουργός Φρ. Πονσέ στό δικό του γύρο στους
πανηγυρικούς του Ζαππείου στίς 28.5.79 δέν ακολουθήσε τό
παράδειγμα του προέδρου του καί, όταν αναφέρθηκε στόν
Παλαμά, είπε γαλλιστί ένα στίχο από τούς «'Ιαμβους καί
'Ανάπαιστους». Η μεταφράστρια απέδωσε μέ τόν τρόπο
της, από τήν ΕΡΤ, τό απόσπασμα. 'Αλλά έτσι μεταδόθηκε καί
στή συνέχεια - από άλλα μέσα. 'Ιδού, τό μέσω γαλλικής
γλώσσας μήνυμα του Παλαμά:

«Δέν εξαφανίζομαι στό χάος. 'Απλώς από καιρού εις και-
ρόν αναπαύομαι καί ξαναεμφανίζομαι στή ζωή καί παρα-
σέρνω τούς λαούς σέ μιά πραγματική ανάσταση».

Καλή θέβαια ή Εύρώπη! 'Αλλά δέν θλάφτει νά διαβάσουμε
καί έλληνική γλώσσα καί τούς ποιητές μας - «από καιρού εις
καιρόν» τουλάχιστον.

Υ.Γ. Καί μή μάς πούν ότι δέν υπήρχε τρόπος νά προληφθεί
τό ρεζιλέμα. Οί 'λόγοι ήταν στή διάθεση των δημοσιογρά-
φων από μερικές ώρες πρίν καί έπομένως υπήρχε χρόνος
νά αναζητηθεί κάποιος λογοτέχνης ύπουργός νά δώσει τά
φώτα του. 'Ως γνωστόν καί ο κ. 'Αθέρωφ καί ο κ. Μπάλ-
κος καί λογοτέχνες είναι καί μέ τίς αναζητήσεις έχουν ασχο-
ληθεί.

«ΑΝΤΙ - συσπειρώσεις!»

Γράψαμε σέ προηγούμενο σχόλιο ότι ή από μέρους μας
φιλοξενία καί δημοσίευση απόψεων πού δέν συμπορεύον-
ται μέ τίς αντιλήψεις των έπισήμων φορέων τής 'Αριστεράς,
είχε σά συνέπεια τή «δυσಾರೆσκειά» τους καί τόν, διά τής
σιωπής, αποκλεισμό του ΑΝΤΙ από τίς εφημερίδες τους.

Εύτυχως γιά τή δεοντολογία πού πρέπει νά διέπει τήν
αντιπαράθεση ιδεών - μιά δεοντολογία πού δέν συμβιβάζε-
ται μέ υπόγειους υπαινιγμούς καί αποκλεισμούς - τό ΚΚΕ
προχώρησε στήν πολιτική διατύπωσης τής δυσಾರೆσκειάς
του. Δέν φρόντισε όμως νά υπηρετήσει μιά άλλη δεοντολο-
γία: αυτήν τής έγκυρης κριτικής μέσω μιάς έγκυρης πολιτι-
κής πληροφόρησης.

Στό φύλλο 1ης 'Ιούνη του «ΟΔΗΓΗΤΗ» - πού αναδημο-
σίευσε ο «Ριζοσπάστης» τής 3ης 'Ιουνίου, καί μέ τόν τίτλο

Πλευρίσματα

... Διά λεπτομερείας απευ-
θυνθείτε...

εις τόν κύριον Πλεύρην...
Στόν τύπο διαβάσαμε τήν
«είδοποίηση»:

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Είδοποιείται καί διά
του Τύπου ο Δημήτριος
Τσαλτ, νόπουλος το
Χρήστου, κάτοικος 'Αθη-
νών, όπως μεταβή εις
Τρίπολιν Λιθύης πός
είσπραξιν του εις αυτόν
αναλογούντος μεριδίου
εκ τής διαλυθείσης εται-
ρίας, τής οποίας ήτο μέ-
τοχος. Διά τās λεπτομε-
ρείας καλείται όπως έλ-
θη εις έπαφήν μετά του
υπογράφοντος δικηγόρου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΕΥΡΗΣ

Δικηγόρος

'Ακαδημίας 84 - 'Αθήναι

Τώρα θέβαια γιατί όχι; Ο κ.
Πλεύρης, ο γνωστός τεταρ-
ταουγουσιανός πού συστε-

γάζεται μαζί μέ τόν άλλο
χουντικό δικηγόρο Χρήστο
Καναβό, σέ γραφείο στήν οδό
'Ακαδημίας 84 έχει λοιπόν
πάντα «χρυσές δουλειές»
στήν 'Αραβική Σοσιαλιστική
Δημοκρατία τής Λιθύης.

Κάποτε, όλοι ήθελαν νά
σκεπάσουν τήν έντονη δρα-
στηριότητα του τεταρταου-
γουσιανού Πλεύρη στή Λι-
θύη: ο 'ίδιος, ή πρεσβεία τής
Λιθύης καί άλλοι πολλοί.
'Αλλά όχι πιά! 'Αλλωστε ο
Καντάφι έκαμε τή στροφή
του: ανακάλυψε πρόσφατα
ότι έχει ιδεολογική ταύτιση
μέ τή νέα πρωθυπουργό τής
'Αγγλίας κ. Θάτσερ...

Η ποίηση του χρυσού

Πανταχού παρών...

'Από τό Μέτσοβο τρέχει
στις μεγάλες έμποροπανγύ-
ρεις όπλων, από τίς έπιθεω-
ρήσεις στις άκριτικές μονά-
δες σέ ιδιαίτερες συναντή-
σεις μέ «έλεγχόμενα σταγο-
νίδια». Καί πάντα βρίσκει τόν
καιρό νά αφιερωθεί γιά λίγο
στις απόκρυφες αγάπες του:
τήν τέχνη καί τήν λογοτεχνία.
Καί είναι περιζήτητες οί «κα-
λές του υπηρεσίες» στόν το-
μέα αυτόν.

Πρίν λίγες μόνον ήμέρες,
διαβάσαμε τόν πρόλογό του
στό τελευταίο «μπέστ σέλερ»
του κ. Μπάλκου. Τώρα πάλι
έπεσε στά χέρια μας ένα θι-
βλίό του κοσμηματοπώλη κ.

'Ηλία Λαλαούνη μέ τίτλο «'Η
άσπίδα του 'Αχιλλέα» πού τυ-
πώθηκε μέ τήν επίμελεια μιάς
διαφημιστικής εταιρίας σέ
5.000 αντίτυπα, εκτός έμπο-
ρίου, καί προλογίζεται από
τόν κ. 'Αθέρωφ - Τσιότσα.

Μέ άκατάσχετο θερμπαλι-
σμό καί ποιητικές εξάρσεις ο
κ. ύπουργός εξυμνεί τόν
προϊστάμενο τής επιχείρησης
όπου εργάζεται ή κόρη του.

Δείγμα πατρικού ένδιαφέ-
ροντος αλλά καί τής φιλότεχ-
νης ψυχής του κ. 'Αθέρωφ.

'Αναζητείστε τό θιβλίό. Εί-
ναι «εκτός έμπορίου», - όπως
άλλωστε καί πολλές άλλες
άξιες...

«ΑΝΤΙ – Συσπειρώσεις», ο σχολιογράφος αναφερόμενος σέ άρθρο του ΑΝΤΙ (τχ126) για τις ζυμώσεις στην 'Αριστερά, μās αποδίδει μιά πρόθεση πού θά έπρεπε πρώτα νά τήν αποδείξει:

«Αυτοί πού καλούνται τώρα άπ' τό ΑΝΤΙ νά σφυρηλατήσουν τήν ένότητα τής 'Αριστεράς καί νά προωθήσουν τίς μετωπικές διαδικασίες δέν είναι άλλοι άπό τούς «άριστερούς κομμουνιστές τής άνανέωσης», κάποια δηλαδή άπομεινάκια τής πάλαι ποτέ κίνησης τών 400(!) πού μοναδικό τους στόχο είχαν... τήν άντιπαράθεση στό ΚΚΕ καί τήν ΚΝΕ. Ξεχνάει τό ΑΝΤΙ πώς ή ζωή... τέτοια άκριβώς έγχειρήματα έχει καταδικάσει στό περιθώριο. Ζητά κι' άν έπιμένει... πώς μέ τήν προβολή κάθε είδους ΑΝΤΙ – συσπείρωση στό ΚΚΕ συμβάλλει καί αυτό στήν ένότητα για τήν όποία διατείνεται πώς «πονάει» τόσο πολύ!».

Αυτό είναι τό επίμαχο άπόσπασμα. 'Αλλά θά πρέπει νά παρατηρήσουμε:

● 'Ότι δέν καλούμε κανένα νά σφυρηλατήσει τήν ένότητα, ούτε ρητά ούτε έμμεσα. Τό άρθρο μας κλείνει μέ τό έρώτημα κατά πόσο οι πρωτοβουλίες πού έχει αναλάβει ή «'Επιτροπή Πρωτοβουλίας για τό Μέτωπο τών 'Αριστερών κομμουνιστών τής άνανέωσης» θά άποκτήσει μαζικό χαρακτήρα. Τό έρώτημα αυτό είναι καί τό στίγμα τής «πολιτικής» μας στάσης άπέναντι στό έγχείρημα αυτό.

● 'Ότι αυτό τό άρθρο έχει δυό σκέλη καί τό πρώτο άφορά τήν πρωτοβουλία πού ανέλαβε ό Μ. Θεοδωράκης, για τή συσπείρωση τής 'Αριστεράς στα πλαίσια άκριβώς τών αντιλήψεων πού έχει διαμορφώσει τό ΚΚΕ για τό θέμα αυτό. Αυτό όχι μόνο τό άποσιωπούν οι «'Οδηγητές» – «Ριζοσπάστης» αλλά ισχυρίζονται ότι για μās αυτές οι πρωτοβουλίες «δέν προωθούν τήν ένότητα τής 'Αριστεράς». Αυτή ή άποσιώπηση καί διαστρέβλωση όμως δέν άποτελεί έγκυρη πολιτική στάση. 'Εκτός κι' άν ή άποσιώπηση – διαστρέβλωση, όφείλεται στήν πληροφορία πού δίνουμε για μιά πρόταση πού έκανε ό Μ. Θεοδωράκης. Καί γιαυτό οι «'Οδηγητές» – «Ριζοσπάστης» προτιμούν νά παραλείψουν τήν όποιαδήποτε άναφορά σ' όλο τό πρώτο σκέλος του άρθρου.

● Τέλος διακηρύσσουμε καί πάλι ότι άκριβώς έπειδή «πονάμε» τήν ένότητα τής 'Αριστεράς, θά συνεχίσουμε νά πληροφορούμε για τήν παραμικρότερη κίνηση σ' αυτό τό χώρο, θεωρώντας ότι ή προβληματική ιστορία του δέν κλείνει όσο ύπάρχει τό αίτημα για τήν έκπροσώπηση όλων τών ιδεολογικών ρευμάτων πού κινούνται στους κόλπους του.

Σίγουρα αυτή ή λογική δέν έχει πολλά κοινά σημεία μέ τήν κομματική λογική ή όποία άναγκαστικά διέπει τή συμπεριφορά κάθε όργανωμένου, πολιτικά, φορέα πού τέτοιος έξ άλλου, φύσει καί θέσει, δέν μπορούμε νά είμαστε ώστε νά καλούμε σέ φανταστικές «ΑΝΤΙ-συσπειρώσεις».

Οί συσπειρώσεις ή άντισυσπειρώσεις – σάν άρνηση τών φορέων – θά γεννιώνται όσο δέν θά πηγαίνει κάτι καλά στό βασίλειο τής 'Αριστεράς Δανιμαρκίας...

Καί τά ύστερόγραφα!

ΥΓ 1. Οί όποιοι άνεξάρτητοι κομμουνιστές («χαωτικοί» 400, 77, ή άλλοι τελοσπάντων) δέν άποτελούν «άπομεινάκια» ή «περιθώρια». 'Εμείς θεωρούμε ότι άποτελούν δυναμικό για τό κίνημα τής 'Αριστεράς. 'Αλλωστε προς κάποια τέτοια «άπομεινάκια» ή «περιθώρια» προσβλέπει άκόμα καί ή κίνηση τών ΕΑΜογενών.

ΥΓ 2. Τό σχόλιο άναφέρεται «στόν κυκεώνα τής πολυπραγμοσύνης του ΑΝΤΙ».

Σάν δημοσιογραφικό όργανο χρωστά κάποια πολυπραγμοσύνη τελοσπάντων, στους άναγνώστες του. 'Αλλά ό κυκεώνας ύπάρχει καί βασιλεύει στήν πολιτική μας ζωή καί στήν κατάσταση τής 'Αριστεράς. Καί ή ευθύνη για τόν κυκεώνα δέν βαρύνει βέβαια ένα περιοδικό.

ΥΓ 3. 'Όσα γράψαμε για τήν «'Αριστερά του ΚΚΕ» χαρακτηρίζονται «Φιλολογία» – Φιλολογία ή όχι, κακή ή καλή, είναι μέρος μόνον άπό όσα γράφτηκαν αυτούς τούς μήνες στόν τύπο. 'Εκατοντάδες τόμοι άπό τά κομματικά – ή παρακομματικά – κείμενα τής 60χρονης ιστορίας του κομμουνιστικού κινήματος τής χώρας μας δέν άποτελούν παρά «Φιλολογία» – Καί όχι πάντοτε καλή. Οί βίβλοι ύπάρχουν...

ΤΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΑ ΤΕΛΗ

Δέν ξέρουμε άν έχει σχέση – καί πόση – μέ τήν ένταξη μας στήν ΕΟΚ ή νέα άστρονομική αύξηση τών ταχυδρομικών τελών. Πάντως κυμαίνεται άπό 100% έως 300%. Είναι μιά μικρή κυβερνητική συμβολή στόν πληθωρισμό. Τό πρόβλημα τής επικοινωνίας για ένα έθνος πού έχει πληθυσμό στό έξωτερικό όσο καί στα όρια τής έλληνικής επικράτειας δέν άπασχολεί τούς έγκεφάλους τών τεχνοκρατών – βέβαια τέτοιους δέν διαθέτει ή κυβέρνηση πολλούς καί ειδικά στό άρμόδιο ύπουργείο.

Τό περιοδικό θά άναγκαστεί δυστυχώς νά άναπροσαρμόσει τίς τιμές τών συνδρομών άπό τό προσεχές τεύχος, αύξάνοντας τό μέρος τών ταχυδρομικών τελών. 'Ενδεικτικά άναφέρουμε μόνον ότι για τήν άποστολή του τεύχους, τά αεροπορικά τέλη για τήν Εύρώπη άπό 11 δρχ. άνεβαίνουν άπό τήν 1η 'Ιουνίου σέ 20 δρχ., για τήν 'Αμερική άπό 20 σέ 29 καί για τήν Αύστραλία άπό 32 σέ 41 δρχ.

Λυπούμαστε πού σέ τόσο σύντομο διάστημα άπό τήν αύξηση τής τιμής του τεύχους, άναγκαζόμαστε νά άναπροσαρμόσουμε τήν αξία τής συνδρομής στό ΑΝΤΙ.

'Από τό έπόμενο τεύχος θά άναγγείλουμε τίς νέες τιμές για τίς συνδρομές.

του Γιάννη Καλαϊτζή

ΓΑΛΛΙΑ:

Οί ευρωπαϊκές έκλογές στο επίκεντρο της πολιτικής διαμάχης

Οί εκλογές για τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που πρόκειται νά διεξαχθούν αύριο (10 Ιουνίου), αποτέλεσαν ένα από τά θέματα πολιτικής διαμάχης, τούς τελευταίους μήνες, στη Γαλλία. Κι αυτό για δύο λόγους. Πρώτον γιατί οί συζητήσεις σχετικά μέ τή διαδικασία πολιτικής συγκρότησης της Εύρώπης αποτελούν, από τό 1958, ένα από τά κεντρικά σημεία διαφοροποίησης των πολιτικών δυνάμεων. Καί δεύτερον γιατί θά επιτρέψουν τήν καταγραφή της δύναμης των πολιτικών κομμάτων, γεγονός που αποκτά μία ιδιαίτερη σημασία λόγω άφ' ενός της διαμάχης που υπάρχει ανάμεσα στό Σοσιαλιστικό καί τό Κομμουνιστικό Κόμμα καί άφ' έτέρου της άνοιχτής πλέον ρήξης του Ζισκάρ ντ' Εσταίν μέ τόν άρχηγό του ντεγκωλικού κόμματος Ζ. Σιράκ.

Η καταγραφή της δύναμης των πολιτικών κομμάτων θά είναι βέβαια έμμεση, άφου δέν γίνεται μέσω βουλευτικών εκλογών. Όμως, διευκολύνεται σημαντικά από τό γεγονός ότι, για πρώτη φορά τά τελευταία είκοσι χρόνια, ως εκλογικό σύστημα θά εφαρμοστεί ή άπλή αναλογική (μέ τόν περιορισμό ότι ένα κόμμα για νά εκπροσωπηθεί πρέπει νά συγκεντρώσει τουλάχιστον τό 5% των ψήφων) όπου τό σύνολο της Γαλλίας θά αποτελέσει μία εκλογική περιφέρεια, ενώ ή σειρά επιτυχίας των υποψηφίων έχει προκαθοριστεί από τά κόμματα. Έτσι, σέ αντίθεση μέ τίς βουλευτικές εκλογές όπου εφαρμόζεται τό μονοεδρικό πλειοψηφικό, ό ψηφοφόρος δέν έχει ουσιαστικά νά διαλέξει παρά μόνο τό κόμμα που θέλει νά ψηφίσει.

Στίς εκλογές συμμετέχουν τά τέσσερα μεγάλα κόμματα – τό Κομμουνιστικό, τό Σοσιαλιστικό, ή Ένωση της Γαλλικής Δημοκρατίας (U.D.F.), ουσιαστικά τό κόμμα του Ζισκάρ, καί οί ντεγκωλικοί (R.P.R.) – καθώς επίσης καί έπτά μικρότεροι συνδυασμοί. Τό Κομμουνιστικό καί τό Σοσιαλιστικό Κόμμα όρισαν επικεφαλής των ψηφοδελτίων τους τούς άρχηγούς τους Μαρσαί καί Μιτεράν, ή U.D.F. τήν τ. ύπουργό Σιμόν Βέλ καί τό R.P.R., τόν άρχηγό του Ζ. Σιράκ καί τόν τ. πρωθυπουργό Μ. Ντεμπρέ. Από τούς υπόλοιπους έπτά συνδυασμούς – που άγωνίζονται νά συγκεντρώσουν τό 5% – ό κυριότερος είναι του Ζ.Ζ. Σερβάν – Σρεμπέρ, ό όποιος ύστερα από πολλές διαπραγματεύσεις δέν έγινε δεκτός στό ψηφοδέλτιο της Σ. Βέλ καί αποφάσισε νά συγκροτήσει δικό του. Χωριστό συνδυασμό έμφανίζουν επίσης καί οί οικόλόγοι, ενώ ή άκρα άριστερά δέν κατόρθωσε νά σχηματίσει ένιαίο συνδυασμό κι έτσι στίς εκλογές συμμετέχουν, ένας συνδυασμός του Ένοποιημένου Σοσιαλιστικού Κόμματος (P.S.U) καί ένας των τροτσκιστών, ό όποιος αποτελεί συμμαχία της Λίγκας (4η Διεθνής) καί της Έργατικής Πάλης (L.O.) καί ονομάζεται «συνδυασμός για τίς σοσιαλιστικές ένωμένες πολιτείες της Εύρώπης». Τέλος σέ

άποχή καί μπουκοτάρισμα των εκλογών, καλούν όρισμένες ομάδες της άκρας άριστεράς καί κυρίως ή «έπιτροπή δράσης ένάντια στην γερμανο-άμερικανική ήγεμονία στην Εύρώπη» στην όποία συμμετέχουν ό Ζ – Π. Σάρτρ, ό Ζ. – Π. Βιλίε κ.ά. (Βλ. καί «ΑΝΤΙ» τεύχ. 61).

Όσον άφορά τό συγκεκριμένο αντικείμενο των εκλογών, δηλαδή τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καί τή διαδικασία πολιτικής ένοποίησης της Εύρώπης, τό Κομμουνιστικό καί τό ντεγκωλικό κόμμα έχουν υιοθέτηση μία ουσιαστικά άρνητική στάση, ενώ τό Σοσιαλιστικό καί ή U.D.F. τήν υποστηρίζουν. Όμως ενώ οί διαφορές ανάμεσα στό Σοσιαλιστικό καί τό Κομμουνιστικό Κόμμα είναι σχετικά σαφώς προσδιορισμένες, ή αντίστοιχη διαμάχη μεταξύ U.D.F. καί ντεγκωλικών είναι περισσότερο έντονη άν καί λιγότερο ρητά διατυπωμένη. Έτσι ενώ ό συνδυασμός του R.P.R. καί ιδιαίτερα ό Μ. Ντεμπρέ, αντιπροσωπεύει τήν πιό σκληρή έκφραση της ντεγκωλικής έξωτερικής πολιτικής, ή U.D.F. επιδιώκει νά έμφανιστεί ως συνεχιστής της (αυτός είναι ένας από τούς λόγους που αποκλείστηκε ή συμμετοχή στό συνδυασμό του Ζ.Ζ. Σερβάν – Σρεμπέρ) παρόλο που συγκεντρώνει, σέ μεγάλο βαθμό, ανθρώπους που υποστήριζαν μέχρι πρόσφατα τήν όμοσπονδιακή ένωση της Εύρώπης καί είχαν έναντιωθεί στην πολιτική του Ντέ Γκώλ στά θέματα της ΕΟΚ καί του ΝΑΤΟ.

Όμως εκεί όπου οί ευρωπαϊκές εκλογές φαίνεται ότι θά έχουν τελικά τίς σημαντικότερες επιπτώσεις, είναι στό επίπεδο της έσωτερικής πολιτικής. Στίς βουλευτικές εκλογές του 1978 καί τά τέσσερα μεγάλα κόμματα είχαν έμφανιστεί ουσιαστικά ισοδύναμα (μέ ποσοστά που κυμαίνονταν μεταξύ 20% καί 23%). Έτσι τό πρόβλημα της εκλογικής πρωτοκαθεδρίας, τόσο στό έσωτερικό της άριστεράς όσο καί στό έσωτερικό της δεξιάς παρέμεινε έκκρεμές. Σήμερα, διαμέσου των ευρωπαϊκών εκλογών, τό Σοσιαλιστικό Κόμμα επιδιώκει νά αποκτήσει αυτήν τήν πρωτοκαθεδρία στό έσωτερικό της άριστεράς καί για τό σκοπό αυτό προσπαθεί νά εκμεταλευτεί, έκτός των άλλων, καί τήν δύναμη των υπόλοιπων σοσιαλιστικών καί σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων της Εύρώπης. Είναι χαρακτηριστικό ότι ή έπίσημη έναρξη της προεκλογικής του εκστρατείας έγινε μέ μία συγκέντρωση – γιορτή στό Παρίσι, όπου συμμετείχαν όλα σχεδόν τά μεγάλα όνόματα της Β' Διεθνούς όπως ό Μπράντ, ό Κάλαχαν, ό Γκονζάλεθ κ.ά. (ή Ελλάδα εκπροσωπήθηκε από τή Μελίνα Μερκούρη, ή όποία συμμετείχε όμως μόνο ως καλλιτέχνης).

Πάντως ή σημαντικότερη πολιτική μάχη φαίνεται ότι θά δοθεί μεταξύ της U.D.F. καί των ντεγκωλικών. Άν ή UDF κατορθώσει, όπως προβλέπουν όλες οί σφυγμομετρήσεις, νά κερδίσει μέ σημαντική διαφορά τό R.P.R., τότε αυτό είναι πιθανόν νά σημάνει τήν πλήρη περιθωριοποίηση της ντεγκωλικής παράδοσης. Άν αντίθετα τό R.P.R. διατηρήσει τή δύναμη του τότε ή θέση της κυβέρνησης Μπάρ, καί μεσοπρόθεσμα καί του ίδιου του Ζισκάρ, θά γίνει πολύ έπισημής.

ΚΟΛΟΜΒΙΑ:

Νόμος για τήν «Ασφάλεια» του καθεστώτος

Στό φασιστικό καθεστώς της Κολομβίας, τό κλίμα της πολιτικής τρομοκρατίας έντείνεται. Πέρα από τίς συλλήψεις καί τίς καθημερινές πράξεις βίαιης καταστολής ή κυβέρνηση του Τουρμπέυ Άγιάλα, υιοθέτησε τό Σεπτέμβρη του 1978 τό «Νόμο για τήν Άσφάλεια», που ένισχύει υπέρμετρα τήν εκτελεστική έξουσία πέρα ακόμα κι από αυτές τίς άρμοδιότητες που της παρέχει ή «κατάσταση πολιορκίας». Ό σκοπός είναι διαφανής: νά αποδυναμωθεί τό, άπαλλοτριωμένο στίς έξουσίες του, «δικομματικό κοινοβούλιο», καί νά μπορέσει έτσι, ό μηχανισμός της άστυνομίας καί των στρατοδικείων, σέ άγαστή συνεργασία μέ τήν κυβέρνηση, νά αποφασίζει άνεξέλεγκτα πότε προκύπτει «κίνδυνος για τή δημόσια τάξη».

Τά βασανιστήρια, ακόμα κι' αυτών των συγγενών των πολιτικών κρατουμένων, οί «έκτακτες διαδικασίες» για τούς αντιπάλους του καθεστώτος, τό καθεστώς παρανομίας για τά πολιτικά κόμματα καί τίς κοινωνικές όργανώσεις που άντιστρατεύονται τό σημερινό καθεστώς, ή άπαγόρευση καί καταστολή των άπεργιών, αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα της Κολομβιανής Μπανανίας.

Παράλληλα, διάφορες φασιστικές τρομοκρατικές ομάδες όπως τό «Σμήνος θανάτου» κι' ή «διεθνιστική» «3ΑΛΦΑ» (τόσο γνωστή στίς άλλες λατινοαμερικάνικες χώρες κι' ιδιαίτερα στη Χιλή του Άλλιέντε...) δρούν άνενόχλητα, προβαίνοντας σέ δολοφονίες άγωνιστών του άντιφασιστικού κινήματος, καί συμπληρώνοντας τό «έργο» του έπίσημου κατασταλτικού μηχανισμού. Οί δημοκρατικές κι' οί προοδευτικές δυνάμεις της χώρας βέβαια, έχουν αρχίσει νά συντονίζουν τίς προσπάθειές τους, έχοντας σάν πρώτο στόχο, τήν άποκατάσταση των στοιχειωδών δημοκρατικών δικαιωμάτων, τήν άπελευθέρωση των κρατουμένων, τό σταμάτημα των δικών, των συλλήψεων καί των κάθε λογής διώξεων. Στίς 31 Μάρτη, φέτος, έγινε μία συνάντηση για τά Άνθρώπινα δικαιώματα όπου συμμετείχαν εκπρόσωποι άπ' όλες σχεδόν τίς πολιτικές δυνάμεις της χώρας, άπ' τό συντηρητικό ως τό Σοσιαλιστικό Έργατικό Κόμμα (τροτσκιστικό). Τήν πρωτοβουλία υποστήριξαν συνδικαλιστικές όργανώσεις, καί σωματεία διανοομένων καί καλλιτεχνών, ενώ σχηματίστηκαν ήδη οί πρώτες ένωτικές έπιτροπές, που θ' αρχίσουν καμπάνια για ν' άνακληθεί μέ δημοψήφισμα ό «Νόμος για τήν Άσφάλεια».

Μέσ' άπ' αυτές τίς έπιτροπές, έξ άλλου, επιτυγχάνεται καί μία σύνδεση του γενικού άντιφασιστικού κινήματος, μέ τά μερικότερα κοινωνικά κινήματα που άναπτύσσουν τή δράση τους στό συνδικαλιστικό, φοιτητικό, άγροτικό μέτωπο δράσης αυτών των έπιτροπών: άπ' τό κατά πόσο θά άντιστρατευθούν αποτελεσματικά τό καθεστώς σ' όλα τά πεδία της κοινωνικής καί πολιτικής ζωής της χώρας, θά έξαρτηθεί καί ή παραμονή στην έξουσία του σημερινού ήμιαποικιακού καθεστώτος.

του Μένη Κουμανταρέα

«...Σέ μέρος όπου φῶς δέ φέγγει»*

Κοντά μεσάνυχτα. Στίς παρόδους τῆς Ὀμόνοιας, ἡ ζωὴ γλιστράει τοῖχο - τοῖχο. Ἕνας φαντάρος τρέχει νά προλάβει τὸ τελευταῖο λεωφορεῖο, κάποιος πού μένει στίς δυτικές συνοικίες - Αἰγάλεω, Περιστέρι - σπεύδει γιὰ παρόμοιο λόγο κι αὐτός· ἕνας δημοσιογράφος, θῦμα τοῦ καθήκοντος, καθυστέρησε τρέχοντας πίσω ἀπὸ μιά εἶδηση, ἐνῶ γκαρσόνια πού σχολνοῦν, τρομαγμένα κορίτσια, πολῖτες πού τὸ φάσμα τῆς νυχτωμένης πολιτείας τρομοκρατεῖ - ὅλοι τρέχουν ν' ἀπομακρυνθοῦν. Σάν, σέ τοῦτο τὸ μέρος τῆς Ἀθήνας, νά ἐπικρέμεται κάποια ἀπειλή.

Στὸ κέντρο, ὅμως, τῆς Ὀμόνοιας, ἡ ζωὴ τίς νύχτες σφύζει. Κι ἂς ἐκλείσει τὸ καφενεῖον «Νέον» - αὐτὸ πού περιώνυμος ζωγράφος ἀποθανάτισε πρὸς δόξαν τῶν ἐπερχομένων - σωρώνοντας πίσω ἀπὸ τίς τζαμαρίες τίς καρέκλες του τὴ μία πάνω στὴν ἄλλη· ἂς ἐκλείσει κι ἡ καφετέρια τοῦ ξενοδοχείου «Ὀμόνοια», ἐκεῖ ὅπου, μέ τὴν κατεδάφιση τοῦ σινέ - Κοτοπούλη, τοῦ πάλαι ποτέ «Κρόνου», ὅλη μέρα ὀργιάζει στὸ καθισιὸ μιά νεολαία περιθωριακὴ, παρέα μέ γυναῖκες τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ μοῦτρα ἐμπόρων. Μένουν καὶ ἐπιμένουν ἄλλα καφενεῖα ἀνοιχτά. Μένει ἐκεῖνος ὁ στενόμακρος, ἀνώνυμος καφενὲς δίπλα στὴ στοὰ τοῦ Πιγκουίνου - πού κάποιοι, ἄγνωστο γιὰτί, ἀποκαλοῦν «στοὰ τῆς ἁμαρτίας» - στεγάζοντας χαρτοκλέφτες καὶ πρεζάκηδες, ἕνα ξέθωρο μαγαζί, χωρὶς ζωὴ, χαμένο στοὺς καπνούς, καὶ πού σπάνια πλησιάζουν εὐνυπόλητοι πολῖτες. Στὸ ἴδιο πεζοδρόμιο, στὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς στοᾶς, καὶ δίπλα στὸ παλιὸ ζαχαροπλαστεῖο τοῦ Πράπα (αὐτὸ πού ἄδοξα τέλειωσε τίς μέρες του σάν ἐκλογικὸς χῶρος τοῦ Κέντρου) διανυκτερεύει μιά ψησταριά, προσφέροντας στὴν ἀραιή πελατεία τῆς ἕνα πιάτο φαγητό στὴ μέση τῆς νύχτας. Ἀχρωμο μαγαζί καὶ αὐτό. Τὸ προτιμοῦν οἱ ἐπαρχιώτες πού ξεπέφτουν σέ τοῦτα τὰ μέρη καὶ πού δέν καταδέχονται ἢ φοβοῦνται νά καταδεχτοῦν, τὰ νυχτερινὰ ἄντρα τῆς Ὀμόνοιας.

Ομως, ἂν φέρεις βόλτα τὴν πλατεία, ἀπὸ τὴ νότιά της πλευρὰ, καὶ ἀφοῦ προσπεράσεις τὰ ἄχαρα τηλέφωνα τοῦ ΟΤΕ στὴν γωνία Σταδίου (πού γνώρισε, πρὶν τὴν ἀνοικοδόμηση, δόξες σάν καφεζαχαροπλαστεῖο τὰ «Ὀλύμπια») - ἐκεῖ ἡ ζωὴ μεγαλύνεται καὶ λαμπρύνεται τίς μικρὲς ὥρες. Εἶναι τὸ ζαχαροπλαστεῖο «Βρετάνια», γωνία ἀκριβῶς, ὅταν μέ μέτωπο τὴν ὁδὸ Ἀθηνᾶς ἀτενίζουμε, πίσω ἀπὸ τίς σειρές τῶν φώτων «νέον», τὸν Παρθενῶνα. Ἐκεῖ οἱ ξενύχτηδες θρῖσκουν μεγάλη ποικιλία ἀπὸ γαλακτερά - ριζόγαλα, κρέμες μέ κανέλα, ἀνθόγαλο, γιαοῦρτι μέ καρύδια καὶ μέλι - σέ τραπέζια πού διατηρήθηκαν μαρμάρινα, ὅπως μαρμάρινες γίνονται οἱ ὄψεις τῶν ἀνθρώπων, ὅσο ἡ νύχτα προχωρεῖ. Φαντάροι, ἀργόσχολοι, νεαροὶ πού μόλις σχόλασαν ἀπὸ κάποιο ἀργοπορημένο ραντεβού - μαρτυροῦν γι αὐτὰ οἱ κύκλοι στὰ μάτια - ἀθηναῖοι ἀθεράπευτα μόνοι, ἐργένηδες μονομανεῖς, αὐτοὶ πού ἡ δουλειά τους, καὶ ἄλλοι πού μόνο ἡ περιέργεια τοὺς ὑποχρεώνει, ἢ ἀκόμα ἡ μανία τους νά θροῦν τίς μικρὲς ὥρες τὴν πρωινὴ ἑφημερίδα τους φρεσκοτυπωμένη, ἄλλοι ἀθεράπευτα τζογαδόροι, πού σιὴ θιτρίνα τοῦ διπλανοῦ προποτζίδικου χαζεύουν τὰ συστήματα ποδοσφαίρου, ἐνῶ τὰ βράδια τῆς Κυριακῆς ἀγωνιοῦν γιὰ τ' ἀποτελέσματα τῶν ὁμάδων. Ἕνα ποικιλώνυμο καὶ παρδαλὸ πλῆθος περιοδεύει τὸ μικρὸ μαγαζί, μέ τίς παχειὲς κρέμες καὶ τοὺς εὐμεγέθεις καθρέφτες, σάν τελευταῖος σταθμὸς πρὶν ἂν

τὰ κρεβάτια τους - ἐννοεῖται, κάτω ἀπὸ τὸ ἄγρυπνο βλέμμα τοῦ μεταμφιεσμένου μπασκίνα, τοῦ μυστικοῦ ἢ τοῦ ἀσφαλίτη, πού στὰ μάτια τῶν ἀνύποπτων, περνάει κοινὸς πελάτης κι αὐτός. Πολλοὶ εἶναι πού περιμένουν νά κοπάσει ἡ μεγάλη κίνηση γιὰ νά μείνουν ἀνενόχλητοι, μόνοι καὶ ἀφοσιωμένοι στὰ νυχτερινὰ τους ὁράματα. Ὅταν ἡ ἐπιτήρηση χαλαρώνει, κι οἱ συνειδήσεις ἐλευθερώνονται καὶ αὐτές. Ποιὸς ξέρει τί φαντάζονται νυχτιάτικα καὶ τί ὀνειροπολοῦν... Παρόμοιοι ὀνειροπόλοι σέρνονται ἔξω στὰ πεζοδρόμια, ρίχνοντας κλεφτὲς ματιές στοὺς νεαροὺς πού ἀκροβολισμένοι στίς σκάλες τοῦ ἠλεκτρικοῦ, περιμένουν τὴν πελατεία.

Εἶναι οἱ ὁμορφονιοὶ τῆς Ὀμόνοιας· ὅσοι δέν μπόρεσαν νά θροῦν τὴ λεία τους τίς ἀπογευματινὲς καὶ βραδυνὲς ὥρες, σέ ἄλλα περιώνυμα στέκια τῆς Ἀθήνας, ὅπως τὸ Σύνταγμα ἢ ἡ Βικτώρια· τώρα ξεροσταλιάζουν ἔξω ἀπὸ τοὺς τηλεφωνικοὺς θαλάμους, πού μέ πόρτες μισάνοιχτες, ἀφήνουν νά γλιστρήσει μιά ὑποψία ἀπὸ συνδιαλέξεις, ψιθυροὶ πού καταλήγουν σ' ἕναν ἀπελπιστικὸ μονόλογο. Πραμιλοῦν, τοῦτοι οἱ θάλαμοι, ὅλη νύχτα... Παιδιά πού ἀρχινοῦν ἀπὸ τὴν τρυφερὴ ἡλικία τῶν δεκαπέντε καὶ καταλήγουν στὸ τέρμινο τῶν εἰκοσιπέντε. Ὅλες οἱ ἡλικίες καὶ οἱ γκάμες τῶν νεαρῶν ἐκτίθενται, παραμονεύοντας μέ μάτια ἀγριμιῶν, στίς παρυφές ἀπὸ τίς σκάλες. Ἄν ὁ καιρὸς εἶναι σκληρὸς, ἂν βρέχει, ἂν χιονίζει ἢ πιὸ συνηθισμένο ἀκόμα, ὅταν τὸ ἀττικὸ ἀγιάζι ξεφαντώνει τρυπώντας μέ ψιλὴ φαλτσέτα τὰ ἐλαφροντυμένα σώματα μέ τοὺς ἀνοιχτοὺς λαιμούς, τότε οἱ νεαροὶ τρυπώνουν σάν σέ ἔσχατο καταφύγιο, στὸ πιὸ μεγάλο, στὸ πιὸ ἔρημο μαγαζί, πού εἶδε αὐτὴ ἡ πλατεία, καὶ θέβαια, τὸ πιὸ περιώνυμο.

Εἶναι τὸ καφενεῖο τοῦ «Μεγάλου Ἀλεξάνδρου», γωνία Πειραιῶς, πού στεγάζεται κάτω ἀπὸ τὸ δώμιονομο ξενοδοχεῖο, αὐτὸ πού ἄλλοτε εἶδε κλέη, καὶ τώρα περιορίζεται νά ἐπιδείξει τὴν νεοκλασσικὴ καλλονὴ του, φτιασιδωμένη ἀπὸ φιλόκαλους ἀρχιτέκτονες, καὶ χαλασμένη ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους μέ τίς διαφημίσεις τους. Ἐκεῖ, στὸ ἱστορικὸ καφενεῖο, πού τὴ μέρα στεγάζει μιά ἀνύποπτη πελατεία ἀπὸ ἐπαρχιώτες - οἱ πατεράδες, ἴσως, τῶν παιδιῶν, πού τίς νύχτες παραδέρνουν - ἡ νύχτα κουρνιάζει μέ τὴ μορφή τοῦ φτωχοῦ καὶ ἀστεγοῦ ἀλήτη. Θρονιάζουν τ' ἀλητάκια, συνήθως κυκλικά, μπροστὰ στοὺς μεγαλόπρεπους καθρέφτες - σάν νά μὴν ἔφτανε ἡ ἀθλιότητα, μά θά ἔπρεπε νά τὴν πολλαπλασιάσουν - ἐγκαταλείποντας τὸ κέντρο τῆς αἴθουσας στοὺς παρείσακτους, πού ἀποπροσανατολισμένοι μέσ στὴ νύχτα, πέφτουν σάν κουνουπάκια στὸν ἱστό τῆς ἀράχνης τοῦ μαγαζιοῦ. Κάθονται τοὺς χειμῶνες χουχουλιάζοντας τὰ κοκκινισμένα χέρια τους πού περισσεύουν, ἐξαίσια κοκαλιάρικα καὶ νεανικά, μέσα ἀπὸ μανίκια διάτρητα, καὶ πού τὸ μάκρος τους δέν ἐπαρκεῖ γιὰ νά κρύψει τὴν ἀπλυσία τους. Τὰ ριγέ παντελόνια, τὰ κλασικὰ ντρίλινα τῆς ἐπαρχίας, ἔχουν ἀντικαταστήσει τὰ τζήν καὶ τὰ λέβις, μόνο πιὸ ξέξασπρα καὶ τριμένα στοὺς καθάλους καὶ τσαλακωμένα στὰ γόνατα - φυσαρμόνικες σωστές - ἂν ὅ,τι τὰ θέλει κι αὐτὴ ἀκόμα ἡ δυτικὸτρόπη μόδα τῆς ἀστικῆς νεολαίας τοῦ Κολωνακίου καὶ τῆς Φωκίωνος Νέγρη. Ἐδῶ τὸ τριμμένο τζήν εἶναι τριμμένο ἀπὸ ἀνάγκη, γι' αὐτὸ κι ἡ μόδα του, γιὰ πρώτη ἴσως φορά, πιὸ αὐθεντικὴ ἀπὸ τῶν γηγενῶν Ἀθηναίων. Γιλεκάκια πού ἀνοίγουν σέ τρυφεροὺς λαιμούς, πουλόβερ πού τὰ ἐπλεξε ἡ γιαγιά καὶ μπλουζες μέ στάμπες ἀμερικάνικες ἀγορασμένες

*Δάντης: «Κόλαση»

από τά μαγαζιά πού μέ χτυπητά γράμματα αυτοδιαφημίζονται ως UNISEX. Γιουνισέξ είναι καί ή πελατεία. Άντράκια μέ ξασμένο μαλλί αφρικανικοῦ τύπου καί παντελόνια ψηλοκάβαλα, ἢ κουρεμένα, μέ φαβορίτες σύριζα ἀλά Τραβόλτα, συμφύρονται μέ ἄλλα ἄνθη νυχτερινά, πιό εὐθραστα, λιγότερο ἀνδροπρεπή. Μέ κρυφά νοήματα καί ψιθύρους συνεννοοῦνται κυκλικά, κι ὁ λόγος, συνήθως γιά χρήματα ἢ γιά σέξ, φέρνει βόλτα, ἔρημος καί ταλανισμένος, τό μαγαζί.

Εκεῖ, τή θγάζουν φθηνά, ὅπως λέγεται. Ένας καφές, πικρός κι αὐτός, φτάνει γιά ὅλη νύχτα καί περισσεύει. Πολλές φορές – γιατί τά γκαρσόνια εἶναι ἀπείρως ἀνεκτικά – οἱ νεαροί πελάτες δέν γεύονται τίποτα. Περιμένουν μόνο. Τί περιμένουν ἄραγε; Ὅσοι πιό ἐλκυστικοί, καί πού ἔχουν τά προσόντα, ἐλπίζουν στίς σκιώδεις παρουσίες πού περιφέρονται ἔξω ἀπό τό μαγαζί, στούς «κυρίους», πού τά κοστουμάκια τους διά τῆς βίας ἐπαρκοῦν νά κρύψουν τήν ἀναπηρία πίσω ἀπό τό ἀστικό λοῦστρο. Γιατί ὑπάρχουν καί οἱ ἄλλοι, οἱ δηλωμένοι, καί πιό λαϊκοί. Μέ τολμηρά ντεκολτέ καί ἀποτριχωμένα στήθη, καί φωνές πού ἐπικίνδυνα φалтсάρουν, στήνουν καρτέρι κι αὐτοί, γλαρώνοντας τά μάτια, τρεμοπαίζοντας τά τσίνουρα, παίζοντάς τα ὅλα γιά ὅλα. Πολλοί ἀπό τούς νεαρούς πελάτες τοῦ «Μεγα-λέξαντρου», κωφεύουν σέ αὐτά. Τούς συγκρατοῦν ἀκόμα, οἱ παραδόσεις τοῦ χωριοῦ, ἡ αὐστηρότητα καί τό ἦθος τῆς ἐπαρχίας. Αὐτοί περιμένουν, νά ξημερώσει, νά μπορέσουν νά ξεχυθοῦν στά γειτονικά καφενεῖα τῆς Αἰόλου καί τῆς πλατείας Κοτζιά, νά θροῦν δουλειά σάν οἰκοδόμοι. Ἄν ἀντέξουν ὡς τό πρωί. Γιατί πολλοί δέν ἀντέχουν. Τούς νικά ὁ ὕπνος, ἡ ἀσιτία, τό εὐκολο κέρδος – ὅταν βρεθεῖ. Ὅλη νύχτα, μέσα ἀπό τούς καπνούς τῶν τσιγάρων, πού στροβιλίζονται στό ψηλοτάβανο μαγαζί μέ τίς νεοκλασσικές γύψινες παραστάσεις, ὀνειρεύονται ὅτι ξέφυγαν ἀπό τή στενότητα, τήν πλήξη τῆς ἐπαρχίας. Καί τώρα πού ξέφυγαν, ἡ πρωτεύουσα τούς κυκλώνει μέ πλήξη, μαζί καί ἀγωνία. Ἐδῶ, μέσα στούς ψηλούς καπνούς, οἱ αὐταπάτες σηκώνουν τά μυαλά, καί ὅσο ἡ νύχτα μικραίνει, ἡ αὐγή ὑπουλα περιμένει τά ἐπαρχιωτόπουλα γιά νά τά ξεκάνει. Στό μεταξύ, ξεκάνουν αὐτά. Ἐμαθαν ἀπό ἄλλους, μεγαλύτερους τους, πώς ἔνα μαχαιράκι, μία φалтсέτα, τυλιγμένη στό ζωνάρι ἢ χωμένη στήν κάλτσα, εἶναι ἀπαραίτητος σύντροφος γιά τό Ἀθηναϊκό ξενύχτι. Κι ὀλοένα, ἐλπίζουν πώς κάποιος μεγαλύτερός τους καί ἐμπειρότερός τους, θά τούς παρασύρει σέ πανάκριβες γκαρσονιέρες καί πώς ἐκεῖ, λύνοντας ἐκ τῶν ἐνόντων τό πρόβλημα τό στεγαστικό μαζί καί τό σεξουαλικό, κερδίζουν ἕνα ζευγάρι παπούτσια ἢ παντελόνι. Οἱ πιό τυχεροί, ἐξασφαλίζουν διανυκτέρευση στά Χίλτον καί στίς Μεγάλες Βρετανίες, ὅπου οἱ τουρίστες μέ παχυλές ἀμοιβές, πνίγουν τίς διαμαρτυρίες τῶν νυχτερινῶν θυρωρῶν, κατά τόν ἴδιο τρόπο, πού τά παχειά χαλιά στίς εἰσόδους πνίγουν τά ξυλοπάπουτσα τῶν νεαρῶν νεοφώτιστων. Κάθονται, λοιπόν, ἕνα γύρο στό καφενεῖο, ξετυλίγοντας κάποιο κομπολόι ἢ διαβάζοντας μικροσκοπικές φυλλάδες, γνωστές σάν κόμικς, ἢ ἀκόμα περιφέρονται, σέ μία τάξη αὐστηρά προδιαγεγραμμένη, μπροστά καί πλάι στόν καφενέ, σάν νά ὑποδηλώνουν μέ τόν τρόπο αὐτό, ὅτι ἐκεῖ, ἀπαρεγκλίτως, ἀνήκουν. Οἱ πιό αὐθεντικοί, προστατεύουν τά πρῶτα τους ἀθηναϊκά ξενύχτια, μέ ἄλλα ὅπλα, ὄχι λιγώτερο ἀκίνδυνα, ὅπως εἶναι μία σειρά πάλλευκες ὀδοντοστοιχίες – πού γρήγορα κιτρινίζουν ἀπ' τό τσιγάρο – ἢ κάνουν ἐπίδειξη ἀπό κορμοστασιές, χαμόγελα ἀφοπλιστικά, χέρια πού οἱ γεωργικές ἐργασίες ἔχουν ἀναδείξει, προτοῦ κι αὐτά ἀρχίσουν νά τρέμουν ἀπό τά ναρκωτικά, καί πρίν τά μπράτσα βρεθοῦν στολισμένα μέ ἀμφίβολες παραστάσεις, προχωρώντας ὡς ἕνα ὕπουλο τατουάζ στήν ψυχή.

Τοῦτοι, οἱ μορφινομανεῖς καί χαπάκηδες, οἱ ποντικοί τῶν φαρμακείων, πού διανυκτερεύουν, σέρνονται σέ ὅλο τό πλάτος καί μήκος τῆς Ὀμόνοιας. Ἀράζουν πότε ἀπό δῶ, καί πότε ἀπό κεῖ, μήν μπορώντας νά ἔβρουν ἀνάπαυση καί ἡσυχία. Συνήθως, ἔχουν πιά ξεπεράσει τήν ἡλικία τῆς στράτευσης – ἔχοντας ὑπερπηδήσει τή θητεία τους μέ πιστοποιητικά ἀναπηρίας πού τούς συνοδεύουν σέ ὅλη τους τή ζωή – τά πρόσωπά τους ἔχουν ἀρχίσει νά φθείρονται ἀπελπιστικά, καί σπάνια νά ἔβρουν πελάτη, παρεκτός κάποιον πού θά εἶναι τό ἴδιο ἀπελπισμένος ὅσο αὐτοί. Μαζί μέ τήν ἀπόπνοια τοῦ ὑπόγειου πού τούς θυμιατίζει, μιά σκουροπράσινη χροιά μένει μονίμως κολλημένη στά πρόσωπά τους, στά γένεια τους πού ἀξύριστα τούς καταδικάζουν στήν πιό σκληρή αὐτοεγκατάλειψη, τῆς νιότης τους πού ἀναλίσκεται στό σκοτάδι, προοιωνίζοντας ἄλλα σκοτάδια, τρίσχειρότερα, ὅταν κάποτε, ἀναπόφευκτα πιά, βρεθοῦν ἐγκλειστοί στήν Αἶγινα ἢ στόν Κορυδαλλό. Στό μεταξύ, στριφογυρνοῦν σάν τίς ἀδικες κατάρες, κάτω καί γύρω στόν ὑπόγειο, ἄλλοτε ἄκακοι σάν ἀρνιά, καί ἄλλοτε ἐπιθετικοί στό πάθος τους – φονιάδες.

Μία κατάρα μοιάζει νά ξεχύνεται ἀπό τίς μποῦκες τοῦ ἠλεκτρικοῦ, πού μέ αἰώνια χαλασμένο τό μηχανισμό στίς σκάλες, χαίνουν σάν Ἀδης. Κι ἂν ἡ εἰσόδος τοῦ παλιοῦ Ἀδῆ ἦταν μία, τοῦτες ἐδῶ εἶναι ὀχτώ, εὐκολύνοντας τήν κάθοδο, καί παρασύροντας στό ἐσωτερικό τους κάθε λογῆς φυράματα τῆς κοινωνίας. Ἰδίως τά βράδια τοῦ χειμῶνα, ὅταν τό κρύο τσουίζει, τότε τό ὑπόγειο τῆς Ὀμόνοιας, γνωρίζει δόξες. Μόλις ἔχει σχολάσει ὁ ἠλεκτρικός, κι οἱ ἀργοπορημένοι, τρέχουν σάν τίς μωρές παρθένες, μπάς καί προλάβουν τόν τελευταῖο συρμό. Ἐνῶ, ὀλόγυρα, σφύζει ἀκόμα ἕνα παράταιρο πλῆθος. Ἄλλοι πουλᾶνε ἔντυπα κι ἄλλοι τσατσάρες ἢ ἀναπτῆρες, διπλωμένα σ' ἕνα μαντῆλι, γιά νά εἶναι εὐκολο τό φευγιό, στήν περίπτωση πού ἐμφανιστεῖ ἡ σκιά τοῦ νόμου. Ἀνάμεσα, κυκλοφορεῖ ἕνα πλῆθος φαντάροι, πού βγήκαν ν' ἀεριστοῦν, καί τώρα πνίγονται ἀπό τίς ἀναθυμιάσεις, μερικοί λαμπροί βέβαια, μέ τίς πουλάδες τους, ἂν εἶναι ἀλεξιπτωτιστές, κι ἄλλοι κάπως παρακατιανοί καί ἀνασούμπαλοι, σάν τυχαίνουν ἀπλοί ὀπλίτες. Σαλταδόροι λογιῶ - λογιῶ, σπιοῦνοι, προβοκάτορες τριγυρίζουν σέ τούτη τή σύναξη. Ἄλλοι πλασάροντας μεταχειρισμένα ραδιόφωνα καί μαγνητόφωνα, παράνομα ἐκτελωνισμένα, πού τά πουλᾶν σάν τήν τελευταία λέξη τῆς τεχνικῆς, κι ἄλλοι πλασάροντας τά φρονήματά τους σέ πηγαδάκια, πού ὡς διά μαγείας, ἀνοίγονται γύρω τους. Ὅμως, οἱ νεαροί γενειοφόροι, αὐτοί πού ὀλημέρα, μέ φωνές μονότονες πουλοῦν τόν «Ὁδηγητή», τόν «Θούριο» ἢ τόν «Μαχητή», λάκισαν ἀπ' ὦρα. Θαρρεῖς καί οἱ παρατάξεις πού ἐκπροσωποῦν, νά μήν ἀντέχουν στήν προχωρημένη ὦρα, στή σηψαιμία πού ἤδη ἔχει ἀρχίσει νά ἀναδίνει ἡ πλατεία, καί πώς αὔριο πάλι, μέ τήν ἀνατολή, ἀσφαλεῖς, «θά τόν μεθύσουνε τόν ἥλιο, σίγουρα ναι». Στό μεταξύ, στόν ὀρίζοντα ἐμφανίζονται ἄλλου εἶδους διαλαλητάδες, σειρήνες μεταμφιεσμένες πού μέ κουνήματα διασχίζουν τήν ἰδεολογία τοῦ ὑπόγειου χώρου. Τοῦτες οἱ τελευταῖες, σφυρίζονται καί γιουχάρονται ἄγρια ἀπό τό πλῆθος· ὅμως, σιγά - σιγά, κατάντησαν κι αὐτές κοινές, καί ἐδῶ στήν Ὀμόνοια ξεπέφτουν, εἶναι ἡ ἀλήθεια, οἱ πιό φουκαροῦδες καί λιγότερο προκλητικές, προκαλώντας ἕνα ἀσήκωτο αἶσθημα θλίψης. Καί ὅσο ἡ νύχτα προχωρεῖ καί ἡ πελατεία ἀραιώνει, μένουν μόνιμα καρφωμένοι στά γκισέ τῶν εἰσιτηρίων – πού ἐκλείσαν πιά – κάτι νεαροί χλωμοί καί ξέπνοοι, ἀξύριστοι ὅσο τό ἐπιτρέπει ἡ τριχοφυΐα τῆς ἡλικίας, καί πού βρίσκουν τή δύναμη νά ἐπαιτήσουν κάποιο τσιγαράκι. Δειλοί σάν γάτες, ἐπίμονοι σάν ἀρουραῖοι, μέ μά-

τια ζηλόφθονα παρακολουθούν τό πέρασμα κάποιου κοστουμαρισμένου – μολονότι, τέτοιοι, σπάνια ξεπέφτουν τīs νύχτες στόν υπόγειο.

Σ τīs τρεīs τό πρωί, συνήθως, όταν τό πλήρωμα αίσθητά άραιώνει, κι έμειναν μόνοι όσοι δέν μπόρεσαν νά 'βρουν θέση στην κιβωτό του «Μεγαλέξαντρου», τότε οί φύλακες θγάζουν τīs μάνικες κι άρχίζουν νά σκορπίζουν ένα καθαριστικό υγρό. 'Ο τόπος γεμίζει νερά, κι οί τελευταίοι ριψοκίνδυνοι πού διασχίζουν τό υπόγειο χάος, όφείλουν νά έχουν τά μάτια τους δεκατέσσερα, μήν τύχει και παρασυρθούν από τή γλίτσα – γιατί είναι ύπουλα τά πεσίματα στόν υπόγειο χώρο, και σπάνια μάτι ανθρώπου φτάνει σ' αυτούς πού τήν παθαίνουν. Ένα τέτοιο γλίστριμα, γίνεται κάποτε στίς σκάλες, από μεθύσι, χάπια, ή και τά δυό, και τότε βλέπεις κορμιά νά έξακοντίζονται από ψηλά, και πέφτοντας νά κουτρουβαλάνε τīs κλίμακες, φθάνοντας ως τό έσχατο όριο του πυθμένα. Τότε, σ' αυτές τīs περιπτώσεις, δουλεύουν κάποια μυστικά τηλέφωνα, όποτε συνήθως καταφθάνουν τά περιπολικά νά περιμαζέψουν τό υπόλειμμα τής αξιοπρέπειας του ανθρώπου πού έπεσε τόσο χαμηλά. Κατά τά άλλα, έχουνε γνώσιν οί φύλακες, κι οί μάνικες κάνουν τή δουλειά τους. Γρήγορα, ό τόπος γεμίζει άφρους και σαπουνάδα, και μόνο οί άρουραίοι, σκαρφαλωμένοι στά γκισέ των είσιτηρίων, νά μήν τούς φτάνει ό καταποντισμός, μέ μάτια άφατης θλίψης, μισόκλειστα από τή νύστα, παρακολουθούν τήν διαδικασία του καθαρμού. Όμως δέν λέει νά καθαρεί τό υπόγειο, όπως δέν λέει νά καθαρίσει ή πλατεία επάνω. Βρυκολακισμένοι οί περιπατητές, όσο ή νύχτα προχωράει, γυρνοφέρνουν όλο και πιο έπίμονα, κάνοντας γύρους στην ρουφήχτρα, ξέροντας πως όσο άργούν, τόσο οί έλπίδες λιγοστεύουν. Γι' αυτό και ανάμεσα τέσσερεις μέ πέντε τό πρωί, οί ώρες γίνονται πιο σκληρές κι επικίνδυνες, τότε πιά πού έχει χαλαρώσει και ή τελευταία συνείδηση, και έχει γίνει άγρια ή ανάγκη για έπιβίωση.

Σ ιγά-σιγά, ανεπαίσθητα, ένα χάραμα φωτάει κάπου μακριά, στην Πανεπιστημίου, αντικρουστά στην Αγίου Κωνσταντίνου – εκεί, όπου καλοκαίρι άπόγευμα, συνήθως παίζονται δύσεις πανηγυρικές – και τότε τό πρώτο φώς σκληρά και άδικα έρχεται νά πολιορκήσει τīs προσόψεις των ξενοχτάδικων, όσων άπόμειναν άνοιχτά, τά περίπτερα μέ τόν άναρτημένο στολισμό των είδήσεων και των γυμνών, κι ύστερα, σιγά-σιγά, νά κατακλύσει τόν υπόγειο χώρο. Τρεκλοί από τό ξενύχτι, οί νεαροί φεύγουν σάν τά πουλιά, άτακτα σκορπίζοντας, χωρίς νά ξέρουν πού νά θρουν καταφύγιο σέ τούτη τήν πλατεία, έλπίζοντας πως σύντομα θά χαθούν μέσ στην πολυκοσμία, κρύβοντας τά μούτρα τους πού έχουν διαβρωθεί. Στο μεταξύ, έλπίζουν σύντομα και αυτοί, νά γίνουν εργατικοί σάν όλους, πού σηκωμένοι από τά ζεστά κρεβάτια τους, άνυποψίαστα σπεύδουν προς τīs δουλιές τους. Τότε, κάποιος σπλαγχνικός πλανόδιος μέ τό μπακιρένιο του κανάτι, ξεχειλο από σαλέπι, άναλαμβάνει νά χύσει τό μαλακτικό καταπότι του, σάν βάλαμο, στίς ψυχές όσων άστεγων άπόμειναν – έννοείται, μέ κάποιο φραγκάκι στην τσέπη.

Β αθείά χαράματα. Κάποιος τολμηρός, ξενύχτης πού ξέμεινε, τρέχει νά πάρει ταξί. Τό πρόσωπό του είναι θαθείά χαρακωμένο. "Άλλη μιά νύχτα μόνος. Όμνύει πως δέν θά τό επαναλάβει. "Άχρηστοι όρκοι. Βοήθησε και ή άλεξανδρινή ποίηση τούς έμπέδωσε, νομιμοποιώντας τους στίς συνειδήσεις. Σιγά-σιγά, οί άτμοί τής νύχτας διαλύονται. Φεύγει ή παράκρουση, ό παραδαρμός. Οί χίμαιρες καταποντίζονται. Καθαρίστριες, είσπράχτορες, όδηγοί λεωφορείων, γκαρσόνια πρωινά, θάρδιες εργοστασίων, τρέχουν ν' αναλάβουν εργασία. Ένώ στά γύρω καφενεϊα, άρχίζουν νά συγκεντρώνονται οί οίκοδόμοι. Περιμένουν νά θρουν δουλειά και συνήθως – σέ περιόδους άνεκτές για τόν τόπο – βρίσκουν. Τά πρόσωπά τους είναι ακόμα θολά από τόν ύπνο. Όμως θαθείά, κάτω από τά συνωφρωμένα μέτωπα, τά μάτια λάμπουν. Σαλπίζει μιά μέρα εργατική.

ΚΕΔΡΟΣ

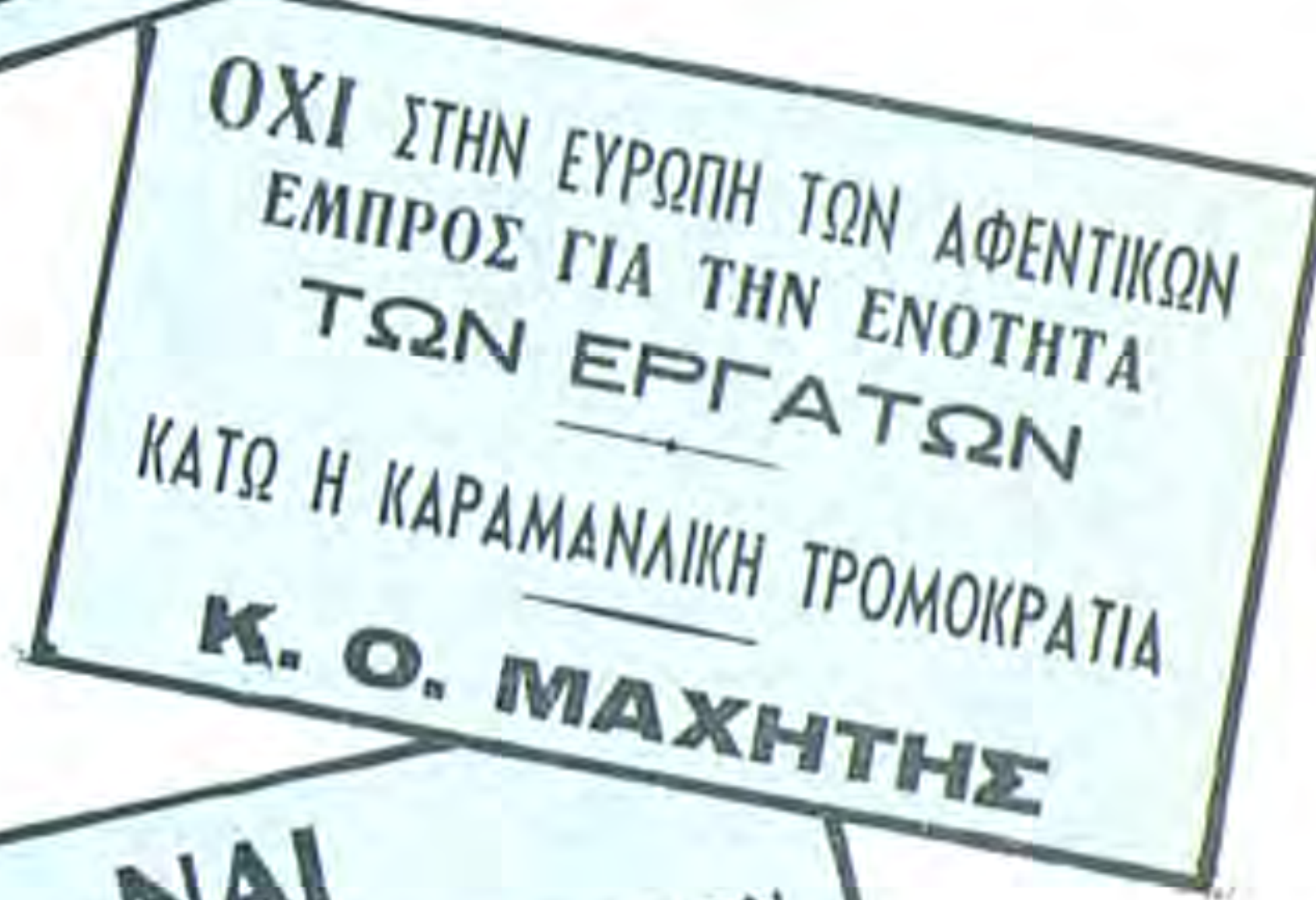
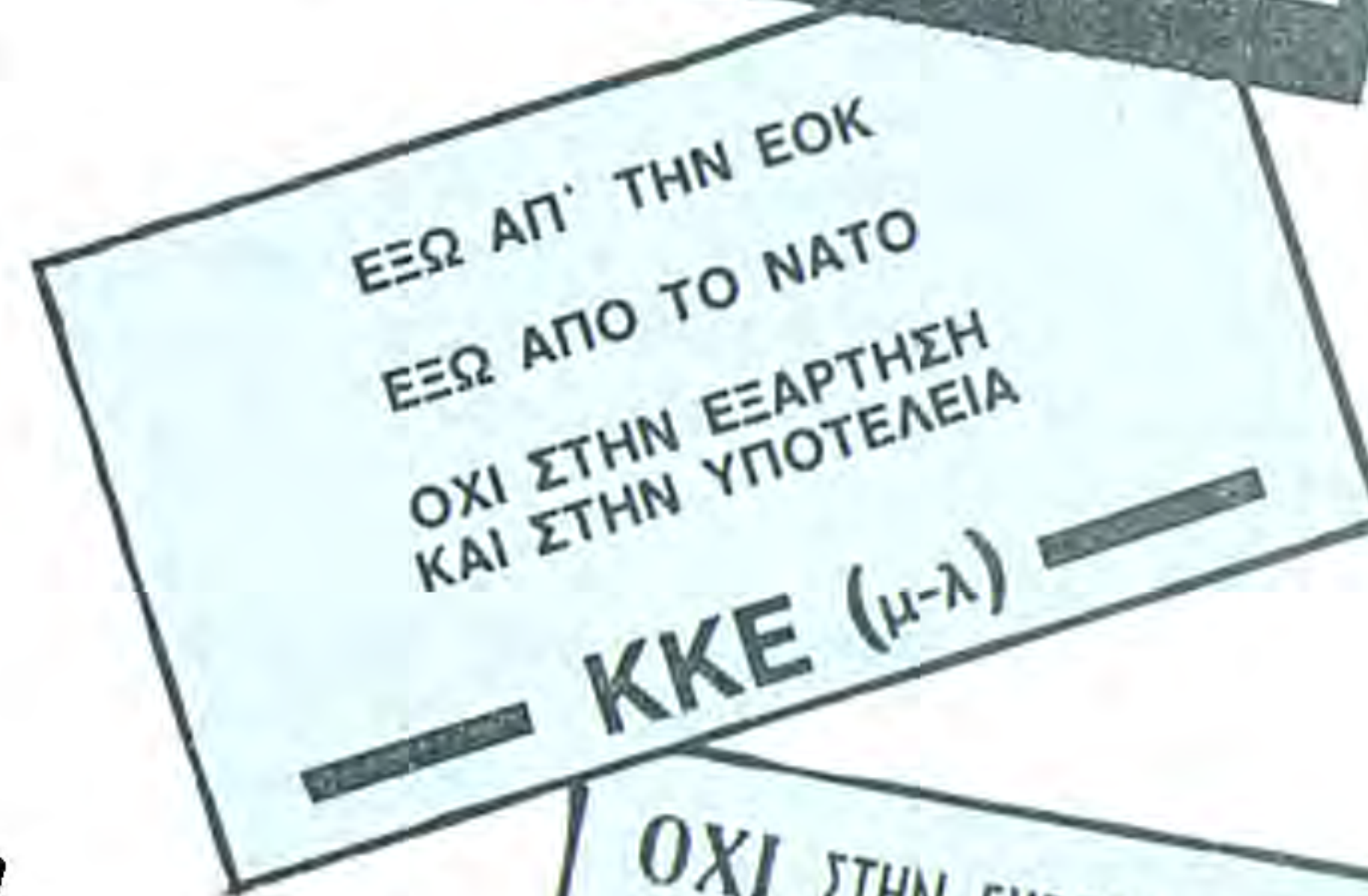
ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ

ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ - ΜΙΛΛΙΕΞ

- **Ήμερολόγιο Β' έκδοση** 1977
- **Σέ πρώτο πρόσωπο Β' έκδοση** 1977
- **Σπαράγματα** 1973
(κρατικό βραβείο μυθιστορήματος)
- **Τρίπολη του Πόντου** 1976
(Βραβείο τής Ακαδημίας)
- **Βυδοσκοπήσεις** 1978

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Πανεπιστημίου 44 - Τηλ: 3615.783

Μεθεόρτιες αναδρομές

Σήμερα Τρίτη 29 Μαΐου 1979, πρώτη μέρα ύστερα από την ένταξη και 526η επέτειο από την αποφράδα εκείνη Τρίτη 29 Μαΐου 1453, όταν μās πήρανε την Πόλη:

Οι επόμενες εβδομάδες θά χαρακτηρισθούν από τις έντονες εκτός και εντός Βουλής ανταγκλήσεις για τή σκοπιμότητα της ενσωμάτωσής μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες.

Μεθεόρτιες τελετές με βέβαιη κατάληξη. Ή βέβαιη κατάληξη είχε εξασφαλιστεί άλλωστε για όλες τις φάσεις – όλες τις σκηνές του έργου. Όχι βέβαια πώς ήταν όλα στην εντέλεια προετοιμασμένα. Μόνον τό τελετουργικό ήταν μονταρισμένο – κατά τά είωθότα άλλωστε. Τό Ζάππειο, οί δεξιώσεις, οί τηλεοπτικές αναμεταδόσεις, ή Συγγρού.

Ή ιστορία της Συγγρού θά καταγραφεί, ασφαλώς όχι στην ιστορία των τεχνικών έργων, αλλά στην πολιτική ιστορία του τόπου. Ή συγκεντρωμένη προσπάθεια, ή σπατάλη των μέσων και ή καλογυλισμένη τάξη θύμισε τήν φροντίδα στρατοπεδάρχη πού περιμένει επιθεώρηση – και τόν έπαινο – του μέραρχου. Έσχατος ό έξευτελισμός... Καί ποιά αλήθεια τρανότερη απόδειξη φτωχοπροδοτισμού;

Άλλά αν ή αποπεράτωση της Συγγρού αποτέλεσε τό τελικό «φίνις» της κυδέρνησης, πού τήν τελευταία στιγμή θυμήθηκε τό έργο πού «σκάλωνε» μήνες τώρα, στην άλλη μεριά, – τήν αντιπολίτευση – υπήρξε ένα αντίστοιχο «φίνις».

Χρόνια τώρα υπήρχε ή δεδομένη αντίδραση για τήν είσοδο στην ΕΟΚ των δύο μεγάλων κομμάτων της αντιπολίτευσης, κάποιων μικρότερων ομάδων ή κομμάτων και μās τρίτης κατηγορίας πού έλεγε, ναί μέν στην ΕΟΚ, όχι όμως των μονοπωλίων κτλ.

Έχοντας χάσει από καιρό τις πρωτοβουλίες σέ πολλές και κύριες μάχες, ή αντιπολίτευση παρακολουθούσε μέ σχετική απάθεια τά τεκταινόμενα. Καί ξαφνικά, πρός τό τέλος, έβαλε κι' αυτή μπροστά τή δική της «Συγγρού».

Άλήθεια πόσες λαϊκές συγκεντρώσεις πραγματοποιήθηκαν μέ θέμα τήν ΕΟΚ; Γιατί δέν μπορεί βέβαια νά ισχυριστεί κανείς σοβαρά, ότι κάποιες περιφερειακές συναθροίσεις της τελευταίας στιγμής αποτελούν λαϊκή κλητοποίηση. Ούτε και οί αφισοκολλήσεις ή ό πόλεμος των τρύνκ της τελευταίας εβδομάδας, τή δέουσα προσπάθεια για έννημέρωση – και πολιτικοποίηση του προβλήματος. Διάχνη ήταν ή έντύπωση πώς όλοι κάτι ξέχασαν τόσον καιρό, κάτι μισοτελειωμένο εκκρεμούσε, κάπως έπρεπε νά δηλώσουν τήν διαμαρτυρία τους.

Και όσο ή κυδέρνηση είχε μυστικοποιήσει τήν ένταξη και διαμόρφωνε τό σύγχρονο μεγαλοϊδεατισμό της, τόσο ή αντιπολίτευση αδρανούσε και δέν οργάνωνε καμά ουσιαστική καμπάνια πού νά εξηγεί τή θέση της και νά βοηθήσει τό λαό νά τήν κατανοήσει και νά τή διώσει. Ή έννημέρωση έλλειπής, οί αναλύσεις συγκεχυμένες, ή δραστηριοποίηση των πολιτών ανύπαρκτη. Οί πολιτικές συγκεντρώσεις – όχι δυσεύρετο είδος στον τόπο μας – ανύπαρκτες. Καί όταν έγιναν...

Τό ΚΚΕ έσ., λ.χ. σκέφθηκε (!) νά οργανώσει τήν ίδια ώρα και μέρα μέ κείνη της τελετής, μία συγκεντρωση όπου θά γινόταν κάτι μεταξύ ανάλυσης και διαμαρτυρίας. Διαμαρτυρίας πού εκφράστηκε «έμπρακτα» μέ τήν αποχή του κ. Α. Κύρκου από τήν τελετή στό Ζάππειο. Λόγος για τήν αποχή δέν ήταν ή διαφωνία για τήν τελετουργία ή γιατί στό κάτω – κάτω θά ήταν παρόντες εκεί οί εκπρόσωποι «της Ευρώπης των μονοπωλίων», αλλά γιατί δέν δόθηκε στό ΚΚΕ έσ. ό λόγος νά εξηγήσει εκεί τις διαφοροποιητικές του θέσεις, στό θέμα της ΕΟΚ.

Ευτυχώς για τό κύρος του κόμματος αυτού, τό κυβερνητικό πείσμα μεταίωσε τήν πράξη εκείνη του έργου όπου, στό μέσο του καλοστημένου σκηνηκού, όρθιος ό εκπρόσωπος του ΚΚΕ έσ. θά αναφωνούσε:

«ΝΑΙ στην ΕΟΚ των εργαζομένων!

ΟΧΙ στην ΕΟΚ των μονοπωλίων!»

Άραγε μέ τόν ίδιο τόνο και τήν ίδια ευσυνειδησία θά συνεχιστούν από τή δημοκρατική αντιπολίτευση οί πολιτικοί αγώνες, τώρα, μετά τό τελεσίδικο γεγονός της ένταξης;

Ζ

Γράμμα από τήν ξενητειά

του 'Αντώνη 'Αγγελούλη - ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

ΑΠΟ τό Πιτέστι τῆς Ρουμανίας, πού ζεῖ τριάντα χρόνια τώρα σέ ἀναγκαστική ὑπερωρία, ὅπως καί χιλιάδες ἄλλοι πολιτικοί πρόσφυγες, μᾶς ἔστειλε τό γράμμα πού ἀκολουθεῖ ἕνας ἀγωνιστής τῆς 'Εθνικῆς μας 'Αντίστασης, ὁ 'Αντώνης 'Αγγελούλης, ὁ θρυλικός ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ.

'Η ὑγεία τοῦ Βρατσάνου εἶναι σέ πολύ κακή κατάσταση – τόν περισσότερο χρόνο εἶναι κατάκοιτος – καί ὅμως πρόσφατα πῆρε καί νέα ἀρνητική ἀπάντηση στήν αἴτησή του γιά «ἀτομικό ἐπαναπατρισμό». Τό πρόβλημα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ καί τήν τραγωδία τῶν πολιτικῶν προσφύγων θέτει ὁ ἴδιος μέ τόση σαφήνεια, ὥστε δέν χρειάζεται νά προσθέσουμε ἐμεῖς περισσότερα.

ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟ φέτος συμπληρώνονται τριάντα ὁλόκληρα χρόνια ἀπό τή λήξη τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, πού στή διάρκειά του, χύθηκε ἄφθονο ἐλληνικό αἷμα γιά ξένα συμφέροντα...

ΜΠΗΚΑΜΕ τώρα, στό δεύτερο τρίμηνο τοῦ 1979, μέ τούς περισσότερους πολιτικούς πρόσφυγες ἀκόμα στήν ξενητειά... Τόσο μακρόχρονη περίοδο ἀναγκαστικῆς ὑπερωρίας καί τέτοια ἀπάνθρωπη κι' ἐκδικητική μεταχείριση δεκάδων χιλιάδων πολιτῶν, δέν ἔχει γνωρίσει μέχρι σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα, ἀκόμα καί στήν περίοδο τοῦ μεσαιωνικοῦ σκοταδισμοῦ.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ τῆς «Ν.Δ.», πέντε χρόνια ἀπό τήν πολιτική ἀλλαγὴ κι' ἄλλα τέσσερα ἀπό τήν Πανευρωπαϊκὴ Διάσκεψη τοῦ 'Ελσίνκι, τῆς ὁποίας τήν τελικὴ Πράξη γιά τὰ 'Ανθρώπινα Δικαιώματα συνυπόγραψε μέ ὅλα τὰ εὐρωπαϊκά ἔθνη, ἀντὶ νά προχωρήσει νομοθετικά στήν ὀριστικὴ λύση τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ θέματος τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ καί τῆς ἀπόδοσης τῆς ἐλληνικῆς ἰθαγένειας στοὺς πολιτικούς πρόσφυγες, ἐφάρμοσε στήν πράξη τήν «βιολογικὴ» ρύθμισή του, μέ τήν ταχτικὴ τῆς μακρόχρονης διαδικασίας τῆς «κατὰ περίπτωσιν» ἐξέτασης τῶν αἰτήσεων «ἀτομικοῦ ἐπαναπατρισμοῦ», πού ἀποθλέπει οὐσιαστικά στήν ἀργή, φυσικὴ ἐξόντωση τῶν πολιτικῶν προσφύγων στήν ξενητειά!... 'Αδιάψευστοι μάρτυρες τῆς κυβερνητικῆς αὐτῆς ἐπιδίωξης, εἶναι τὰ ἱπτάμενα φέρετρα καί οἱ χιλιάδες διασκορπισμένοι τάφοι ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς 'Ανατολικῆς Εὐρώπης μέχρι τήν Τασκένδη τῆς Κεντρικῆς 'Ασίας...

Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ τῶν νεκρῶν, πού ἄφησαν τήν τελευταία τους πνοή καί τὰ κόκκαλά τους στήν ξενητειά, ἦταν ὑπερήλικες, βαρειά ἄρρωστοι - ἀνάπηροι καί ἄλλοι μέ σοβαρά κλονισμένη ὑγεία, πού τούς ἔφερε πρὶο γρήγορα στὸν τάφο ἢ ἀθάσταχτη νοσταλγία καί ἡ βασανιστικὴ ἀγωνία τῆς ἀναμονῆς τῆς ἐγκρίσης, γιά τό γυρισμό τους στὰ πατρικά χώματα, πού ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς, τὰ ἐγκατέλειψαν ἀπὸ τό 1940 - 41, μέ τήν ἐπιδρομὴ τοῦ ἰταλικοῦ φασισμοῦ.

ΠΡΟΣΦΑΤΑ, συνοδέψαμε στήν τελευταία του κατοικία – στό νεκροταφεῖο τῆς πόλης Πιτέστι – τὸν ἀγωνιστὴ καί συμπολίτη μας Νίκο Παπαδόπουλο, πού ἡ τελευταία του ἐπιθυμία ἦταν (ἀφοῦ δέν τοῦ ἐπέτρεψαν οὔτε σάν ἐπισκέπτη νά πατήσῃ στήν πατρικὴ γῆ καί νά σφίξῃ στήν ἀγκαλιά του τὰ προσφιλῆ του πρόσωπα) νά τὸν τυλίξουν ἀντὶ γιά σάβανο, μέ τήν ἐλληνικὴ Σημαία, πού τήν διέσωσε μέ ἀπερίγραπτες δυσκολίες ἀπὸ τήν πολεμικὴ θύελλα καί τήν φύλαγε σάν τό πρὶο ἱερό κειμήλιο, ἐπὶ 30 ὁλόκληρα χρόνια!... Στὴ μνήμη ὅλων μας, θά μείνῃ ἀξέχαστη, ὅχι μόνο ἡ ταραχὴ καί ἡ συγκίνηση γιά τό πρωτότυπο θέμα, ὅσο ἡ δύσκολη θέση πού δρεθῆκαμε καί ἡ ἐθνικὴ ντροπὴ πού νοιώσαμε, ἀπέναντι στοὺς συμπολίτες μας ρουμάνους πού παραδρέθηκαν στήν κηδεία (τὰ θρησκευτικά τους ἔθιμα εἶναι τὰ ἴδια μέ τὰ δικά μας) καί μέ ἐπιμονες ἐρωτήσεις ζητοῦσαν ἀπὸ μᾶς ἐξηγήσεις γιά τό παράξενο καί ἀσυνήθιστο γαλανόλευκο σάβανο...

ΠΡΟΣΦΑΤΑ, συνοδέψαμε στήν τελευταία του κατοικία – στό νεκροταφεῖο τῆς πόλης Πιτέστι – τὸν ἀγωνιστὴ καί συμπολίτη μας Νίκο Παπαδόπουλο, πού ἡ τελευταία του ἐπιθυμία ἦταν (ἀφοῦ δέν τοῦ ἐπέτρεψαν οὔτε σάν ἐπισκέπτη νά πατήσῃ στήν πατρικὴ γῆ καί νά σφίξῃ στήν ἀγκαλιά του τὰ προσφιλῆ του πρόσωπα) νά τὸν τυλίξουν ἀντὶ γιά σάβανο, μέ τήν ἐλληνικὴ Σημαία, πού τήν διέσωσε μέ ἀπερίγραπτες δυσκολίες ἀπὸ τήν πολεμικὴ θύελλα καί τήν φύλαγε σάν τό πρὶο ἱερό κειμήλιο, ἐπὶ 30 ὁλόκληρα χρόνια!... Στὴ μνήμη ὅλων μας, θά μείνῃ ἀξέχαστη, ὅχι μόνο ἡ ταραχὴ καί ἡ συγκίνηση γιά τό πρωτότυπο θέμα, ὅσο ἡ δύσκολη θέση πού δρεθῆκαμε καί ἡ ἐθνικὴ ντροπὴ πού νοιώσαμε, ἀπέναντι στοὺς συμπολίτες μας ρουμάνους πού παραδρέθηκαν στήν κηδεία (τὰ θρησκευτικά τους ἔθιμα εἶναι τὰ ἴδια μέ τὰ δικά μας) καί μέ ἐπιμονες ἐρωτήσεις ζητοῦσαν ἀπὸ μᾶς ἐξηγήσεις γιά τό παράξενο καί ἀσυνήθιστο γαλανόλευκο σάβανο...

ΑΛΛΗ συγκλονιστικὴ περίπτωσις νεκροῦ στό Παράρτημά μας, ἐδῶ καί μερικά χρόνια, ἦταν τοῦ βαρειά ἀνάπηρου - ἀόματου Πέτρου Ντουντουνάκα (μπάρμπα Πέτρου), πού τό καθεστῶς τῆς «Ν.Δ.» δέν τοῦ ἐπέτρεψε νά ἱκανοποιήσῃ τήν τελευταία του ἐπιθυμία – νά ψηλαφίσῃ τό μέρος πού γεννήθηκε καί τό πατρικὸ του σπῖτι πού μεγάλωσε, στήν Νιγρίτα Σεργῶν.

'Ανώνυμοι τάφοι 'Ελλήνων πολιτικῶν προσφύγων στό νεκροταφεῖο τῆς Βουδαπέστης.

Η ΕΥΧΗ πολλῶν ἀπ' αὐτοὺς, πού ἔφυγαν γιά πάντα, μέ πίκρα γιά τὸν ἀνεκπλήρωτο πόθο τοῦ γυρισμοῦ τους στήν πατρίδα, ἦταν: Καμμιὰ ἀπὸ τίς μελλοντικές γενιές – ἀκόμα καί οἱ ἀπόγονοι τῶν πρὶο φανατικῶν ἐθνικοφρόνων – νά μὴν βρεθοῦν ποτέ στήν ἀνάγκη νά δοκιμάσουν, ὅχι 30 χρόνια, ἀλλὰ οὔτε 30 μέρες ἀναγκαστικῆς ξενητειᾶς... Μιά σύγκριση αὐτῆς τῆς μεγαλόψυχης στάσης μέ τήν μικρόψυχη κι' ἐκδικητικὴ πολιτικὴ τῆς ἀναμόχλευσης τοῦ παρελθόντος καί ἀναζωπύρωσης τῶν παθῶν, ἀπὸ τήν ὁποία ἐξακολουθεῖ νά διακατέχεται ἡ παράταξη τῶν «ἐθνικοφρόνων», ἐπιτρέπει στὸν καθένα πού σκέφτεται λογικά, νά βγάλῃ τ' ἀνάλογα συμπεράσματα, γιά τήν μακρόχρονη περίοδο τῆς ἀνωμαλίας καί τήν τραγικὴ πορεία τῆς χώρας μας τίς τελευταῖες δεκαετίες.

ΣΤΟ μεσογειακό χῶρο πού ἀνήκουμε, ἰδιαίτερα καταλυτικὴ εἶναι ἡ σύγκριση τῆς χώρας μας μέ τήν 'Ισπανία καί Πορτογαλία πού στέναζαν ἐπὶ μισό σχεδόν αἰῶνα ὑπὸ τὰ δικτατορικά καθεστῶτα τοῦ Φράνκο καί Σαλαζάρ, καί στίς ὁποῖες, δέν ὑπάρχει πλέον θέμα πολιτικῶν προσφύγων.

Η ΕΛΛΑΔΑ τῆς «Ν.Δ.» ἔμεινε ἡ τελευταία καί μοναδικὴ χώρα στήν Εὐρώπη, πού ἀπαγορεύει στοὺς πολῖτες της νά ἔχουν Πατρίδα!... 'Αρκέστηκε μόνο στίς ἀρχικὲς πρωθυπουργικὲς διακηρύξεις γιά «Δημοκρατία γιά ὅλους» καί «ἰσότητα ὅλων τῶν πολιτῶν» – πού ἔρχονται σέ κατάφορη ἀντίθεση μέ τήν κυβερνητικὴ πρακτικὴ –, τὸν θόρυβο γιά τίς «δημοκρατικὲς ἐπιτεύξεις» καί τίς πρόσφατες καυχσιολογίες, γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας μας στήν Κοινὴ 'Αγορά, στό κατώφλι τῆς ὁποίας θά παρουσιασθεῖ μέ «δημοκρατικὲς περγαμηνές» τίς δεκάδες χιλιάδες πολιτικούς πρόσφυγες καί τήν ἀθέτηση τῆς ὑπογραφῆς της γιά τ' 'Ανθρώπινα Δικαιώματα.

ΦΕΤΟΣ, 30χρονη ἐπέτειος ἀπὸ τήν Διακήρυξη τῶν Δικαιωμάτων τοῦ 'Ανθρώπου στὸν ΟΗΕ, πού συμπίπτει μέ τήν 30χρονη ἀναγκαστικὴ ξενητειά, εἶναι πιά καιρὸς, ἡ κυβέρνηση, μέ πλήρη συναίσθηση τῶν διεθνῶν της ὑποχρεώσεων καί τῆς βαρειάς ἱστορικῆς της εὐθύνης, νά προχωρήσῃ στήν ἄμεση καί ὀριστικὴ – δίχως ἄλλες ἀναβολές – νομοθετικὴ ρύθμιση τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν πολιτικῶν προσφύγων καί τῆς ἀπόδοσης τῆς ἐλληνικῆς τους ἰθαγένειας, πού ἀποτελεῖ καί συστατικὸ στοιχεῖο ἐκδημοκρατισμοῦ τῆς δημόσιας ζωῆς τῆς χώρας μας. Δέν μπορεῖ ν' ἀγνοεῖ καί νά περιφρονεῖ ἐπ' ἀπειρον τήν ὁμόθυμη ἔκφραση τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ μας, ὅλων τῶν κομμάτων τῆς Δημοκρατικῆς 'Αντιπολίτευσης καί τῶν τίμιων καί πατριωτικὰ σκεπτόμενων στελεχῶν καί ὁπαδῶν τῆς Δεξιᾶς, πού κρίνουν τό ζήτημα μέ βάση τό ἐθνικὸ μας συμφέρον. 'Απὸ τήν ἀποψη αὐτῇ, ἡ θετικὴ στάση στό θέμα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τοῦ πρῶην πρωθυπουργοῦ καί ἀρχηγοῦ τῆς ΕΡΕ κ. Παναγιώτη Κανελλόπουλου, ἀποτελεῖ λαμπρὸ παράδειγμα γιά κάθε στέλεχος καί ὁπαδὸ τῆς Δεξιᾶς, πού πονάει κι' ἐνδιαφέρεται γιά τήν ἐπούλωση τῶν πληγῶν τοῦ παρελθόντος καί τήν πρόοδο τοῦ τόπου μας.

ΠΑΛΛΑΪΚΗ ἀπαίτηση καί ἐθνικὴ ἐπιταγὴ εἶναι: Νά κλείσῃ ἐπὶ τέλους, ὀριστικά, ἡ 30χρονη ἐθνικὴ μας πληγὴ!

ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ὅρια πού ἀπέμειναν, μέ τὴ συνδυασμένη δράση τῶν ἐκπροσώπων τοῦ λαοῦ στή Βουλὴ καί τήν ἀσίγαστη σέ τοπικὴ καί πανεθνικὴ κλίμακα κινητοποίηση καί πάλη, ὁ λαὸς μας μπορεῖ καί πρέπει, μέσα στό 1979, νά θέσῃ τέρμα στήν πολύχρονη τραγωδία – δυὸ φορές 'Οδύσσεια – τῶν πολιτικῶν προσφύγων πού πλήρωσαν βαρειά – μέ 30 χρόνια ἀναγκαστικὴ ξενητειά καί 40 χρόνια μακριὰ ἀπ' τοὺς δικούς τους – τό μῖσος τους γιά τό φασισμό, τό πάθος τους γιά τὴν λευτεριά καί τήν ἀγάπη τους γιά τήν πατρίδα!...

'Απρίλης '79 - Πιτέστι - Ρουμανίας

ΜΕΣΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ αυτές δοκιμάζονται και πάλι οί θεσμοί – ή καλύτερα οί πειραματισμοί – τής Μέσης Παιδείας μας. Σ' όλη τήν Έλλάδα οί μαθητές αγωνίζονται και αγωνιούν νά τά βγάλουν πέρα στό τελικό «φίνις» του σχολικού έτους. Άτέλειες του συστήματος, έλλείψεις σέ προγράμματα, ανεπάρκειες αίθουσών και διδακτικού προσωπικού παραμερίζονται ή αγνοούνται και χιλιάδες νέα παιδιά καλούνται νά πληρώσουν τίς άμαρτίες τής Πολιτείας.

Η ΕΡΕΥΝΑ πού ακολουθεΐ προσπαθεΐ νά ίχνηλατήσεί τό πρόβλημα τής ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ και νά δείξει τίς αδυναμίες – χωρίς νά αγνοεΐ και τά θετικά στοιχεία – ενός συστήματος πού οδηγεί σέ άδιέξοδα.

ΕΡΕΥΝΑ: ΚΥΡΑ ΑΔΑΜ

Α. Μεταρρύθμιση: αδυναμίες και σύγχυση

ΓΙΑ πολλές δεκαετίες οί δομές τόσο τής Παιδείας όσο και τής οικονομίας και κοινωνίας έσπρωχναν τόν άπόφοιτο του γυμνασίου αποκλειστικά σχεδόν πρός τό Πανεπιστήμιο, πού αποτελούσε, τότε, γιά τό μέσο νέο Έλληνα ένα είδος πανάκειας, τή μόνη διέξοδο από τή μιζέρια και πρός κάποια οικονομική και κοινωνική προκοπή και άνοδο.

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 25 χρόνια, έν τούτοις, ή χώρα κυριολεκτικά μεταμορφώθηκε: ή γρήγορη ή και ταχύτατη εκβιομηχάνιση, ή αποψίλωση τής υπαίθρου, ιδιαίτερα τής όρεινής και ή ραγδαία αστυφιλία, τέλος, ή μεταπήδηση τής γεωργίας από τή μονο- στήν πολυκαλλιέργεια, καθώς και στίς βιομηχανικές καλλιέργειες, άλλαξαν ριζικά τίς οικονομικές και τίς κοινωνικές δομές. Μέ επακόλουθο ή Παιδεία, ξεχασμένη στίς ξεπερασμένες, απολιθωμένες και αντιδραστικές δομές του παρελθόντος, νά πάψει νά ανταποκρίνεται στίς συνθήκες πού δημιουργήσαν οί όλο και επιταχυνόμενες οικονομικοκοινωνικές αλλαγές, νά μήν είναι σέ θέση νά καλύψει τίς πολλαπλασιαζόμενες και επείγουσες ανάγκες του τόπου και προπαντός του συστήματος σέ σύγχρονο ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, καθώς και γιά ένα όλο και πιο ψηλό τεχνολογικό επίπεδο.

Σ' ΑΥΤΕΣ τίς συνθήκες, από τά τέλη ήδη τής δεκαετίας του '50, τό θέμα «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» έγινε, όπως ήταν φυσικό, κύριος στόχος του φοιτητικού, σπουδαστικού και μαθητικού κινήματος. Και λίγο αργότερα, από τό '62 κι' ύστερα έγινε ένας από τούς βασικούς στόχους του πλατειού λαϊκού κινήματος, ένας από τούς μοχλούς γιά τήν ανατροπή τής Δεξιάς, άν όχι από τήν έξουσία, τουλάχιστον από τήν κυβέρνηση. Όπως έγινε, στό βαθμό και μέ τόν τρόπο πού έγινε, και τό πρώτο μέλημα τής κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου, τό '64 - '65.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ εκείνη μεταρρύθμιση, όμως,

βρήκε τότε φανατικά αντίθετη τή Δεξιά πού, από τή φύση της και από παράδοση, υπήρξε πάντα απρόθυμη νά αποδεχτεί εγκαιρα τίς όποιεσδήποτε αλλαγές στήν ύποδομή και ακόμα περισσότερο στό έποικοδόμημα. Μέ αποτέλεσμα νά ανατραπεί σιωπηλά, μόλις τά 'Ανάκτορα και οί 'Αμερικανοί έφεραν στήν έξουσία τούς 'Αποστάτες. Γεγονός πού όδήγησε, έτσι μέ τή σειρά του, στήν απώλεια γιά τόν τόπο άλλων 10 χρόνων.

ΜΟΝΟ πού τά πράγματα είχαν πάρει πιά τό δρόμο τους και τίποτα δέν μπορούσε νά τά σταματήσει. 'Ιδιαίτερα από τή στιγμή πού ή κυρίαρχη ομάδα τής αστικής μας τάξης, μέ εκφραστή τό σημερινό πρωθυπουργό, Κ. Καραμανλή, έκανε βασικό της στόχο τήν ένταξη τής χώρας στήν Ε.Ο.Κ. – ένταξη πού ή επίσημη ιδεολογία του συστήματος τείνει νά τή μετατρέψει σέ σύγχρονη «Μεγάλη 'Ιδέα».

ΗΔΗ από τό 1974, από έμπιστευτική έκθεση πού ή ΟΥΝΕΣΚΟ, σέ συνεργασία μέ τή Διεθνή Τράπεζα 'Ανοικοδόμησης και 'Ανάπτυξης, είχε ετοιμάσει γιά τήν τότε χουντική κυβέρνηση, οί ιθύνοντες γνώριζαν ότι μέ τό ρυθμό ανάπτυξης τών τελευταίων δέκα χρόνων, ή άπασχόληση, σέ ποσοστό ενεργού πληθυσμού, θά μειωνονταν από τό 1971 ως τό 1987 στήν πρωτογενή παραγωγή (γεωργία) τουλάχιστον κατά 45%, ένω, αντίθετα, θά αύξάνονταν κατά 50% και 70%, αντίστοιχα, στή δευτερογενή (βιομηχανία) και στήν τριτογενή (ύπηρεσίες) παραγωγή. Και ήξερε, από τήν ίδια πάντα έκθεση, ότι ακόμα πιο έντυπωσιακή θά ήταν ή αύξηση τής ζήτησης ανθρώπινου δυναμικού μέ ανώτερη τεχνική εκπαίδευση (300%) και μέ κατώτερη τεχνική ή επαγγελματική εκπαίδευση (400%). Όπως ήξερε και ότι ή ένταξη στήν Ε.Ο.Κ., ένταξη πού συνεπάγεται αυτόματα μεγαλύτερη συναγωνιστική ικανότητα σέ όλα τά επίπεδα, θά έκανε έντονότερη και επιτακτικότερη τήν ανάγκη ύπαρξης ενός ποιοτικά και ποσοτικά ανώτερου μέσου επιπέδου

σπουδῶν, τελείως διαφορετικοῦ ἀπὸ τὸ μέχρι τότε.

ΕΤΣΙ, μετὰ τὴ μεταπολίτευση, ἡ Δεξιὰ, ὥς τότε φανατικός ἐχθρὸς κάθε ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης, ὑποχρεώθηκε ἀπὸ τὰ πράγματα νὰ προχωρήσει ἡ ἴδια σ' αὐτὴ τὴ μεταρρύθμιση, μέ τούς νόμους 309/76 («Περὶ ὁργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Γενικῆς Ἑκπαιδεύσεως») καὶ 576/77 («Περὶ ὁργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Μέσης καὶ Ἀνωτέρας Τεχνικῆς καὶ Ἑπαγγελματικῆς Ἑκπαίδευσης»). Δυὸ νόμους, ὅμως, πού ἔχουν, βέβαια, ἀναγκαστικά καὶ ἀρκετά θετικά στοιχεῖα (ἐννιάχρονη ὑποχρεωτική ἐκπαίδευση, καθιέρωση τῆς Δημοτικῆς, μερικά, τουλάχιστον, διαφορετικὴ ἀντίληψη γιὰ τὰ σχολικά βιβλία κ.λ.π.), ἀλλὰ πού ἐξακολουθοῦν πάντοτε νὰ διαπνέονται ἀπὸ τίς γνωστές ἀντιδραστικές καὶ ἀντιλαϊκές ἀντιλήψεις τῆς. Πρᾶγμα, αὐτὸ τὸ τελευταῖο, πού φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ δύο βασικοὶ τοὺς στόχοι εἶναι, ἀπὸ τὴ μιά νὰ ἀνακόψουν τὴ μεγάλη ροὴ τῶν νέων πρὸς τὰ Πανεπιστήμια, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη, νὰ ἐνθαρρύνουν καὶ ὑποχρεώσουν τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τῶν ἐφήβων νὰ στραφοῦν ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ πρὸς τὴν Τεχνικὴ Ἑκπαίδευση, ὅπως ἀπαιτοῦν οἱ ἀνάγκες τοῦ συστήματος.

ΚΑΙ ΤΟ χειρότερο (ὅπως θὰ δοῦμε λεπτομερειακά πιὸ κάτω) ἡ κυβέρνηση τῆς Δεξιᾶς ἀγνόησε δυὸ προειδοποιήσεις τῆς ἐκθεσης τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ πού προαναφέραμε – ὅτι γιὰ νὰ πετύχει νὰ ἀποδώσει, ἡ ὁποιαδήποτε

βαθμοῦ μεταρρύθμιση, ἀπὸ τὴ μιά πρέπει νὰ ἐξασφαλίσει μεγάλους οἰκονομικοὺς πόρους κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη πρέπει νὰ ἐφαρμοστεῖ χωρὶς βιασύνη, μέσα σ' ἓνα τουλάχιστον δεκαπεντάχρονο διάστημα, ὥστε καὶ ἡ ἀπαραίτητη ὑλικὴ ὑποδομὴ (κτῆρια, ἐργαστήρια, ὄργανα κ.λ.π.) νὰ ἐξασφαλιστεῖ καὶ σωστά καὶ ἔγκαιρα νὰ προετοιμαστοῦν τὸ διδαχτικὸ πρόσωπικὸ (ἐκπαίδευση καὶ μετεκπαίδευση) καὶ τὰ ἀπαραίτητα διδαχτικὰ μέσα (βιβλία κ.λ.π.). Κι' ὅχι μόνο τίς ἀγνόησε, ἀλλὰ καὶ ἔκανε, θὰ ἔλεγε κανεὶς ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο: ἄφησε τὴ μεταρρύθμιση χωρὶς οἰκονομικοὺς πόρους καὶ προχώρησε στὴν ἀφαρμογὴ τῆς χωρὶς τὴν παραμικρὴ προετοιμασία, μέ πρωτοφανῆ ἀσάφεια καὶ σύγχυση ἢ, ἀκόμα, καὶ μέ ἀπαράδεχτες ὑποχρεώσεις καὶ παραχωρήσεις πρὸς τὴν ἀντιδραστικὴ ἐκλογικὴ τῆς πελατείας. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ εἶναι βέβαια, ἀπὸ τὴ μιά, ὅτι, τουλάχιστον στὴν ἀρχικὴ τῆς φάσης, ἡ μεταρρύθμιση θὰ ἀποδειχτεῖ ἀπαράδεχτα καὶ δάναυσα ὁδυνηρὴ γιὰ τὴ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἐφήβων μας κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη, δέν θὰ μπορέσει νὰ πετύχει οὔτε κἀν τὸ βασικὸ στόχο γιὰ τὸν ὁποῖον ἔγινε – τὴν ἀνάγκη, δηλαδή, νὰ ἐξασφαλίσει ἡ οἰκονομία τῆς χώρας, σέ ὅλους τοὺς τομεῖς παραγωγῆς καὶ σέ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, τὸ σέ ὑψηλὸ βαθμὸ εἰδικευμένο ἐκείνο προσωπικὸ πού θὰ τῆς ἐπιτρέψει νὰ τὰ βγάλει πέρα μέ τὸν αὐξημένο ἀνταγωνισμό πού θὰ ἀντιμετωπίσει μέ τὴν εἰσοδό μας στὴν Ε.Ο.Κ.

ΑΣ ΔΟΥΜΕ τώρα κάπως ἀναλυτικά τοὺς δυὸ νόμους, τὸ περιεχόμενό τους, τὸν τρόπο τῆς ἐφαρμογῆς τους: Ξεκινώντας, βέβαια, ἀπὸ τὸν 309/76, μέ τὸν ὁποῖο θεσπίζεται ἡ ἐννιάχρονη ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευση, ὁ χωρισμὸς τῆς Μέσης Παιδείας σέ δυὸ ἀνεξάρτητους κι' αὐτόνομους κύκλους, (τὸν τρίχρονο πρῶτο κύκλο, δηλαδή τὸ Γυμνάσιο, πού περιλαμβάνεται στὴν ὑποχρεωτικὴ παιδεία, καὶ τὸν ἐπίσης τρίχρονο δεῦτερο κύκλο, δηλαδή τὸ Λύκειο), ὁ ἐπίσης χωρισμὸς τοῦ δευτέρου κύκλου σέ λύκεια κλασικῆς, γενικῆς, τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς κατεύθυνσης καὶ, τέλος, ἡ δημοτικὴ γλώσσα. Καὶ ἡ μεγάλη καινοτομία τοῦ ὁποῖου εἶναι, πέρα ἀπὸ τὴν ἐπέκταση τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας καὶ στὰ τρία χρόνια τοῦ γυμνασίου, ἡ ὑποχρεωτικὴ εἰσαγωγή στοῦ γυμνασίου τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ καὶ ἡ διδασκαλία τεχνολογικῶν μαθημάτων (ἄρθρο 28).

ΔΕΝ χωρεῖ καμιά ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἐπέκταση τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας σέ ἐννιά χρόνια ἀποτελεῖ, θεωρητικά τουλάχιστον, προσπάθεια γιὰ ἓνα γενικὸ ἀνέδασμα τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου ὅλων τῶν νέων καὶ ἰδιαίτερα τῶν παιδιῶν τῶν οἰκονομικά ἀσθενέστερων τάξεων καὶ τῆς ἀγροτιάς, πού συνήθως σταματοῦσαν τὴν παιδεία τους στό δημοτικό. Ὅπως δέν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση στρέφεται καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῆς δημοτικῆς σάν μόνης διδακτέας στὴν ὑποχρεωτικὴ παιδεία. Γεγονὸς πού ἐξηγεῖ γιατί τὰ δυὸ αὐτὰ μέτρα χαιρετίστηκαν ἐπαινετικά ἀπὸ ὅλους. Ὅπως, ἐξ ἄλλου, χαιρετίστηκε μέ ἱκανοποίηση ἀπὸ ὅλους, καὶ ἡ ἐκδοση μερικῶν γυμνασιακῶν βιβλίων νέων ἐλληνικῶν καὶ γραμματικῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα λείπει, ἐπιτέλους, ἡ μισαλλοδοξία καὶ ἡ σύγχυση.

Ἐπικίνδυνες ἐλλείψεις – ἀδυναμίες

ΕΔΩ, ὅμως, τὰ πράγματα ἀλλάζουν, μπαίνουν μιά σειρά ἐπιφυλάξεις καὶ ἀντιρρήσεις. Ἐπιφυλάξεις καὶ ἀντιρρήσεις πού ξεκινοῦν

ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι βασικῆς σημασίας χαρακτηριστικά καὶ καινοτομίες τῆς ὑποχρεωτικῆς βαθμίδας τῆς παιδείας, ὅπως ἡ εἰσαγωγή τῶν τεχνολογικῶν μαθημάτων καὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, μένουν στὴν πράξη γράμμα κενό, τουλάχιστον πρὸς τὸ παρόν. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι πέρνουν τεχνολογικά μαθήματα διδάχτηκαν πανελλαδικά σέ 15 μόνο σχολεῖα καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ διδάχτηκαν συνολικά σέ 30 μόνο τμήματα-τμήματα καὶ ὅχι σχολεῖα. Αὐτὴ ἡ ἀδυναμία, ἡ ἔστω προσωρινὴ ἔλλειψη, εἶναι φανερό ὅτι ἀπειλεῖ νὰ ἀποδυναμώσει τελείως στὴν πράξη ἓναν ἀπὸ τοὺς βασικοὺς στόχους τῆς ἀλλαγῆς σ' αὐτὸ τὸ χώρο καὶ στρέφονται, βέβαια, ἐναντίον ἐνὸς μεγάλου τμήματος ἐκείνων γιὰ τοὺς ὁποῖους ἡ μεταρρύθμιση ἔδειχνε, τᾶχα, στοργή. Στρέφεται, δηλαδή, ἐναντίον ἐνὸς μεγάλου μέρους τῶν ἐφήβων πού δέν ἔχουν ἀκόμα φτάσει τὰ 15 τοὺς χρόνια. Ἀφοῦ τοὺς ὑποχρεώνει νὰ ἀντιμετωπίσουν χωρὶς κανένα ὄπλο καὶ βοήθεια (δηλαδή, χωρὶς τὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ καὶ τὰ τεχνολογικά μαθήματα) τὰ διλήμματα πού μέ τὸ παλιὸ σύστημα θὰ ἀντιμετώπιζαν στὰ 18 τοὺς χρόνια.

ΑΦΟΥ τοὺς ὑποχρεώνει, μέ ἄλλα λόγια, νὰ ἀποφασίσουν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄγουρη ἡλικία, ὀριστικά καὶ τελεσίδικα καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὴ βοήθεια (αὐτὴ τὴ βοήθεια πού ὑποτίθεται ὅτι προέβλεπε ὁ νόμος) ἂν θὰ στραφοῦν πρὸς τὴν ἀνώτατη κι' ἀνώτερη παιδεία ἢ πρὸς κάποιαν ἀπὸ τίς ἄλλες διεξόδους πού προσφέρει ὁ δεῦτερος κύκλος τῆς Μέσης Παιδείας, ἢ τέλος, ἂν θὰ ἐνταχθοῦν ἀπὸ τώρα στὴν παραγωγή χωρὶς τὴν παραμικρὴ εἰδίκευση καὶ μέ μόνη ἄλλη διέξοδο τὴν ἔγγραφὴ τους στίς καλούμενες «σχολές νέου τύπου», γιὰ τίς ὁποῖες ὁ νομοθέτης μέχρι στιγμῆς ἐλάχιστα πράγματα διευκρίνισε. Ἀφοῦ, δηλαδή, τοὺς ὑποχρεώνει νὰ ἀποφασίσουν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἡλικία, ὀριστικά καὶ τελεσίδικα, οὐσιαστικά ἀβοήθητοι, ποιά σταδιοδρομία θὰ ἀκολουθήσουν σ' ὁλόκληρη τὴ ζωὴ τους – νὰ τὸ ἀπο-

φασίσουν πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς χωρὶς τὸ δικαίωμα μέ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καὶ τὴ φυσιολογικὴ ὠρίμανση νὰ ἀλλάξουν προσανατολισμό, νὰ ἀλλάξουν ζωὴ.

ΜΕ ΑΛΛΑ λόγια, οἱ βασικὲς αὐτές ἀδυναμίες καὶ ἐλλείψεις ἐξουδετερώνουν ὁδυνηρὰ γιὰ τοὺς νεαροὺς ἐφήβους ἢ, τουλάχιστον, γιὰ ἓνα μεγάλο μέρος τους, τὸ δεῦτερο βασικὸ στόχο γιὰ τὸν ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι ἀποφασίστηκε ἡ ἐπέκταση τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας στὰ τρία χρόνια τοῦ γυμνασίου – τὸ στόχο, δηλαδή, σωστά καὶ ἀνάλογα μέ τίς δυνατότητές τους καὶ τίς κλίσεις τους νὰ προσανατολίζονται ἐπαγγελματικά ὁ νέος στὴν γεμάτη ἀβεβαιότητα καὶ φοβίες πρώτη ἐφηβεία. Μὲ ἀποτέλεσμα, γιὰ τὸ καινούργιο σύστημα νὰ ἰσχύουν οἱ ἴδιες ἀδυναμίες πού ἐπισήμανε ἡ «ὁμάδα ἐργασίας» πού συστήθηκε τὸ 1975 ἀπὸ τὸν τότε ὑπουργὸ Παιδείας γιὰ νὰ μελετήσει τὰ προβλήματα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης. Πού δέν εἶναι ἄλλες ἀπὸ:

- τὴν ἔλλειψη ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ,
- τὴν ἔλλειψη «ἐνημερώσεως ἐπὶ τῶν δυνατοτήτων ἐπαγγελματικῆς ἀποκατάστασης»,
- τὴν ἀμφιβολία γιὰ τίς δυνατότητες ἐπαγγελματικῆς ἀποκατάστασης καὶ
- τὴν ἀπὸ παράδοση ἔλλειψη ἐκτίμησης πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση.

Προχειρότητα καὶ σύγχυση

ΑΝ Η προχειρότητα καὶ ἡ σύγχυση σηματοδύνουν τὴν ἐπιχειρούμενη μεταρρύθμιση στὴν πρώτη βαθμίδα τῆς ἐκπαίδευσης, γιὰ τὴν δεῦτερη, τῶν Λυκείων, πού εἶναι καὶ ἡ περισσότερο καθοριστικὴ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐξέλιξη τῆς χώρας, ἀποτελοῦν καθοριστικὰ στοιχεῖα ἀποτυχίας. Στοιχεῖα πού ὅσο διατηροῦνται, τόσο καὶ θὰ ἐπιτείνουν τὴν ἀνακριβολογία, τὴν ἀσάφεια, τὴν ἀγνοία τοῦ «τί μέλλει γενέσθαι» στὸν χώρο τῆς Μέσης Ἑκπαίδευσης. Εἶναι ἀπόλυτα χαρακτηρι-

στικό της κατάστασης, τό γεγονός ότι κανέναν φορέας, εκπαιδευτικός ή διοικητικός, μέ τόν όποιο τό περιοδικό συναντήθηκε, δέν ήταν σέ θέση νά έκφέρει ολοκληρωμένες καί τεκμηριωμένες απόψεις καί θέσεις πάνω στά σκοτεινά σημεία της αλλαγής στην εκπαίδευση. Καί τοῦτο ἐξηγείται ἀπό τό γεγονός ότι οί ίδιοι οί νόμοι εἶναι πολύ γενικοί καί ἀόριστοι, σέ πάρα πολλά σημεία τους.

Ἀξίζει ἐδῶ νά ἀναφερθεῖ, ότι μόνον ὁ νόμος 576/77 ἀπαιτεῖ 102 περίπου προεδρικά καί ὑπουργικά διατάγματα, γιά νά γίνει πράξη, πολλά ἀπό τά όποια δέν ἔχουν ἀκόμα ἐκδοθεῖ. Γιά παράδειγμα, τό διάταγμα πού θά ρυθμίζει τόν τρόπο καί τίς προϋποθέσεις εἰσαγωγῆς τῶν μαθητῶν τῶν τεχνικῶν καί ἐπαγγελματικῶν λυκείων, στίς Ἀνώτατες σχολές, δέν ἔχει ἀκόμα ἐκδοθεῖ!..

ΜΕ ΤΟΝ διαχωρισμό τῶν Λυκείων σέ τρεῖς τύπους (κλασσικό, γενικό, τεχνικό καί ἐπαγγελματικό), γίνεται ἐφικτή «ή αλλαγή πορείας» τῆς εκπαίδευσης καί ὑλοποιούνται, κατ' ἀρχήν, οί δύο βασικοί στόχοι της.

ΜΕ ΤΗΝ παρεμβολή τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων ἀπό τά γυμνάσια στά Λύκεια, τό ποσοστό τῶν ἀποτυχόντων (περίπου τό 55% τοῦ συνόλου τῶν μαθητῶν, ὅπως ὑπολογίζουν οί τεχνοκράτες σύμβουλοι τῆς κυβέρνησης) ἀποκλείεται αὐτόματα ἀπό κάθε διεκδίκηση σπουδῶν στό Πανεπιστήμιο καί τροφοδοτεῖ τήν ἀγορά ἐργασίας μέ νέο ἀνειδίκευτο δυναμικό. Καί ἀπό τόν ἀριθμό τῶν ἐπιτυχόντων ἕνα μεγάλο ποσοστό σπρώχνεται πρὸς τήν τεχνική καί ἐπαγγελματική εκπαίδευση, μελλοντικό ἐργατικό δυναμικό μέ κάποια, μικρή σχετικά, ἐξειδίκευση.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ἐνημέρωση τοῦ κοινοῦ καί τῶν μαθητῶν πάνω στό θέμα τῶν διαφορετικῶν ἐπιλογῶν στην κατάταξη τῶν Λυκείων, ἐπιμένει στό σημείο ότι καί οί τρεῖς κατευθύνσεις εἶναι ἰσότιμες καί ἰσῆς ἀξίας ἀπέναντι στην πολιτεία καί στίς εὐκαιρίες γιά ἐπαγγελματική ἀποκατάσταση. Ἡ πραγματικότητα, ὅμως, ἐρχεται νά προσθέσει πολλές ἀσάφειες καί νά ἀποδυναμώσει αὐτό τό λεπτό καί εὐαίσθητο γιά τήν κοινή γνώμη σημείο — τό σημείο τῆς ἀνισότητος, καί ὄχι, βέβαια, τῆς ἰσότητος.

ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ, ἡ ὑπαρξη ἐλάχιστων κλασσικῆς κατεύθυνσης Λυκείων, (ἕνα ἀπό τά όποια εἶναι καί τό προοριζόμενο γιά τήν μεγαλοαστική τάξη Σχολεῖο τῶν Ἀναδρύτων) δείχνει μία τάση περιορισμοῦ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν. Ἐπί πλέον, ὁ μικρός ἀριθμός τέτοιων σχολείων, κάνει προνομιακή τήν εἰσοδο ἀποφοίτων τους στίς θεωρητικές σχολές (φιλοσοφικές, νομικές, θεολογικές) καί τείνει νά διαμορφώσει, σ' αὐτό τό χώρο, μία κλειστή πνευματική «ἐλίτ», μέ συγκεκριμένη κοινωνική καταγωγή.

ΓΙΑ ΤΗ μεγάλη πλειοψηφία τῶν νέων, τό γενικό Λύκειο ἀντιπροσωπεύει τό δεύτερο μεγάλο στόχο τῆς μαθητικῆς ζωῆς τους. Περνώντας σ' ἕνα τέτοιο Λύκειο, ἔχουν τήν ἐλπίδα ότι καί ἕνα πλατύτερο φάσμα γνώσεων θά ἀποκτήσουν (μέ τά πρόσθετα μαθήματα τοῦ θεωρητικοῦ ἢ τοῦ θετικοῦ κύκλου) καί ότι οί πιθανότητες νά περάσουν τίς Πανελλήνιες Ἐξετάσεις εἶναι ἀρκετά μεγάλες.

Ἴδιο πνεῦμα — ἴδια ἰδεολογία

ΟΜΩΣ, ἐμπειρογνώμονες ἀναφέρουν ότι ἡ μορφή τῆς εκπαίδευσης παραμένει οὐσιαστικά ἴδια μέ τήν παλιά, στό πνεῦμα καί τήν ἰδεολογία. Εἶναι εκπαίδευση «θεωρητική καί

ἀνεδαφική» (πχ. στην φιλοσοφία ἀναφέρονται 25 ἀποσπάσματα ἀπό τόν Πλάτωνα καί 20 τοῦ κ. Θεοδωρακόπουλου, ἐνῶ δέν ἀναφέρεται κανένα στίς παγκόσμιες τάσεις τῆς διανόησης), «αὐταρχική καί ἀντικοινωνική», «ἀφοῦ δέν φέρνει τά παιδιά κοντά στά κοινωνικά προβλήματα καί δέν τοῦς ἐπιτρέπει νά ἀναλάβουν πρωτοβουλίες μέσα στόν ἴδιο τους τό χώρο καί, τέλος, ἀντιφατική. Μέ δύο λόγια, ὁ κύριος κορμός τῆς εκπαίδευσης παραμένει παρελθοντολογικός καί γι' αὐτό μή ἀνταποκρινόμενος στίς σημερινές ἐπιταγές».

Ὁχι καινοτομία

Η ΣΤΡΟΦΗ πρὸς τήν Τεχνική καί Ἐπαγγελματική Ἐκπαίδευση, σέ καμιά περίπτωση δέν ἀποτελεῖ καινοτομία τῆς μεταρρύθμισης. Εἶναι, ἀντίθετα, παγκόσμια πραγματικότητα καί τό δείχνουν τά στοιχεία τοῦ YEARBOOK τῆς UNESCO γιά τό 1974, σύμφωνα μέ τόν όποιο ἡ σχέση Γενικῆς καί Τεχνικῆς — ἐπαγγελματικῆς Μέσης Παιδείας εἶναι ὅπως παρουσιάζονται στόν πίνακα Α.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

Σχέση % Γενικῆς πρὸς τήν Τεχνική Παιδεία (Μέση Βαθμύδα)

ΧΩΡΑ	ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΙΔ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΙΔ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ	12,50	87,50
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	23	77
ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ	28	72
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	28	72
ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ	30	70
ΒΕΛΓΙΟ	31	69
ΑΛΒΑΝΙΑ	53	47
ΕΣΣΔ	54	46
ΙΤΑΛΙΑ	56	44
ΓΑΛΛΙΑ	57	43
ΙΑΠΩΝΙΑ	66	34
ΕΛΛΑΔΑ	78	22
ΙΣΠΑΝΙΑ	81	19
ΤΟΥΡΚΙΑ	83	17

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ μέ τό ν. 576/77, τῆς Τεχνικῆς καί Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσης θά μπορούσε, λοιπόν, νά ἀποτελέσει ἕνα πρῶτο βῆμα σοβαρῆς «ἐπένδυσης» στό ἐθνικό κεφάλαιο πού θά ἔπρεπε νά ἀποτελεῖ ἡ Παιδεία. Ἡ πραγματικότητα, ἐν τούτοις, ἀναιρεῖ κάθε ἔχνος αἰσιοδοξίας καί ἀποκαλύπτει ἀντίθετα ὅλη τήν προχειρότητα, τήν ἔλλειψη σοβαρῆς καί ὑπεύθυνης μελέτης γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ θεσμοῦ. Γεγονός πού δημιουργεῖ τήν ὑποψία, ἂν ὄχι καί τή βεβαιότητα, ότι ὁ θεσμός δέν πρόκειται νά παίξει στην ἐλληνική παιδεία τό σοβαρό ρόλο γιά τόν όποιο ὑποτίθεται ότι τό προόριζε ὁ νομοθέτης.

Ἐμφανῆς ἀνισότητα

ΠΕΡΑ ἀπό τίς σοβαρές ἑλλείψεις πού παρουσιάζονται τόσο στόν ἀριθμό τῶν διδασκόντων, ὅσο καί στίς κτηριακές ἐγκαταστάσεις καί στή λειτουργία τῶν ἐργαστηρίων, (τροχοπέδη γιά τήν κατάρτιση τῶν μαθητῶν) ἡ σημερινή ὀργάνωση καί τό περιεχόμενο σπουδῶν, κάνει ἐμφανέστερη τήν ἀνισότητα μεταξύ τῶν Τεχνικῶν καί Ἐπαγγελματικῶν Λυκείων καί τῶν ἄλλων τύπων. Σέ ἀντίθεση

μέ τό πρόγραμμα τῶν Γενικῶν Λυκείων, πού παρά τίς ἀδυναμίες του, προσφέρει ἕνα μεγαλύτερο καί πλατύτερο κύκλο μαθημάτων, καί ἐπί πλέον, πρόσθετα μαθήματα στά πλαίσια τῆς θετικῆς ἢ θεωρητικῆς κατεύθυνσης τοῦ μαθητῆ, στά Τεχνικά καί Ἐπαγγελματικά Λύκεια τό φάσμα τῶν μαθημάτων εἶναι πολύ στενό καί περιορισμένο. Ἔτσι οί μαθητές κάθε τομέα (μηχανολογικοῦ, δομικοῦ, ἠλεκτρολογικοῦ — ἠλεκτρονικοῦ, χημικοῦ) τοῦ Τεχνικοῦ Λυκείου καί οί μαθητές τῶν τομέων κοινωνικῆς προνοίας, γεωργοκτηνοτροφικοῦ, οἰκονομίας καί διοίκησης τοῦ Ἐπαγγελματικοῦ Λυκείου, δέν ἔχουν παρά ἐλάχιστα περιθώρια ἐπιλογῆς. Καταδικάζονται, δηλαδή, σέ μία περίπου καί μόνο, εἰδικότητα. Ἀκόμα, ἐνῶ στά Γενικά Λύκεια, ἡ ἐπιλογή τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ὁμάδας μαθημάτων εἶναι ὑποχρεωτική, καί ἐξασφαλίζει τό «διαβατήριο» γιά τά Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικά Ἰδρύματα, γιά τοῦς μαθητές τῶν Τ.Ε. Λυκείων, τά πρόσθετα μαθήματα (μαθηματικά, φυσική, χημεία) εἶναι προαιρετικά. Ὅσοι δέν διδάσκονται τά πρόσθετα, ἀποκλείονται ἀπό τά ΑΕΙ, ἐνῶ, σύμφωνα μέ τό διάταγμα πού ἰσχύει, μπορούν νά μπου σέ μία ἀπό τίς Ἀνώτερες Σχολές (Παιδαγωγικές Ἀκαδημίες, Σχολές Νηπιαγωγῶν, Οἰκιακῆς Οἰκονομίας, Φυσικῆς Ἀγωγῆς, ΚΑΤΕΕ). Τώρα, μέ ποιά λογική ὁ ἀπόφοιτος τοῦ μηχανολογικοῦ π.χ. τομέα, θά ἐνδιαφερθεῖ καί θά ἀποδώσει, στή Σχολή Νηπιαγωγῶν, π.χ. εἶναι κάτι πού μόνο οί νομοθέτες φαίνονται νά καταλαβαίνουν. Ἡ καί γιά νά τό πούμε ἀλλιῶτικα, οί «διέξοδοι» αὐτές εἶναι πλαστές καί κατά μία ἔννοια, βλεβερές.

ΑΛΛΑ καί ὅσοι ἀπό τοῦς μαθητές μέ δλέψεις πρὸς τίς θετικές σχολές τῶν ΑΕΙ, ἀποφασίζουν νά διδαχθοῦν τά πρόσθετα μαθήματα, σύντομα διαπιστώνουν ότι τό φορτίο εἶναι παραπολύ βαρύ. Ἢδη, τό 80% τῶν μαθητῶν τά ἐγκατέλειψαν κατά τήν διάρκεια τῆς σχολικῆς χρονιάς, γιατί ἡ ἐφτάωρη καθημερινή διδασκαλία καί ὁ ὄγκος τῆς θεωρητικῆς καί ἐργαστηριακῆς ὕλης, κάνει πολύ δύσκολη ἢ ἀδύνατη τήν παρακολούθηση.

ΜΕ ΑΛΛΑ λόγια, τά Τεχνικά, κύρια, Λύκεια, δέν εἶναι καθόλου Λύκεια, ἀλλά ὑποκατάστατα τῶν παλαιῶν Μέσων Τεχνικῶν Σχολῶν, πού ἐφοδίαζαν τήν παραγωγή μέ χέρια, κάπως εἰδικευμένα. Γεγονός πού ἀντιστρατεύεται τόν κύριο στόχο τοῦ συστήματος σήμερα, πῶς, δηλαδή, ἡ ἐλληνική οἰκονομία, θά γίνει ἀνταγωνιστική τῶν συνεταίρων της στην ΕΟΚ. Καί πού ἀποκαλύπτει, ταυτόχρονα, ότι τό ἐλληνικό κεφάλαιο, ἐξακολουθεῖ νά χαρακτηρίζεται ἀπό μία ἀντίληψη κομπραδόρικη καί κάθε ἄλλο παρά βιομηχανική — ἀναπτυξιακή.

Προνομιακή εκπαίδευση

Ὁ ν. 309/76 δέν κάνει καμιά ἀναφορά στή λεγόμενη «προνομιακή Ἐκπαίδευση». Δηλ., τήν ἰδιωτική γιά τοῦς οἰκονομικά εὐρωστους καί τά ξένα σχολεῖα πού ἐλέγχονται ἀνεπαρκῶς ἀπό τό Ὑπουργεῖο, πού ἐφαρμόζουν τά περισσότερα τετρατάξια καί ὄχι τριτάξιο Λύκεια. Γεγονός πού σημαίνει ότι οί μαθητές αὐτῶν τῶν Λυκείων προετοιμάζονται γιά τίς Πανελλήνιες ἕνα χρόνο περισσότερο ἀπό τοῦς μαθητές τῶν δημόσιων Λυκείων.

Φυσικά, ὁ νόμος αὐτός δέν ἀναφέρει, ὅπως φημιολογεῖται, ότι ἐπιτρέπεται μέ εἰδικό διάταγμα πού πρόκειται νά ἐκδοθεῖ στά ἐλάχιστα «πειραματικά σχολεῖα», πού κι' αὐτά, βέβαια, εἶναι προνομιοῦχα, νά εἰσάγονται κατά προτεραιότητα οί γόνοι «ἀνώτατων» Ἐκπαιδευτικῶν.

ΜΕΣΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Β. Βασικές οί έλλείψεις – καί τώρα όλοταχώς πρός τήν αντιμεταρρύθμιση

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ πραγματικότητα στη Μέση Παιδεία δείχνει ότι οι παλιές και οι καινούργιες έλλείψεις (πού είναι συνέπεια των αναγκών πού συνεπάγεται η μεταρρύθμιση) είναι τόσες και τέτιες πού θά κρατήσουν τήν στάθμη των σπουδών σέ πολύ χαμηλά επίπεδα, γιά σημαντικό χρονικό διάστημα ακόμα.

● Ο πίνακας I δείχνει πώς αντιμετωπίζεται ο χώρος της Παιδείας από τον νεοκρατικό προϋπολογισμό.

● Ο πίνακας II δείχνει τόν τρόπο πού ο προϋπολογισμός της Παιδείας καταμερίζεται στις βασικές μεθόδους εκπαίδευσης.

ΑΠΟ ΤΑ στοιχεία αυτά είναι φανερό ότι ο νέος προϋπολογισμός δέν θά λύσει τά χρονίζοντα προβλήματα της παιδείας μας, μιά και πάλι στό νευραλγικό αυτό χώρο δίνονται τά «υπόλοιπα» του κρατικού προϋπολογισμού.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ δύο πίνακες πού δημοσιεύονται γίνεται φανερό, όπως σημειώνει και η ΟΛΜΕ, ότι η διαφορά ανάμεσα στα κονδύλια των δύο προϋπολογισμών, καλύπτει τόν πληθωρισμό και τις πρόσθετες δαπάνες γιά τήν μισθοδοσία των καθηγητών και ότι οι υπόλοιπες δαπάνες παραμένουν στά επίπεδα του 78, ή, σωστότερα ακόμα και μειώνονται. Καί γίνεται φανερό ότι αν η κυβέρνηση ήθελε πράγματι νά πάει μπρός η μεταρρύθμιση, θά έπρεπε νά πάψει νά θεωρεί τήν Παιδεία «φτωχό συγγενή» και νά τήν προικοδοτήσει μέ εκείνα τά κονδύλια πού θά επέτρεπαν έγκαιρα (μέσα σέ λογικό διάστημα) νά καλυφθούν οι τεράστιες έλλείψεις και ανάγκες στα έργα υποδομής (κτίρια, εργαστήρια, όργανα κ.λ.π.) αλλά και σέ ό,τι αφορά στήν απαραίτητη επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού. Έλλείψεις και ανάγκες πού θά αναφερθούν στή συνέχεια.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ I

Δαπάνες προϋπολογισμού 1978-1979 γιά τήν Παιδεία
γιά τήν Παιδεία

Έτος	Εύνολο προϋπ/μού	Γιά τήν Παιδεία	κοσστό	Έπύ % μεταβολή σέ σχέση μέ προ- ηγούμενο χρόνο
1978	250.100 εκατ. Δρ.	29.005 εκατ. Δρ.	11,5%	36,1 %
1979	319.000 "	36.746 "	12,5%	26,7 %

ΠΙΝΑΚΑΣ II

Καταμερισμός των δαπανών στον τομέα Παιδεία

	1978	1979	απόλυτη μεταβολή	% μεταβολή
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ	1.230	1.410,5	180,5	14,7 %
Α.Ε.Ι.	148	168,5	20,5	13,9 %
ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔ.	4.518	5.518,3	1.040,3	23,0 %
ΜΕΣΗ "	8.530	10.462,5	1.932,5	22,7 %
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ "	10.780	14.518,5	3.738,5	34,7 %
ΑΝΩΤ.ΕΠ. ΕΚΠ.	912	1.047,8	135,8	14,9 %
ΜΕΣΗ " "	1.602,2	2.001,4	399,4	24,9 %
ΚΑΤ. " "	180	201,6	21,3	12,0 %
ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	1.105	1.377,3	272,3	24,6 %
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	29.005	36.746,0	7.741,0	26,7 %

ΟΛΟΙ οι αρμόδιοι συμφωνούν, έστω και αν δέν τολμούν νά τό όμολογήσουν, ότι τά περισσότερα κτήρια πού διαθέτει σήμερα η Μέση Παιδεία (Γενική-Τεχνική κ.λ.π.) είναι από κάθε άποψη άκατάλληλα, στον τύπο γίνονται καθημερινά καταγγελίες γιά άκατάλληλα και άνήλια κτήρια, πού αποτελούν έστίες μόλυνσης και αποτελούν κίνδυνο γιά τήν υγεία των μαθητών τους. Καί όχι μόνο είναι τά σχολεία άκατάλληλα, αλλά είναι, συχνά, και οι αίθουσές τους λειψές. Μέ αποτέλεσμα, σέ πολλά, πάμπολλα σχολεία τά μαθήματα νά γίνονται σέ τρεις «θάρδιες», τά ώρολόγια προγράμματα νά συμπιέσσονται, νά συγχωνεύονται μεταξύ τους τμήματα.

ΜΕ ΑΥΤΕΣ τις προϋποθέσεις γίνεται φανερό ότι δέν πρόκειται νά φτάσουμε ποτέ στον αριθμό 35-40 μαθητές ανά τάξη κι' ούτε πρόκειται ποτέ νά οδηγηθούμε στήν θρυλική πιά προσπάθεια γιά δήθεν άποκέντρωση. Άφου, σύμφωνα μέ τό σημερινό προγραμματισμό, η κατανομή των σχολικών κτηρίων εύνοει σκανδαλωδώς τά μεγάλα άστικά κέντρα και μερικές πολύ μικρές περιοχές γιά τις όποιες άσκει άφόρητη πίεση ο τοπικός κομματικός παράγοντας.

● Η κατασκευή των 1000 περίπου νέων αιθουσών διδασκαλίας μέσα στό διάστημα των τριών χρόνων της μεταρρύθμισης στη Μέση Παιδεία φαίνεται σταγόνα στον ώκεανό, μπροστά στον πραγματικό αριθμό αιθουσών πού χρειάζονται, τώρα μάλιστα πού τό μαθητικό δυναμικό αύξάνεται σημαντικά στήν πρώτη βαθμίδα, δηλαδή στό Γυμνάσιο.

ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ η κατάσταση στα Τεχνικά Λύκεια.

Η αναλογία Γενικών και Τεχνικών και Έπαγγελματικών Λυκείων είναι 4:1 (800 Γενικά, μόνο 200 από τά δεύτερα). Άπ' αυτά τά 200, τά 82 είναι κατανεμημένα στις πρωτεύουσες των νομών (μέ αποτέλεσμα νά υπάρχει έντονο πρόβλημα μεταφοράς των μαθητών). Έλλείψεις υπάρχουν, φυσικά, και στήν Άθήνα (δέν υπάρχουν, δηλαδή, Τεχνικά Λύκεια στό Αιγάλεω, στό Περιστέρι, στό Μαρούσι και πολλά Λύκεια δέν διαθέτουν χώρους εργαστηρίων, πού αποτελούν και τήν ούσία της διδασκαλίας.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟ ΓΙΑΤΙ η Έκπαίδευση νοσεί ανεπανόρθωτα στον τόπο, τό διακρύπτουν αναμφισβήτητα τά υπάρχοντα σχολικά βιβλία, δείγμα

τά περισσότερα, ενός πνεύματος αναχρονιστικού, αντιεπιστημονικού, αφού πολλά από αυτά είναι γραμμένα χωρίς μέθοδο και σε πολλές περιπτώσεις περιέχουν ύλη είτε περιττή, είτε που δεν συμφωνεί με τα αναλυτικά προγράμματα.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ και εδώ, η επιχειρούμενη μεταρρύθμιση, φαίνεται ανήμπορη να απαλλαχτεί από τις δεισιδαιμονίες του καταστρεπτικού παραδοσιακού εκπαιδευτικού συστήματος. Γιατί τα περισσότερα βιβλία, και κύρια τα βιβλία που αντικείμενό τους έχουν τις θετικές επιστήμες, είναι τα ίδια με τα παλιά, γραμμένα απλώς στη δημοτική γλώσσα.

Σύμφωνα με τις υπάρχουσες καταγγελίες:

- Στη Β' τάξη γυμνασίου το «νέο» βιβλίο Φυσικής... είναι το παλιό, χωρίς την εισαγωγή. Το βιβλίο αυτό, μετάφραση από το γαλλικό, δεν περιλαμβάνει την ύλη, σύμφωνα με το καινούργιο αναλυτικό πρόγραμμα. Τα κεφάλαια που λείπουν, καλούνται οι καθηγητές να τα διδάξουν από σημειώσεις δικές τους, που πρέπει ύστερα να τις διανείμουν στους μαθητές.

- Τα βιβλία Φυσικής και Βιολογίας της Γ' Γυμνασίου δεν περιέχουν και αυτά όλη την προβλεπόμενη ύλη. Και εδώ τις έλλειψεις θα πρέπει να τις συμπληρώσουν οι σημειώσεις των καθηγητών.

- Στην Α' τάξη γυμνασίου για δεύτερη χρονιά τα μαθηματικά διδάσκονται από το παλιό βιβλίο που δεν συμφωνεί με το πρόγραμμα.

- Στην Γ' τάξη, παρουσιάστηκε το εξής περίεργο: γράφτηκε πέρυσι νέο βιβλίο Γεωμετρίας (ένω το παλιό ανταποκρινόταν στις ανάγκες), το οποίο όμως και αποσύρθηκε, γιατί δεν συμφωνούσε με το αναλυτικό πρόγραμμα, που ήταν και αυτό έτοιμο από πέρυσι. Παρ' όλα αυτά, το βιβλίο αυτό μοιράστηκε στους μαθητές και φέτος!

- Στο Λύκειο παραμένουν μέχρι στιγμής πολλά από τα παλιά βιβλία. Βέβαια, θα ήταν παράλειψη να μην σημειωθεί ότι πολλά νέα βιβλία γράφτηκαν στο τρίχρονο αυτό διάστημα. Όμως η συγγραφή τους και η έγκρισή τους, δεν έχει γίνει σύμφωνα με διαγωνισμό, όπως είχε προτείνει το ΚΕΜΕ, αλλά με ανάθεση.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

ΟΙ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ στον τομέα του διδακτικού προσωπικού εξακολουθούν να αποτελούν ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα με τεράστιες επιπτώσεις στην όλη εκπαίδευση των μαθητών, ιδιαίτερα τώρα που ο θεσμός των Τεχνικών και Έπαγγελματικών Λυκείων, απαιτεί την ύπαρξη ακόμα πιο ειδικευμένου προσωπικού. Φέτος έγιναν μόνο 2.435 διορισμοί, ενώ οι κοινές θέσεις είναι περισσότερες από 5.000. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με στοιχεία της ΟΛΜΕ, ο αριθμός των αδιορίστων καθηγητών έχει φτάσει αυτή την στιγμή τις 14 χιλιάδες.

Η ΤΥΧΗ της μεταρρύθμισης, δεν θα ήταν παρακινδυνευμένο να τονίσουμε, είναι στενή συνάρτηση της επιστημονικής κατάρτισης των διδασκόντων. Και τοῦτο γιά δύο κύρια λόγους:

- Στα Πανεπιστήμιά μας, πέρα από τις άλλες τους έλλειψεις, το περιεχόμενο σπουδών δεν προσφέρει παιδαγωγικά μαθήματα ούτε καν εκείνες τις σχολές που οι απόφοιτοί τους διοχετεύονται κατά κανόνα στη Μέση Παιδεία (π.χ. Φιλοσοφική). Έτσι ο νέος καθηγητής, αναγκάζεται να αντλήσει, στην ουσία, την κατάλληλη γι' αυτόν παιδαγωγική μέθοδο διδασκαλίας, μόνο από τις δικές του εμπειρίες, με τεράστιες γι' αυτό επιπτώσεις στην απόδοση και την πρόοδο των μαθητών. Αποτελεί και τοῦτο φαινόμενο της προχειρότητας και της εύκολιας με την οποία αντιμετωπιζόταν δεκαετίες ολόκληρες το συνολικό πρόβλημα Παιδείας στη χώρα. Η κακοδαιμονία κυνηγά την Έκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες της και τα άρνητικά αποτελέσματα στην μία ή την άλλη βαθμίδα, επιδρούν σε όλες καταστρεπτικά.

- Το σύστημα επιμόρφωσης των διδασκόντων (τό τόσο απαραίτητο όχι μόνον γιά τό λόγο που προαναφέραμε, αλλά και γιατί στη σημερινή εποχή με τούς ολοένα επιταχυνόμενους ρυθμούς, ή συνεχής συμπλήρωση των γνώσεων γίνεται όλο και επιτακτικότερη ανάγκη), παραμένει στο ίδιο απαράδεκτα περιορισμένο επίπεδο. Μέχρι σήμερα μοναδικός τρόπος επιμόρφωσης του προσωπικού ήταν τό Διδασκαλείο Μέσης Έκπαίδευσης με διετή φοίτηση, που κατά κανόνα εφοδιάζει τό εκπαιδευτικό σύστημα με ολιγάριθμα «στελέχη». Ο θεσμός του Διδασκαλείου και τό είδος της παρεχόμενης μετεκπαίδευσης, έθρισκε αντίθετους την μεγάλη πλειοψηφία των εκπαιδευτικών. Τό 1977 εφαρμόστηκε γιά πρώτη φορά ο θεσμός των ΣΕΛΜΕ (Σχολές Έπιμόρφωσης Λειτουργών Μέσης Έκπαίδευσης) μονοετούς φοίτησης, και με μεγαλύτερο αριθμό

μετεκπαιδευμένων. Τό αρχικό, επίσης, σχέδιο, περιελάμβανε την επέκταση των ΣΕΛΜΕ σε όλη την Ελλάδα, ώστε να γίνει δυνατή ή σε σύντομο χρονικό διάστημα επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών.

ΦΕΤΟΣ όμως με την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου, φαίνεται να επανέρχεται τό θέμα στά παλιά γνώριμα πλαίσια της επιμόρφωσης των «ολίγων και έκλεκτων». Ο αριθμός των νέων ΣΕΛΜΕ έκμηδενίστηκε. Τό ΚΕΜΕ απαλλάχτηκε από την έποπτεία των ΣΕΛΜΕ και απορρίφθηκε ή λίστα διδασκόντων που είχε έτοιμάσει. Άντ' αυτών θέσεις κατέλαβαν καθηγητές Πανεπιστημίου, όπως ο κ. Μουτσόπουλος, (που έχει προκαλέσει την δυσaráσκεια των εκπαιδευτικών με τις γνωστές δηλώσεις του περί «δασκαλιστικού πνεύματος») ο κ. Μητσάκης (καθηγητής στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, που απολύθηκε σάν χουντικός με τή μεταπολίτευση γιά να επανέλθει πέρυσι στό Άθήνησι) κ.ά.

ΑΚΟΜΑ, σημειώθηκε και ή πρώτη απόπειρα υποθιψασμού των αποφοίτων των ΣΕΛΜΕ, με την φειτινή έγγραφη 23 αποφοίτων των σχολών αυτών στό Διδασκαλείο.

ΜΕ ΤΗΝ τακτική αυτή της αγελάδας που χύνει τό γάλα, οι αρμόδιοι αποφάσισαν να ανακόψουν τό πρόγραμμα πλατιάς και ταχύρρυθμης επιμόρφωσης των διδασκόντων, και κατ' επέκταση, της δυνατότητας να τεθούν οι γερές βάσεις γιά τό ποιοτικό ανέβασμα των μαθητών Μ.Ε., στόχος που φυσιολογικά αποτελεί τό άλφα και τό ωμέγα μιάς σωστά έννοουμένης μεταρρύθμισης.

ΜΠΡΟΣΤΑ στην επιτακτική ανάγκη επιμόρφωσης, και την άδιαφορία του Έπουργείου, ή ΟΛΜΕ αποφάσισε να αναλάβει την αυτοεπιμόρφωση των καθηγητών, καλώντας «άνθρώπους διακεκριμένους στά γράμματα και στην έπιστήμη, οι όποιοι θα αναπτύξουν, σε διάφορα σεμινάρια, εκπαιδευτικά θέματα, που κατά προτίμηση θα σχετίζονται με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, αλλά και με την γενικότερη επιμόρφωση των καθηγητών.»

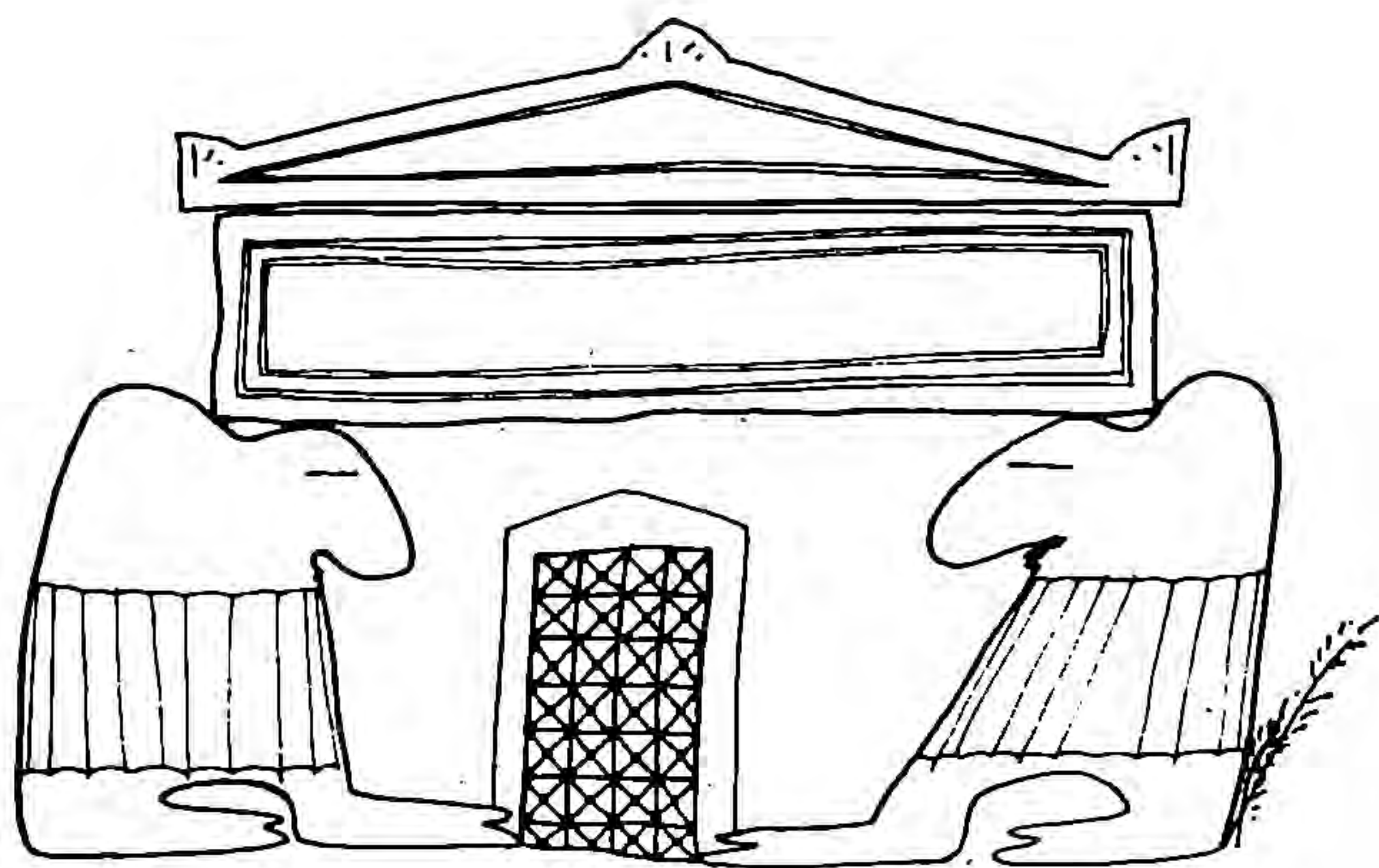
Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ του Έπουργείου σ' αυτήν την πρωτοβουλία, ήρθε με απαγορευτική διαταγή: «Οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί όλων των βαθμών και όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης δεν μπορούν να λάβουν μέρος ούτε σάν διδάσκοντες, ούτε σάν διδασκόμενοι, σε επιμορφώσεις ή μετεκπαιδεύσεις εκπαιδευτικών πάσης φύσεως, που δεν γίνονται με την ευθύνη ή την έγκριση του Έπουργείου, αλλά διοργανώνονται από έξωήπηρεσιακούς παράγοντες και φορείς. Οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί που άσκούν καθήκοντα έποπτικού προσωπικού, παρακαλούνται να γνωστοποιήσουν τό περιεχόμενο της παρούσης στους εκπαιδευτικούς της δικαιοδοσίας τους και να αναφέρουν άμέσως κάθε τυχόν παράβαση αυτής».

ΤΑ ΠΡΩΤΑ βασικά και απαραίτητα δεδομένα γιά την εκπαιδευτική αλλαγή και ο βαθμός πληρότητάς τους, δείχνουν ότι ο νέος άερας στην Μ.Ε. θα άργήσει πολύ να φυσήξει. Χωρίς την ικανοποιητική υλική και πνευματική ύποδομή που χρειάζεται ή μεταρρύθμιση κινδυνεύει να γίνει ευθύς έξ άρχής κενό γράμμα. Πού θα ζημιώσει αφάνταστα την όποια προσπάθεια εξέλιξης της χώρας. Και πού θα εξαναγκάσει ακόμα μιά γενιά νέων Έλλήνων, να υποστούν άδικαιολόγητα την έλλειψη όποιουδήποτε ολοκληρωμένου ένδιαφέροντος πρός αυτούς από την μεριά της Πολιτείας. Πού θα τούς εξαναγκάσει να μην απομακρυνθούν, τουλάχιστο γιά άρκετό καιρό ακόμα, από τό πλέγμα της ήμισάθειας και της έλλειψης έλεύθερου και κριτικού πνεύματος, προϋποθέσεις γιά την ολοκλήρωση του μελλοντικού πολίτη.

ΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

ΚΑΙ ΕΝΩ ακόμα τό πρόγραμμα της μεταρρύθμισης δεν έχει στερεωθεί ούτε στά πιό βασικά του σημεία, αυξάνονται τά κρούσματα μιάς τάσης γιά όπισθοδρόμηση. Κρούσματα που τά βλέπουμε σε όλα τά επίπεδα και, έπόμενα, αποδυναμώνουν ευθύς έξ άρχής τις όποιες προσπάθειες γίνονται γιά την προώθηση της ύπόθεσης της μεταρρύθμισης. Και πού, κατά κύριο λόγο, πλήττουν αποφασιστικά την έκφραση πνεύματος προοδευτικότητας και ανανέωσης μέσα στό χώρο της Μ.Ε. Και τό ανησυχαστικότερο είναι ότι όσο περνάει ο καιρός, τόσο και πληθαίνουν οι αντιμεταρρυθμιστικές ένέργειες. Πιό συγκεκριμένα:

1. Η ίδρυση του ΚΕΜΕ αποτέλεσε ένα από τά θετικότερα σημεία της μεταρρύθμισης, γιατί γιά πρώτη φορά παρουσιάστηκε όργανο που θα μπορούσε να εκφέρει υπεύθυνα γνώμη, με εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά κριτήρια. Στην ουσία, όμως, τό όργανο που καλύπτει τό πιό νευραλγικό πόστο στην Έκπαίδευση, είναι άνισχυρο αφού έχει μόνο γνωμοδοτικό ρόλο στά τόσο σοβαρά θέματα που καθημερινά προκύπτουν από την εφαρμογή της μεταρρύθμισης στην πράξη. Άκόμα, ή τακτική του Έπουργείου δείχνει

ότι μάλλον αρχίζει να τό ένοχλεϊ καϊ αυτή ή ύπαρξη του ΚΕΜΕ καϊ σάν θεσμού καϊ προσπαθεί να τό έξουδετερώσει.

Έτσι ένώ από τό καλοκαίρι του 1978 παραμένει άδικοιολόγητα κενή ή θέση του προέδρου, μπαίνει πιά σοβαρό πρόβλημα άπαρτίας καϊ λειτουργίας του, άφου από τά 27 τακτικά μέλη, σήμερα υπάρχουν μόνο 16. Τελευταία μάλιστα πληθαίνουν οι φήμες γιά τήν εμφάνιση σχέδιου νόμου που θά ρυθμίζει όλα τά σχετικά με τήν επάνδρωση καϊ λειτουργία του.

Αναλυτικότερα, υπάρχουν προτάσεις οι θέσεις του προέδρου καϊ αντιπροέδρου να προέρχονται από τόν χώρο των ΑΕΙ, ανθρώπων δηλαδή, τελείως αποκομμένων από τήν καθημερινή ζωή καϊ τίς δυσχέρειες της ΜΕ.

Ακόμα υπάρχει πρόταση να αναγορεύονται σύμβουλοι άτομα με μοναδικό προσόν τό πτυχίο του Διδασκαλείου (σσ. μέχρι σήμερα ό εισηγητής του ΚΕΜΕ πρέπει να έχει τά εξής προσόντα: 10 χρόνια προϋπηρεσία σε σχολείο, δύο χρόνια σπουδές στο έξωτερικό, διδακτορικό καϊ άλλη συγγραφική δουλειά).

Επίσης, μελετάται πρόταση να συγκροτηθεί επιτροπή που θά ελέγχει τούς τίτλους των ανθρώπων που είναι σε θέσεις του ΚΕΜΕ καϊ στην όποια θά συμμετέχουν καϊ κατάλληλοι βουλευτές!! Η πρόταση δέν χρειάζεται σχόλιο.

2. Οι σχέσεις Υπουργείου - ΟΛΜΕ είναι μόνιμα τεταμένες. Η συνεργασία διακόπηκε τό Μάη του 1978. Παράλληλα, ή ΟΛΜΕ, σε επανειλημμένες καταγγελίες της άναφέρει περιπτώσεις δυσμενών μεταθέσεων εκπαιδευτικών, χωρίς ούσιαστικό λόγο, (άν εξαιρεθούν, βέβαια, οι συνδικαλιστικές καϊ άλλων μορφών πρωτοβουλίες που άναλαμβάνουν καϊ που φαίνεται να ένοχλούν ιδιαίτερα τούς άρμόδιους ύπηρεσιακούς παράγοντες), καθώς καϊ πειθαρχικές διώξεις. Σταχυολογούμε μερικές από τίς καταγγελίες της ΟΛΜΕ:

Στή Λάρισα τιμωρούνται με επίπληξη οι Γυμνασιάρχες καϊ Λυκειάρχες της περιοχής γιατί οι μαθητές έκαναν συγκέντρωση σε κινηματοθέατρο της Λάρισσας με θέματα Παιδείας.

Στήν Αθήνα τιμωρείται Λυκειάρχης γιατί παραχώρησε αίθουσα του Γυμνασίου γιά να συνεδριάσει ό σύλλογος Γονέων καϊ Κηδεμόνων.

Από τήν Κω μετατίθεται χωρίς να τό θέλει καϊ τελείως παράνομα, στον Πειραιά, καθηγητής που είχε άναπτύξει στην Κω συνδικαλιστική καϊ πολιτιστική δράση.

Στά Τρίκαλα καλείται σε άπολογία καθηγητής γιατί δημοσίευσε τήν γνώμη του, που ήταν θέσεις της ΟΛΜΕ, πάνω σε θέματα Παιδείας, κ.ά.

Η κορύφωση έφτασε με τήν άπεργία των καθηγητών, όπου όπως αποκαλύπτουν τά έγγραφα προς τή ΣΕΛΕΤΕ που παραθέτουμε, ή έκφοβιστική καϊ άπεργοσπαστική διάθεση του Υπουργείου, είναι έκδηλη.

ΚΑΤ' ΑΥΤΟ τόν τρόπο άναθιώνει τό κλίμα διώξεων καϊ έκφοβισμού ενάντια σε κάθε ενέργεια που δέν συμβαδίζει άπόλυτα με τήν άποψη περί μεταρρύθμισης των άνωτέρων διοικητικών του Υπουργείου. Είναι λοιπόν καϊ αυτό, δείγμα της κοντόφθαλμης αντίληψης γιά τήν αναμόρφωση της Έκπαίδευσης.

ΣΚΟΤΑΔΙΣΜΟΣ

ΣΟΒΑΡΟΤΕΡΕΣ τάσεις αντιμεταρρύθμισης, διαπιστώνονται επίσης, σε όσες αλλαγές έχουν πραγματοποιηθεί στο χώρο της διδασκαλίας της νεοελληνικής γλώσσας καϊ των μεταγλωττισμένων αρχαίων κειμένων. Οι αντίδράσεις προέρχονται κύρια από κύκλους της Φιλοσοφικής Σχολής, καϊ της Ίεραρχίας, που εισηγούνται τήν άναφορά της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών από τό πρωτότυπο. Αντιγράφουμε από τό περιοδικό «Η δράσις μας» έκδοση του συλλόγου Όρθοδόξου Ίεραποστολικής δράσεως «Ο Μέγας Βασίλειος», τούς χαρακτηρισμούς γιά τήν διδασκαλία των αρχαίων από μετάφραση «έκθεμελιωτικό έργο της Παιδείας μας» καϊ «έγ-

Η ΑΠΕΡΓΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

Με τήν άπλή χρονολογική παράθεση μερικών εγγράφων, φαίνεται - στή συγκεκριμένη περίπτωση των ΣΕΛΕΤΕ - πόσο τό Υπουργείο Παιδείας είναι τουλάχιστο σε άπεργοσπαστική δραστηριότητα, άφθαστο.

Η επάρκεια, ό συντονισμός καϊ ό έλεγχος στον τομέα αυτόν δέν έχουν βέβαια τό αντίστοιχό τους εκεί όπου πραγματικά έπρεπε να στρέφει τήν προσοχή του τό Υπουργείο: στις άνάγκες γιά τή μόρφωση των νέων παιδιών...

● Τό πρώτο έγγραφο του ΚΕΤΜ / ΣΕΛΕΤΕ με ήμερομηνία 13-3-79, άναφέρει:

«Πρός όλο τό εκπαιδευτικό προσωπικό του Κ.Ε.Τ.Ε.

Παρακαλείσθε να δηλώσετε στή Γραμματεία του Κ.Ε.Τ.Ε. μέσα σε 3 ήμέρες, σε ποιόν ή σε

ποιούς πρωτοβάθμιους συνδικαλιστικούς συλλόγους ανήκετε, σύμφωνα με τά όριζόμενα στο Ν 643/77.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ του Κ.Ε.Τ.Ε.
Αθανάσιος Καλαντζόπουλος»

● Ακολουθεί, με ήμερομηνία 28-4-79, «ενημέρωση προς όλους τούς εκπαιδευτικούς καϊ διοικητικούς υπαλλήλους γιά τίς διατάξεις περί άπεργίας».

Αξίζει τόν κόπο να δοϋμε τό... «διά ταϋτα»:

«1) Όπωςδήποτε, γίνεται παρακράτηση των αποδοχών των ήμερών της άπεργίας (άρθρ. 15 έδ. α' Ν. 643/77).

2) Είναι παράνομη (άρθρ. 14 παρ. 1 Ν. 643/77) καϊ συνεπάγεται τήν επιβολή των πειθαρχικών κυρώσεων, που προβλέπει τό άρθρο 207 του Ν. Δ. 611/77, ή πραγματοποίηση άπεργίας από όσους υπαλλήλους της ΣΕΛΕΤΕ:

α) Δέν ανήκουν σε κανένα συνδικαλιστικό σύλλογο (άρθρ. 5 παρ. 1 Ν. 643/77)

β) Ανήκουν σε περισσότερους του ενός πρωτοβαθμίους συνδικαλιστικούς συλλόγους, διότι τότε θεωρείται ότι δέν ανήκουν σε κανένα (άρθρ. 1 παρ. 5 καϊ 19 Ν. 643/77).

γ) Ανήκουν σε σύλλογο που δέν κήρυξε άπεργία (άρθρ. 5 παρ. 1 Ν. 643/77) ή δέν τήρησε τή διαδικασία νόμιμης κηρύξεως της (άρθρ. 6/13 Ν. 643/77)

δ) Ανήκουν σε σύλλογο που κήρυξε μέν άπεργία, κατά τά λοιπά νόμιμη, ό όποιος όμως δέν εκπροσωπεί μόνο τούς υπαλλήλους του ΝΠΔΔ της ΣΕΛΕΤΕ (άρθρ. 1 παρ. 5,6 Ν. 643/77)

ε) Πραγματοποιούν άπεργία συμπαραστάσεως (άρθρ. 5 παρ. 1 έδ. β' Ν. 643/77)

3) Φυσικά, σε όλες τίς υπόλοιπες περιπτώσεις, ή συμμετοχή σε άπεργία είναι νόμιμη.»

Τό τελευταίο «ΦΥΣΙΚΑ» είναι άμίμητο...

● Αλλά, γιά όσους τό ξεχάσαν ή άμέλησαν ακολουθεί με

ήμερομηνία 2-5-79 υπενθύμιση του πρώτου εγγράφου (της 13-3) καϊ «παρακλήση να δηλωθεί μέχρι της 4-5-79 στο Δ/ντη ΚΕΤΕ σε ποιόν ή ποιούς συνδικαλιστικούς συλλόγους ανήκει ό εκπαιδευτικός ή διοικητικός υπάλληλος».

● Αυτά τήν προπαραμονή της άπεργίας. Γιά να ακολουθήσει 6 μέρες μετά τήν «υπενθύμιση» ή κλήση σε άπολογία:

«Σύμφωνα με τά άρθρα 205, 206 καϊ 235 του Π.Δ. 611/77, σε συνδυασμό με τίς διατάξεις της αποφάσεως Ε. 1110/79 του Υπουργού Έθν. Παιδείας καϊ Θρησκευμάτων, καλείσθε να άπολογηθείτε εγγράφως εντός 48 ώρων από της επιδόσεως της παρούσης, επί του γεγονότος ότι τήν 4η καϊ τήν 5η Μαΐου 1979 δέν προσήλθατε στην ύπηρεσία σας.»

● Αλλά όλη αυτή ή δραστηριότητα καϊ τό χαρτομάνι δέν γίνεται βέβαια χάριν... παιδιάς. Αλλά προς χάριν της παιδείας

κληματική στάση». «'Αλλά αυτό μόνον ανθέλληνες τό επιθυμοῦν».

ΕΠΙΣΗΣ σύμφωνα μέ πληροφορίες, στό 'Υπουργεῖο ὑπάρχει ἡ σκέψη νά αντικατασταθοῦν τά βιβλία τῶν Νέων Ἑλληνικῶν τῆς Α' καί Β' Γυμνασίου (βιβλία πού κατά γενική παραδοχή εἶναι ὅ,τι καλύτερο ἔχει ἐκδοθεῖ μέχρι σήμερα στό μάθημα τῶν νεοελληνικῶν) μέ τά παλιά.

● Κατακρατήθηκε γιά ἕνα χρόνο τό βιβλίο τῶν νεοελληνικῶν τῆς Γ' Γυμνασίου. Ὁ κύριος λόγος ἦταν ὅτι στό βιβλίο περιεῖχε τό ποίημα τοῦ Ρίτσου «Ὕμνος καί θρῆνος γιά τήν Κύπρο», στό ὁποῖο γίνεται σαφές ὑπαινιγμός ἐναντίον τῆς χούντας!

● Δέν προωθείται τό μονοτονικό σύστημα στά σχολεῖα, παρά τή φήμη ὅτι ἀποτελεῖ προσωπική θέληση τοῦ πρωθυπουργοῦ.

● Τό βιβλίο Ἱστορίας Γ' λυκείου, ἐκδόθηκε τό ἴδιο '77 καί τό '78. Ὁ λόγος, ἦταν ὅτι στήν μέν πρώτη ἐκδοση εἶχε ἀφαιρεθεῖ ἡ παράγραφος πού ἀναφερόταν στήν ὑπαρξη καί λειτουργία τοῦ «Κρυφοῦ Σχολείου», στά χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, σύμφωνα μέ τίς νεώτερες ἀπόψεις πού ὑπάρχουν. Μετά ὅμως ἀπό τίς ἀντιδράσεις διαφόρων συντηρητικῶν κύκλων, μεταξύ τῶν ὁποίων καί Ἱερατικοί, στήν δεύτερη ἐκδοση, τοῦ '78, ἡ παράγραφος ξαναμπῆκε. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι γι' αὐτό τό θέμα οἱ συγγραφεῖς ἔχουν κληθεῖ τρεῖς φορές σέ ἀπολογία μέχρι σήμερα.

Ἀκόμα εἶναι σημαντικό νά ἀναφερθεῖ, ἡ παραπομπή σέ δίκη τοῦ καθηγητῆ στὸν Καναδά, Κ. Καζεπίδη, μέ τήν κατηγορία τῆς καθύβρισης θρησκευματος διὰ τοῦ τύπου. Ὁ κ. Καζεπίδης στὸν Α' τόμο τοῦ 1979 τοῦ περιοδικοῦ τῆς ΟΛΜΕ, «Λόγος καί Πράξη», εἶχε δημοσιεύσει ἄρθρο μέ τίτλο «Ἡ ἰδεολογική σύγχυση καί ὁ δογματικός διαποτισμός τῶν νέων στήν ἐλληνική ἐκπαίδευση», γιά τό ὁποῖο μέχρι σήμερα ἔχουν φτάσει στήν ΟΛΜΕ σωρεία ὑβριστικῶν τηλεγραφημάτων καί δημοσιεύσεων, ἀπό ἀντιδραστικούς κύκλους.

ΤΕΛΟΣ, οἱ τάσεις ἀντιμεταρρύθμισης, ὁλοκληρώθηκαν σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τίς μαθητικές κοινότητες καί τό περιεχόμενό τους.

Μέ τήν ἀποδυνάμωση τῶν μαθητικῶν κοινοτήτων, τό σχολεῖο ἔχασε τήν εὐκαιρία νά σπάσει τόν ἀποκλεισμό στὸν ὁποῖο ἦταν μέχρι τώρα καταδικασμένο καί νά συνδεθεῖ ὀργανικά πιά μέ τά προβλήματα καί τίς ἀπόψεις τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, τοῦ ὁποῖου ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο κομμάτι. Οἱ κοινότητες ἀπὸ φυτώρια σωστής κοινωνικοποίησης, μέ τόν τελευταῖο κανονισμό, μετατράπηκαν σέ μηχανισμό διατήρησης τῆς καθαριότητας στήν τάξη καί μεταφορᾶς κιμωλίας στὸν πίνακα.

ΓΙΑ ΝΑ κλείνουμε, λειψή, ἐξ ἀρχῆς, ἡ μεταρρύθμιση. Καί μέ τόσες ἐνδείξεις ἀντιμεταρρύθμισης, πού τελικά ἀναρωτιέται κανεῖς, τί θά ἀπομείνει ἀπὸ αὐτήν.

τῶν μαθητῶν καί τῆς εὐρύθμου λειτουργίας τῶν Σχολῶν. Πού σημαίνει ὅτι ὅσοι τελικά συμμετεῖχαν στήν ἀπεργία τοῦ κλάδου θά τοὺς πιάσει ἡ λαβίδα τοῦ Πειθαρχικοῦ. Γιατί ὄχι; Εἶχαν καί προειδοποιηθεῖ ἐπανειλημμένα καί ἤξαιραν τίς συνέπειες. Οἱ ἀπολογίες τῶν ἀπεργῶν διαβιβάζονται τάχιστα (στὶς 10-5) πρὸς τὸν Πρόεδρο τοῦ Δ.Σ. τῆς ΣΕΛΕΤΕ μέ τά ἀκόλουθα κατατοπιστικά:

«Οἱ ἀνωτέρω ἐκπαιδευτικοὶ ἀπουσίασαν ἀπὸ τήν ὑπηρεσία τους τήν 4η καί 5η Μαΐου 1979 καί γι' αὐτό τό λόγο κλήθηκαν σέ ἀπολογία, ἀντίστοιχα, μέ τά ἀριθ. Ε.Π. ἔγγραφα τοῦ Δ/ντῆ ΚΕΤΕ/ΣΕΛΕΤΕ 48, 47, 49, 54, 51, 50, 53, 52, 46, 55, τά ὁποῖα ἐπισυνάπτω. Μέ τίς σχετικές ἀπολογίες του, οἱ ἐκπαιδευτικοὶ αὐτοὶ ἀνέφεραν ὅτι ἀπήργησαν, μετέχοντες στήν ἀπεργία πού εἶχε κηρύξει ὁ «ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ Τ.Ε.Ε.». Οἱ ἀπολογίες ἐπισυνάπτονται ἐπίσης.

Σημειώνεται ὅτι ὁ ἀνωτέρω «Πανελλήνιος Σύλλογος Καθηγητῶν Γενικῶν Μαθημάτων Τ.Ε.Ε.», ἐκπροσωπεῖ βασικά τοὺς ἀντίστοιχους ἐκπαιδευτικούς τῆς Δημόσιας Τ.Ε.Ε., ἐνῶ τό σύνολο τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὅλων τῶν κλάδων τοῦ ΚΕΤΕ/ΣΕΛΕΤΕ ἐκπροσωπεῖ ὁ «ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΣΧΟΛΩΝ ΣΕΛΕΤΕ», ὁ ὁποῖος κατά τή Συνέλευσή του τῆς 3/5/1979 δέν ἐκήρυξε ἀπεργία.»

Καί μέ τήν εὐκαιρία γίνεται καί τό ἀναδρομικό «κάρφωμα»:

«Ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἀνωτέρω, εἶχαν πραγματοποιήσει παρόμοια ἀπεργία ἀπὸ 9/10/78 μέχρι 11/10/78, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τό ἀριθ. 4844/12-10-1978 ἔγγραφό μου καί τίς σχετικές ἀπολογίες τους, πού ἐπισυνάπτω.»

● Ποιὸς μπορεῖ νά ἰσχυρισθεῖ ὅτι αὐτή ἡ ὀργανωτική ἐπάρκεια καί ἐπαγρύπνηση δέν εἶναι «εὐρωπαϊκοῦ ἐπιπέδου»;

Βόηθηστε τό παιδί νά διαμορφώσει

τό μέλλον τοῦ ἀνθρώπου

MARIA MONTESSORI

Τό τολμηρό σχέδιο
γιά τό ἀνοικτό,
πειραματικό σχολεῖο
σέ ὅλες τίς βαθμίδες
τῆς ἐκπαίδευσης.

Τό φωτεινό παράδειγμα
καί ἡ διδασκαλία
μιας μεγάλης γυναίκας
τῆς ἐποχῆς μας.

κυκλοφοροῦν ἐπίσης

ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΝΤΡΑΪΚΩΡΣ – ΛΟΡΕΝ ΓΚΡΑΙΗ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΠΑΙΔΙ

Πῶς χτίζεται μιά καινούργια καί πιό εὐτυχισμένη σχέση
ἀνάμεσα στό παιδί καί στὸν ἐνήλικο.

ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΝΤΡΑΪΚΩΡΣ – ΣΙΡΛΕΨ ΓΚΟΥΝΤ – ΡΑΙΗΜΟΝΤ ΤΖ. ΚΟΡΣΙΝΙ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Τό παιδαγωγικό σύστημα πού φέρνει τό τέλος τοῦ πολέμου
ἀνάμεσα στοὺς γονεῖς καί τά παιδιά καί δημιουργεῖ μιά
καινούργια γενιά ἀπὸ ὑπεύθυνους δημοκρατικούς πολίτες.

Εκδόσεις Γλῶρος

Κεντρικὴ διαθεσὴν-παραγγελίες:

ΒΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31.ΑΘΗΝΑ - 142 ΤΗΛ. 36 18 457

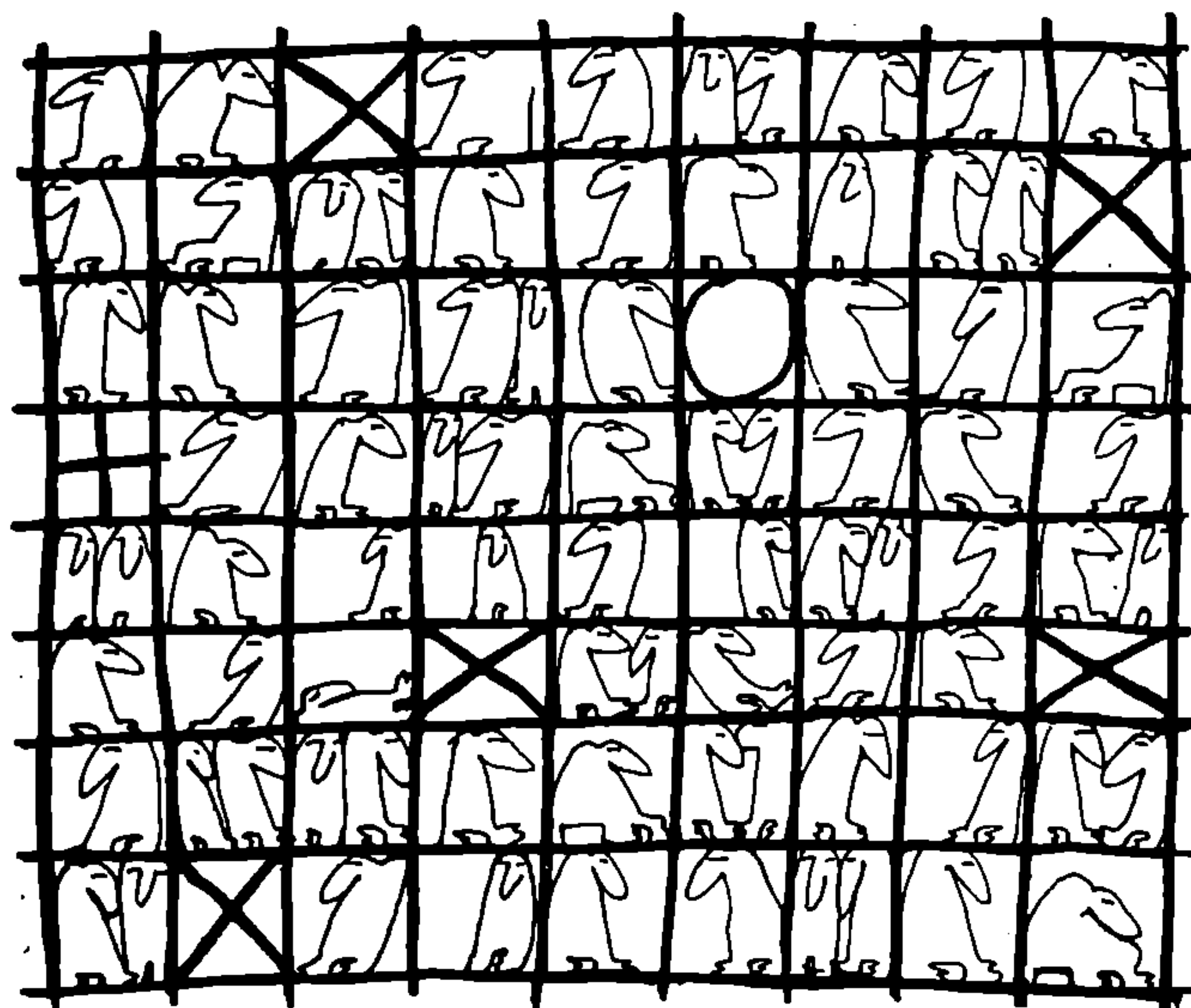
Ἡ γραφειοκρατία στήν ἐκπαίδευση

Ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ βεμπεριανοῦ μοντέλου

Τῆς Θ. Ἀνθογαλίδου – Βασιλακάκη

«...στόν ἐκπαιδευτικό τομέα, ἐκτός ἀπὸ τὴν καθιέρωση τῆς Δημοτικῆς, ἡ Νέα Δημοκρατία ἐπραγματοποίησε τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση, μέ τὴν ὁποία διαρθρώνεται ὀρθολογικά ἡ παιδεία μας».

Κ. Καραμανλῆς
(στό τελευταῖο Συνέδριο τῆς Ν. Δ.)

ΣΕ ΕΝΑ πρῶτο ἐπίπεδο ἀνάλυσης μπορούμε νά ἀναγνωρίσουμε μιά σειρά ἀπὸ χαρακτηριστικά πού συνθέτουν τό βεμπεριανό μοντέλο:

Α. Στὴ διοικητικὴ ὁργάνωση ἐπισημαίνουμε π.χ. ὅτι

- τό ἄτομο δέν εἶναι ἰδιοκτήτης τοῦ λειτουργήματός του καί δέν μπορεί νά τό μεταβιβάσει στά παιδιά του.

- ἡ διοίκηση λειτουργεῖ μέ κανόνες καί ἀρνεῖται κάθε παραδοχὴ προσώπων, δέν κατανοεῖ δηλ. ἰδιαίτερες προσωπικὲς καταστάσεις, εἶναι τυφλή.¹

- τά πόστα εἶναι αὐστηρά καθορισμένα, ὡς πρὸς τά προσόντα πού ἀπαιτοῦν καί τίς ἀρμοδιότητές τους.

- στόν καθορισμό τῶν θέσεων ἀντιστοιχεῖ ἡ ἐξειδίκευση τῶν ἀρμοδιοτήτων. Ἡ ἐξειδίκευση κρίνεται μέ κριτήρια καί πάλι γραφειοκρατικά, δηλ. τά διπλώματα.

- ὅπως σέ κάθε γραφειοκρατικὴ ὁργάνωση ἔτσι καί στή διοικητικὴ ὁργάνωση τῆς ἐκπαίδευσης ὑπάρχει μιά ἱεραρχία: ὁ καθένας εἶναι τοποθετημένος σέ μιά θέση ὅπου ἔχει ἀνώτερους ἀπ' αὐτόν καί κατώτερους.

- οἱ λειτουργοὶ τῆς ὁργάνωσης εἶναι εἰδικοί ὑπάλληλοι μέ πλήρη ἀπασχόληση καί ἀκολουθοῦν προσωπικὴ καριέρα στήν ἱεραρχία.

Β. Στό νέο ἐκπαιδευτικὸ σύστημα πάλι ἐπισημαίνουμε (ἐνδεικτικά)

- τὴ συστηματοποίηση τῶν διαφόρων τομέων ἐκπαίδευσης σέ μιά δομὴ περισσότερο ὁργανωμένη (ἐνταξὴ τῆς Τεχνικῆς – Ἑπαγγελματικῆς Ἑκπαίδευσης στόν κυρίως κορμό).

- τὴν προβολὴ μιᾶς οὐδέτερης ἀντικειμενικότητας (πανελλήνιες ἐξετάσεις).

- τὴν ἐμφαση στήν ἐξειδίκευση (αὐτό τό νόημα δίνεται ἐπίσημα στή διφυΐα τοῦ Λυκείου).

- τὴν καθιέρωση ἑνὸς γλωσσικοῦ κώδικα (τῆς κοινῆς νεοελληνικῆς) ὡς κοινοῦ μοντέλου γλωσσικῆς συμπεριφορᾶς.

Ἡ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ὁργάνωση διέπεται γενικά – κατὰ τὸν Βέμπερ πάντα – ἀπὸ τὴν ὀρθή λογικὴ καί συνδέεται ἀπαράτητα μέ τὸν «ὀρθολογικὸ ἔννομο τύπο ἐξουσίας». Ἡ βεμπεριανὴ ἔννοια τῆς «νομιμότητας» θεμελιώνεται δηλ.

α) εἴτε στό κύρος τοῦ αἰώνιου παρελθόντος καί τῆς παράδοσης, σέ ἔθιμα δηλ. μέ πανάρχαια ἰσχύ καί στή συνήθεια τῶν ἀνθρώπων νά τά σέβονται (παραδοσιακὴ νομιμότητα)

β) εἴτε στό κύρος ἑνὸς προικισμένου καί ἐξαιρετικοῦ ἀτόμου (χαρισματικὴ νομιμότητα)

γ) εἴτε στό κύρος τῶν νόμων, πού ἔχουν καταρτισθεῖ μέ τὴν ὀρθή λογικὴ (ὀρθολογικὴ νομιμότητα).

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ἀπὸ πιο κοντὰ τὸν α καί γ τύπο, πού ἐνδιαφέρουν ἰδιαίτερα τὴν ἀνάλυση τῆς ἐκπαίδευσης μεταρρύθμισης²:

ΣΤΟΝ παραδοσιακὸ τύπο ἡ παράδοση ἀποφασίζει τί εἶναι νόμιμο καί τί δέν εἶναι. Ἡ παράδοση εἶναι λοιπὸν καθοριστικὴ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἡγέτη, ἀλλὰ ἡ ἴδια δέν εἶναι πάντα εὐκολο νά καθορισθεῖ. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ ἡγέτης ἔχει στήν πραγματικότητα μεγάλες δικαιοδοσίες, ἐνῶ ἡ συγκατάθεση τῶν ἐκτελεστῶν τους δέν τοῦ εἶναι ἀπαραίτητη. Αὐτό προκαλεῖ στήν οἰκονομία μιά ἀστάθεια καί κάνει ἀδύνατο τὸν μακροπρόθεσμο προγραμματισμό. εἶναι δυνατὸς ὁ ἐμπορευματικὸς καπιταλισμός πού βασίζεται στὴ γρήγορη ἀπόδοση τῶν κεφαλαίων, ὅχι ὅμως καί ὁ βιομηχανικὸς καπιταλισμός πού βασίζεται στίς ἐπενδύσεις πού ἀποδίνουν μετὰ ἀπὸ καιρό.

Ἡ ΕΞΟΥΣΙΑ πού στηρίζεται στήν ὀρθολογικὴ νομιμότητα, κινεῖται σέ σταθερὰ πλαίσια· δηλ. οἱ νόμοι μπορούν εὐκολο νά ἀλλάζουν, ἀλλὰ μέ διαδικασίες σταθερές πού δέν εὐνοοῦν τίς αὐθαρεσίες. Ἡ σταθερότητα καί ἡ εὐλυγισία τοῦ συστήματος δημιουργοῦν ἔτσι τίς προϋποθέσεις γιὰ τό μακρόχρονο προγραμματισμό. Ἡ ὀρθολογικὴ νομιμότητα συνδέεται δηλ. μέ τὴν ὁργανωτικὴ ἀνάπτυξη καί τὴν γραφειοκρατία.

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ἀπὸ μιά παραδοσιακὴ κοινωνία σέ μιά βιομηχανικὴ μπορεί νά θεωρηθεῖ (κατὰ τὸ Βέμπερ πάντα) σὰ μιά διαδικασία ἐκλογίκευσης. Μιά τάση «ἐκλογίκευσης» ἀναγνωρίζουμε – ἐκτός ἀπὸ τὴ νέα ὁργάνωση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος – καί στήν ἰδεολογία τῆς μεταρρύθμισης:

ΣΤΑ ΝΕΑ ἀναλυτικὰ προγράμματα – ρητὰ δηλώνεται ἡ τάση νά ἀπαγκιστρωθεῖ τό περιεχόμενο τῶν σπουδῶν ἀπὸ τό παρελθόν καί τὴν παράδοση (συναίσθηση τῆς αὐτοδυναμίας τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ σέ σχέση μέ τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πρέπει νά ἀποκτήσουν οἱ μαθητές). Παράλληλα ἔχουμε μιά στροφή πρὸς τὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ πραγματικότητα (γλώσσα, ἱστορία, κοινωνία, καί φύση). Ἡ κοινωνικοποίηση τοῦ παιδιοῦ συνίσταται α) στὴ «σωστὴ γραπτή καί προφορικὴ ἐπικοινωνία μέ τό περιβάλλον του», β) «στήν ἐνσυνείδητη καί ἐλεύθερη συμμετοχὴ του στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας», γ) «στήν ἐθνικὴ αὐτογνωσία, χωρὶς νά ἀποσιωποῦνται οἱ ἀρνητικὲς πλευρές», δ) στήν προετοιμασία «κατὰ τρόπο ἄμεσο, πρακτικὸ καί ἰδιαίτερα βιωματικὸ στὴ συνειδητὴ ἀσκηση τῶν δικαιωμάτων καί τῶν καθηκόντων του πού χαρακτηρίζει τὸν ἐλεύθερο καί δημοκρατικὸ πολίτη»³, καθὼς καί σέ μιά βαθιὰ πίστη στὴ δημιουργικὴ δύναμη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὥστε νά γίνεῖ μελλοντικά «συνειδητὸς ἐργάτης τῆς προόδου», ε) στό νά κατανοήσῃ τὴν ἰδιαίτερη σημασία πού ἔχει ἡ φύση στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καί νά συνειδητοποιήσῃ τὴν ἀνάγκη

νά προστατεύεται καί νά διατηρεῖται τό φυσικό περιβάλλον.

— Ἐγκαταλείπεται ἡ θεολογίζουσα τάση (ἐντονή ὡς τώρα σέ ὅλα τά μαθήματα ἀπό τά Νέα Ἑλληνικά ὡς τά Φυσικά καί τή Βιολογία), καθὼς καί ὁ ὑπερβολικά ἐκδηλὸς ἰδεαλιστικός προσανατολισμός (ἡ διδασκαλία τῶν Μαθηματικῶν π.χ. ἀποσκοποῦσε στό νά συλλάβει ὁ μαθητὴς τίς Ἀρῖοτι μαθηματικές ἐννοιες). Στή θέση τους ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη γιὰ τήν ἐπιστημονική γνῶση (κατανόηση τῶν φυσικῶν νόμων) καί τήν μεθοδική ἀσκήση στήν ὀρθολογική σκέψη.

ΜΕΡΙΚΑ ἀκόμη ὁμολογὰ — σέ διάφορα ἐπίπεδα — μέ ἰδιαίτερη ἰδεολογική βαρύτητα:

- ἡ ἐκπροσώπηση τοῦ σώματος τῶν καθηγητῶν στά διάφορα Συμβούλια (θεσμός τοῦ «αἵρετοῦ ἐκπροσώπου»)

- ἡ ὁργάνωση τῆς ζωῆς στήν τάξη μέ τό θεσμό τῶν μαθητικῶν κοινοτήτων

- ἡ φιλελευθεροποίηση τῶν διδακτικῶν μεθόδων μέ τά στοιχεῖα ἀπό τή «Νέα Ἀγωγή»: ρήξη μέ τίς αὐστηρές διδακτικές φόρμες τῆς ἐρβαρτιανῆς σχολῆς, θεμελίωση τῆς διδασκαλίας στά «ἐνδιαφέροντα» τῶν παιδιῶν, μιά γενική τάση γιὰ ἐξατομικοποίηση τοῦ μαθητῆ στό ἐπίπεδο τῶν παιδαγωγικῶν σχέσεων.

ΘΑ ΛΕΓΑΜΕ συνοπτικά ὅτι ἡ μεταρρύθμιση ἐμφανίζεται πράγματι σά μιά διαδικασία ἐκλογίκευσης τόσο στό ὀργανωτικό ὅσο καί στό ἰδεολογικό ἐπίπεδο καί στό ὄνομα αὐτῆς τῆς ὀρθολογικοποίησης ζητάει τή συγκατάθεση τῶν πολιτῶν (παράδειγμα ἐξόφθαλμο ἡ νέα σχολική γλῶσσα).

ΓΙΑ Ν' ΑΡΧΙΣΩ τήν κριτική μου σ' αὐτό ἀκριβῶς τό σημεῖο, ὅλα ἐμφανίζονται νά συμβαίνουν ὅπως πάνω κάτω τά περιγράφει ὁ Βέμπερ. Ὁ λόγος εἶναι διπλός⁴:

α) διότι πολλές ἀπό τίς παρατηρήσεις τοῦ Βέμπερ εἶναι σωστές σέ ἐμπειρικό ἐπίπεδο καί

β) διότι ὀρισμένες ἄλλες δέν εἶναι στήν πραγματικότητα παρά μιά προβολή ἀξιῶν τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας, χῶρος στόν ὁποῖο κινοῦνται τόσο ὁ γερμανός κοινωνιολόγος ὅσο καί ἡ ἐλληνική κυβέρνηση πού ἔκανε τή μεταρρύθμιση.

ΕΤΣΙ ἡ «ὀρθολογικότητα», ἐννοια κλειδί στή δεμπεριανή τυπολογία, προβάλλεται μέ δύο σημασίες, ἡ μιά στενή καί ἡ ἄλλη γενική καί ἀόριστη: — μέ τή στενή τῆς σημασία εἶναι τό κύριο χαρακτηριστικό τῆς γραφειοκρατικῆς ὁργάνωσης, ὁ ὑπολογισμένος προγραμματισμός σέ σχέση μέ τήν ἀποδοτικότητα κ.λ.π. Ἄν δοῦμε ὅμως ἀπό πιό κοντά τή διοικητική ὁργάνωση, ἡ ὀρθολογικότητα εἶναι ἓνα δευτερεύον χαρακτηριστικό· ἡ καθιερωμένη δόμηση ἀρμοδιοτήτων χαρακτηρίζεται μάλιστα ἀπό μιά βαθμιαία ἀπομάκρυνση ἀπό τό κυρίως ἀντικείμενό της, δηλ. τήν παιδαγωγική πρακτική, πράμα πού εἶναι ἤδη παράλογο. Ἀκόμη κι' ἂν ὑποθέσουμε ὅμως ὅτι ὁ ἐπιθεωρητής ἀσκεῖ καθοδηγητικό ρόλο στόν παιδαγωγικό τομέα, ἐκεῖνο πού τόν κάνει ἐπιθεωρητὴ εἶναι τό δικαίωμά του νά κρίνει καί νά βαθμολογεῖ τοὺς ἱεραρχικά κατώτερους, μέ κριτήρια ἄλλωστε πού ἡ νομοθεσία δέ διασαφηνίζει ἱκανοποιητικά (μέ ποιά κριτήρια θά κρίνει π.χ. τό «ἦθος» τοῦ καθηγητῆ ἢ ἀκόμη καί τήν παιδαγωγική του ἱκανότητα;). Τό συμπέρασμα ἀπό ὅσα ἐνδεικτικά σημειῶνω ἐδῶ εἶναι ὅτι ἡ διοικητική ὁργάνωση εἶναι ἓνας καταναγκαστικός κρατικός μηχανισμός⁵ μέ ἐλεγκτική καί ἀνταποδοτική ἐξουσία. Θά ἦταν λοιπόν ἐξαιρετικά γόνιμο νά προχωρήσει κανεὶς πέρα ἀπὸ τή δεμπεριανή τυπολογία καί νά ἐξετάσει πῶς π.χ. ὁ μηχανισμός αὐτός κατορθώνει νά ἐνσωματώνει λειτουργικά καί ἰδεολογικά ἄτομα πού προέρχονται κυρίως ἀπὸ ἀγροτικές καί μικροαστικές οἰκογένειες, ποίός εἶναι δηλ. ὁ ἰδεολογικός του ρόλος.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ τέλος ὅτι ἡ διοικητική ὁργάνωση δέν χαρακτηρίζεται κυρίως ἀπὸ τήν ὀρθολογικότητα ἐξηγεῖ καί τήν πρόωρη ἐγκατάστασή της στήν Ἑλλάδα, πολὺ πρὶν ἀπὸ τή βιομηχανοποίηση τῆς χώρας.

Ἡ ΝΕΑ ἐκπαιδευτική δομὴ πάλι τοποθετεῖται ἐπίσης στά πλαίσια μιᾶς διαδικασίας ἐκλογίκευσης, ὁμολογῆς πρὸς τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας: «Αἱ ἀνακατατάξεις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ἡ προοιῶσα ἀστικοποίησις τοῦ πληθυσμοῦ καί αἱ ἀνάγκαι τοῦ ραγδαίως ἐξελισσομένου τεχνικοῦ τομέως ἀπαι-

τοῦν τήν διαμόρφωσιν σταθεροῦ βάθρου μεταξύ ὑψηλῆς στάθμης τεχνικῶν καί τοῦ ἐργατοτεχνικοῦ δυναμικοῦ. Τό βάθρον τοῦτο μόνον ἀπὸ τὰς ἐπαγγελματικὰς καί τεχνικὰς σχολὰς δύναται νά προέλθῃ»⁶. Ἄν πάρουμε ἐδῶ τήν ὀρθολογικότητα μέ τή στενή ἐννοια τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγραμματισμοῦ, ἡ αὐστηρότερη σχολική δόμηση καί ὁ θεσμός τῶν πανελλήνιων ἐξετάσεων δέν τήν ἀποδεικνύουν ἀναγκαστικά. Παραμένει γενική καί ἀόριστη ἡ σύνδεση τῆς νέας δομῆς μέ τίς οἰκονομικές ἀνάγκες τῆς χώρας· ἔχουμε δηλ. πολὺ συγκεκριμένα μέτρα στόν ἐκπαιδευτικό τομέα, πού συσχετίζονται ἀόριστα μέ τό ἰδεολόγημα τῆς «προόδου».

ΜΙΑ ΠΙΟ λεπτομερειακὴ ἀνάλυση τῆς μεταρρύθμισης μᾶς ὀδηγεῖ σέ μιά παραπέρα σχετικοποίηση τῆς ἐννοιας τῆς ὀρθολογικότητας:

— Ἀπὸ κυβερνητικὴ πλευρὰ προβάλλεται — σέ ὁμολογία μέ τήν «πρόοδο» ἡ ἐνίσχυση τῆς τεχνικῆς ἐκπαίδευσης (ὅπως δείχνει τό ἀπόσπασμα πού παράθεσα παραπάνω)· ἀλλὰ καί ἡ κριτική, πού ἀσκήθηκε στή μεταρρύθμιση ἀκολούθησε βασικά αὐτὴ τή γραμμὴ, πράμα πού ἔχει τὰ θεωρητικά του προηγούμενα (μηχανιστικὴ ἀντίληψη τοῦ κοινωνικοῦ καταμερισμοῦ ἐργασίας σέ διανοητική καί χειρωνακτική). Ὡστόσο οὔτε ὅλοι ὅσοι φοιτοῦν στά Τεχνικά — Ἐπαγγελματικά Λύκεια εἶναι προορισμένοι γιὰ χειρῶνακτες, εἰδικευμένοι ἐργάτες κ.λ.π. (ἐκτός ἀπὸ τοὺς ἄλλους λόγους καί ἐπειδὴ ἔχουν πράγματι τή δυνατότητα νά συνεχίσουν στήν ἀνώτατη βαθμίδα) οὔτε ὅσοι φοιτοῦν στό Γενικὸ Λύκειο εἶναι προορισμένοι γιὰ τό Παν/μιο καί τίς διευθυντικές τάξεις. Ἡ κριτικὴ πρέπει νά προχωράει πέρα ἀπὸ τήν ὀλοφάνερη διφυῖα Γενική-Τεχνικὴ Ἐκπαίδευση (πού ὑπῆρχε ἤδη ἄλλωστε). Τό καινούριο δηλ. στή νέα δομὴ εἶναι ὅτι ἐγκαθιστᾷ ἓνα δεῦτερο σύστημα βραχύχρονης ἐκπαίδευσης καί ἐξασφαλίζει τήν πελατεία του μέ τήν κλιμάκωση τῶν Πανελλήνιων ἐξετάσεων-φραγμῶν:

Μ' ΑΥΤΗ τήν πρώτη παρατήρηση βλέπουμε ὅτι ὑπάρχουν κάποια κενά στή διασύνδεση τῆς ἐκπαίδευσης μέ τήν τεχνικὴ πρόοδο. Ἀντίθετα εἶναι φανερὴ ἡ κυβερνητικὴ πρόθεση νά μπεῖ φραγμός στήν «ἀνέλεγκτον παραγωγὴν» ὃχι μόνο ἀποφοίτων τοῦ (ἐξαταξίου) Γυμνασίου ἀλλὰ καί τῆς κοινωνικῆς κινητικότητας· μέ ἄλλα λόγια δέν πρόκειται ἐδῶ γιὰ μιά πρωταρχικά τεχνοκρατικὴ τάση ὅσο γιὰ μιά οὐσιαστικὰ πολιτικὴ ἐνέργεια, πού ἐμφανίζεται μέ ἄλλο πρόσωπο.

ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ αὐτῆς τῆς συλλογιστικῆς μπορούμε ἐπίσης νά ἐρμηνεύσουμε καί μιά κάποια εὐλυγισία τοῦ συστήματος (νομικὴ ἐγγύηση γιὰ τὰ περάσματα ἀπὸ τήν βραχύχρονη στή μακρόχρονη ἐκπαίδευση, σέ ἐξασφαλισμένα μικρὸ ἀριθμὸ δέβαια), πού ἀμφισβητήθηκε ἐπίσης ἀπὸ τήν κριτική. Ὅσο ἡ ἀρχουσα τάξη ἔχει συμφέρον νά ἐλέγξει τήν κοινωνικὴ κινητικότητα, ἄλλο τόσο ἐνδιαφέρεται νά μὴ στεγανοποιεῖν οἱ κοινωνικὲς τάξεις. Μὲ τή λειτουργία λοιπὸν αὐτῶν τῶν περασμάτων δέν ὑπογραμμίζεται μόνο ὁ ἀξιοκρατικός χαρακτήρας τῆς σχολικῆς πυραμίδας (ὁποῖος ἀξίζει μπορεῖ νά ἀνέβει ὅλα τὰ σκαλοπάτια), ἀλλὰ γίνονται δυνατές καί οἱ κοινωνικὲς καί ἰδεολογικὲς ὁσμώσεις γιὰ τή συνοχὴ μιᾶς ταξικῆς κοινωνίας, παρ' ὅλες τίς ἀνομοιογένειες καί τὰ ἀντικρουόμενα συμφέροντα πού περικλείνει.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ στοιχεῖο ἐπικαλύπτεται ἐπίσης ἀπὸ τό ἰδεολόγημα τῆς «προόδου»· τό βασικὸ ἐρώτημα στήν περίπτωση εἶναι πού πηγαίνει τό κέρδος, καί τό κέρδος πηγαίνει στά χέρια αὐτῶν πού κατέχουν τὰ μέσα παραγωγῆς· αὐτοὶ καθορίζουν καί τὰ βασικά χαρακτηριστικά τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων (ὕλικά, μηχανές, ὁργάνωση τῆς ἐργασίας ἀλλὰ καί ἐκπαίδευση τῶν ἐργατῶν). Ὅταν λοιπὸν μιλάμε γιὰ οἰκονομικὴ πρόοδο, πρέπει συνάμα νά καθορίζουμε καί γιὰ ποιόν, ποίός θά ὠφεληθεῖ περισσότερο ἀπ' αὐτὴν τήν πρόοδο. Ἀπὸ τήν ἄλλη μεριά δέν πρέπει νά παραβλέπουμε καί τίς πραγματικὲς συνθήκες πού δημιουργοῦνται σ' ἓνα συγκεκριμένο οἰκονομικὸ σύστημα: Εἶναι γεγονὸς ὅτι στήν Ἑλλάδα τοῦ σήμερα ὅλο καί λιγοστεύουν οἱ θέσεις γιὰ ἀνειδίκευτους ἐργάτες καί προπάντων γιὰ ἀνειδίκευτους ὑπαλλήλους (καθὼς οἱ τομεῖς τῶν συναλλαγῶν καί τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ εἶναι περισσότερο ἀναπτυ-

γμένοι). Έτσι ενώ στη δεκαετία του πενήντα ακόμη τό 'Απολυτήριο του Γυμνασίου ήταν ένα σημαντικό εφόδιο για πάρα πολλές δουλειές (Τράπεζες, διαχείριση επιχειρήσεων, διοίκηση κ.λ.π.), στις μέρες μας δέ θεωρείται πιά καθόλου αξιόλογο προσόν. Μπορούμε δηλ. νά πούμε ότι ή εξειδικευμένη εκπαίδευση μικρής διάρκειας γίνεται όλο και πιο αναγκαία για τούς γόνους τών κοινωνικών τάξεων που δέν κατέχουν ιδιαίτερα ύψηλά περιουσιακά στοιχεία και είναι υποχρεωμένοι νά βρούν σέ μικρή ήλικία ένα βιοποριστικό επάγγελμα, αλλά τό αύξημένο κέρδος που φέρνει ή αύξηση τής παραγωγικής ικανότητας τό καρπώνεται ή καπιταλιστική τάξη. Βλέπουμε δηλ. έδώ μία από τίς αντιθέσεις τής εκπαίδευσης που ανάγεται στή σύγκρουση συμφερόντων και στήν κατανομή εργασίας που υπάρχουν στον ευρύτερο-κοινωνικό χώρο⁷.

ΓΙΑ ΝΑ περάσουμε στήν κριτική τής ορθολογικότητας στή γενική της σημασία, που προβάλλεται επίσης από τόν Βέμπερ και τή μεταρρύθμιση:

ΟΧΙ ΜΟΝΟ δέν μπορούμε νά τή θεωρήσουμε σά μία γενική κατηγορία τής άστικής εκπαίδευσης, αλλά μπορούμε νά επισημάνουμε και τό παράλογο σέ μία σειρά αντιθέσεις που εκδηλώνονται στήν εκπαιδευτική δομή και τήν οργάνωση τών σπουδών: ή νέα άγωγή (άστική παιδαγωγική) π.χ. εξατομικοποιεί τό μαθητή, ενώ τό γραφειοκρατικοποιημένο σχολείο τόν αποπροσωποποιεί (καταναγκαστικός χαρακτήρας τών βαθμίδων και τής σχολικής κουλτούρας, κοινές εξετάσεις κ.λ.π., κ.λ.π.)⁸. τό άστικό ιδεώδες για τήν ολοκλήρωση τής προσωπικότητας αντιφάσκει μέ τήν κατακερμάτιση τής γνώσης (εξειδίκευση, συνέπεια μάλιστα τής ορθολογικότητας μέ τή στενή έννοια) κ.λ.π., κ.λ.π.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ, τέλος, μου φαίνεται ή σχετικοποίηση τής έννοιας που έχει ή ορθολογικότητα στή γλωσσική μεταρρύθμιση. 'Η καθιέρωση μιās γλωσσικής μορφής που δέν είναι τελείως ξένη πρὸς τή λαϊκή γλώσσα, είναι πράγματι μία στροφή πρὸς τή νέα ελληνική πραγματικότητα· ὡστόσο αὐτό είναι τόσο γενικό, που δέ λέει σχεδόν τίποτε. 'Αφότου εξαγγέλθηκε ἐξάλλου ή καθιέρωση τής νέας γλώσσας, ξέσπασε μία υπερβολική θριαμβολογία από τόν ἄριστερό τύπο, που συσκοτίσε πολύ τήν κριτική: θρίαμβος τής λαϊκής μας γλώσσας / ή μητρική μας γλώσσα / ή ἔθνική μας γλώσσα. 'Η γλώσσα που καθιερώθηκε ὁμως δέν είναι οὔτε ή μητρική γλώσσα ὅλων μας οὔτε ή λαϊκή γλώσσα οὔτε ἔθνική γλώσσα μπορεί νά χαρακτηριστεί.

Μ' ΑΥΤΑ τά κληρονομημένα στερεότυπα:

- ἐπικαλύπτεται ὁ τεχνοκρατικός χαρακτήρας τής νέας σχολικής γλώσσας (κωδικοποίηση στό γραπτό λόγο τής κοινῆς νεοελληνικῆς), που ἐντάσσεται στά πλαίσια τής γραφειοκρατικοποίησης τής εκπαίδευσης (αὐτό είναι και τό συγκεκριμένο περιεχόμενο που παίρνει ή ορθολογικότητα σ' αὐτή τήν περίπτωση).

- προβάλλεται δέβια τό πολιτικό στοιχείο, αλλά ἄσχημα τοποθετημένο. Χαρακτηρίζοντας π.χ. τήν καθιερωμένη γλωσσική μορφή σάν ἔθνική, κάνουμε ένα βασικό μεθοδολογικό σφάλμα: συνδέουμε τό «ἔθνος» – μία ὁλότητα σχέσεων – μέ μία βαθμίδα τής γλωσσικής ὁλότητας – τήν κωδικοποιημένη κοινή, βαθμίδα τής ὁλότητας «νέα ελληνική»⁹. ὑψώνουμε ἔτσι τή συγκεκριμένη γλωσσική μορφή σέ χαρακτηριστικό «οὐσίας» τοῦ ἔθνους· γιατί παραιτούμαστε συγχρόνως ἀπό τήν ιστορική δυναμική τόσο τοῦ ἔθνους ὅσο και τής γλώσσας, μία και κλείνουμε τά μάτια στήν ὑπαρξη και τήν πάλη ἐκείνων τών στοιχείων που καθορίζουν τήν ἐξέλιξή τους, δηλ. τών κοινωνικών τάξεων (που μιλοῦν διαφορετικές γλώσσες), τών παλιών και νέων ἀναγκών ἐπικοινωνίας (που δημιουργοῦνται ἀπό τόν καταμερισμό και ἀναμερισμό εργασίας) κ.λ.π. 'Οντας δηλ. «δημοτικιστές» ἀκολουθοῦμε τή λογική τών καθαρευουσιάνων, που θεωροῦσαν μητρική και ἔθνική γλώσσα τήν καθαρεύουσα.

ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ πολιτικό περιεχόμενο τής γλωσσικῆς μεταρρύθμισης συνοψίζεται, νομίζω, στά παρακάτω σημεία:

'Η «συμβολική καταξίωση» τής ἰθύνουσας τάξης δέ συντελεῖται πλέον μέ τό γλωσσικό σχίσμα τοῦ παρελθόντος¹⁰, αλλά ἀντίθετα μέ τήν ἀποκατάσταση τής ἐπικοινωνίας· ἐπικοινωνία

σχετική δέβια, μία που μέ τή νέα καθιέρωση πετυχαίνονται δύο πράγματα,

- α) νά κρατηθοῦν οἱ ταξικές ἀποστάσεις· ή γραπτή νεοελληνική σέ καμιά περίπτωση δέν μπορεί νά θεωρηθεῖ λαϊκή γλώσσα. 'Ο ταξικός χαρακτήρας τής σημαδεύεται ἄλλωστε πρόωρα και βαθιά ἀπό ὅλη τήν κληρονομία και τίς ἐπιστημονικές ἐπιδόσεις τής καθαρεύουσας, που είναι ἀναγκασμένη νά τίς δεχθεῖ·

- β) καθὼς ή νέα καθιερωμένη μορφή ἔχει κοινά σημεία μέ τή λαϊκή γλώσσα και ὅπωςδήποτε δέν είναι πιά ἀκατανόητη (ὄχι πάντα) ἀπό τό λαό, ἀποσκεπάζεται ή ταξική της ταυτότητα γιατί ὄχι μόνο δέν ὑποτιμᾶται πιά ρητά ή λαϊκή γλώσσα, αλλά ὑπάρχει ή τάση νά ταυτίζεται μέ τήν ἐπίσημη.

ΕΤΣΙ ή ἡγετική τάξη ἔχει τή δυνατότητα ὄχι μόνο νά προβληθεῖ σά φορέας τής λαϊκῆς γλώσσας, αλλά – μέ τό στόμα τών ἰδεολογικών της φερεφώνων – νά αὐτοχρισθεῖ κάτοχος και δάσκαλος τής «σωστῆς» μορφῆς της («εἶναι ή γλώσσα σου»... πρέπει ὁμως νά μάθεις νά τή μιλᾷς «σωστά», ἀπό τά προλεγόμενα στήν ἀναπροσαρμοσμένη Γραμματική). Μέ τή διαδικασία δηλ. που ἔχει ξεκινήσει νά ἀποσαφηνίσει μία ἰδεολογία πιο συγκροτημένη και περισσότερο φιλελεύθερη και μέ τήν ἰδεολογική ἐπένδυση τής γλωσσικῆς μεταρρύθμισης, ή ἄστική τάξη προσπαθεῖ νά ἀναλάβει ένα ρόλο ὄχι μόνο ἡγετικό αλλά «ἡγεμονικό», μέ τήν γκραμισιανή έννοια, νά προσεταιρισθεῖ δηλ. και νά διαβρώσει τίς λαϊκές τάξεις.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ συμπέρασμα ἀπό ὅλη αὐτή τή διαπραγμάτευση είναι ὅτι ὅσο κι' ἂν είναι θεμιτό νά χρησιμοποιοῦμε πολλές φορές έννοιες τής ἄστικῆς ἐπιστήμης, δέν πρέπει ποτέ νά μᾶς διαφεύγει ή θεωρητική βάση στήν ὁποία στηρίζονται. Καί στήν περίπτωση τοῦ Βέμπερ – για νά ἐπαναλάβω μία παρατήρηση τοῦ Πουλαντζᾶ – δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι οἱ έννοιες τής γραφειοκρατίας και τής ορθολογικότητας «διαμορφώθηκαν σαφῶς για νά καταπολεμήσουν τήν έννοια τής ταξικῆς πάλης».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Οἱ παρεκτροπές ἀπ' αὐτό τόν κανόνα θεωροῦνται ἀπό τούς φονξιοναλιστές φαινόμενα δυσλειτουργίας. Δέ θά ἐπιμείνω σ' αὐτό τό σημείο, που μπορούμε ἄλλωστε νά τό δοῦμε κάτω ἀπό τό πρίσμα τής συνοπτικῆς κριτικῆς που ἀκολουθεῖ. Σχετική πρέπει νά θεωρεῖται ή ἰσχὺς ὅλων τών χαρακτηριστικῶν.

2) 'Αν ἀναφερόμαστε στήν παραδοσιακή νομιμότητα, παρ' ὅλο που ή ελληνική κοινωνία δέν είναι δέβια μία παραδοσιακή κοινωνία, οὔτε και ἦταν στό κοντινό παρελθόν, είναι γιατί συμβαίνει αὐτό που δέν ἐξηγεῖ ή τυπολογία τοῦ Βέμπερ: «συνύπαρξη μέσα σ' ένα σχηματισμό πολλῶν τύπων νομιμότητας και συμμετοχῆ συγκεκριμένων θεσμικῶν δομῶν σέ πολλούς παρόμοιους τύπους» (Ν. Πουλαντζᾶς, δ. παρακάτω, τ. 6, σ. 62).

3) 'Εδώ πρέπει νά συμπληρώσουμε ὅτι διαγράφονται και διεθνιστικές τάσεις και ὅτι στή θέση τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ ἔχουμε τή φιλελεύθερη «ἀντικειμενική» θεώρηση τών πολιτευμάτων.

4) Ν. Πουλαντζᾶς, δ. παρακάτω, γενικά πολύ ἀξιόλογη κριτική τής θεμελιώδους τυπολογίας, στήν ὁποία και ὀφείλονται βασικές θέσεις αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου.

5) Για τούς ἰδεολογικούς μηχανισμούς τοῦ Κράτους, που λειτουργοῦν μέ ἰδεολογία και καταναγκασμό, βλ. Α. 'Αλτουσέρ, Θέσεις, Θεμέλιο, 1977 σσ. 68-121.

6) Εἰσηγητική 'Εκθεση στό Ν. 309/1976.

7) 'Ανάλογη ἀνάλυση βλ. και V. Isambert-Jamali, Sociologie de l'ecole στό Traité des sciences pédagogiques, No 6, PUF 1974, σσ. 143-185.

8) Για τόν Ρουσσώ ἄλλωστε, θεμελιωτῆ τής ἄστικῆς παιδαγωγικῆς «ὁ ἀνθρώπος πρέπει νά είναι ὅσο γίνεται πιο ἀνεξάρτητος ἀπό ὅλους τούς ἄλλους ἀνθρώπους και ὅσο γίνεται ἐξαρτημένος ἀπό τό Κράτος».

9) «'Η συγχρονιστική ἐξέταση τής γλώσσας ἀποκαλύπτει μία μεγάλη ποικιλία: ὀριζόντια (γεωγραφικές διάλεκτοι, π.χ. ἰδιώματα, Patois κ.λ.π.), κάθετη (κοινωνικές διάλεκτοι, π.χ. γλώσσα καθημερινῆς ἐπικοινωνίας, λαϊκή κ.λ.π.), λειτουργική (Registers, π.χ. ἐπιστημονική, ἐπαγγελματική γλώσσα κ.λ.π.), διγλωσσία και πολυγλωσσία (Bilinguism, κ.λ.π., δηλαδή χρήση διαφορετικῶν γλωσσῶν σέ μία κοινωνία) διπλογλωσσία ή διμορφία (Diglossia, δηλαδή χρήση διαφορετικῶν μορφῶν τής ἴδιας γλώσσας, ἀπό τίς ὁποῖες μία βρίσκεται σέ μεγαλύτερη περιωπή), σέ ποικίλους συνδυασμούς και ἀντίστοιχους κώδικες. «Μ. Σετάτος, ἀπό τήν εἰσήγησή του στά σεμινάρια που ὁργάνωσε τό ΚΕΜΕ και στό συλλογικό τόμο «Εἰσηγήσεις», 'Εθνικό Τυπογραφεῖο, 'Αθήνα 1976, σ. 298.

10) Βλ. σχετική ἀνάλυση στοῦ Κ. Τσουκαλά 'Εξάρτηση και 'Αναπαραγωγή, Θεμέλιο 1977, σ. 532 κ. ἔ.

Γιά τόν Βέμπερ βλ. κυρίως στά ελληνικά:

- Β. Ι. Φίλιας, Μᾶξ Βέμπερ: συστηματική κοινωνιολογία και μεθοδολογία, ἐκδ. Νέα Σύνορα, 1976

- Ν. Πουλαντζᾶς, Πολιτική ἐξουσία και κοινωνικές τάξεις, 6' ἐκδοση, Θεμέλιο, 1975.

ΣΧΟΛΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ένα φεμινιστικό πείραμα στη Δανία

της Άγγελικης WORNING

Για πρώτη φορά στην ιστορία του φεμινιστικού κινήματος δημιουργήθηκε μία σχολή όπου η γυναικεία απελευθέρωση διδάσκεται θεωρητικά και πρακτικά, έρευνιέται σαν κοινωνική επιστήμη και εφαρμόζεται σαν τρόπος καθημερινής ζωής. Άρχισε να λειτουργεί πριν δυό μήνες στη Δανία και από την πρώτη στιγμή προκάλεσε ποι- κίλες αντιδράσεις – θετικές και αρνητικές.

Η δημιουργία αυτής της σχολής μετρά ένα κρίσιμο σημείο του φεμινιστικού κινήματος σε μία χώρα που έχει λύσει πολλά επείγοντα προβλήματα· όμως και εκεί – και μέ άλλη διάσταση – η γυναικεία απελευθέρωση συναντά κάποια αδιέξοδα. Στο πλαίσιο των αναζητήσεων για κάποια διέξοδα και νέους δρόμους ιδρύθηκε η Σχολή των Γυναικών.

Η ΑΓΓΕΛΙΚΗ WORNING που ζει και εργάζεται στη Δανία μάς έστειλε τό κατατοπιστικό κείμενο που ακολουθεί.

ΠΡΙΝ 3-4 χρόνια σε μία από τις ισχυρότερες κινήσεις για την Άπελευθέρωση της Γυναίκας – αυτή των σκανδιναβικών χωρών – γεννήθηκε η ιδέα της δημιουργίας μιας φεμινιστικής σχολής, μιας έστιας όπου οι γυναίκες θά μπορούσαν να εκφραστούν και να εργαστούν ελεύθερες από την ανδρική καταπίεση, ενός πολιτιστικού χώρου όπου οι αρχές της Κίνησης θά εφαρμόζονταν πρακτικά μέσα σε μία καθημερινή ζωή όσο τό δυνατό πιο απομακρυσμένη από επιταγές του Συστήματος και τις αρχές της πατριαρχικής οικόγενειας.

ΤΟΤΕ μία μικρή ομάδα γυναικών άρχισε να δουλεύει έντατικά για να διασώσει την ιδέα αυτή. Μετά 2 χρόνια εκατοντάδες γυναίκες ταξίδευαν από τη μία άκρη της Σκανδιναβίας στην άλλη για να οργανώσουν συγκεντρώσεις, να μοιράσουν έντυπα, να ενημερώσουν τον Τύπο. Γιορτές οικονομικής συμπαράστασης, σεμινάρια, μαθήματα και εκδόσεις κινητοποίησαν, έπηρεασαν και προβληματίσαν αναρίθμητες γυναίκες που ίσως πριν να μην είχαν καμία φεμινιστική δράση.

ΕΙΔΙΚΑ στη Δανία, η αρχική ομάδα εξελίχτηκε γρήγορα σε μία ολόκληρη αυτόνομη κίνηση, με επιτροπές, ομάδες αρχισες, γραφεία Τύπου και Ένημέρωσης κλπ. Συνθήματα όπως «Συμπαράσταση στη Σχολή των Γυναικών», «Μάθε στη Σχολή των Γυναικών να χρησιμοποιείς τό σώμα που μόνο σ' έσένα ανήκει...», «Γυναίκες, η δύναμή μας βρίσκεται στην ένωσή μας», γέμισαν τούς δρόμους και τούς τοίχους και της πιο μικρής δανέζικης πόλης. Πριν ένα χρόνο, τό ραδιόφωνο και η τηλεόραση μετέδιναν σε ειδικό ενημερωτικό πρόγραμμα ότι η «Κίνηση της Σχολής των Γυναικών είχε βρει τό κατάλληλο κτίριο για τά μαθήματά

της». Ήταν ένα εγκαταλειμμένο πανδοχείο στη νότια Δανία, μακριά από πόλεις και βιομηχανικές μονάδες, με μία τεράστια έκταση γης γύρω και πολλές δυνατότητες για την εγκατάσταση, μελλοντικά, γυναικείου χωριού, στά περίχωρα.

ΠΟΛΛΕΣ γυναίκες έσπευσαν άμέσως να πάρουν μέρος στις εργασίες επίσκεψης και επέκτασης του κτιρίου και στην καλλιέργεια των γύρω στρεμμάτων που θά δώσουν τούς βασικούς πόρους ζωής στη Σχολή. Οι κάτοικοι των κοντινών χωριών είδαν μέ έκπληξη μία μέρα ένα ολόκληρο γυναικείο συνεργείο κτιστών και εργολάβων να καταφτάνει στο παλιό πανδοχείο, ενώ στην τριγύρω εγκαταλειμμένη γη πηγαينوέρχονταν τρακτέρ και αγροτικές μηχανές μέ σλόγκαν της Κίνησης κολλημένα στά φτερά. Μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα τό ξεχασμένο αγροτικό πανδοχείο, γινόταν ένας βασικός πολιτιστικός πυρήνας για τό παγκόσμιο Κίνημα Άπελευθέρωσης της Γυναίκας.

ΕΝΑ από τά βασικά συμπεράσματα των έρευνών στον τομέα των μητριαρχικών κοινωνιών είναι ότι σ' εκείνες τις κοινοτικές ομάδες, όπου η γυναίκα, όχι μόνο δέν ήταν καταπιεσμένη, αλλά είχε κυρίαρχο ρόλο, η γυναικεία παθητικότητα και η αποχή από τις χειροναχτικές και γεωργικές εργασίες ήταν άγνωστη. Αυτό τό συμπέρασμα γίνεται σημείο εκκίνησης στη Σχολή των Γυναικών, όπου οι γυναίκες μέ την καθημερινή εργασία, που γίνεται παράλληλα μέ τά θεωρητικά μαθήματα, επικυρώνουν τις φεμινιστικές αρχές που λέν ότι η γυναικεία αδυναμία, ή σωματική κατωτερότητα, ή έλλειψη σιγουριάς στο σώμα, είναι μύθοι που η ανδροκρατική κοινωνία έπλασε για να εκμεταλλεύεται εύκολότερα τη γυναίκα σαν

støt kvindehøjskolen

Μία από τις άψεις της Σχολής γράφει: «Συμπαράσταση στη Σχολή Γυναικών».

αντικείμενο ήδονής και πειθήνιο όργανο αναπαραγωγής. Ότι τά περί ανικανότητας των γυναικών στά ουσιαστικά πρακτικά προβλήματα είναι καταπιεστικά ψυχολογικά καλούπια που τά διάφορα Συστήματα κατασκεύασαν για να έχουν καλόδουλους «σκλάβους» στις εκάστοτε ανάγκες τους.

ΤΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ μαθήματα αποβλέπουν στο ξέσπασμα του κοινωνικού μηχανισμού που δημιουργεί την ανισότητα, των φύλων, αλλά και στην ανάλυση των ψυχολογικών καταστάσεων των ίδιων των γυναικών που από άγνοια, αναπαράγουν αυτή την ανισότητα, περιορίζοντας τις δυνατότητές τους μέ μέσα πολλές φορές πιο καταπιεστικά και παγιδευτικά από εκείνα της πατριαρχικής οίκογενειακής παράδοσης.

ΚΑΘΕ κύκλος μαθημάτων διαρκεί 6 μήνες. Οι γυναίκες που είναι «έσωτερες» στη Σχολή κατ' αυτό τό διάστημα, οργανώνουν την καθημερινή ζωή τους σε κοινοδιακή και οικολογική βάση. Η χορτοφαγία, ή καθημερινή γυμναστική, ή αποχή από την παραδοσιακή «ιατρική των χαπιών», ό διαλογισμός, χαρακτηρίζουν τούς όρους διαβίωσης στη μακρινή αυτή έξοχική περιοχή. Στά μελλοντικά σχέδια περιλαμβάνεται ή εγκατάσταση αιώλικής και ήλιακής ενεργείας καθώς και ή παραγωγή φρούτων και λαχανικών χωρίς χημικά ψεκάσματα.

Η ΣΧΟΛΗ των Γυναικών, όπως και κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα επιχορηγείται από τό κράτος και είναι ανεξάρτητη από άμεσες κομματικές επιρροές. Κάθε γυναίκα πληρώνει ένα συμβολικό ποσό και μπορεί να φέρει και τά παιδιά της μαζί της, εφόσον είναι στην προσχολική ηλικία.

□

Οι κρεμάλες στό ΙΡΑΚ καί η δημοκρατική άλληλεγγύη

Ο πρόεδρος του Ιράκ, Σαδντ Χουσέιν, συνοδεύεται από στελέχη του κομμουνιστικού κόμματος στο αεροδρόμιο του Σαμάρρα.

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ζωή είναι φαίνεται φτηνό αγαθό στο Ιράκ, όπου τό νόμο τόν ορίζει η βούληση του «σοσιαλιστικού» κόμματος του Μπάαθ. Μετά τούς πατριώτες Κούρδους, τούς «κατασκόπους» και τούς «σιωνιστές», οί κρεμάλες άρχισαν νά στήνονται και για τούς κομμουνιστές και τούς δημοκράτες: για όσους τολμοῦν νά επικρίνουν τό σοσιαλισμό αλλά Μπάαθ, πού ούκοδομεῖται σ' αὐτή τή χώρα.

ΠΡΙΝ ένα χρόνο ο Ναίμ Χαντάτ, μέλος του «έπαναστατικού» Συμβουλίου του Ιράκ και Γραμματέας του Έθνικού προοδευτικού μετώπου, ανακοίνωσε ότι 21 κομμουνιστές στρατιωτικοί κρεμάστηκαν στή Βαγδάτη, γιατί κρίθηκαν από τά στρατοδικεία ένοχοι για τή δημιουργία παράνομων πυρήνων στίς ένοπλες δυνάμεις. Έκείνη τήν εποχή, τό Ιρακινό Κ.Κ. μετείχε στό Έθνικό Μέτωπο και στήν Κυβέρνηση, μέ 2 ύπουργούς (δλ. Afrique-Asie, άρ. 163, 1978). Τό τρομερό αὐτό γεγονός δέν δημοσιεύθηκε άπ' ό,τι ξέρουμε στόν ελληνικό τύπο, από άγνοια ή από σκόπιμη απόσιώπιση.

ΤΟ ΦΛΕΒΑΡΗ αὐτοῦ τοῦ χρόνου, ή άγγλική έφημερίδα Μόρνινγκ Στάρ - όργανο του ΚΚ Αγγλίας - δημοσίευσε νέα στοιχεία για νέα εγκλήματα τής ήγεσίας του Μπάαθ: συλλήψεις, βασανισμούς και δολοφονίες. Η έφημερίδα αναφέρει κατ' άρχήν, μία άναζωογόνηση τών πολεμικών επιχειρήσεων έναντίον τών Κούρδων, όπου από τό 1975 εκτελέστηκαν πάνω από 1000 άτομα. Αναφέρει επίσης τή δολοφονία, κατά τή διάρκεια βασανιστηρίων, του ήγέτη τών λιμενεργατῶν Άλ-Σαδαντί και του κομμουνιστή Κοϊρόδου Μωχαμέτ Βασενί. Τό πτώμα του Βασενί τό έκοψαν σέ κομμάτια, τό έβαλαν σ' ένα σακάκι και τό άφησαν μπροστά στήν πόρτα του σπιτιού του. Η έφημερίδα αναφέρει στή συνέχεια επώνυμες συλλήψεις και βασανισμούς. Ανάμεσα σ' αὐτούς πού πιάστηκαν περιλαμβάγονται και τρία μέλη τής ΚΕ του Ιρακινού Κ.Κ. (οί Σακί, Ιστιφάν και Άμπάς). Επίσης συνελήφθη και ο γνωστός γιατρός Μωχαμέτ Σαλί Σουρμιά-ούμ, γιατί πρόσφερε τίς ιατρικές υπηρεσίες που σέ άπομα πού είχαν βασανιστεί από τό καθεστώς. Τέλος, κατά τά στοιχεία τής έφημερίδας, ή ήγεσία τής Βαγδάτης μετέφερε ύποχρεωτικά 150 χιλιάδες Κούρδους σέ πόσιους ύποχρεωτικής κατοικίας (στρατόπεδα), σέ άπομα-κοσμένες περιοχές κατά τό παρόδειγμα τών ΗΠΑ μέ τά «στρατηγικά χωριά» του Νότιου Βιετνάμ. (Βλ. Morning Star, 26/2/79).

ΚΑΤΑ τίς πληροφορίες του «Ριζοσπάστη» έχει ήδη εξαπλωθεί «κάμα εξοπλισκῶν διαγμῶν ενάντια σποῦς κομμουνιστές και άλλα προοδευτικά και δημοκρατικά στοιχεία στο Ιράκ». Κατά τήν έφημερίδα οί διαγμῶι αὐτοί έχουν πάψει χωριστῶς φρεσκῆς εξόντωσης «Ανέχονται ήδη - γράφει ο «Ριζοσπάστης» - σέ 110δες τά μέλη και τά στελέχη του Ι.Κ.Κ. πού έχει αναγγελθεί επίσημα ή κατάλησή τους. Πολλά άτομα, ανάμεσα πους και ο Καμίλ Σάδνκ, πρώην πρόεδρος τής Δημοκρατικής Νικολαίας του Ιράκ,

πού βρίσκεται στή φυλακή από τό 1975 και έχει ήδη καταδικαστεί σέ θάνατο, βρίσκονται μπροστά στόν κίνδυνο νέων δικῶν πού έγκυμονοῦν σοβαρούς κινδύνους για τή ζωή τους» (Ριζοσπάστης 29/5/79).

ΤΑ ΑΙΤΙΑ

ΣΤΟ ΙΡΑΚ παρουσιάζεται ή εξής τραγική «πρωτοτυπία»:

Νά βασανίζονται και νά κρεμιούνται κομμουνιστές, και τό κομμουνιστικό κόμμα νά παραμένει στό Έθνικό Μέτωπο και στήν Κυβέρνηση. (Κατά τό Ριζοσπάστη, τελευταία κλείστηκε ή έφημερίδα του κόμματος, και απομακρύνθηκαν οί δύο κομμουνιστές ύπουργοί από τήν κυβέρνηση). Αλλά ποιές είναι οί αίτίες του νέου ανθρωποκνηγητού στο Ιράκ;

ΤΟ ΙΚΚ άνέχθηκε πέρυσι τίς κρεμάλες τών μελῶν του και δέν έγκατέλειπε τήν κυβέρνηση. Η συμφιλιοτική αὐτή ταχική του ΙΚΚ «μακριά από τό νά αντανακλά τήν κατάσταση πνευμάτων τής δάσης του, φαίνεται μάλλον νά υπαγορεύθηκε από τήν πραγματικότητα του συσχετισμοῦ τών δυνάμεων» (Afrigue-Asie, άρ. 164, 1978). Όστόσο ή ύποχωρητικότητα δέν εξευμένισε τούς δήμιους του Μπάαθ.

ΚΑΤΑ τό «Ριζοσπάστη», ή «ανάιτια όργή» φαίνεται νά άρχισε μέ τήν άπόφαση τής όλομέλειας τής Κ.Ε. του ΙΚΚ, πού δημοσιεύθηκε τό Μάρτη του 1978. Η άπόφαση αὐτή «δέν περιείχε τίποτα τό προσκλητικό». Περιείχε απλῶς «μιά σειρά κριτικές ύποδείξεις σχετικά μέ τήν πορεία τής χώρας». Κατά τό «Ριζοσπάστη» πάντα «ή άπόφαση αὐτή ήταν διατυπωμένη σέ τόσο φιλικό ύφος, ώστε αὐτοί πού τή διάβασαν στήν άρχή ούτε κατάλαβαν ότι πρόκειται για κριτική». Παρά ταῦτα «σχεδόν άμέσως μετά τή δημοσίευση τής άπόφασης, ανακοινώθηκε ή εκτέλεση μιᾶς ομάδας κομμουνιστῶν. Σέ λίγο οί εκτελέσεις άρχισαν νά επαναλαμβάνονται κυριολεκτικά κατά κύματα. Ένα κύμα συλλήψεων εξαπλώθηκε ενάντια στά μέλη και στά στελέχη του Ι.Κ.Κ. Ανάμεσα σποῦς συλληφθέντες βρίσκονται μητέρες ανηλίκων παιδιῶν και συχνά όλόκληρες οικογένειες (...) και ο κατάλογος τῶν «άγνωστονμένων» όλόένα μακραίνει». (Ριζοσπάστης 29/5/79).

ΕΧΟΥΜΕ συνεπῶς μιᾶς άπόφαση σέ φιλικό ύφος, και μιᾶς «ανάιτια όργή», πού οδηγεί σέ σκοταέματα και σέ κρεμάλες. Τρελλάθηκε λοιπόν ή ήγεσία του Μπάαθ; Ασφαλῶς όχι! Και γι' αὐτό ο «Ριζοσπάστης» προσπαθεῖ νά εξηγήσει

τήν εγκληματική λύσσα των «σοσιαλιστών» του Μπάαθ, με βάση τη «νέα στρατηγική του ιμπεριαλισμού στην περιοχή, και με την ένταση των πιέσεών του». Ο ιμπεριαλισμός πράγματι «σκέπτεται ότι οι αντιιμπεριαλιστικές δυνάμεις θα πέσουν εύκολα στην παγίδα του».

ΑΛΛΑ είναι γνωστό ότι η μαρξιστική ανάλυση των κοινωνικών φαινομένων, στρέφεται πριν απ' όλα στην αναζήτηση των εσωτερικών αιτίών τους. Οι δολοπλοκίες του ιμπεριαλισμού εύδοκίμουν εκεί όπου βρίσκουν πρόσφαρο έδαφος. Η έρμηνεία των γεγονότων με βάση την ύπονομευτική δράση του ιμπεριαλισμού, αποτελεί όχι μαρξιστική, αλλά αστυνομική αντίληψη της ιστορίας.

ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ της αντικομμουνιστικής λύσσας των ήγετων του Ιράκ, που θυμίζει τη φρίκη του δικού μας έμφυλου πολέμου (μόνο που εκεί μέχρι προχθές συγκυβερνούσαν «σοσιαλιστές» και κομμουνιστές) πρέπει να αναζητηθούν κυρίως στις εσωτερικές αντιφάσεις του Ιρακινού καθεστώτος.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ καθεστώς του Ιράκ, είναι τό τελικό προϊόν μιας σειράς «επαναστάσεων» και άντεπαναστάσεων, που οι πρώτες είχαν αντιιμπεριαλιστικό χαρακτήρα. Ωστόσο επικεφαλής αυτών των «επαναστάσεων» και των κινημάτων δεν ήταν ή εργατική τάξη και τό κόμμα της, αλλά στρατιωτικοί και διάφορα μικροαστικά-έθνικιστικά στοιχεία, που τελικά καρπώθηκαν την έξουσία. Αλλά ό χαρακτήρας ενός καθεστώτος δεν παραμένει αμετάβλητος. Η πρόσφατη ιστορία μάς διδάσκει ότι όπου μία επανάσταση μένει στά μισά του δρόμου (Ινδονησία, Χιλή, Αίγυπτος, κλπ.) προετοιμάζει τη διαδοχή της από την άντεπανάσταση.

ΤΟ ΙΡΑΚ ξεκίνησε με αντιιμπεριαλιστικές και σοσιαλιστικές επαγγελίες. Αλλά ό «σοσιαλισμός» του ήταν κ ρ α τ ι κ ό ς, και δεν όδγησε στην κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής. Απλώς δημιούργησε ένα τεράστιο τομέα κρατικού καπιταλισμού, που με τη σειρά του εξέθρεψε ένα ισχυρό στρώμα γραφειοκρατών και τεχνικών, που μαζί με τά κρατικά και τά στρατιωτικά στελέχη αποτελούν τό νέο, προνομιοῦχο αστικό στρώμα της Ιρακινής κοινωνίας. Αν στό στρώμα αυτό προσθέσουμε τά υπόλοιπα της αστικής τάξης και της φεουδαρχίας, καθώς και τη νέα αστική τάξη που αναπτύχθηκε υπό τό «σοσιαλιστικό» καθεστώς, τότε βλέπουμε ότι πίσω από τη σοσιαλιστική διτρίνα υπάρχει μία ιδιόμορφη κοινωνία, που μόνο πρὸς τό σοσιαλισμό δεν φαίνεται να όδεύει.

ΤΟ ΙΡΑΚ δεν είναι μία κλασική καπιταλιστική κοινωνία. Αλλά δεν είναι ούτε σοσιαλιστική. Μέσα στην αντιφατική πορεία του, αναπτύχθηκαν νέα προνο-

μιούχα στρώματα με ισχυρά και κοινά συμφέροντα, που δεν άνέχονται την άμφισβήτηση του έργου και των προνομίων τους.

ΜΠΟΡΟΥΜΕ βέβαια να εύχόμαστε «να διαλυθούν τά νέφη που σκιάζουν σήμερα τίς σχέσεις άνάμεσα στις αντιιμπεριαλιστικές δυνάμεις στό Ιράκ» (ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ). Αλλά οι εύχές είναι συνήθως ύπνωτικές και προπαντός όταν αντικαθιστούν τό νυστέρι της διαλεκτικής. Γιατί ή πιο πιθανή προοπτική, είναι ότι οι κρεμάλες θα πληθύνουν και τό ΙΚΚ θα βρεθεί μπροστά στό αναπόφευκτο δίλημμα: ή να ύποταχθεί στη θέληση των έθνικιστών-άντικομμουνιστών του Μπάαθ, και να του επιτραπεί μία περιθωριακή ύπαρξη με τη θηλεία του δημίου να αίρωρείται πάντα πάνω από τό κεφάλι του, ή να εγκαταλείψει την τακτική των ύποχωρήσεων, και να μπει επικεφαλής του ταξικού άγώνα, συμμαχώντας με τά άλλα προοδευτικά στοιχεία της Ιρακινής κοινωνίας, και προπαντός με τούς προοδευτικούς Κούρδους.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ του Ιράκ βρίσκεται σε μία δύσκολη καμπή. Η έξάρτησή της από την καπιταλιστική άγορά μεγαλώνει. Η κατάσταση των εργαζομένων χειροτερεύει. Οι «σοσιαλιστές» του Μπάαθ επιχειρούν να λύσουν τό πρόβλημα των Κούρδων, με τη δύναμη των όπλων. Έχουμε συνεπώς ένα σύνολο αντιθέσεων, που τό κόμμα του Μπάαθ είναι από τη φύση του άνίκανο να λύσει, και που πιθανότατα θα όξυνθούν με τό χρόνο.

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Ο ΑΣΤΙΚΟΣ τύπος και τά αστικά κόμματα της χώρας μας δεν έχουν λόγο να υπερασπίσουν τούς Ιρακινούς επαναστάτες. Τά προοδευτικά κόμματα σιγοῦν, ή διαμαρτύρονται χωρίς να προχωρούν τη συλλογιστική τους, ύπολογίζοντας σε διάφορες σκοπιμότητες. Ποιά μπορεί λοιπόν να είναι ή θέση των προοδευτικών ανθρώπων της χώρας μας; θά σιωπήσουν ή θά πάρουν την πρωτοβουλία για ένα κίνημα συμπαράστασης στά θύματα του Ιρακινού και γενικότερα του άραβικού έθνικισμού και του ισλαμικού φανατισμού;

ΣΗΜΕΡΑ έχουμε την Αίγυπτο και τό Ιράκ. Παλιότερα την «προοδευτική» Συρία, που έξαπύστειλε τά τάνκς και τό πυροβολικό της έναντίον των Παλαιστινίων άνταρτών. Μεθαύριο — ποιός ξέρει — τούς διάφορους Άγιατολάχ, που τό έχουν δηλώσει καθαρά: όποιος δεν ύποτάσσεται στό Κοράνιο, είναι προδότης. Τίμημα, θάνατος.

Γ.Α.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΤΣΑΝΗΣ Η ΖΩΗ ΤΟΥ, ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ, ΝΕΦΕΛΗ
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΑΘΗΝΑ 144
Τηλ. 3607744

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Μηνιαία έκδοση προβληματισμού και ενημέρωσης
- Διευθύνεται από συντακτική επιτροπή
- Έξήντα πέντε τακτικοί συνεργάτες — πανεπιστημιακοί και ειδικοί έρευνητές

Τεκμηριωμένη πληροφόρηση και αναλυτική διερεύνηση γύρω απ' όλα τά καυτά θέματα που απασχολούν σήμερα όλόκληρο τόν κόσμο και ιδιαίτερα τόν τόπο μας

Αδέσμευτη άντιπαράθεση ιδεών και θέσεων και ανεμπόδιστος διάλογος μέσα σ' ένα εύρύ προοδευτικό ιδεολογικό και επιστημονικό φάσμα

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΙΟΛΟΥ 43, ΤΗΛ. 3250058

ΤΟ ΒΗΜΑ

γΙ' αυτόν
που σκέφτεται
έλευθερα

Ἡ υπόθεση ΜΠΑΚΚΕ καί τά δικαιώματα τῶν φυλετικῶν μειονοτήτων

τοῦ Γιώργου Ἀνδρέου

Τί δικαιώματα ἔχουν οἱ φυλετικές μειονότητες ἔναντι τῆς λευκῆς πλειοψηφίας; Δικαιολογεῖται ἡ θέσπιση εἰδικῶν μέτρων πρὸς ὄφελός τους πού θά συμβάλλουν στὸν ἀγῶνα τους γιὰ μιά οὐσιαστική συμμετοχή στή λήψη τῶν ἀποφάσεων πού τίς ἀφοροῦν ἄμεσα; Μπορεῖ νά ἰσχυρισθεῖ ἡ πλειοψηφία ὅτι μέ τέτοια μέτρα γίνονται διακρίσεις σέ βάρος της, ἔχει δηλ. ὑπόσταση τό ἐπιχείρημα τῆς ἀντίστροφης φυλετικῆς διάκρισης (reverse discrimination);

Τό ἄρθρο πού ἀκολουθεῖ προσπαθεῖ νά ἀνιχνεύσει τά προβλήματα τῶν διαφυλετικῶν σχέσεων σέ μιά χώρα μέ χρόνιο ὀξύ φυλετικό πρόβλημα (στὶς Η.Π.Α.) παίρνοντας ἀφορμή ἀπὸ τὴν υπόθεση Μπάκκε. Ἀπὸ μιά ἀνάλυση καί ἐκτίμηση τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν ὁπαδῶν τῆς ἀντίστροφης φυλετικῆς διάκρισης συμπεραίνεται τό ἀνυπόστατο τῶν ἰσχυρισμῶν τους καί σάν μόνο μέτρο ἀμβλυνσης τοῦ φυλετικοῦ προβλήματος (στό τωρινό κοινωνικό σύστημα) προτείνεται ἡ θεσμοθέτηση ριζικότερων μέτρων ὑπὲρ τῶν μειονοτήτων.

ΠΡΙΝ ἀπὸ λίγους μῆνες τό Ἀνώτατο Δικαστήριο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἔβγαλε τὴν ἀπόφασή του γιὰ τὴν υπόθεση Μπάκκε (Regents of the University of California V. Alan Bakke) καί ἔδωσε νέο ἔναυσμα γιὰ ἀτέρμονες συζητήσεις τόσο σέ δικαστικούς καί ἀκαδημαϊκούς κύκλους ὅσο καί σέ συνδικαλιστικούς.

ΜΕ ΤΟΝ ἐρχομό τῆς δεκαετίας τοῦ '60 καί μέσα ἀπὸ τὴν κρίση ἀξιών τῆς ἀμερικανικῆς κοινωνίας μαζικοποιήθηκε τό κίνημα γιὰ τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτη (Civil Rights Movement)¹ τοῦ ὁποῦ ἓνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους σκοποὺς ἦταν ἡ ἀναγνώριση τῶν δικαιωμάτων τῶν φυλετικῶν μειονοτήτων γιὰ ἴση ἐκπροσώπησή τους σ' ὅλες τίς πτυχές τῆς ἀμερικανικῆς ζωῆς. Σκοπὸς πού μπορούσε νά ἐπιτευχθεῖ μόνο μέ τὴν κατάργηση ὅλων τῶν θεσμοθετημένων σέ βάρος τους διακρίσεων. Τό κίνημα αὐτό ὑλοποιήθηκε μέσα στὸ φοιτητικό χώρο μέ τὴν ἰδρυση τῆς ὀργάνωσης S.D.S. (Students for A Democratic Society = Φοιτητές γιὰ μιά δημοκρατική Κοινωνία). Ἡ S.D.S. ξεκινώντας σάν καθαρὰ ἀντιρατσιστικό κίνημα πολιτικοποιήθηκε μέ τὴν ἐντατικοποίηση τοῦ πολέμου στὸ Βιετνάμ καί ἀποτέλεσε τὸν πνεύμονα τῶν διαφόρων ἐξεγέρσεων στὰ Πανεπιστήμια τὴν περίοδο 1968 - 69.

Ἡ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ στὶς μαζικές αὐτές κινητοποιήσεις καί μέ τὴν ἐλπίδα ὅτι θά συγκρατήσει τὴν ἐξάπλωσή τους στὶς «εὐαίσθητες» περιοχές τῶν μεγάλων ἀμερικανικῶν πόλεων (στὰ γκέτο) εἰσηγήθηκε τό 1964 τὴ Διάταξη τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Πολίτη (Civil Rights Act) ἡ ὁποία καθόριζε ὅτι κανεὶς δὲ θά γίνει θύμα διάκρισης λόγῳ

φυλῆς, φύλου, θρησκευτικῶν ἢ ἄλλων πεποιθήσεων, σέ ὁποιοδήποτε πρόγραμμα (ἐκπαιδευτικό, κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων) πού χρηματοδοτεῖται ἀπὸ τό ὁμοσπονδιακὸ κράτος.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ αὐτῆς τῆς διάταξης ἦταν ἡ δημιουργία στὰ Πανεπιστήμια ἐπιτροπῶν γιὰ ἐπεξεργασία προγραμμάτων πού θά ἔδιναν τὴ δυνατότητα στὶς φυλετικές μειονότητες² πού ὑπῆρξαν ἀλλὰ καί πού ἐξακολουθοῦν καί εἶναι θύματα φυλετικῶν διακρίσεων (δηλ. οἱ μαῦροι, Ἰνδιάνοι, οἱ λατινοαμερικανικῆς καταγωγῆς) νά διεκδικήσουν «ἰσότητα» μιά θέση στὶς ἀνώτατες σχολές. Ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν διαδικασιῶν ὑπῆρξε ἡ δημιουργία τῶν λεγομένων Affirmative Action Programs.— Αὐτά ὑποχρέωναν κάθε σχολὴ νά περιλαμβάνει στοὺς ἐκάστοτε εἰσαγομένους φοιτητές ἓνα ὀρισμένο ποσοστὸ πού νά προέρχεται ἀπὸ τίς μειονότητες μέ κριτήρια διαφορετικά ἀπὸ αὐτά πού ἰσχύουν γιὰ τοὺς λευκοὺς. Τὰ προγράμματα πῆραν δύο μορφές: (α) Τό Πανεπιστήμιο κρατᾷ ὀρισμένες θέσεις γιὰ τοὺς ὑποψήφιους ἀπὸ μειονότητες χωρὶς ὅμως νά καθορίζει ἀπὸ τὰ πρὶν τὸν ἀκριβῆ ἀριθμό, ἀλλὰ αὐτὸ νά ἐξαρτᾶται ἀπὸ τό ἐπίπεδο τῶν ὑποψηφίων (π.χ. τὴ μιά χρονιά σέ ἓνα σύνολο 200 φοιτητῶν νά γίνουν δεκτοὶ 20, ἐνῶ τὴν ἐπόμενη μόνο 10) ἢ (β) τό Πανεπιστήμιο νά κρατᾷ ἓνα προκαθορισμένο ἀριθμὸ θέσεων (π.χ. ἀπὸ τίς 200 θέσεις οἱ 20 ἀπαραίτητα νά ἀνήκουν σέ αὐτοὺς τοὺς φοιτητές). Αὐτὸ τό σύστημα τοῦ προκαθορισμένου ἀριθμοῦ θέσεων λέγεται Quota System. Πάντως πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι καί οἱ δύο μέθοδοι ὀρίζουν ἓνα ἀνώτατο ὄριο θέσεων πέραν τοῦ

ὁποῦ ἀποκλείεται νά γίνουν δεκτοὶ φοιτητές ἀπὸ μειονότητες ὅσο ἱκανοὶ καί ἂν εἶναι. Στό μὲν Quota System τό μίνιμουμ καί τό μάξιμουμ ταυτίζονται, ἐνῶ στό ἄλλο τό Πανεπιστήμιο ἔχει τό δικαίωμα λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν ἓνα μάξιμουμ νά ἀποφασίσει ὅπως αὐτὸ νομίζει, μέσα στὰ ἐπιτρεπτά ὄρια.

ΣΤΙΣ Ἡνωμένες Πολιτεῖες ἡ ἐξασφάλιση μιᾶς θέσης στὶς λεγόμενες ἐπαγγελματικές σχολές (Professional Schools), ὅπου συμπεριλαμβάνονται ἡ νομικὴ καί ἰατρικὴ σχολή, εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολη. Τὰ δύο αὐτά ἐπαγγέλματα ἀποτελοῦν τὴν «ἀφρόκρεμα» ὄχι μόνο ἀπὸ οἰκονομικῆς πλευρᾶς ἀλλὰ καί ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς κοινωνικῆς ἀναγνώρισης. Ἔτσι ὁ συναγωνισμὸς φτάνει σέ πολὺ ψηλὰ ἐπίπεδα³. Ἐνας ὑποψήφιος γι' αὐτές τίς σχολές πρέπει νά ἔχει: 1) ἓνα βασικὸ Πανεπιστημιακὸ δίπλωμα τό Bachelor γιὰ τό ὁποῖο ἡ μέση φοίτηση εἶναι 4 χρόνια (σέ σπάνιες περιπτώσεις μπορεῖ νά γίνει δεκτὸς φοιτητὴς χωρὶς νά ἔχει τελειώσει τίς σπουδές αὐτές μέ τὴν προϋπόθεση ὅμως ὅτι ἔχει ἐξαιρετικὴ ἐπίδοση) 2) πολὺ καλὴ ἐπίδοση στὶς εἰσαγωγικές γιὰ κάθε σχολὴ ἐξετάσεις (τό LSAT γιὰ τὴ Νομικὴ, τό MCAT γιὰ τὴν Ἰατρικὴ) 3) καλές συστατικές ἐπιστολές. Στὴ διαδικασία ἐπιλογῆς, λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καί ἐξωσχολικοὶ παράγοντες (π.χ. προσωπικά ἐνδιαφέροντα τοῦ ὑποψήφιου τυχόν ἐργασία τοῦ ὑποψήφιου σχετικὴ μέ τὸν κλάδο πού θέλει νά ἀκολουθήσει προκειμένου γιὰ ὑποψήφιο τῆς ἰατρικῆς, ἐργασία σέ νοσοκομεῖο κ.λ.π.).

ΤΙ ΣΥΝΕΒΗ λοιπὸν στὴν υπόθεση Μπάκκε;

Ο ΜΠΑΚΚΕ, ένας λευκός, έκανε αίτηση στην 'Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνια στο Νταϊβις (University of California at Davis) το οποίο σύμφωνα με το Quota System κρατάει από τις 100 θέσεις τις 16 για φοιτητές μειονοτήτων – και δεν έγινε δεκτός. 'Ο Μπάκκε έκανε μήνυση στη Σχολή ισχυριζόμενος ότι αν ανήκε σε μειονότητα θα γινόταν δεκτός μία και η σχολή δέχτηκε φοιτητές μειονοτήτων που είχαν χαμηλότερους βαθμούς από αυτόν. – 'Ισχυρίσθηκε επί πλέον ότι υπήρξε θύμα αντίστροφης διάκρισης (Reverse discrimination), ότι δηλ. έχασε τη θέση του λόγω φυλετικής προέλευσης. Τά «προνόμια» που δίνονται σ' αυτούς τους φοιτητές, κατά τόν Μπάκκε, όχι μόνο προσβάλλουν το αξιοκρατικό πνεύμα που πρέπει να επικρατεί σ' ένα Πανεπιστήμιο, αλλά γίνονται και βάση για νέες φυλετικές διακρίσεις, αυτή τη φορά σε βάρος των λευκών. Τό 'Ανώτατο Δικαστήριο της Πολιτείας της Καλιφόρνια διέταξε τη Σχολή να δεχτεί τόν Μπάκκε και απαγόρευσε στα Πανεπιστήμια της Πολιτείας να λαμβάνουν υπ' όψιν τόν παράγοντα «φυλή» στη διαδικασία επιλογής. Τό Πανεπιστήμιο έκανε έφεση. Τό 'Ανώτατο Δικαστήριο των 'Ηνωμένων Πολιτειών αποφάσισε ότι: (α) ο Μπάκκε πρέπει να γίνει δεκτός αλλά και (β) τά Πανεπιστήμια πρέπει να υπολογίζουν τόν παράγοντα «φυλή».

Η ΥΠΟΘΕΣΗ αυτή και η απόφαση του Δικαστηρίου ξεσήκωσαν νέες θύελλες συζητήσεων που σάν στόχο τους είχαν τη χρησιμότητα ή μη των Affirmative Action Programs. Οι διαφωνίες προκάλεσαν όξυτατες αντιδράσεις παρόμοιες με εκείνες που είχε δημιουργήσει η υπόθεση De Funis³. Οι συντηρητικοί τά κατηγορήσαν για τρεις λόγους: (1) Δεν χρησιμοποιούν αξιοκρατικά κριτήρια, όπως θά ήρμοζε σε ένα Πανεπιστήμιο (2) αντί να αμβλύνουν τις φυλετικές διαμάχες τις δξύνουν γιατί κάνουν τις μειονότητες να αισθάνονται κατώτερα όντα μία και χρειάζονται ειδική μεταχείριση για να φτάσουν τους λευκούς (3) ενώ προσπαθούν να θεραπεύσουν δηθεν ένα κακό, τη φυλετική διάκριση σε βάρος των μειονοτήτων, δημιουργούν νέα φυλετική διάκριση σε βάρος των λευκών.

ΑΠΟ ΤΗΝ πλευρά των προοδευτικών δυνάμεων, μία πτέρυγα εξασκεί δριμύτατη κριτική θεωρώντας ότι: (1) τά μέτρα αυτά είναι στην ουσία ήμιμέτρα που δεν κτυπάνε τη ρίζα του κακού, δηλ. τόν καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, υπεύθυνο για τό αυξανόμενο χάσμα μεταξύ προνομιούχων και μη προνομιούχων στρωμάτων και (2) βασίζονται σε μία άστική φιλελεύθερη αντίληψη της θεωρίας του δικαίου που καθορίζει σά μία από τις βασικές αρχές μιας δημοκρατικής κοινωνίας την αιτιολόγηση κοινωνικών ανισοτήτων (έξουσίας, εισοδήματος) μόνον έφ' όσον αυτές ώφελούν τά φτωχότερα στρώματα (αυτά τά προγράμματα συντηρούν τό μύθο της δυνατότητας συνύπαρξης κοινωνικών ανισοτήτων και ώφελειών από αυτές για τις άδικημένες μειονότητες. Σ' ένα κεφαλαιοκρατικό σύστημα αυτή, ή συνύπαρξη είναι αδύνατη⁴). 'Επί πλέον ή ρεφορμιστική τους ύφή επιδράει σάν καταλύτης στη διαδικασία άφομοίωσης των άγωνιστικών και προικισμένων στοιχείων από τό κατεστημένο.

ΑΣ ΕΠΕΚΤΑΘΟΥΜΕ λίγο στό πρώτο σημείο που θίξαμε. Τό φυλετικό πρόβλημα είναι έμφανση των διαστρεβλωμένων κοινωνικών σχέσεων που άποτελούν ύλοποίηση

της διαμόρφωσης των σχέσεων οι όποιες είναι παράγωγα ενός ιδιαιτέρου μοντέλου καπιταλιστικής ανάπτυξης. Τό έποικοδόμημα των κοινωνικών σχέσεων δεν είναι μία άπλή άντανάκλαση της παραγωγικής βάσης της κοινωνίας, δηλ. του ισχύοντος τρόπου παραγωγής⁵. 'Αντίθετα οι κοινωνικές σχέσεις συμμετέχουν ένεργά σάν όργανα διαμόρφωσης της άναπροσαρμογής και τελειοποίησης του ισχύοντος τρόπου παραγωγής. Αυτή ή διαδικασία μέ όλες τις προσαμβάνουσες παραστάσεις της (π.χ. φιλελεύθερους νόμους υπέρ των μειονοτήτων, επέκταση των κοινωνικών ασφαλίσεων, καταπολέμηση της άνεργίας, έν γένει άνοδο του θιοτικού έπιπέδου σάν στόχος κυβερνητικής πολιτικής) σκοπό έχει να προσαρμόσει τη βάση του συστήματος, που είναι αίτια αλλά και άποτέλεσμα ταξικών και φυλετικών διακρίσεων⁶ στις κοινωνικές εξελίξεις του έποικοδομήματος (δηλ. σ' αυτό τό παράδειγμα την άνάγκη άμβλυνσης των φυλετικών διαμαχών για την όμαλότερη επιβίωση του συστήματος. 'Η άναγκαιότητα αυτής της «πολιτικής» είναι άμεσα συνδεμένη μέ τό ρόλο που έπαιξε ή παραγωγική εργασία των δούλων (Slave Labor) στην ανάπτυξη της οικονομίας (ιδιαιτέρα στόν άγροτικό τομέα)⁷. 'Η εξάρτηση της οικονομίας από τέτοιου είδους παραγωγικές σχέσεις (θασισμένες στη δουλεία) έμπόδισε σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη «ύγιών» καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής που θά σήμαινε ανάπτυξη μαζικών συνδικαλιστικών όργανώσεων μέ μοναδικά κριτήρια τη θέση του άτομου στη παραγωγική διαδικασία (δηλ. ταξικά και όχι φυλετικά κριτήρια), όπως συνέβη στην 'Αγγλία και στην Γερμανία. 'Ηταν έπόμενο να έπηρεάσει άμετάκλητα και τη μορφή των κοινωνικών σχέσεων (διαφορετική κουλτούρα και τρόπος ζωής θασισμένος όχι μόνο σε ταξικά αλλά και σε φυλετικά κριτήρια).

ΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ «αύστηρά» αυτό τόν τρόπο σκέψης θά πρέπει να συμπεράνουμε ότι τά Affirmative Action Programs δεν είναι τίποτα άλλο παρά μία προσπάθεια «έξωραϊσμού» των φυλετικών διακρίσεων για την αιώνια διατήρησή τους μέσα στην άμερικανική κοινωνία. Αυτή ή διαδικασία βοηθάει και τό ίδιο τό σύστημα να προσαρμοστεί στις άνάγκες «έκμοντερνισμού του» χωρίς όμως να γίνουν βασικές αλλαγές στη δομή του.

ΥΠΑΡΧΕΙ όμως και μία άλλη άποψη ή όποια χωρίς να άρνεϊται την ισχύ των παρατηρήσεων πάνω στη ρίζα του φυλετικού προβλήματος πρεσβεύει ότι: (1) Τά προγράμματα έχουν όρισμένα θετικά σημεία να προσφέρουν όπως (α) τη δυνατότητα στις μειονότητες να μορφωθούν (πάντα θέβαια μέ τόν κίνδυνο άπορροφής τους από τό κατεστημένο) (β) τη δυνατότητα – μέ κατάλληλη συνειδητοποίηση που θά είναι συνδυασμός της μόρφωσης και του κοινωνικού τους είναι – να βοηθήσουν όσο μπορούν για να καλύτερεύσουν τη θέση των συνανθρώπων τους διεκδικώντας ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές. Σκοπός του άρθρου δεν είναι να έπεκταθεί στό πολυσυζητημένο θέμα της δυνατότητας προοδευτικής αλλαγής μέσα από τις δομές μιας καπιταλιστικής κοινωνίας ή τη δυνατότητα που προσφέρει ή κλασσική έπαναστατική θεωρία της διπλής έξουσίας⁸. 'Ας δεχθούμε ότι είναι δυνατόν να προετοιμαστεί τό πολιτικό πεδίο για μία ριζική αλλαγή μέσω δομικών αλλαγών που ύλοποιούνται

μέσα στό ίδιο τό καπιταλιστικό κράτος. Δεν θά πρέπει να ξεχνάμε ότι άκόμα και τά κόμματα που δέχονται σάν άποκλειστική λύση τό λεγόμενο «ειρηνικό πεδίο» (ή «σοσιαλισμός» (αν και αυτή ή έκφραση είναι συζητήσιμη) δεν έγκαταλείπουν την άργα-νωμένη προσπάθεια διαμόρφωσης έρεισμάτων μέσα στόν κρατικό μηχανισμό και στα άλλα δομικά όργανα άσκησης της κρατικής έξουσίας (π.χ. τό κοινοβούλιο).

ΕΧΟΝΤΑΣ υπ' όψη μας τά παραπάνω γεννιέται ή άνάγκη ύποστήριξης των θετικών σημείων των Affirmative Action Programs όχι έναντι της έποικοδομητικής κριτικής της προοδευτικής πτέρυγας που ζητάει διεύρυνση και επέκταση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων αλλά έναντι των λυσσαλέων επιθέσεων των συντηρητικών κύκλων.

* Για συντομία από δώ και πέρα θά χρησιμοποιείται ή λέξη μειονότητες αντί για φυλετικές μειονότητες.

Ο ΜΠΑΚΚΕ πρόβαλλε τά εξής επιχειρήματα: (1) Αυτά τά προγράμματα βρίσκονται σε αντίθεση με τη Διάταξη περί Δικαιωμάτων του Πολίτη όπου δεν έπιτρέπεται καμμία διάκριση σε προγράμματα που χρηματοδοτεί τό κράτος (τό Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνια παίρνει κρατική βοήθεια) (2) Αυτή ή διάκριση είναι άντισυνταγματική επί πλέον γιατί άντιβαίνει τη 14η τροποποίηση του Συντάγματος (Fourteenth Amendment) τό όποιο τονίζει ότι καμμία πολιτεία δε θά στερήσει τους πολίτες της από την έξ ίσου προσασία των νόμων της. Τό Δικαστήριο αποφασίζοντας, όπως προαναφέραμε, ότι ο Μπάκκε πρέπει να γίνει δεκτός σ' αυτή τη περίπτωση, προσπάθησε να ίκανοποιήσει τους έχθρους αυτών των προγραμμάτων που θλέπουν αυτά τά μέτρα σάν φορέα άρκων καταχρήσεων. 'Από την άλλη όμως, λέγοντας ότι ο παράγοντας φυλή θά πρέπει να παίξει ρόλο στη διαδικασία εισδοχών προσπάθησε να ίκανοποιήσει όσους πρεσβεύουν τη διατήρηση των λίγων θετικών σημείων που έχουν έπιτευχθεί. 'Ομως ή απόφαση του δικαστηρίου αφήνει πολλά έρωτηματικά και κενά⁹.

Η ΙΑΤΡΙΚΗ Σχολή δεν ήταν ύποχρεωμένη

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αγγαζέ

διαβαζε

διαδιδε

την ΑΥΓΗ

τη δικη 68

ΦΩΝΗ

νά δεχτεί τόν Μπάκκε. Ήταν υποχρεωμένη, όταν μελετούσε τό φάκελλο κάθε υποψηφίου, νά εξετάζει όσο τό δυνατόν πιό αντικειμενικά τά προσόντα καί μειονεκτήματα τοῦ υποψηφίου (ὅσο εἶναι δυνατό σέ μιά ἐπιτροπή πού πρέπει νά ξεχωρίσει 100 ἀπό ἕνα σύνολο 3 ἢ 4 χιλιάδων υποψηφίων). Γιά νά γίνει αὐτό πιό κατανοητό ἄς ἐξετάσουμε τήν ἔννοια τῆς ἰσότητος ἐνώπιον τοῦ νόμου ἢ τῆς ἐξ ἴσου προστασίας τῶν νόμων πού ἐπικαλεῖται ὁ Μπάκκε. Ἡ ἔννοια τῆς ἰσότητος περιλαμβάνει δύο σκέλη (α) ἴση μεταχείριση καί (β) μεταχείριση σάν ἴσος¹⁰. Ἐπιφανειακά δέν φαίνεται νά ὑπάρχει καμία διαφορά μεταξύ τῶν δύο σκελῶν. Ὑπάρχει ὁμως καί μάλιστα σημαντική. Στήν α) περίπτωση ἐννοοῦμε ὅτι στήν ἐφαρμογή μιᾶς ἀπόφασης (δικαστικῆς, κυβερνητικῆς) τά ἄτομα πού ὑπάρχουν σ' αὐτήν ὑφίστανται στόν ἴδιο βαθμό (τουλάχιστον ὑποτίθεται) τίς ὠφέλειες καί τίς συνέπειες πού προέρχονται ἀπό αὐτά τά μέτρα. Ἔτσι ὅταν π.χ. ὅλοι ὅσοι συμπληρώνουν τίς ἀπαραίτητες ἀπό τό νόμο προϋποθέσεις ψηφίζουν στίς ἐκλογές, ἡ ψήφος τοῦ καθενός ἀνεξάρτητα εἰσοδήματος κοινωνικοῦ κύρους, πολιτικῆς ἰδεολογίας ἔχει τήν ἴδια ἰσχύ μέ τήν ψήφο ὁποιοῦδήποτε ἄλλου. Στή (β) περίπτωση ἐννοοῦμε ὅτι κατά τή λήψη μιᾶς ἀπόφασης πρέπει νά δίνεται ἐξ ἴσου προσοχή στά προσόντα καί μειονεκτήματα ὅλων τῶν ἀτόμων πού συμμετέχουν πρίν ἀποφασιστεῖ ποιός θά ὠφεληθεῖ καί ποιός ὄχι. Γιά παράδειγμα, στίς εἰσαγωγικές ἐξετάσεις γιά τήν κατάληψη θέσεων σέ μιά ὑπηρεσία πρέπει νά δίνεται ἴδια προσοχή σέ ὅλους τοὺς υποψηφίους, δηλ. νά μήν ἀποκλείονται αὐτόματα ἄτομα ἐπειδὴ δέν ἔχουν τά «μέσα» ἢ ἐπειδὴ εἶναι φορεῖς ἀντιλήψεων μή ἀρεστῶν σ' αὐτοὺς πού ἀποφασίζουν (τό θέμα ἐξετάζεται δεοντολογικά γιατί ἡ πραγματικότητα εἶναι πολύ διαφορετική).

ΕΔΩ γιά νά μή γίνει σύγχυση, πρέπει νά τονιστεῖ ὅτι ὅταν λέμε ἐξ ἴσου προσοχή δέν ἐννοοῦμε καί ἐξ ἴσου ἐκτίμηση, γιατί τότε θά ἦταν ἀδύνατος ὁ προσδιορισμός κριτηρίων ἐπιλογῆς (ἡ διάκριση αὐτή παρουσιάζει θέθαια ὀρισμένα προβλήματα, γιατί πολλές φορές εἶναι δύσκολο νά ξεχωρίσουμε ποιά ἀπό τίς δύο ἔννοιες ἐπιδρᾷ στή λήψη μιᾶς ἀπόφασης δεδομένου ὅτι ἔχουν κοινά σημεῖα. Ὅπως ἐπίσης εἶναι πολύ δύσκολο νά μιλάμε γιά «ἀντικειμενική» μεταχείριση κάποιου σάν ἴσος (ἢ ἐξ ἴσου προσοχή), ἐφ' ὅσον τό κάθε ἄτομο εἶναι μείγμα ἑνός ἰδεολογικοῦ «πιστεύω» καί κληρονομικῶν ἢ προσωπικῶν προκαταλήψεων, χωρίς τά ὅρια αὐτῶν τῶν δύο νά εἶναι πάντα ξεκαθαρισμένα). Παραμένει πάντως ἀναμφίβολο τό γεγονός τῆς ἀναγκαιότητας ὑπαρξῆς μιᾶς θάσης ἐπιλογῆς καί συνεπάγεται αὐτόματα μιά διάκριση ὑπέρ ὀρισμένων καί κατά ὀρισμένων ἄλλων.

ΓΥΡΙΖΟΝΤΑΣ στή συγκεκριμένη ὑπόθεση, ὁ Μπάκκε δέν μπορεῖ νά ἰσχυριστεῖ ὅτι δέν

ἔτυχε μεταχείρισης σάν ἴσος γιατί ἡ αἴτησή του ἐξετάστηκε ἀπό τήν ἐπιτροπή ὅπως κάθε ἄλλη. Ὁ Μπάκκε δέν ἔτυχε ἴσης μεταχείρισης¹² γιατί τά προσόντα του δέν ἦταν τέτοια ὥστε νά τοῦ ἐξασφαλίσουν θέση στή σχολή. Ὁ Μπάκκε δέν θά ἔκανε μήνυση στή σχολή ἂν ἡ σχολή δεχόταν μόνον 84 φοιτητές καί ἦταν ὅλοι λευκοί. Ἐπίσης εἶναι πολύ ἀμφίβολο ὅτι θά ἔκανε μήνυση ἂν μάθαινε ὅτι ἰσοψηφοῦσε μέ ἕνα ἄλλο υποψήφιο ἀλλά ἔχασε τή θέση γιατί ὁ ἄλλος εἶχε περισσότερα ἐξω - σχολικά ἐνδιαφέροντα, ἔκρινε δηλ. ἡ ἐπιτροπή ὅτι ὁ ἄλλος ἦταν πιό ὀλοκληρωμένη προσωπικότητα. Ἀξίζει νά προστεθεῖ ὅτι ὁ Μπάκκε εἶχε ἕνα προσόν σύμφωνα μέ τά «κρατοῦντα κριτήρια». Εἶχε πολεμήσει στόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ. Αὐτό εἶναι ἕνα στοιχεῖο (ὑπευθυνότητα καί ἀφοσίωση στήν πατρίδα) πού τά Πανεπιστήμια τό ἐκτιμοῦν ιδιαίτερα.

ΕΚΕΙΝΟ πού ἐνοχλεῖ τόν Μπάκκε εἶναι ὅτι ἀνάμεσα σ' ἄλλα κριτήρια ἐπιλογῆς εἶναι καί τό τῆς φυλετικῆς προέλευσης. Θά ἀναρωτήθηκε ὁ Μπάκκε γιατί νά θεωρεῖται προσόν τό νά εἶσαι μαῦρος, πορτορικανός ἢ Ἰνδιάνος. Τί σχέση δηλ. μπορεῖ νά ἔχει αὐτό μέ τό ἂν κάποιος θά γίνει καλός γιατρός. Ἀναρωτιέται ὁμως κανείς γιατί νά θεωρεῖται προσόν τό ὅτι ὁ Μπάκκε πολέμησε στό Βιετνάμ. Κάποιος μπορεῖ νά ἰσχυριστεῖ ὅτι αὐτό δείχνει ὑπευθυνότητα ἀπέναντι στό καθῆκον, προσόν ἀπαραίτητο γιά ἕνα γιατρό. Ὑπάρχει ὁμως ἀπάντηση σ' αὐτή τήν ἔξαρση πατριωτικοῦ μένους: Εἶναι ὀλέθριο γιά ἕναν μέλλοντα ἐπιστήμονα πού θά θέλει νά ἐξασκήσει ἕνα κατ' ἐξοχήν κοινωνικό λειτουργήμα νά μή μπορεῖ νά ξεχωρίζει ἕνα ἰδεώδες γιά τό ὁποῖο νά ἀξίζει νά θυσιάσει κανείς ἀπό μιά θρώμικη ἐπεκτατική ἐνέργεια ὅπως αὐτή τοῦ πολέμου τοῦ Βιετνάμ (τί νά ποῦν οἱ χιλιάδες τῶν φοιτητῶν πού ἔφυγαν στόν Καναδά ἢ στήν Εὐρώπη ἀρνούμενοι νά ὑπηρετήσουν τήν ἐπεκτατική πολιτική τῆς χώρας τους; τί νά ποῦν οἱ χιλιάδες τῶν φοιτητῶν πού ξεσηκώθηκαν στά Πανεπιστήμια, πολλοί ἀπό τοὺς ὁποῖους καταδιώχθηκαν καί φυλακίστηκαν;) Γιά τήν ἀναγκαιότητα ὁμως χρήσης τοῦ παράγοντα φυλῆς ὑπάρχουν βάσιμοι λόγοι. Ὅποιος γνωρίζει λίγο τήν ἀμερικανική πραγματικότητα δέν μπορεῖ νά ἀγνοεῖ τό ὅτι οἱ λευκοί γιατροί σπάνια ἐργάζονται στά γκέττο. Οἱ μειονότητες χρειάζονται δικούς τους γιατρούς, γιατί ἀφ' ἑνός μὲν αὐξάνει τό ποσοστό τῶν συνανθρώπων τους πού προσφέρουν ἱατρικές υπηρεσίες ἀφ' ἑτέρου δέ οἱ συνειδητοποιημένοι ἐπιστήμονες βοηθοῦν τοὺς συνανθρώπους τους ἐξασκώντας ἕνα πραγματικά κοινωνικό λειτουργήμα - στή διαδικασία ἀναγνώρισης καί ἀντιμετώπισης τῶν ἀμεσῶν προβλημάτων πού δημιουργεῖ τό περιβάλλον τους.

Ἡ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ συνειδητοποιημένων ἀνθρώπων δέν ἐκπληρώνεται μόνο μέ περισσότερους γιατρούς ἢ ἐν γένει ἐπιστήμονες. Πραγματοποιεῖται σέ ὁποιαδήποτε πτυχὴ τῆς κοινωνίας, ἀρκεῖ οἱ μειονότητες νά ξεφύγουν ἀπό τόν περιθωριακό τους ρόλο. Ὁ μέχρι τώρα παραγκωνισμός τους δέν ὀφείλεται οὔτε στή βιολογική κατωτερότητά τους οὔτε στή τεμπελιά τους, ὅπως θέλουν νά πιστεύουν οἱ ἰεροκήρυκες τοῦ ρατσισμού¹³. Ἡ θέση τους ὀφείλεται στή συστηματική διάκριση καί καταπίεση πού ὑπέστησαν καί ὑφίστανται, προϊόν

ἐνός καταπιεστικοῦ συστήματος¹⁴ (πού ὀδήγησε στή σχεδόν ὀλοκληρωτική ἐξολόθρευση μιᾶς φυλῆς: τῶν Ἰνδιάνων). Ἡ χρήση τοῦ κριτηρίου τῆς φυλῆς δέν εἶναι νέα ἐφεύρεση γιά νά ἀδικηθοῦν οἱ λευκοί. Χρησιμοποιήθηκε συστηματικά ἀπό τοὺς λευκοὺς σάν τό μοναδικό κριτήριο γενεῶν καί γενεῶν μειονοτήτων ἀνεξάρτητα ἀπό προσόντα, χωρίς νά προσφέρονται σ' αὐτοὺς οὔτε τό ἐλάχιστο ἀπό τίς δυνατότητες γιά μόρφωση καί ἐξέλιξη πού τό κατεστημένο τόσο πλουσιοπάροχα παρέσχε στοὺς λευκοὺς. Εἶναι ἐπομένως τό λιγότερο ἀφελές (ἂν ὄχι κακόβουλο) νά ἰσχυρίζεται κανείς, ὅπως ἔκανε ὁ δικαστής Powell σ' αὐτή τήν ὑπόθεση, ὅτι δέν ὑπάρχει διαφορά μεταξύ τῆς χρήσης τοῦ παράγοντα φυλῆς γιά νά ὠφεληθεῖ μιά μειονότητα καί τοῦ ἴδιου παράγοντα γιά νά ὠφεληθεῖ ἡ πλειοψηφία. Δέν εἶναι ἀπλῶς μιά ἀντι-ιστορική ἀποψη πού ἐθελοτυφλεῖ μπροστά στήν Ἀμερικανική ἱστορία, ἀλλά προωθεῖ τό μῦθο τῆς δυνατότητας ἐξάλειψης τῶν φυλετικῶν διακρίσεων ἀγνοώντας τόν παράγοντα φυλῆς. Μά ἂν ἀγνοηθεῖ ἀπό τά κρατικά μέτρα ὁ παράγοντας αὐτός τότε εἶναι πού θά διατηρηθεῖ ἀνέπαφη ἡ ὑπάρχουσα τάξη τῶν πραγμάτων, δηλ. οἱ φυλετικές διακρίσεις, τά μίσση καί οἱ προκαταλήψεις. Καί γιά νά ἀποφευχθεῖ αὐτή ἀκριβῶς ἡ αὐταπάτη, ἀναγνωρίζοντας τήν ἀνάγκη θεραπείας τοῦ εὐαίσθητου αὐτοῦ προβλήματος, εἰσάχθηκε ἡ 14η τροποποίηση στό Σύνταγμα.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ὅτι ἀγνοοῦν ὅλοι ὅσοι μιλοῦν γιά ἀντίστροφη διάκριση ὅτι ὁ παράγοντας φυλῆς εἶναι ἕνας ἀπό τοὺς πολλοὺς πού χρησιμοποιοῦνται στή διαδικασία ἐπιλογῆς, γι' αὐτό καί γίνονται 16 μόνο ἄτομα δεκτά ἀπό τίς ἐκατοντάδες τῶν φοιτητῶν ἀπό μειονότητες πού κάνουν αἴτηση¹⁵. Κατά τόν ἴδιο τρόπο τό γεγονός ὅτι ὁ Μπάκκε εἶχε πολεμήσει στό Βιετνάμ χαρακτηρίστηκε σάν ἕνα ἀπό τά προσόντα του. Κατ' αὐτόν τόν τρόπο καί ἡ μεγάλη ἡλικία του θεωρήθηκε σάν μειονέκτημα¹⁶. Γιατί ὁ Μπάκκε δέν ἔκανε μήνυση ἐναντίον τῆς σχολῆς ἐπικαλούμενος διάκριση σέ θάρος του λόγω ἡλικίας; Δέν ἀποκλείεται ἡ ἡλικία του νά ἔπαιξε μεγαλύτερο ρόλο ἀπό τή φυλετική του προέλευση στό νά χάσει τή θέση αὐτή. Γιατί ὁμως ἀπό ὅλα τά «μειονεκτήματα» ἀπομόνωσε τόν παράγοντα φυλῆς; Τό πιθανότερο συμπέρασμα εἶναι ὅτι αὐτό ἔγινε λόγω τῶν προσωπικῶν του προκαταλήψεων ἀνεξάρτητα ἀπό τή θαρύνουσα σημασία τοῦ κάθε παράγοντα. (Ἀξίζει νά ἀναρωτηθεῖ κανείς πῶς θά ἀντιδρούσε ὁ Μπάκκε ἂν κάποιος ἄλλος υποψήφιος ἔκανε μήνυση στή σχολή ἐπειδὴ αὐτή ἔκρινε σάν προσόν τό νά ἔχεις πολεμήσει. Τί κριτήρια ἔχει νά μᾶς προσφέρει ὁ Μπάκκε ἢ οἱ ὑποστηρικτές του γιά νά ἐκτιμήσουμε ἂν ἕνας τρόπος ἐπιλογῆς εἶναι συνταγματικός ἢ ὄχι;).

Ἡ ΥΠΟΘΕΣΗ Μπάκκε ξεπέρασε τά σύνορα τῆς Ἀμερικῆς. Στήν Ἀγγλία συζητήθηκε εὐρύτατα σέ νομικούς ἀλλά καί πολιτικούς κύκλους. Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς τό γιατί. Σέ πολυφυλετικές κοινωνίες, ὅπως αὐτές, τό φυλετικό πρόβλημα εἶναι ἐστία κοινωνικῶν ταραχῶν. Μέ τή μόνιμη οικονομική κρίση πού διέρχεται ἡ Ἀγγλία τό φυλετικό πρόβλημα ἔχει γίνει ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος νεοφασιστικῶν κινήσεων ὅπως τό NATIONAL FRONT (Ἐθνικό Μέτωπο), πού πρεσβεύει ὅτι ἡ ρίζα

Κάθε Κυριακή

Εξόρμηση
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης βρίσκεται στους «έγχρωμους μετανάστες», όπως τους αποκαλεί (δηλ. Ινδούς, Πακιστανούς, Τζαμαϊκανούς). Ο κίνδυνος από τέτοιες τρομοκρατικές οργανώσεις δεν προέρχεται μόνο από την άνοιχτη χρήση βίας που θεωρούν απαραίτητη για να επιτύχουν τον αναγκαστικό επαναπατρισμό των μεταναστών. Προέρχεται κυρίως από το γεγονός ότι η φτηνή συνθηματολογική προπαγάνδα τους βρίσκει απήχηση σε στρώματα του πληθυσμού που σε εποχές κρίσης πέφτουν άφελη θύματα στην ανάγκη εξεύρεσης αποδιοπομπαίου τράγου. Τι θα γίνει σε μία χώρα σαν την Αγγλία όταν οι μετανάστες οργανωθούν καλά και αρχίσουν να διεκδικούν μία πιο άμεση συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ζωή, μία συμμετοχή που θα αντικατοπτρίζει το δυναμικό τους και θα τους θγάλει από τον περιθωριακό ρόλο του δουλευτή των χειρότερων εργασιών που έχει να προσφέρει η αγορά;

ΟΙ ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ διακρίσεις είναι μία «πληγή» με παγκόσμιες διαστάσεις που δεν μπορεί να αφήσει αδιάφορο κανένα λαό. Στη δική μας τη χώρα η ουσιαστική συνειδητοποίηση των επιπτώσεων αυτών των διακρίσεων είναι περισσότερο από απαραίτητη. Αφ' ενός μέρους (για το προοδευτικό ρεύμα ιδίως) γιατί δεν μπορούμε να μένουμε άμετοχοι και απροβλημάτιστοι πάνω στις κοινωνικές συγκρούσεις που συγκλονίζουν άλλες χώρες, αφ' ετέρου δέ γιατί μπορεί στο (άμεσο;) μέλλον να αντιμετωπίσουμε παρόμοιες καταστάσεις. Και είναι πολύ άμφιβολο το κατά πόσο είμαστε απελευθερωμένοι από φυλετικές προκαταλήψεις. Ο λόγος που δεν εκδηλώνονται άνοιχτά είναι γιατί δεν έχει δημιουργηθεί άμεσα συγκεκριμένο πρόβλημα. Ήδη υπάρχει ένας αρκετά μεγάλος αριθμός μεταναστών, αλλά δεν έχει παρθεί κανένα ουσιαστικό μέτρο παρά μόνο η εύκολη λύση των ομαδικών απελάσεων¹⁷.

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ που έφερε στην επιφάνεια η υπόθεση Μπάκκε ανανέωσαν τη διαμάχη γύρω από το επίμαχο αυτό θέμα. Ο συνεχής παραγκωνισμός όχι μόνο δεν εξαλείφει, αλλά διατηρεί άσβεστη τη ρατσιστική νοοτροπία για τις επερχόμενες γενιές. Δεν πρέπει θέβαια να τρέφουμε αυταπάτες πιστεύοντας ότι το φυλετικό πρόβλημα θα λυθεί υπό τις παρούσες κοινωνικές συνθήκες. Αυτό όμως δεν δικαιολογεί ούτε την κωλυσιεργία ούτε την αδιαφορία περιμένοντας τη ριζική κοινωνική αλλαγή. Για να πραγματοποιηθεί χρειάζεται αγώνας και για να μαζικοποιηθεί ο αγώνας πρέπει να εξαλειφθούν κάθε είδους όπισθοδρομικές αντιλήψεις. Διαφορετικά κάθε προσπάθεια για ουσιαστική πρόοδο είναι καταδικασμένη σε άποτυχία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1.— Ο Martin Luther King υπήρξε ένα από τα πιο δραστήρια μέλη αυτού του κινήματος. Δολοφονήθηκε στη πόλη Memphis της πολιτείας Tennessee το 1968.

2.— Σύμφωνα με στατιστικές του Υπουργείου Υγείας, Παιδείας και Κοινωνικής Προνοίας (HEALTH, EDUCATION AND WELFARE) του 1976 καθώς και των εγχειριδίων των νομικών (PRE-LAW HANDBOOK 1973-74) και Ιατρικών (MEDICAL SCHOOL HANDBOOK 1975-76) σχολών, ο συναγωνισμός στις καλύτερες σχολές (Harvard, Yale, Columbia, Chicago, Stanford, Berkeley, Cornell, Michigan) μπορεί να φτάσει μέχρι και στην αναλογία προς 50.

3.— Ο De Funis, ένας Έβραϊος, έκανε αίτηση στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Ουάσιγκτον (Washington) και δεν έγινε δεκτός (αυτό συνέβη το 1971). Εμήνυσε τη Σχολή προβάλλοντας το επιχείρημα ότι υπήρξε θύμα αντίστροφης διάκρισης. Κέρδισε την υπόθεση και μπήκε στη Σχολή. Το Πανεπιστήμιο έκανε έφεση. Όταν η υπόθεση θροισκόταν στο Άνωτατο Δικαστήριο και όλη η χώρα τη συζητούσε, το Πανεπιστήμιο ανακοίνωσε ότι θα επιτρέψει στον De Funis να αποφοιτήσει ανεξάρτητα από το πώς θα κατέληγε η υπόθεση. Το Δικαστήριο απόφυγε να εκδώσει απόφαση, μία και έκρινε ότι τουτό δεν ήταν αναγκαίο. Στο πρόβλημα όμως δεν δόθηκε οριστική απάντηση και έτσι οι συζητήσεις συνεχίστηκαν.

4.— Η κριτική αυτή άσκειται σε μία από τις δύο αρχές που υποστηρίζει ο Αμερικανός φιλόσοφος John Rawls σαν θεμελιώδη λίθο μιας ορθολογιστικής κοινωνίας. Η άλλη αρχή είναι ότι κάθε άνθρωπος πρέπει να έχει τη μεγαλύτερη δυνατή πολιτική ελευθερία που να του επιτρέπει να μην έρχεται σε σύγκρουση με το ίδιο δικαίωμα (δηλ. τη μεγαλύτερη δυνατή πολιτική ελευθερία) των άλλων, John Rawls, A Theory of Justice, Oxford University Press, 1972.—

5.— Για μία πιο διεξοδική ανάλυση, Perry Anderson, «The Antinomies of Antonio Gramsci», New Left Review 100, σελ. 3-78.—

6.— Μπορεί να γεννηθεί το ερώτημα γιατί χρησιμοποιείται η έκφραση «ταξικές και φυλετικές» μία και οι φυλετικές διακρίσεις έχει υποστηριχτεί ότι είναι μία μορφή ταξικών διακρίσεων. — Αυτό όμως δεν εξηγεί το γιατί οι μειονότητες αποκλείονται συστηματικά από τη δυνατότητα να διαδραματίσουν ένα ουσιαστικό ρόλο στην οικονομική και πνευματική ζωή της χώρας. Δεν υπήρχαν συνθήκες κατάλληλες για μία ανάπτυξη αυτόδυναμης άστικής τάξης. Στην περίπτωση των μειονοτήτων η έννοια της τάξης ταυτιζόταν με την έννοια της φυλής. Μετά το τέλος του πολέμου και με την οικονομική άνθηση της εικοσαετίας 1950-70 παρουσιάζεται ουσιαστικά το φαινόμενο της ανερχόμενης μαύρης άστικής τάξης που δημιουργεί ανακατατάξεις στον ταξικό χάρτη των Η.Π.Α. Σήμερα μπορούμε να μιλάμε για ταξικές και φυλετικές διακρίσεις μία και αφ' ενός μέρους οι φυλετικές διακρίσεις, και προκαταλήψεις δεν έχουν εξαφανιστεί, από την άλλη δέ έχουν δημιουργηθεί (ή διαδικασία δεν έχει ολοκληρωθεί) οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες ανάμεσα στους μαύρους (για της λατινοαμερικανικής προέλευσης μειονότητες καθώς και τους Ινδιάνους δεν νομίζω ότι κάτι τέτοιο μπορεί να ειπωθεί ακόμα). Υπάρχουν μάλιστα οργανώσεις των μαύρων Black Muslims, Push) που κηρύττουν άνοιχτά την αναγκαιότητα δημιουργίας ισχυρού μαύρου καπιταλισμού σε αντιπαράθεση με το λευκό καπιταλισμό. «Πιστεύουν» ότι έτσι θα βοηθήσουν τα αδέρφια τους. Οι τάσεις αυτές δεν πρέπει να θεωρούνται τόσο άφελεις (μαύρος ενάντια στο λευκό καπιταλισμό) όσο σαν ένδειξη όμπορτουνισμού εκ μέρους της μερίδας των μαύρων που την ασπάζονται. Γιατί το παράδειγμά τους με την όμαλή τους ένταξη στο λευκό κατεστημένο, όχι μόνο δεν του δημιουργεί προβλήματα, αλλά του χρησιμεύει σαν ένδειξη έλλειψης φυλετικών διακρίσεων. Επί πλέον διατηρεί άσβεστον το μύθο της Αμερικής σαν της χώρας των ευκαιριών (Land of Opportunity), ότι δηλ. ανεξάρτητα από προέλευση αν εργαστείς σκληρά θα πετύχεις. Είναι πολύ νωρίς θέβαια να θγάλουμε ολοκληρωμένα συμπεράσματα για την εξέλιξη του φαινομένου της ανερχόμενης μαύρης άστικής τάξης.

7.— E. Genovese «Slave Labor in International Perspective», Series of Lectures at Cambridge University, April-May 1977.—

8.— Η θεωρία της διπλής εξουσίας (Dual Power) πρεσβεύει ότι η κατάληψη της εξουσίας μπορεί να γίνει μόνο με τη δημιουργία μιας άλλης κρατικής εξουσίας θασισμένης στην υποστήριξη λαϊκών συμβουλίων (σοβιέτ) που θα δρά παράλληλα με την επίσημη κρατική εξουσία και θα κατακτήσει την εξουσία μετά από ολομέτωπη επίθεση και καταστροφή της κατεστημένης εξουσίας. Για πρόσφατη συζήτηση επί του θέματος αυτού Erik Olin Wright, «Class Crisis and the State», New Left Books, 1978, σελ. 246 κ.έ. και Ernest Mandel,

«Critique de l' Eurocommunisme», Francois Maspero, 1978, ιδιαίτερα κεφ. 9.—

9.— Για μία διεξοδική κριτική των αποφάσεων του Δικαστηρίου, R. Dvorkin, «The Bakke Decision: Did it Decide Anything?», New York Review of Books, July 1978, σελ. 20-25.

10.— Γι' αυτή τη διάκριση R. Dvorkin «Taking Rights Seriously», Duckworth, 1977, σελ. 277 κ.έ.

11.— Εκείνο που ελπίζει κανείς είναι να φτάσει σε τέτοιο σημείο η κοινωνική εξέλιξη ώστε οι ανάγκες επιλογής αφ' ενός μέρους να μειωθούν στο ελάχιστο για να γεφυρωθεί το χάσμα διευθυνόντων και διευθυνομένων — αφ' ετέρου δέ οι όποιες επιλογές γίνονται να αποβαίνουν προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.—

12.— Έννοείται με αυτούς που έγιναν δεκτοί από την Σχολή.

13.— Από τους πιο γνωστούς οι A. Jensen, E. Banfield και W. Shockley. Τα «επιχειρήματά τους» έχουν επανειλημμένα αντικρουσθεί επιτυχώς R. Levine «Politics and Scientific Racism» στο περιοδικό Science for the People, March 1974 και S. Rose, J. Hambley, J. Haywood, «Science, Racism and Ideology», στο Socialist Register, 1973, σελ. 235-60.

14.— Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω στην ανάλυση του φυλετικού προβλήματος.

15.— Άλλα κριτήρια είναι η απόδοση στο MCATT οι βαθμοί στο δίπλωμα, οι συστατικές επιστολές και άλλοι εξωσχολικοί παράγοντες όπως προαναφέραμε.

16.— Όταν το 1973 ο Μπάκκε έκανε αίτηση στην Ιατρική Σχολή ήταν ήδη 33 ετών. Αν γινόταν άμέσως δεκτός θα τελείωνε στη Σχολή σε ηλικία 37 ετών. Αν σε αυτά τα χρόνια προστεθούν και τα χρόνια ειδικεύσεως ο Μπάκκε θα άρχιζε να άσκει το επάγγελμα μετά τα 40. Είναι φυσικό λοιπόν οι Σχολές να προτιμούν νεαρούς υποψήφιους που να μπορούν να προσφέρουν τα ίδια σε νεώτερη ηλικία και με μεγαλύτερες προοπτικές εξέλιξης.

17.— Πολλοί από αυτούς «εισάγονται» στην Ελλάδα για φτηνά εργατικά χέρια. Είναι μία πρακτική στην όποία η Ελλάδα δεν πρωτοπορεί. Αυτή εφαρμόζεται πολλά χρόνια τώρα στην Αμερική με μαζική εισροή Μεξικανών σε πολλές πολιτείες (ιδιαίτερα στην Καλιφόρνια). Το ίδιο συμβαίνει και στην Αγγλία όπου πρόσφατα η Κυβέρνηση έδωσε άμνηστία σε όλους τους παράνομους μετανάστες.

κυκλοφορήσε

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ
ΤΟΝ
ΣΠΑΘΑ
ΡΗΔΟΝ

ΕΚΔΟΣΗ, ΝΕΦΕΛΗ
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΑΘΗΝΑ 144

Στό κάτεργο της Πύλου

του Δημήτρη Μιχελίδη

ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ γράψαμε στίς φιλόξενες σελίδες του φιλέ-
ρευνου «ΑΝΤΙ» παλιές κι αληθινές αγωνιστικές ιστορίες.
Τή μιά γιά τό Χαϊδάρη, τήν άλλη γιά τό Κούρνοβο, τή τρίτη
λιγοστά γύρω από τά 60χρονα του Κ.Κ.Ε. και τούτη θά
μιλήσουμε γιά τό κάτεργο της Πύλου. Μέ τά γραφόμενα
διαφόρων αγωνιστών τό «ΑΝΤΙ» γίνηκε κατά κάποιο
τρόπο ένα μικρό αρχείο γιά πολλά περιστατικά του
αγώνα και μάλιστα αυθεντικά, αφού γράφονται από
πρώτο χέρι, γιατί τά γράφουν πρωταγωνιστές. Άλλο νά
άκουσ και άλλο νά βλέπεις μέ τά ίδια σου τά μάτια. Πάντα
τό δεύτερο χέρι χώνει στό κείμενο και τή δική του φαντα-
σία κι αν τύχει νάχει ελαστική συνείδηση, τότε ή γραφίδα
του γίνεται λιθανιστήρι και εργαλείο ύμνολογίας του κα-
τεστημένου.

ΓΙΑ ΤΗΝ Ιστοριούλα πού γράφω γυρίζουμε περίπου πενήντα
χρόνια πίσω. Ήτανε Δεκέμβρης του 1931 πού ύστερα από πολύ
μόχθο ενός χρόνου γίνηκε στην Πάτρα ή πρώτη στην Ιστορία του
ΚΚΕ περιφερειακή συνδιάσκεψη Βορειοδυτικής Πελοποννήσου και
Έπτανήσου πού συγκρότησε και τήν αντίστοιχη πρώτη περιφε-
ρειακή οργάνωση στην Πελοπόννησο.

ΟΤΑΝ τελείωσε εκείνη ή πετυχημένη οργανωτική δουλειά, ή νεο-
διορισμένη από τήν Κ.Δ. Ζαχαριαδική καθοδήγηση του ΚΚΕ μέ μιά
έντολή της πού τήν είχε φέρει ο Π. Ρούσσος, παράδωσα τήν οργά-
νωση και πήγα στην Καλαμάτα γιά νά κάνω τήν ίδια δουλειά και
στή Νότια Πελοπόννησο.

ΕΚΕΙΝΑ τά χρόνια μόνο στή Μεσηνία υπήρχε αξιόλογο κομμουνι-
στικό κίνημα· στή Λακωνία, στην Τρίπολη και στην Άργολίδα ήταν
ασήμαντο. Μόνο στην Καλαμάτα υπήρχε αγωνιστικό εργατικό
συνδικαλιστικό κίνημα και ζωντανοί κομματικοί πυρήνες, ιδίως
στην περιοχή της Πυλίας, όπου δράση και αντίδραση. Γι' αυτό και
στην Καλαμάτα υπήρχε και δυνατή τρομοκρατία και σαν καταθό-
θρα αφάνιζε τά παράνομα στελέχη ή ασφάλεια πού είχε Διοικητή
της τόν διαβόητο αρχιθασανιστή υπομοίραρχο Γιαλουράκο πού
στά χρόνια της Κατοχής πλήρωσε τίς πολλές αμαρτίες του.

ΟΠΩΣ σέ κάθε δουλειά έτσι και στό επαναστατικό κίνημα γίνον-
ται και άτυχα περιστατικά, μερικοί εύνοούνται ενώ άλλοι πέφτουν
στην κακοτυχία. Όταν πήγα εκεί τό Γενάρη του 1932 γρήγορα
έπεσα στην άτυχία, δηλ. στον ιστό της καλοστημένης χαφιεδικής
αράχνης. Όπως κι άλλοι έπεσα πάνω στην καλοστημένη ξόβεργα
και έπειτα από μιά πολύ δυσάρεστη περιπέτεια στην Άσφάλεια,
βρέθηκα προφυλακισμένος στή φυλακή Ζέρβα και σέ αύστηρή
απομόνωση.

ΗΜΟΥΝΑ φυσικά καταδικωμένος και όταν μπήκα στην φάκα
έφτασε και μιά δίχρονη καταδίκη από τήν Κρήτη γιά παράβαση
του 'Ιδιώνυμου κι έτσι γίνηκα υποδικοκατάδικος. Ύστερα από τρί-
μηνη απομόνωση στή φυλακή κρίθηκε υποπτος απόδρασης και ο
τότε Ύπουργός Δικαιοσύνης της Κυβέρνησης Βενιζέλου, Θηβαίος,
διάταξε τή μεταγωγή μου στό κάτεργο. Τότε ή φυλακή της Πύλου
δέν ήταν σχεδόν γνωστή στον πολύ κόσμο, αλλά στον κόσμο των
βαρυποινιτών ήταν φόβος και τρόμος γιατί ήταν πειθαρχική έγ-
κληματική φυλακή, όπου πηγαίνανε πειθαρχικά τιμωρημένους
κατάδικους από άλλες φυλακές.

ΤΟ ΚΑΤΕΡΓΟ της Πύλου, δηλαδή τό όμώνυμο μεσαιωνικό φρού-
ριο μετατράπηκε σέ φυλακή μετά τήν κατάργηση του Παλαμιδίου,
όπου είχε φυλακιστεί και ο Κολοκοτρώνης. Κι' ήταν ή πιό χειρό-
τερη του 'Ελληνικού Κράτους, χειρότερη από τό Ίντζεδιν κι απ' τό
Γεδί Κουλέ, γιατί μέσα εκεί δέν υπήρχε καμιά πρόνοια. Ήταν μιά
άνοργάνωτη έγκληματική φυλακή όπου χορηγούνταν μόνο ψωμί
και νερό. Γι' αυτό και οι κατάδικοι τήν τρέμανε. Κομμουνιστές δέν
στέλνανε στό άνοργάνωτο εκείνο σωφρονιστήριο παρά μόνο του
κοινού ποινικού δικαίου. Έγώ ήμουν ο πρώτος πολιτικός κατάδι-
κος πού πάτησα τό πόδι μου.

ΜΙΑ ΜΕΡΑ του 'Απρίλη, σιδηροδεμένος, μεταφέρθηκα μέ καράβι
στό φρούριο και καταστάλαξα στην 3η άχτίνα και στό 16ο θολωτό
κελί. Σ' αυτή τή φυλακή τά πράματα ήταν πολύ αλλοιώτικα απ'
ό,τι ήταν σέ άλλες βαριές φυλακές, εκεί ούτε ρόφημα υπήρχε, ούτε
φαγητό, ούτε και ίχνος Ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Συγκρι-
τικά οι άλλες φυλακές, όπως του Συγγρού, της Αίγινας, της Κέρκυ-
ρας, κλπ. ήτανε παράδεισος μπροστά στην Πύλο.

ΑΛΛΟΙΜΟΝΟ στον κατάδικο πού λάχαινε νά άρρωστήσει, πή-
γαινε σαν τό σκυλί στ' άμπέλι. Σάν πρωτοπήγα άκουσα νά λένε ότι
ένας κατάδικος είχε άρρωστήσει και «πέθανε» μά όταν πήγαν στό
έξωτερικό γύρω νά τόν θάψουν και έπειδή ο «νεκρός» ήταν μακρύς
κι ο λάκκος κοντός εφαρμόσανε τή μέθοδο του Προκρούστη και
γιά νά χωρέσει στον τάφο μέ τό φτυάρι του τσάκισαν τά πόδια.
Όμως τό θύμα πού προφανώς ζούσε ακόμα, μέ τό χτύπημα θόγ-
γηξε και μέ τό βογγητό φυτεύτηκε στή γή.

ΛΕΓΑΝΕ κι άλλα οι παλιοι κατάδικοι. Έτσι μόνη παρηγοριά κι έλ-
πίδα ήταν ή φυσική άντοχή του καθενός. Ούτε και έσωτερική
ύπηρεσία υπήρχε, τό γραφείο ήταν στην πόλη και δυό φύλακες μέ
τή φρουρά άνοιγόκλειναν τά κελιά πρωί και βράδυ. Ή φρούρηση
ήταν ισχυρή και γινόταν πάνω από τήν έπαλη από χωροφύλακες.
Τά κελιά ήταν χτισμένα μέσα και κάτω από τίς θολωτές καμάρες
του φρουρίου μέ πολύ χοντρά ντουβάρια κι ούτε σκέψη μπορούσε
νά γίνει γιά απόδραση. Άκόμα και τό καλοκαίρι στραγγίζανε τά
απομεινάρια της βροχής πού είχε φουφήξει τό παχύ στρώμα της
έπαλης. Ιδιαίτερα γιά ξένους κατάδικους τό έπισκεπτήριο ήταν
άγνωστο, άνθρωπος δέν πατούσε τό πόδι του, μόνο πού και καμ-
μιά φορά βγαίνανε πάνω στην έπαλη μερικοί περαστικοί τουρί-
στες γιά νά δούν από ψηλά τά «θεριά» και μερικοί «πονόψυχοι»
μάς ρίχναν λίγες δραχμές και δεκάρες τό πιό πολύ γιά νά χαζέψουν
μέ τούς αλληλοτσακωμούς των καταδίκων.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ο κυκλικός χώρος ήταν χωρισμένος σέ τέσσερεις
άχτινες. Στην πρώτη πού ήταν κι ο άράπης, δηλαδή τό πειθαρχείο,
στή γή, μένανε λίγοι εύνοούμενοι. Στην δεύτερη ήταν όλο Μανιάτες,
θύματα της πατροπαράδοτης βεντέτας του τόπου τους. Στην
τρίτη μένανε όλο ξένοι έξορίστοι κατάδικοι και στην τέταρτη πού
είχε μόνο ένα μεγάλο θάλαμο μένανε οι ντόπιοι χρεωφειλέτες άγρό-
τες της περιοχής.

ΣΤΗΝ άχτίνα των έξορίστων καταδίκων και στό 16ο κελί κατα-
στάλαξα και ο ίδιος. Εκεί βρίσκονταν τό άνφάν-γκατέ της φυλα-
κής, θανατοποινίτες και ισοβίτες, όλα τά πρωτοπαλλήκαλα από
τίς παλιές ληστοσυμμορίες των Γιαγκούλα, Μπαμπάνη, Ζαζά,
Κουμπαίων και Ρενταίων. Άκόμα ήταν κι άλλοι φονιάδες, χασι-
σέμποροι, διαρρήχτες και πλαστογράφοι όλκής, πού ή πιό μικρή
ποινή τους ήταν τά πρόσκαιρα δεσμά.

ΣΤΗΝ ίδια άχτίνα φέρανε και πέντε κατάδικους του κοινού ποινι-
κού νόμου από τή φυλακή Συγγρού πού τό φταίξιμό τους ήταν ότι
γίνανε μέσα στή φυλακή συμπαθούντες του Κ.Κ.Ε. Ο ένας ήταν
βλαχορουμάνος, πού τόν λέγανε Λύτρα, ο Λαϊνάς, ο Λιούρδης κι ο
Κουτουλογένης ήταν Πελοποννήσιοι και ένας διαρρήχτης, ο Καλιά-
νης, ήταν άθηναίος. Άκόμα φέρανε γιά λίγο και έναν άγριονώτη
καπνεργάτη, τόν Κατσικιώτη. Αυτοί οι άνθρωποι μαζί μέ μένα
άποτελούσαμε τή δική μας μαγιά μέσα στό κάτεργο.

ΣΤΗΝ άχτίνα μας όλοι όπλοφορούσαν φανερά μέ κανονικά και
μέ αύτοσχέδια μαχαίρια πού τά φτιάχνανε και τ' άκόνιζαν στά
βράχια της αύλης και μπροστά στά μάτια της φρουράς. Κι όλοι
από τό πρωί ως τό βράδυ μέ τό σακκάκι ριχμένο στον ώμο βλοσυ-
ροί και καχύποπτοι κόβανε κοντές νευρικές βόλτες, έτοιμοι γιά
παραξήγηση και γιά αλληλοσφαγή. Τά ναρκωτικά ήταν έπίσης
ελεύθερα, μάλιστα στό προαύλιο καλλιεργούσαν και δενδρύλια χα-
σίς κι όταν τά ξερίζωναν οι χασισοπότες σκάθανε τή γή γιά νά πά-
ρουν και τήν τελευταία ρίζα. Γενικά ήταν κατάσταση πολύ φοβερή
και γιά νά επιβιώσουμε ένας μόνο τρόπος υπήρχε. Νά οργανώ-
σουμε και νά πειθαρχήσουμε τά «θεριά» πού άνελέητα τά θέριζε ή
πείνα και ή κρατική έγκατάλειψη.

ΕΤΣΙ άρχισαμε μιά δύσκολη δουλειά, όχι κομμουνιστική, πού είχε
δυό στόχους, τήν όμόνοια μεταξύ μας και τό δικαίωμα νά τρώμε

έστω και μία κουταλιά φαγητό τὰ μεσημέρια. Ἀφοῦ θρήκαμε κατανόηση κάναμε τὸ ἐπόμενο βῆμα, τὴν ὀργάνωση. Βγήκε ἀπὸ συνέλευση μία ἐπιτροπὴ ἀχτίνας ἀπὸ τοὺς ἴδιους, γίνηκε ἕνας δικός μας κανονισμός λειτουργίας καὶ τάξης πού τὸν ὀνομάσαμε «σύστημα» καὶ ἔπειτα δίπλα στὴν ἐπιτροπὴ στήθηκε ὁμάδα ἐπίβλεψης, ἀρμόδιας γιὰ τὸν ὀπλισμό, γιὰ τιμωρίες, κ.λ.π. Φυσικὰ ἡ πιὸ σκληρὴ τιμωρία σὲ ὅσους δὲν πέρνανε ἀπὸ συμβουλές ἦταν ξύλο.

ΜΕ ΤΗ φροντίδα τῆς Ἐπιτροπῆς γίνηκε μία ὑποτυπώδης καντίνα μὲ ὑπεύθυνο κι ἐκμεταλλευτὴ τῆς ἑνὸς κοντοστούπη ληστοτρόφο, πού τὸν λέγανε Σουρουπάνη καὶ πούλαγε, λάδι, ξύδι, ἑλῆς, παστές σαρδέλλες καὶ κλωστές γιὰ νὰ μπαλωνόμαστε. Ὅμως ὅλα τὰ πωλούμενα εἶδη εἶχαν τὴ διατίμηση τῆς ἐπιτροπῆς. Ἀκόμη μὲ διαμαρτυρίες καὶ ὑπομνήματα γίνηκε τὸ μεγάλο θαῦμα, πετύχαμε μιά τρίδραχμη χορήγηση στοὺς ἀπόκληρους ἔστω καὶ μιά κουταλιά φαγητό κάθε μέρα.

ΑΥΤΗ ἦταν ἡ πιὸ μεγάλη κατάχτησή μας, τὸ μαρτύριο τῆς χρόνιας πείνας λιγότεψε, οἱ κατάδικοι φρονηματίστηκαν κι ἀνοιξε ὁ δρόμος, γιὰ ἐθελοντικὸ ἀφοπλισμό τους. Μὲ ἀπόφαση τῆς συνέλευσης ἡ Ἐπιτροπὴ μάζεψε ὅλα τὰ μαχαίρια καὶ μὲ σύμφωνη γνώμη ὅλων τὰ παράδωκαν γιὰ φύλαξη σὲ μένα, τὸν κομμουνιστὴ Ἰδιωνυμήτη, πολιτικὸν κατάδικο, γιατί ἤμουν ἀπὸ πρόσωπο κοινῆς ἐμπιστοσύνης. Κι ἐγὼ μὲ τὴ σειρά μου πήρα καὶ φύλαξα τὰ μαχαίρια στὸ κελί μου μέσα σὲ μιά τεχνητὴ τρύπα πού ἀνοίξα στὸ χοντρό τοῖχο καὶ ἀκριβῶς στὸ ὕψος τοῦ κρεβατιοῦ μου γιὰ νὰ καμουφλάρεται πιὸ καλά. Ἐκεῖνα τὰ φονικά ὄργανα μόνο μιά φορά βγήκαν ἀπὸ τὴν κρυψώνα τους, ὅταν γίνηκε τὸ Σεπτέμβρη ἡ μεγάλη στάση στὸ κάτεργο τῆς Πύλου.

ΜΕ ΤΗΝ πάροδο τοῦ χρόνου, τὸ σύστημα λειτουργοῦσε τόσο καλά πού τὸ θαύμαζαν κι οἱ ἐχθροί μας, μάλιστα στὸν ἐνθουσιασμό μας λέγαμε νὰ γράφαμε κι ἕνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ἐνα μικρὸ σοβιέτ στὸ κάτεργο τῆς Πύλου». Σ' ὅλο τὸ διάστημα κι ἀπὸ ἀδήρητη ἀνάγκη χρειάστηκε καὶ ἐπιβλήθηκε σωματικὴ τιμωρία σὲ δύο συγκατασπόμενους. Τὴ μιά φορά στὸ καντινιέρη Σουρουπάνη γιατί πούλησε λάδι λειψὸ καὶ γι' αὐτὸ ξυλοφορτώθηκε ὀγδονταίρι. Ἡ δευτέρη φορά ἦταν σ' ἕνα νεοφερμένο τριπολιτσωτὴ πού πρὶν καταδικαστεῖ ἦταν χασάπης καὶ τὸν λέγανε Κατσαδρή.

Ο ΚΑΤΣΑΔΡΗΣ ἦταν μιά γιγαντώσων ἀνθρωπάρα, τύπος παλληκαρῶ, πού δὲν ἔπαιρνε ἀπὸ λόγια. Ἐλαχε νὰ γνωριστῶ μαζί του γιατί κατὰ τὴ μεταγωγή του ἀπὸ τὴ φυλακὴ τῆς Καλαμάτας οἱ ἐκεῖ σύντροφοι τῆς κολεχτίθας τοῦ εἶχαν δώσει καὶ κρυφὰ μοῦ ἔφερε μερικὲς ἐφημερίδες πού εἶχα μῆνες νὰ δῶ καὶ νὰ διαβάσω. Πολύτιμο δῶρο ἡ ἐφημερίδα γιὰ μένα. Ἀφοῦ τὸν κέρασα τὸν καφέ τοῦ καλοσορίσματος καὶ τῆς παρηγορίας, ἔπειτα τοῦ ἔκανα λόγο γιὰ τὰ καθέκαστα, γιατί σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμό τῆς Ἀχτίνας, κάθε νεοεισερχόμενος κατάδικος ἔπρεπε νὰ ἐνημερώνεται ὡς πρὸς τὸν τρόπο λειτουργίας τοῦ συστήματος κι αὐτὴ ἡ ἐνημέρωση γινόταν ἀπὸ ἕνα γνώριμό του.

ΑΦΟΥ μὲ τίς ἐφημερίδες εἶχαμε γνωριστεῖ, ἐγὼ τὸν ἐνημέρωσα καὶ τοῦ συνέστησα φρόνηση καὶ προσοχή. Ὅμως ὁ ἀθεόφοβος καθὼς φάνηκε δὲν ἔπαιρνε ἀπὸ συμβουλές καὶ τὸ ἴδιο θράδυ στὸ κελί του τσακώθηκε καὶ χτύπησε ἕνα γεροῖσοβιτ, τὸν Βιδιάνο, πού εἶχε μαζί του κι ἕνα γυμνασμένο σκυλί, πού χόρευε σὰν πίθηκος.

ΤΗΝ ἈΛΛΗ μέρα τὸ περιστατικὸ ἀναφέρθηκε στὴν Ἐπιτροπὴ πού ἀποφάσισε τὴν τιμωρία μὲ ξύλο! Κανένας τρόπος νὰ ξεφύγει δὲν ὑπῆρχε! Ἐτσι κλείστηκε στὸ κελί του κι ἔφαγε τῆς χρονιᾶς του κι ἀπὸ τότε γίνηκε ἀρνὶ καὶ ἡ χερούκλα του κοντὴ. Σκληρὸ βέβαια τὸ μέτρο, ἀλλὰ καὶ οἱ συνθήκες τῆς φυλακῆς ἦταν σκληρότερες.

ΚΑΤΑ Σύμπτωση κι ἔπειτα ἀπὸ ἑπτὰ χρόνια, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1939 στὴ φυλακὴ τῆς Κέρκυρας καὶ στὴν ἀχτίνα Κ' ξαναγεννηθῆκα τὸ Κατσαδρῆ. Ἀπὸ τίς κακουχίες τῆς μακρᾶς καταδίκης εἶχε σαλέψει τὸ λογικὸ του, τριγύρναγε ὁλόγυμνος, τὸ κορμί του ἦταν σωστός σκελετός κι ἀπὸ τὴν ἀνημποριά μὲ πολὺ κόπο ἔσερνε τὰ πόδια του. Ὅμως παρ' ὅλη τὴ φριχτὴ κατάντια του ὅταν μὲ εἶδε ἴσως μὲ γνώρισε, στὰ στεγνὰ χεῖλη του ἔσκασε πικρὸ μείδιμα καὶ μὲ νόημα ζήτησε καὶ τοῦ ἔδωκα τὸ ἀναμένο τσιγάρο μου.

ΜΕΣΑ σὲ δυσάρεστα καὶ σὲ εὐχάριστα γεγονότα κυλοῦσε ἐκεῖνη τὴ χρονιά ἡ ζωὴ μας στὸ κάτεργο, ἀλλὰ, συχνὰ στὴ ζωὴ γίνονται καὶ ἀναπάντεχα περιστατικά πού ξαφνικὰ ἀλλάζουν τὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνα παρόμοιο περιστατικὸ ἦταν καὶ ἡ αἱματηρὴ στάση τῆς φυλακῆς πού γίνηκε τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1932 στὸ φρούριο.

ΜΙΑ Κυριακὴ, ἴσως τὴ μέρα τοῦ Σταυροῦ, αὐτὴ τὴ μέρα τὸ συσσίτιο δὲν ἦταν σκέτο, ὅπως τὰ ἄλλα μεσημέρια, μαζί μὲ τὴ μανέστρα ὑπῆρχε καὶ ἕνα κομμάτι κρέας πού λέγανε ὅτι ἦταν χοιρινό. Παράξενο πράγμα! Ὅμως τὴν ἴδια στιγμὴ, ψιθυριστὰ καὶ ἀγνωστο πῶς βγήκε μιά διάδοση ὅτι τὸ κρέας προερχόταν ἀπὸ ψόφιο

γουροῦνι. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἦταν καὶ σίγουρο, ὅμως ἡ ἀδέσποτη φήμη στὴ στιγμὴ ἐξαγρίωσε τοὺς κατάδικους καὶ ἕνα ἄλλοτε πρωτοπαλλήκαρο τῆς συμμορίας Γιαγκούλα μὲ μιά τσαρουχιά ἀναποδογύρισε τὸ καζάνι. Στὸ ἄψε-σβῆσε ἀναψαν τὰ αἷματα, σείστηκαν τὰ κιγκλιδώματα, ἀγρίεψαν οἱ κρατούμενοι κι ἡ φρουρὰ κινήθηκε ἀπειλητικὰ πάνω στὸ φρούριο. Κανένας δὲν φαντάστηκε ὅτι σὲ λίγο θὰ γινόταν μακελειὸ στὴ φυλακὴ. Ἐφτασε ὁ Διευθυντής, ὁ Διοικητὴς τῆς Φρουρᾶς καὶ ὁ Εἰρηνοδίκης γιὰ νὰ διαβεβαιώσουν πῶς τὸ γουροῦνι ἦταν καλὸ ὅμως κανένας δὲν πίστεψε στὰ λόγια τους, οὔτε καὶ ὑπῆρχε τρόπος συγκράτησης.

ΣΤΟ μεταξύ οἱ πιὸ μαχητικοὶ βαρυποινίτες σκαρφάλωσαν πάνω στὰ σίδερα τῆς πύλης καὶ ἄλλοι μὲ μανία ξύλωσαν ὅλες τίς σιδερένιες πόρτες ἀπὸ τὰ κελιά τῆς Γ' ἀχτίνας καὶ τὰ στοίβαξαν στὴν εἰσοδὸς τῆς σὰν εἶδος ὁδὸφραγμα.

ΟΛΑ δείχνανε ὅτι τὸ μοιραῖο ἦταν ἀναπόφευχτο κι ἐν τῷ μεταξύ καὶ ἡ φρουρὰ εἶχε ἐνισχυθεῖ μὲ μερικοὺς κατοίκους τῆς Πύλου γιατί ἐντεχνα εἶχε διαδοθεῖ ὅτι οἱ κατάδικοι ἂν σπάζανε τὴ φυλακὴ θὰ ὀρμούσαν στὴν πόλη. Συνηθισμένο ψέμα. Τὴν ὥρα πού ἔδυε ὁ ἥλιος στὸ πέλαγος, ἀντὶ νὰ φανεῖ ὁ εἰσαγγελεὺς ἀπὸ τὴν Καλαμάτα ἀκροβολίστηκε ἡ φρουρὰ καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ ἄρχισε τὸ τουφεκίδι ἀκόμα καὶ μὲ ὀπλοπολυβόλο. Γινόταν κανονικὴ μάχη μὲ ἀνυπεράσπιστους ἀνθρώπους καὶ ρίχνανε κατ' εὐθείαν στὸ ψαχνό. Πρῶτος σκοτώθηκε ἕνας Κατσίβας ἀπὸ τὴν τετάρτη κι ἕνας δεύτερος ὁ Μπακάλης ἄρπαξε πέντε σφαῖρες μπροστὰ στὸ κελί μας γιατί τὸ 16ο κελὶ ἦταν ὁ κύριος στόχος καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ θλήματα πού μπαίνανε ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ εἰσοδὸς τοῦ εἶχε γιομίσει μπουχὸ ἀπὸ σκόνη.

ΣΤΗΝ αὐλὴ ἐδῶ κι ἐκεῖ κοίτονταν οἱ τραυματίες καὶ ζητάγανε βοήθεια στὸ σκοτάδι, ἀλλὰ κανένας μας δὲν μποροῦσε νὰ ξεμυτίσει γιὰ νὰ βοηθήσει. Ἐτσι ὀλονυχτὶς αἱμορραγοῦσαν καὶ μόνο τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρῶνι τοὺς πήραν γιὰ περίθαλψη.

ΔΕΝ ἔφτασε ὁ σκοτωμός, τὴν ἴδια μέρα γιὰ τιμωρία κόψανε καὶ τὴν κουταλιά τὸ φαγί, ἡ φυλακὴ εἶχε ὁλότελα ἀποκλειστεῖ καὶ ἐνάμιση μῆνα ζούσαμε μόνο μὲ νερό καὶ ψωμί, ἐνάμιση μῆνα ἦταν τὰφος τὸ κάτεργο.

ΕΥΚΟΛΑ ἀντιλαμβάνεται κανεὶς πόσο δύσκολη κατάσταση δημιουργήθηκε γιὰ ὅλους μας, ἡ πείνα κι ἀπομόνωση κλόνισαν τὸ ἠθικὸ καὶ οὔτε σκέψη μποροῦσε νὰ γίνῃ γιὰ ἄλλου εἶδους ἀγώνα. Τὸ σύστημα ὅμως ἄντεχε καὶ δούλευε μυστικά. Στὸ μεταξύ φυσίξανε βορειάδες καὶ ὁ καιρὸς κρύωσε κι ἀναγκαστήκαμε μόνοι μας νὰ ξαναβάλουμε τίς πόρτες στὰ κελιά.

ΚΙ ΟΤΑΝ ἡ κατάσταση γίνηκε τραγικὴ, τότε περάσαμε στὴ μπλόφα. Πρῶτα γίνανε ὁμιλίες στὰ κελιά καὶ μιά μέρα μεσημέρι φανερὴ συγκέντρωση στὴν αὐλὴ, πάνω σ' ἕνα βράχο πού ἦταν καταμεσίς βγήκε καὶ μίλησε ἕνας πού τὸν λέγανε Μαλούχο καὶ πού ζήτησε νὰ γίνῃ ἔφοδος γιὰ ὁμαδικὴ ἀπόδραση.

ΑΠΟ πάνω ἡ φρουρὰ πού εἶχε στυλωμένα μάτια κι αὐτιά μόλις ἄκουσε τὴν ἀπειλὴ ἀμέσως μῆνυσε τὰ μαντάτα στὴν Καλαμάτα καὶ τὴν ἐπομένη μέρα ἦρθε ὁ εἰσαγγελεὺς καὶ μᾶς εἶπε νὰ κάτσουμε ἡσυχὰ καὶ θὰ μᾶς δοθεῖ τὸ κομμένο φαγί. Πράγματι τὸ καζάνι ξαναστήθηκε καὶ ἔτσι ἔληξε καὶ ἡ μεγάλη στάση μὲ θύματα καὶ μὲ νίκη.

ΟΜΩΣ ἡ πιὸ μεγάλη νίκη ἦταν ὅτι ταυτόχρονα ἀποφασίστηκε ἡ κατάργηση τῆς πιὸ ἀπαίσιος φυλακῆς. Σχεδὸν εὐθύς ἀμέσως ἄρχισαν οἱ μεταγωγές τῶν κρατουμένων σὲ ἄλλες φυλακές. Καὶ στὴ θέση τοῦ κατέργου πού καταργήθηκε ἀπὸ τότε ὀρίστηκε ἡ φυλακὴ τῆς Κέρκυρας ὡς τόπος τιμωρίας καὶ ἐξορίας τῶν καταδίκων, γι' αὐτὸ κι ἡ Διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου ἀπὸ τὸ 1936 - 1939 ἐκεῖ ἔστειλε μὲ ἐπὶ λογὴ πολλὰ στελέχη τοῦ κομ. κόμματος.

Ἡ ΔΙΚΗ μου μεταγωγή ἀπὸ τὸ κάτεργο γίνηκε τὸν ἐπόμενο χρόνο 1933, τότε πού εἶχε λήξει καὶ ἡ ποινὴ φυλάκισης. Ὅμως ἡ μοῖρα τὸ ἔφερε ἔτσι ὥστε ὀχτὼ χρόνια ἀργότερα, τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1941, μαζί μὲ ἄλλους ἀγωνιστὲς νὰ ξαναμπῶ στὴν ἐρειπωμένη πιά φυλακὴ. Τότε τὰ κατάλοιπα τῆς 4ης Αὐγούστου, οἱ γραικύλοι τῆς κατοχῆς θελήσανε νὰ τὴν κάνουνε νέο στρατόπεδο συγκέντρωσης, ὅμως ἡ περιοχὴ μὲ τὴ στρατηγικὴ σημασία τῆς εἶχε ὀχυρωθεῖ ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸ στρατηγεῖο.

ΣΤΗ Σφακτηρία, στὴν ἀκτὴ καὶ στὴν εἰσοδὸς τοῦ Ναυαρίνου εἶχαν στηθεῖ ἐπ' ἀκτῖα καὶ ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα ἐνῶ πάνω στὸ φρούριο εἶχε ἐγκατασταθεῖ αὐτόματα σύστημα ἡχητικοῦ ἀντιαεροπορικοῦ συναγερμοῦ.

ΤΟ ΝΟΕΜΒΡΙΟ τοῦ 1941 γίνηκε μιά πετυχημένη ἀεροναυτικὴ ἐπίθεση ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς πού βούλιαξαν μερικά ἰταλικά μεταγωγικά βαπόρια στὴν Ἀκτὴ τῆς Γιάλοθας, τότε καταργήθηκε ἡ Πύλος σὰν στρατόπεδο συγκέντρωσης κι ἀφοῦ πρῶτα μᾶς στοίβαξαν μέσα σὲ ἕνα σπῖτι πού ἦταν πέρα ἀπὸ τὸ φρούριο, ἔπειτα τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1941 μᾶς πήγαν στὸ βράχο τῆς ἡρωικῆς Ἀκροναπλίας.

Δ. Μιχελίδης

...ET CARTAGENE DELENDAM ESSE

του Γιώργου Πανάγου

Ὁ δικηγόρος καί τέως δουλευτής Θεσσαλονίκης ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΝΑΓΟΣ μᾶς ἔστειλε τή συνέντευξά του ἀκολουθεῖ. Μέ τήν εὐκαιρία τῆς «ΦΙΕΣΤΑΣ τοῦ Ζαπτείου» — ὅπως ἀποκαλεῖ τήν τελετή γιά τήν ὑπογραφή τῆς ἔνταξης στήν ΕΟΚ — ἐπικαλεῖται τή συσπείρωση τῆς Ἀριστερᾶς.

Η ΦΙΕΣΤΑ. Στά σκαλιά τοῦ Ζαπτείου, ὅπου εἶναι στημένη ἀπό ὦρα, ἡ πολιτική ἡγεσία τῆς Δεξιᾶς μαζί μέ τίς τσόντες καί τοὺς κομπάρσους, ἀναμένοντας (παραλίγο θά ἔλεγα... τοὺς βαρβάρους) τήν Εὐρώπη πού ἐπιστρέφει ἐπιτέλους ὕστερα ἀπὸ 2500 χρόνια στήν Ἑλλάδα, ἡ συγκίνηση κορυφώνεται. Πέρα ἐκεῖ κάτω στή Συγγρού στρωμένη μέ τάπητες καί διακοσμημένη μέ φοῖνικες, φάνηκε νά ἀνεβαίνει ἡ κεφαλή τῆς εὐρωπαϊκῆς πομπῆς. Πάνω σέ βελούδινα μαξιλάρια ἔχουν τοποθετήσει τὰ συγγράματα, σέ ὑπερπολυτελές δέσιμο, τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς σοφίας. Ἀνάμεσα σ' αὐτά καί τὰ συγγράματα τοῦ Σωκράτη(...) ὅπως μᾶς ἐξήγησε ὁ Πρωθυπουργός ἀργότερα στόν βαρυσήμαντο λόγο του. Πιό πίσω, μέσα σ' ἓνα σιδερένιο μπαούλο, ἔχουν τοποθετήσει τήν Συνθήκη τῆς Σύνδεσης πού τήν συνοδεύει ἓνας τόμος 30 ὡς 40 χιλιάδων σελίδων, βάρους ἑνὸς τόνου. Εἶναι τό ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ, δηλαδή τό νομικό καί οἰκονομικό πλαίσιο, πού καθορίζει τή λειτουργία τῆς ΕΟΚ. Ἔργο συντεταγμένο ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα μυαλά πού χρησιμοποιοῦν τὰ εὐρωπαϊκά μονοπώλια. Ἐκεῖ μέσα περιέχονται οἱ ἀποφάσεις, οἱ ντιρεκτίβες, τό τί ἐπιτρέπεται, τό τί ἀπαγορεύεται, τό τί θά πάρεις, τό τί θά δώσεις.

Ἡ εὐρωπαϊκή πομπή προχωρεῖ καί σέ λίγο θά γίνει ἡ Συνάντηση. Στιγμή ἱερή! Ὁ θρίαμβος τῆς νέας Μεγάλης Ἰδέας. Θά ἐπακολουθήσει ἡ ὑπογραφή τῶν ντοκουμέντων καί μέσα σέ κλίμα εὐφορίας, ἐπιτέλους, θά παραδοθεῖ ἡ Ἑλλάδα στήν Εὐρώπη, ἡ ὁποία ἀπὸ δῶ καί πέρα θ' ἀποφασίζει γιά μᾶς, γιά ὅλα καί γιά ὅλους. Ἔτσι θ' ἀπαλλαγούμε ἀπὸ τίς σκοτοῦρες πού μᾶς μπερδεύουν καί μᾶς ...διαιροῦν. Τί θρίαμβος...

Μετά τὰ παραπάνω, λιγώτερο κωμικά καί περισσότερο τραγικά μπαίνουμε στό θέμα μας.

Ἡ Δεξιά στή χώρα μας, λόγω τῶν κομπραδόρικων καταβολῶν τῆς, ὑπῆρξε μιά τάξη χυδαία ὑλιστική. Στερημένη ἀπὸ ἀνώτερα ἀνθρώπινα ἰδανικά, ἀπομονωμένη ἀντικειμενικά ἀπὸ τό κοινωνικό σύνολο καί σέ ἐκδηλη ἀντίθεση μέ τόν ἑλληνικό Λαό, γιά λόγους αὐτοσυντήρησης, προέδωκε σέ δύο ἐπιλογές: Ἐξιδανίκευσε τήν ὑπαρξή τῆς ἐμφανιζόμενη σάν ὁ κύριος καί ἀναμφισβήτητος ἐκφραστής τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καί ταυτόχρονα ἐφρόντισε ν' ἀνεύρει στηρίγματα ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς χώρας μέ ἀνιερές συμφωνίες παραχωρήσεων σέ βάρους τῆς ἀνεξαρτησίας καί τῆς οἰκονομικῆς ὑποστάσεώς τῆς, ἐφ' ὅσον αὐτές τῆς ἐξησφάλιζαν τὰ στενά ταξικά συμφέροντά τῆς.

Κί οἱ δύο ἐπιλογές εἶχαν σάν ἀντικείμενο ἢ μὲν πρώτη τήν διαστρέβλωση τῆς ἀντικειμενι-

κῆς πραγματικότητας, τό σκοταδισμό, τήν ἀνάπτυξη ἑνὸς ἀκρατοῦ ἰδεαλισμοῦ στόν ὁποῖο διακονοῦσαν τὰ ὑποκατάστατά τῆς, οἱ γλωσσαμύντορες, οἱ τρισχιλιεῖς Ἕλληνες καί ἡ Μεγάλη Ἰδέα τοῦ Ἔθνους.

Ἡ δεύτερη ἐπιλογή πού οἱ συνέπειές τῆς ἀρχίζουν στή διάρκεια τοῦ ἀγώνα τῆς Ἀνεξαρτησίας καί κορυφώνονται στίς μέρες μας, εἶναι μιά ἱστορία γιομάτη μαῦρες σελίδες στίς ὁποῖες δεσπόζει ἡ ἐπιδίωξη τῶν ὤμων ὕλικῶν συμφερόντων τῶν ἐξουσιαστῶν πού ξέρουν νά καλύπτουν τὰ «ἀγγελικά στόματά τους» μέ βερμπλισμούς πού θαρρεῖς «δέν εἶναι ἀπὸ τόν κόσμο τοῦτο».

Παρόλο πού οἱ ἀνθεθνικές καί ἀντιλαϊκές πράξεις τῆς Δεξιᾶς κατά τίς διάφορες ἐπιφανειακές μεταμορφώσεις τῆς, εἶναι κοινός τόπος γιά κάθε γνήσιο πατριώτη, ἄς μοῦ συγχωρηθεῖ ν' ἀναφέρω δειγματοληπτικά μερικές ἀπ' αὐτές.

- Συμμορφούμενοι «πρός τίς ἔξωθεν ἐπιταγές» ἐπιβάλλουν τήν ὀθωνική θανατοκρατία καί σέ συνέχεια τή δυναστεία τῶν Γλυκομπουργκ καί παρέχουν στό Λαό μας μεγάλες μπουκιές ἀπὸ τή Μεγάλη Ἰδέα καί μικρές μπουκιές ψωμιοῦ.

- Σέ κρίσιμες στιγμές γιά τό Ἔθνος, στήν ὦρα τῆς ἐθνικῆς του ἀποκατάστασης, τό διχάζουν καί γίνονται αἰτία νά ξεριζωθοῦν ἀπὸ τίς πανάρχαιες ἐστίες τους σφριγηλά τμήματα.

- Μέ πρόσχημα «τὴν πάταξη τοῦ κομμουνισμοῦ» ἐπιβάλλουν τήν ἐπαίσχυντη 4η Αὐγούστου καί διατηροῦν μέχρι σήμερα τήν ἀνάμνησή τῆς ἀποκαλώντας τήν «φωτισμένη δικτατορία».

- Ἀπόντες αἰώνιοι κομπραδόροι καί συνεργάτες τοῦ εἰσβολέα, χτυποῦν μέ λύσσα τήν Ἑθνική Ἀντίσταση, τήν μεγαλειώδη συνέχεια τοῦ λαϊκοῦ ἔπους τῆς Ἀλβανίας.

- Φοβούμενοι τή λαϊκή ὀργή φκιάχνουν ἓνα κράτος στά μέτρα τους πού τό περιχαράκνουν μέ σύνταγμα καί παρασύνταγμα γιά νά μποροῦν νά ἐκτελοῦν μέ νομιμοφάνεια, νά φυλακίζουν, νά ἐκτοπίζουν, ἐκείνους πού στάθηκαν ἡ δόξα τῆς νεώτερης Ἑλλάδας.

- Φορᾶνε τό φανταχτερό ἔνδυμα τῆς ἐθνικοφροσύνης καί «χωρίς περίσκεψη, χωρίς αἰδῶ...» ἀνοίγουν τίς πύλες τῆς Πατρίδας μας καί παραδίνουν στά μονοπώλια τόν πλοῦτο τῆς χώρας.

- Τήν ἴδια περιφάνεια αἰσθάνεται καί γιά «τὴν βιομηχανία μας» (ξένα μονοπώλια) καθώς τὰ ἀφήνει νά ἐπεκτείνονται ἀναρχα κι' ἀσύδοτα στίς περιφέρειες τῶν μεγάλων πόλεων,

- Μέ ἀντάλλαγμα τήν Ἐξουσία, συνεργεῖ γιά τή δημιουργία ἐπισφαλοῦς καθεστώτος στή Κύπρο, γιά νά φτάσει τελικά στή τραγωδία τοῦ Ἰουλίου 1974, κρατώντας μέχρι τῆς στιγμῆς ἐφτασφράγιστο τόν φάκελλο τῶν ὑπαιτιῶν.

- Τό ἱντερμέτζο τῆς χουντικῆς ἐπταετίας (σάρκα ἀπὸ τή σάρκα τῆς Δεξιᾶς) δέν ἀνακόπτει τήν καπιταλιστική συσσώρευση.

Καί νά τώρα ἡ Νέα Δημοκρατία. Λαμπικαρισμένη, φρεσκαρισμένη, ψιμυθιωμένη. Οἱ ξένοι νονοὶ τῆς σκύβουν μελιστάλαχοι πάνω ἀπὸ τό λίκνο τῆς καί ὕμνο-λογοῦν τὰ κάλλη τῆς.

Ἀφοῦ κανόνισε μέ τὰ ντόπια καί τὰ ξένα μονοπώλια τή μετοχή τοῦ καθένα στά κόπια τοῦ Λαοῦ μας καί τακτοποίησε σέ θέσεις κλειδιά, μέ παχυλοῦς μισθοὺς τοὺς λακέδες τῆς. Καί ἀφοῦ τέλος, ἐπιθεώρησε τίς κομματικές τῆς γραμμές καί διεπίστωσε τήν ἀδιατάρακτη στερεότητά τους (ποιὸς ἀφήνει τήν κουτάλα) χωρίς νά αἰσθάνεται ἀνησυχία ἀπὸ τήν ΕΠ καί τὰ κατάλοιπα τῆς χούντας πού λουφάζουν στοὺς ἀρμούς τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, δέ βάσταξε πιά καί παρουσιάστηκε μέ τό πραγματικό πρόσωπό τῆς. Τό στυγνὸ καί ἀντιλαϊκὸ πρόσωπό τῆς. Ἀποτενόμενη πρὸς στήν Ἀντιπολίτευση μέσω τῶν γεφυροποιῶν καί τῶν ἐπιγόνων τῶν συνεργασθέντων μέ τόν φασισμό, διακήρυξε: «Μὴ κοπιᾶτε ἀσκοπα καί μὴ θανατοκλῖστε μέ τό ὄνειρο τῆς Ἐξουσίας. Τέτοιο ἀγαθὸ δέν θά τό ἀπολαύσετε ποτέ μὰ ποτέ κι' ἂν ἀκόμα σᾶς δώσει τήν ἐντολή ἡ ἀπόλυτη λαϊκὴ πλειοψηφία».

Ἔστερα ἀπ' αὐτὰ τί «χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων». Ἡ ἀλαζονεία τους δέν τοὺς ἄφησε νά διαπράξουν «ἓνα τέλειο ἔγκλημα» μέ ἐπίφαση δημοκρατική. Εἶναι τό μεγάλο τους λάθος καί θά τοὺς κοστίζει τήν ὀριστικὴ πώση τους:

Ἄν ἡ Ἀντιπολίτευση μέ σοβαρότητα καί εὐθύνη, ἐνωμένη, ἀδιάσπαστη, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ προσωπικὲς προβολές, δεῖ ἐπιτέλους τόν κίνδυνο πού ἀποτελεῖ ἡ Δεξιά στόν τόπο μας καί τό Λαό.

Ἄν μέ τή γενναιότητα πού διακρίνει τίς πράξεις τῶν προοδευτικῶν κινημάτων, παύσει ἡ ἀντιπολίτευση νά ὑποχωρεῖ μπροστά στά ἐκφοβιστικὰ σκιάχτρα πού στήνει ἡ Δεξιά μέ σκοπὸ νά διαιωνίσει τὴ διαίρεσή τῆς.

Ἄν, ὑπερπηδώντας τίς πολιτικές, φιλοσοφικές, κοινωνιολογικὲς διαφορές πού διαιροῦν τὰ διάφορα κόμματα, τάσεις καί γκρουπούσκουλα, ἀποκαταστήσει ἓνα μίνιμουμ πρόγραμμα μέ ἀμετάθετο στόχο τὴ Δεξιά, ἐξάρτημα καί πιστὸ τοποτηρητὴ τοῦ ἀμερικανικο-νατοϊκοῦ ἱμπεριαλισμοῦ στή χώρα μας.

Ἐκεῖνοι ἀπὸ τό Ἀριστερὸ Κίνημα πού προσπαθοῦν ν' ἀποκλείσουν δυνάμεις σάν τό ΚΚΕ ἀπὸ τήν συμπαράταξη καθώς καί ἐκεῖνοι πού ἐπαγγέλλονται τήν ἀνανέωση τῆς Παραδοσιακῆς Ἀριστερᾶς καί μερικοὶ ἄλλοι Glossatores πού κονιορτοποιοῦν τὰ γεγονότα κατὰ τίς περισπούδαστες ἀναλύσεις τους, ὅταν ζητοῦν νά μπεῖ τό ΚΚΕ στή γωνία, πρέπει νά καταλάβουν ὅτι δάζουν νάρκη στά θεμέλια τῆς δημοκρατικῆς ἐνότητας καί ὅτι διαιωνίζουν, τὴ βασιλεία τῆς Δεξιᾶς. Πρέπει νά κατανοήσουν ὅτι ἡ ἀντιπαράταξη στὴ Δεξιά πρέπει νά εἶναι συμπαγὴς καί ἐνιαία. Μὲ σπονδυλική στήλη τήν παραδοσιακὴ Ἀριστερά, τόν ὑπέροχο αὐτόν χώρο τῶν ὑψηλῶν ἰδανικῶν καί τῶν θυσιῶν, πλαισιωμένον μ' ὅλες τίς δημοκρατικὲς καί προοδευτικὲς δυνάμεις τῆς χώρας.

Οἱ διαφορές πού ὑπάρχουν στοὺς κόλπους τῆς Ἀριστερᾶς, ὅσο σοβαρές κι' ἂν εἶναι πρέπει νά παραμερισθοῦν. Μετά τὴ συντριβὴ τῆς Δεξιᾶς (ἐννοοῦμε πάντα τὴν πολιτικὴ συντριβὴ τῆς) θά δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά συζητηθοῦν γύρω ἀπὸ ἓνα στρογγυλὸ τραπέζι καί μέσα σέ κλίμα ἥπιο καί συντροφικό. Σήμερα ὑπάρχει ἓνας στόχος, ἓνας κίνδυνος θανάσιμος γιά τὴν ὑπόσταση τοῦ Λαοῦ καί τῆς χώρας μας. Οἱ δυνάμεις μας εἶναι καί ποιοτικὰ καί ποσοτικὰ ὑπέρτερες ἐκείνων τοῦ κοινωνικοῦ ἀντιπάλου. Ἄς τίς ἐνώσουμε κι' ἄς μὴ ξεχνοῦμε ποτέ τὴ σοφὴ ὑπόμνηση τοῦ ρωμαίου Κάτονα.

Περίληψη τῆς Ὁμιλίας τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Κυρίου Ἀγγέλου Ἀγγελοπούλου πρός τή Γενική Συνέλευση τῶν Μετόχων στίς 28 Μαΐου 1979

Ἡ πιστωτική πολιτική καί δραστηριότητα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, μέ τή συντονισμένη συμβολή τοῦ ἐσωτερικοῦ καί τοῦ διεθνούς δικτύου της καί τό συμπληρωματικό ἔργο τῶν συγγενῶν της ὀργανισμῶν στήν Ἑλλάδα καί τό ἔξωτερικό, ἦταν καί τό 1978 ἀπόλυτα προσαρμοσμένη στίς βραχυχρόνιες ἀνάγκες καί τίς μακροπρόθεσμες ἐπιδιώξεις τῆς ἑθνικῆς οἰκονομίας.

Συγκεντρώνοντας πιστωτικά μέσα ἀπό τό ἐσωτερικό καί τό ἔξωτερικό καί μέσα στά πλαίσια πάντοτε τῶν πιστωτικῶν κανόνων πού καθορίζουν οἱ νομισματικές ἀρχές, ἡ Τράπεζα μερίμνησε ἰδιαίτερα:

- γιά τήν ἐνίσχυση τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων, τῆς παραγωγῆς καί τῶν ἐξαγωγῶν,

- γιά τήν ὑποβοήθηση ἐπιχειρήσεων νά ἐκσυγχρονίσουν τό μέγεθος, τή συγκρότηση καί τήν ἀνταγωνιστική τους ἱκανότητα,

- γιά τήν κάλυψη πιστωτικῶν ἀναγκῶν μικρομεσαίων ἐπιχειρήσεων καί ἰδίως τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν.

Παράλληλα διοχέτευσε μέ διάφορες μορφές σημαντικά ποσά στό δημόσιο τομέα γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν του.

Εἰδικότερα, τό 1978 οἱ καταθέσεις ἐσωτερικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς αὐξήθηκαν κατά 62 δισεκατ. δραχμές γιά νά διαμορφωθοῦν στό ἐπίπεδο τῶν 290 δισεκατομμυρίων, ἐνῶ οἱ χορηγήσεις πού αὐξήθηκαν κατά 35 δισεκ. ἔφθασαν στό ὕψος τῶν 200 δισεκατομμυρίων δραχμῶν. Τά κέρδη χρήσεως τοῦ 1978 ἦσαν 1833 ἐκατ. δραχμές.

Ἡ ἀνετη ἄσκηση τοῦ πιστοδοτικοῦ ἔργου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καί ἡ ἀποτελεσματική ἐξυπηρέτηση τῆς πολυάριθμης καί αὐξανόμενης πελατείας της συνδέονται στενά μέ τόν ἀδιάκοπο καί συστηματικό, ὀργανωτικό καί λειτουργικό, ἐκσυγχρονισμό της. Ἀποφασιστικό ρόλο στήν περίπτωση αὐτή διαδραματίζει ἡ ἐπέκταση καί ἡ πλήρης ἀξιοποίηση τοῦ ἠλεκτρονικοῦ της ἐξοπλισμοῦ μέ παράλληλη καί συνεχῆ ἐπιμόρφωση τοῦ προσωπικοῦ της. Χωρίς ὑπερβολή μπορεῖ νά ὑποστηριχθεῖ ὅτι ἡ Ἐθνική Τράπεζα, στόν τομέα

αὐτό, βρίσκεται κίολας στό ἴδιο περίπου ἐπίπεδο μέ τά μεγάλα εὐρωπαϊκά πιστωτικά ἱδρύματα.

Ἐκτός ἀπό τίς δραστηριότητες πού ἀναπτύσσει ἡ Τράπεζα στόν πιστοδοτικό τομέα γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῆς ἀναπτυξιακῆς διαδικασίας, πρέπει νά ἀναφερθεῖ καί ἡ δράση της γιά τήν εὐρύτερη ἐνίσχυση τῆς παραγωγικῆς δομῆς καί ἀνταγωνιστικῆς ἱκανότητος τῆς ἑθνικῆς οἰκονομίας. Τά ποικίλα μέτρα πού παίρνει, στά πλαίσια τῶν ἀρμοδιοτήτων της, γιά τήν τόνωση τῆς περιφερειακῆς ἀναπτύξεως καί ἰδιαίτερα τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν καί κυρίως ἡ Διοικητική ἀποκέντρωση καί ἡ δημιουργική συνεργασία της μέ ἀρμόδιους κρατικούς φορεῖς γιά τήν ἄμεση καί ἱκανοποιητική ἐπίλυση προβλημάτων τῆς περιφέρειας, ἀποτελοῦν ἕναν πολύ σημαντικό κύκλο δράσεώς της.

Πρέπει ἐπίσης νά τονιστεῖ καί ἡ συμμετοχή της στά μετοχικά κεφάλαια ἐπιχειρήσεων ζωτικῆς κοινωνικο-οικονομικῆς σημασίας γιά τή Χώρα, πού προβαίνουν σέ ἐκσυγχρονισμό, βελτίωση ἡ ἐπέκταση τοῦ παραγωγικοῦ τους δυναμικοῦ. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι κατά τήν τελευταία τετραετία διέθεσε γιά τό σκοπό αὐτό πάνω ἀπό 2 δισεκατ. δραχμές. Ἡ σχετική προσπάθεια τῆς Τραπεζῆς θά διευκολυνθεῖ καί ἀπό τήν ἀποφασισθεῖσα αὐξηση τοῦ μετοχικοῦ της κεφαλαίου κατά 7 δισεκατ. δραχμές ἀπό τήν ὁποία θά προκύψει ἐπίσης βελτίωση στή σχέση ἰδίων κεφαλαίων καί ὑποχρεώσεων της, γεγονός πού ἐνισχύει τό κύρος της στό ἐσωτερικό καί διεθνῶς, ἐνῶ συγχρόνως διευκολύνει τήν πῶς ἀποτελεσματική συμβολή της στήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας.

Αὐτό εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικό τώρα πού ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινὴ Ἀγορά καί οἱ εὐρύτερες διεθνεῖς οικονομικές της διασυνδέσεις δημιουργοῦν νέες προοπτικές γιά περαιτέρω ταχεία οικονομική καί κοινωνική πρόοδο.

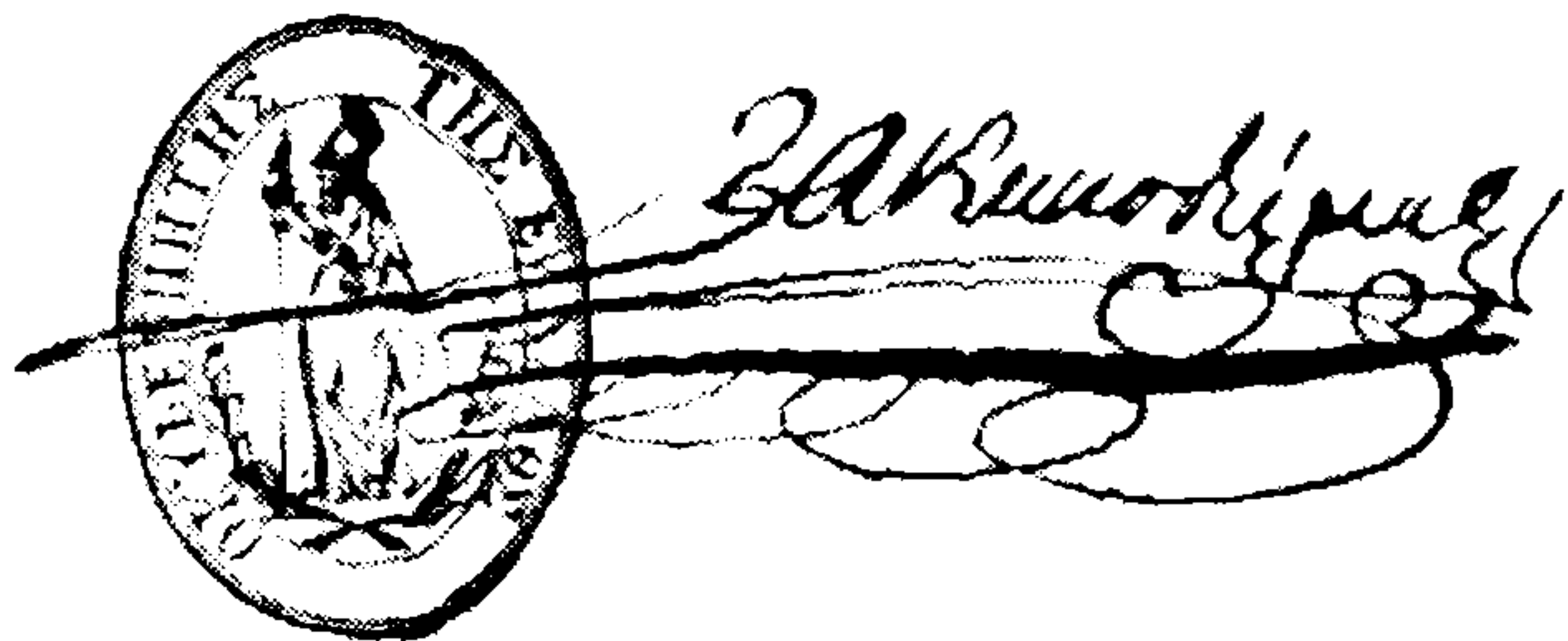
Γιά νά ἀξιοποιηθοῦν πῶς σωστά οἱ δυνατότητες πού ὑπάρχουν πρέπει νά ἐπιδιωχθεῖ γρήγορη καί εὐρεία ἐκμετάλλευση τῶν ἐγγυῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, κυρίως μάλιστα τοῦ θωξίτη καί τοῦ μεταλλευτικοῦ πλούτου τῆς χώρας. Πρωτίστως ὅμως ἐπιβάλλεται ἡ ἀνακοπή τῶν ἀνατιμητικῶν τάσεων καί ἡ ἐνθάρρυνση τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων, στόχοι ἄλλωστε πού ἐπιδιώκονται διεθνῶς. Μεγάλη σημασία ἔχει ἡ προσπάθεια συγκρατήσεως τοῦ δημοσίου ἐλλείμματος. Σ' αὐτό μπο-

ροῦν νά συμβάλλουν σημαντικά, ἐκτός τῶν ἄλλων, καί ἡ ἀναμόρφωση τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς πού νά περιλαμβάνει τήν εἰσαγωγή τοῦ φόρου προστιθεμένης ἀξίας, ὅπως ἐπίσης ἡ ἐξυγίανση ἀπό ἄποψη ὀργανωτικῆς - λειτουργικῆς καί ἀπό ἄποψη τιμολογιακῆς πολιτικῆς τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων πού παρουσιάζουν σοβαρά ἐλλείμματα.

Τό τραπεζικό σύστημα ἔχει ἐπωμιστεῖ ἕνα μεγάλο μέρος τῆς εὐθύνης γιά τήν διόρθωση ἀδυναμιῶν καί τήν προώθηση τῆς οικονομικῆς προόδου. Παρόλο ὅμως πού ὁ τομέας θεωρεῖται γενικά σάν ἕνας ἀπό τοὺς πῶς προηγμένους καί ἀποτελεσματικούς τῆς οἰκονομίας, πρέπει νά προχωρήσει σέ πῶς οὐσιαστικό ἐκσυγχρονισμό τῶν θεσμῶν πού τόν διέπουν. Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ἡ φιλελευθεροποίηση καί ἀπλούστευση τοῦ συστήματος πιστωτικῶν ἐλέγχων πού θά ὁδηγήσει τίς τράπεζες σέ μιά ἐντονότερη προσπάθεια αὐξήσεως τῆς ἀνταγωνιστικῆς τους ἱκανότητος. Ἡ φιλελευθεροποίηση αὐτή εἶναι ὅμως ἀπαραίτητο νά συνδυαστεῖ μέ ἀναμόρφωση τῶν θεσμῶν ἐκείνων πού ἐπηρεάζουν τήν κατανομή ὑποχρεώσεων καί πλεονεκτημάτων μεταξύ τῶν διαφόρων πιστοδοτικῶν φορέων. Στόχος τῆς ὅλης προσπάθειας πρέπει νά εἶναι ἡ οὐσιαστική βελτίωση τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἱκανότητος τῶν ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν ὥστε νά ἀνταπεξέλθουν στίς συνθήκες τῆς διευρυνόμενης τραπεζικῆς ἀγορᾶς πού συνεπάγεται ἡ ἔνταξή μας στήν ΕΟΚ. Στό χώρο μάλιστα αὐτό, ὅπως εἶναι γνωστό, ἐπικρατεῖ μιά τάση συγκεντρώσεως τῶν πιστωτικῶν φορέων καί δημιουργίας σχημάτων πολὺ στενῆς τραπεζικῆς συνεργασίας σέ ποικίλους παραδοσιακοὺς καί νέους τομεῖς δράσεως.

Παράλληλα, εἶναι σκόπιμο νά ἀντιμετωπιστεῖ ἡ σύσταση ἀπό τό κράτος μέ τή συμπαράσταση τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν εἰδικοῦ φορέα γιά τήν ἐνίσχυση τῶν προβληματικῶν ἐπιχειρήσεων μεγάλης κοινωνικο-οικονομικῆς σπουδαιότητος, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἐνδέχεται νά αὐξηθεῖ μέ τήν ἔνταξη.

Ἡ πορεία τῆς οἰκονομίας καί τοῦ ἔθνους γενικότερα βρίσκεται στήν ἀρχὴ μιᾶς πολὺ αποφασιστικῆς καμπῆς. Ἡ ὑπογραφή τῆς συμφωνίας τῆς ἐντάξεως εἶναι μιά ἐξαιρετικὴ εὐκαιρία γιά πρόοδο καί εὐημερία. Ἀν ὅλοι ἀνταποκριθοῦν μέ συστηματικότητα, ἡ ἐπιτυχία εἶναι βέβαιη.

Ἡ διαμόρφωση τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας

Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ, εἶναι ἡ ἐναρκτήρια διάλεξη τοῦ ἱστορικοῦ ΚΩΣΤΗ ΜΟΣΚΩΦ στό Ἑλεῦθερο Ἀνοικτό Πανεπιστήμιο τοῦ Δήμου τῆς Ἀθήνας καί δόθηκε τήν Τετάρτη 2 τοῦ Μάη στό Πνευματικό Κέντρο τοῦ Δήμου.

Τό κείμενο αὐτό, πέρα ἀπό τό γενικότερο ἐνδιαφέρον του, παρουσιάζει καί τό εἰδικό χαρακτηριστικό ὅτι ἀποτελεῖ μιά «σύνοψη» τῶν ἀπόψεων τοῦ Κ. Μοσκόφ, ὅπως ἔχουν ἀναλυτικά ἐκτεθεῖ, στίς μέχρι σήμερα μελέτες καί βιβλία του.

ΕἶΝΑΙ χαρακτηριστικό γιά τήν συγκρότηση στίς μέρες μας μιᾶς ἐθνικῆς, ἀντιμπεριαλιστικῆς συνείδησης πῶς τό Ἑλεῦθερο Πανεπιστήμιο τοῦ Δήμου τῆς Ἀθήνας ἀρχινᾷ νά πραγματοποιοῖ τό σπουδαῖο ἐκπολιτιστικό του καθήκον, τόν ἐκδημοκρατισμό τῆς γνώσης, μέ ἕνα θέμα ἱστορίας. Γιατί στόν τόπο μας σήμερα ἡ ἀρχουσα τάξη καί τό σύστημά της, ὀργανικά δεμένα μέ τήν συλλογική τους Μητρόπολη, τήν ἀναπτυγμένη Δύση, μὴν ἔχοντας πράξη οὔτε συνείδηση ἐθνογενετική, ἀγνοοῦν τήν ἐθνική μας ἱστορία ἐπειδή βρῖσκονται ἀδύναμοι νά πραγματώσουν καί νά συνειδητοποιήσουν τήν πορεία τῆς ἱστορίας τῷ τόπου μας. Εἶναι χαρακτηριστικό ἔτσι πῶς ἡ ἱστορία διδάσκεται περιθωριακά μόνο σάν πάρεργο τῆς φιλολογίας στά Πανεπιστήμιά μας δίχως γνώση τῶν βασικῶν ἐπιστημολογικῶν νομοτελειῶν τῆς ἐπιστήμης τῆς ἱστορίας. Εἶναι χαρακτηριστικό ἀκόμα τό ὅτι ἡ ἐλληνική ἱστοριογραφική ἐπιστημονική παραγωγή, μέ σπάνιες ἐξαιρέσεις, δέν πραγματοποιεῖται στά ἐλληνικά πανεπιστήμια πού ἄλλωστε δέν διαθέτουν παρά ὑπωτυπώδη ἱστορικά μεταπτυχιακά τμήματα – ἐκεῖνα δηλαδή τά ἐργαλεῖα μέσα ἀπό τά ὁποῖα θά πραγματοποιεῖ τήν ἀνάπτυξή της ἡ ἐπιστήμη. Ἀποτέλεσμα εἶναι – ἐπαναλαμβάνω, μέ σπάνιες ἐξαιρέσεις – ἡ ἐλληνική ἐπιστημονική ἱστοριογραφική παραγωγή νά πραγματοποιεῖται ἔξω ἀπό τήν χώρα μας στά ἐπιστημονικά κέντρα ἀκριβῶς τῆς συλλογικῆς μας Μητρόπολης Δύσης.

ΩΣΤΟΣΟ, γιά νά θυμηθοῦμε τόν Κάρολ Μάρξ πού εἶχε διακηρύξει πῶς «ὑπάρχει μόνο μία ἐπιστήμη, ἡ ἐπιστήμη τῆς ἱστορίας, διαιρεμένη στήν ἐπιστήμη τῆς ἱστορίας τῆς φύσης καί στήν ἐπιστήμη τῆς ἱστορίας τῶν ἀνθρώπων» ἡ ἱστοριογραφία εἶναι ἡ καθοριστική ἐπιστήμη γιά τήν γνώση τῶν νόμων κίνησης τῆς κοινωνικῆς ὕλης.

ΠΩΣ νιώθει ἕνας Ἕλληνας μπρός στήν ἱστορία του, σέ αὐτή τήν ροή τῶν γεγονότων καί τῶν καταστάσεων πού εἶναι τμήμα τῆς πλατύτερης δικῆς του ὑπαρξῆς;

ΕΚΕΙΝΟ πού τόν κατέχει πρῶτιστα θά ἔλεγα πῶς εἶναι ἡ αἴσθηση τῆς ἐθνικῆς διάρκειας σάν μίας διαδικασίας δύσκολης καί ὀδυνηρῆς. Ἐκεῖνο πού τόν κατέχει πρῶτιστα εἶναι ἡ αἴσθηση αὐτῆς τῆς διαρκούς δύσκολης κατάστασης τοῦ ἐλληνισμοῦ πού ὁ Γιώργος Σεφέρης – ἀναφερόμενος σέ μιά ρήση τοῦ Καβάφη – ἀποκάλεσε «καημό τῆς ρωμιοσύνης», αὐτή ἡ ἀπηύδυση ἀπό ἀδικίες καί κατατρεγμό πού μοιάζει νά εἶναι τό πεπρωμένο τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἀπό τίς ἀπαρχές τῆς ἱστορίας του ὡς σήμερα· ἀπηύδυση ὥστόσο πού, διαπιστώνουμε ἐμεῖς, δέν τοῦ στερεῖ τό μεράκι γιά ἕνα αὔριο διαφορετικό, δέν τόν ἀπομακρύνει ἀπό τήν συνεχή ἡρωϊκή στάση, τήν ἐπίμονη πάλη, αὐτό πού στήν συλλογική ψυχολογία ἔχει ὀνομαστεῖ «ἐθνικό φιλότιμο».

ΣΤΗΝ ἱστοριογραφική μας πορεία βασικός στόχος, βασικός προβληματισμός εἶναι ἡ ἀναζήτηση τῶν αἰτίων τοῦ δύσκολου, τοῦ ἐπώδυνου συλλογικοῦ μας γίνεσθαι μέσα στίς ἰδιαιτερότητες τῶν ἐποχῶν, μέσα στό σύστημα παραγωγῆς, στήν οἰκονομική βάση καί στό ἐποικοδόμημα, – τήν πολιτική, τήν ἰδεολογία –. Προσπαθοῦμε νά πραγματοποιήσουμε τήν ἀκριβή ἀνά-

γνωση τῆς μαζικῆς αἰσθήσης τοῦ λαοῦ μας καί τά αἷτια πού παράγουν αὐτή τήν αἰσθηση.

ΞΕΚΙΝΑΜΕ ἔτσι ἀπό μιά ἐπίγνωση τῆς ἀλληλοσύνδεσης τῶν ἱστορικῶν μας πραγμάτων. Ξεκινᾶμε ἀπ' ὅ,τι, μέσα στήν ἱστορική διάρκεια, μένει τό «μόνιμο», δηλαδή τό ἀργόσυρτο, στήν γεωγραφία καί στήν γεωπολιτική, πού φυλακίζουν καί θέτουν τά πλαίσια γιά αἰῶνες ὁλόκληρους στούς γενικώτερους παγκόσμιους νόμους κίνησης τῆς ἱστορίας. Ξεκινᾶμε ἀπ' ὅ,τι δίνει τήν τοπική, τήν ἐθνική ἰδιαιτερότητα στίς οἰκουμενικές ροπές τῆς ἐξέλιξης μέσ στήν οἰκονομία, τήν ἰδεολογία ἢ τήν πολιτική – τά συστήματα δηλαδή τῆς παραγωγῆς πού καθορίζουν τήν ἀνέλιξη τῆς ἱστορίας.

ΠΟΙΑ εἶναι λοιπόν τά ἀργόσυρτα χαρακτηριστικά τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας, τί ὑπάρχει μέσα στήν «τάση τῶν αἰώνων» πού καθορίζει αὐτή τήν ἐπαναλαμβανόμενη συχνή ἐξουδετέρωση τῆς κοινωνικῆς ἐνέργειας, τί καθορίζει τήν διαρκῶς ἐπαναλαμβανόμενη ἀποδυνάμωση τῆς ἐλλαδικῆς κοινωνικῆς δομῆς;

ΒΑΣΙΚΟ δομικό διαρθρωτικό στοιχεῖο τῶν κοινωνιῶν πού σχηματίζονται ἱστορικά στόν ἐλλαδικό χώρο, εἶναι ἡ στήριξή τους στόν ἐξωτερικό χώρο.

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ κοινωνία μένει σταθερά ἀνοικτή, δίχως νά λειτουργεῖ σάν μιά ὄντοτητα αὐτόνομη, δίχως νά παράγει δηλαδή ἀπό μόνη της τίς κινητήριες δυνάμεις τῆς ὑπαρξῆς της – οἱ διαδικασίες τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας, ἡ ἴδια ἡ ἱστορία μας πραγματοποιεῖται σέ μεγάλη ἐξάρτηση μέ χώρους πού ἡ ἐλληνική κοινωνία δέν ἐλέγχει, πρᾶγμα πού σέ μεγάλο βαθμό ἀποβαίνει ἀνατρεπτικό τῆς αὐτονομίας της...

Ἡ ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΑ αὐτή, τό διάχυτο τῶν ἐλληνικῶν κοινωνιῶν, βασίζεται στήν ἰδιότυπη γεωγραφική διάρθρωση τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου, πού ἀποτελεῖ μιά μόνιμη βέβαια κατάσταση, ἀπό τίς ἀπαρχές τῆς προϊστορίας τοῦ ἀνθρώπου.

ΜΕΣΑ στήν ἐκτυλισσόμενη διάρκεια τῆς ἐλλαδικῆς ἱστορίας ὁ χώρος καί ὁ χρόνος συμφύρονται ἀδιάσπαστα· ἡ γλώσσα βέβαια ἀνήκει πάντα στούς νόμους τῆς παγκόσμιας ἐξέλιξης ἢ φωνή ὅμως ἀνήκει στή δομή, αὐτή ἀναπαράγει τίς ἐλληνικές ἰδιομορφίες, τήν ἐλλαδική ἰδιαιτερότητα. Τό ἀρχαῖο ἐλληνικό κοινωνικό σύστημα, ὁ ἐμπορευματικός δουλοκτητικός τρόπος παραγωγῆς, εἶναι ἔτσι πρῶτιστα ἔργο τοῦ χώρου, τῆς γεωγραφικῆς θέσης καί ἰδιοσυστάσιας του. Μέ τήν ἀργόσυρτη κίνηση τοῦ χώρου μέσα στόν χρόνο οἱ διαδοχικοί τρόποι παραγωγῆς – πού ἐκφράζονται σάν συμπτώματα μιᾶς παγκόσμιας νομοτέλειας τοῦ κοινωνικοῦ γίνεσθαι – θά δώσουν κάθε φορά στό σύστημα τό ἄλλο οἰκονομικό, πολιτικό ἢ πολιτιστικό περιεχόμενο. Τό τοπίο ὅμως θά μετέχει πάντοτε καθοριστικά· ὠθεῖ, θά ἔλεγε κανεῖς, στήν ἐμφάνιση τῶν ἐξελικτικῶν νόμων, αὐτό μένει ἡ δημιουργός τοῦ τρόπου ζωῆς τοῦ ἐλλαδικοῦ ἀνθρώπου.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ἡ ἀνθρώπινη καί ἡ φυσική ἐνότητα πού καθορίζουν τήν κοινωνική δομή καί καθορίζονται ἀπ' αὐτή θά ἐπικαθορίζονται ἀπό τήν ἀλληλοσχέτιση βουνοῦ καί θάλασσας. Ἡ ἐνότητα αὐτή, πού καθορίζει μέ τήν ὑπαρξή της, τήν δομή τοῦ ἐλλαδικοῦ χώρου, σπάει τόν ἐλληνικό χώρο σέ ἐνόητες μικρότερες, ὑποτελεῖς – ἡ θάλασσα παραμένει κοντινή, διατηρεῖ

τήν ἀλληλουχία τοῦ συνόλου, ἀλλά κάθε κοιλάδα καί κάθε ἀκτὴ ἀποκοτῶν τὴν δική τους ὑπόσταση. Ἡ παραγωγή ἐξειδικεύεται ἀνάλογα μὲ τὶς γεωγραφικὲς ροπὲς τοῦ καθέκαστα τόπου καί ἔτσι διαφοροποιημένη ὁδηγεῖ, μέσα ἀπὸ τὴν ἐξειδίκευση, στὴν ἐπιτάχυνση τῆς αὔξησής τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Τό ἴδιο σημαντικὸ – ἡ παραγωγή, ἔτσι διαφοροποιημένη, ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν ἐπικοινωνία καί στὴν ἀνταλλαγή. Ἀνταλλαγή πού ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς οἰκονομίας ἀλλὰ πού ἐπεκτείνεται καί στὸ πεδίο τῆς ἰδεολογίας καί στὸ πεδίο τῆς πολιτικῆς – ὀξύνει τὸ πνεῦμα καί βοηθᾷ στὴν πρώιμη σύνθεση.

Ο ΧΩΡΟΣ ὠθεῖ στὴν κινητικότητα, ὁ ἑλλαδικὸς ἄνθρωπος θὰ γεννήσῃ ἔτσι ὠθούμενος ἀπὸ τὴν γεωγραφικὴ ὑφή καί θέση τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου ἓνα καινούργιο κοινωνικὸ μοντέλλο πού θὰ ἀποτελέσῃ ὄχι μόνον ἓναν καινούργιο τρόπο παραγωγῆς – τὸν ἐμπορευματικὸ δουλοκτητικὸ τρόπο – ἀλλὰ καί μιά καθοριστικὴ τομὴ στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, τὴν ἀπαρχὴ ἑνὸς θεμελιακοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς ἱστορίας.

ΜΕ ΤΗΝ ΜΟΡΦΗ τῆς ἐμπορευματικῆς δουλοκτητικῆς κοινωνίας ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ κοινωνία θὰ κατασκάψῃ σταδιακὰ τὰ θεμέλια τῶν ἀνατολικῶν δουλοκτητικῶν δεσποτειῶν, ἀντικαθιστώντας τὸν κυρίαρχο ὡς τότε στὸν κόσμον, ληθαργικὸ τους γιγαντισμὸ ἀπὸ δικὰ τῆς ὁμοιώματα μιᾶς πληθώρας κινητικῶν κοινωνιῶν πού θὰ καλύψουν ὅλο τὸν ὁρίζοντα τῆς Μεσογείου ἐπιταχύνοντας ἔκτοτε τὴν ἱστορία.

ΜΕΣΑ ἀπ' αὐτὸ τό, γεννημένο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, κινητικὸ δουλοκτητικὸ σύστημα θὰ γεννηθῶν ἀργότερα σάν ἄρνησὴ του, οἱ πῖο προωθημένοι γιὰ τὸν ἄνθρωπο τρόποι παραγωγῆς – ὁ φεουδαλικός, ὁ ἀστικός, ὁ σοσιαλιστικός. Μέσα ἀπὸ τὰ σκαμπανεβάσματα τῆς ἱστορίας θὰ ἀνοίξῃ ἔτσι – ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα καί ἀπὸ τὸν ὁρίζοντα τῆς – ὁ δρόμος γιὰ τὴν σταδιακὴ ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου καί ἀπὸ τοὺς θεοὺς καί ἀπὸ τοὺς ἀφέντες του...

ΩΣΤΟΣΟ, ἡ ὑφή τοῦ μοντέλλου αὐτοῦ θὰ ἀποθεῖ τραγικὴ γιὰ τὸν ἑλλαδικὸ ἄνθρωπο. Ἡ ἴδια ἡ ὑπόσταση τοῦ κοινωνικοῦ αὐτοῦ μοντέλλου προϋποθέτει τὴ συνεχή του διάχυση, καθὼς ἡ ἑλλαδικὴ κοινωνία ζεῖ καί κινεῖται ὄχι στὸν ἀποκλειστικὸ ἔθνικὸν ὁρίζοντα τῆς ἀλλὰ σὲ ἓναν πλατύτερον ὁρίζοντα ὅπου πραγματοποιεῖ τὴν ἐμπορευματικὴν λειτουργία.

ΑΠΟΔΥΝΑΜΩΜΕΝΟΣ ἀπὸ τὴν ἀέναη αὐτὴ γονιμοποίηση τοῦ περιβάλλοντος, ὁ ἑλλαδικὸς ὁρίζων, ἡ ἴδια ἡ κοινωνικὴ του δομὴ, θὰ βρεθῇ σύντομα ὑποτελής σὲ δυνάμεις πού ἡ ἴδια τῆς ἡ ἐνέργεια δημιουργεῖ – εἶναι ἡ μακρόχρονη ἱστορία τῆς δουλείας τῆς ἀπὸ τοὺς ἑλληνιστικούς ἤδη χρόνους. Ὁ ἑλληνισμὸς πραγματοποιώντας τὴν οἰκονομικὴ δράση του διαχέεται ἔτσι συγχρόνως σὲ ὅλοκληρο τὸν ἀνατολικὸ μεσογειακὸν ὁρίζοντα, καί παρὰ πέρα σὲ ὅλη τὴν Μέση Ἀνατολή – ὡς καί τὴν μακρινὴν ἀκόμα Κομαγηνή (τῆς κεντρικῆς Ἀσίας). Μεταφυτεύει ἐκεῖ παντοῦ τὶς βασικὰ τάσεις του, ἀνοίγει τὸν δρόμον στίς ἐμπορευματικὰ σχέσεις. Αὐτὸς θὰ ρίξῃ τὶς πρώτες πετρίδες στὴν πατριαρχικὴν κοινωνία, στὴν δουλοκτητικὴν δεσποτεία, κατόπιν στὴν φεουδαλικὴν οἰκονομία – ἀπὸ τὴν Ἰωνία ὡς τὴν Αἴγυπτον τῶν Ἑλλήνων πρωτοκλασσάτων καί τοῦ Μωῦσεως Ἄλφου.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ μοντέλλο ἀνάπτυξης εἶναι αὐτὸ πού θὰ τοποθετήσῃ τώρα κυρίαρχο, δίπλα στὸν παλιὸ δουλοκτητικὸ ἢ φεουδαλικὸ γαιοκτημονα καί τὸν δεσπότη, τὸν καραδοκῆρη καί τὸν μπακάλη, μιά τάξη πολυπληθέστερη, φορέα νέων ἰδεῶν, κινητικῶν, δημιουργῶ – μέσα σὲ διαδοχικὰ συστήματα παραγωγῆς πού καθορίζει ἡ πάλη τῶν τάξεων, καί ἡ γενικώτερη ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας – μιᾶς πῖο δημοκρατικῆς, σὲ πλαίσια τῆς ἐποχῆς, κοινωνικῆς ἀνασυγκρότησής.

Η ΑΠΟΔΥΝΑΜΩΣΗ τοῦ ἑλληνισμοῦ μέσα σὲ μιά τέτοια διαδικασία, ἡ συχνὴ ἐξουδετέρωση τῆς οἰκονομικῆς, πολιτικῆς καί πολιτιστικῆς του ἐνέργειας ἔρχεται ἔτσι σάν ἐπακόλουθον αὐτῆς τῆς διάχυτης δομῆς τῶν συστημάτων πού ἀναπτύσσονται στὸν ἑλλαδικὸν ὁρίζοντα· συχνά, ὁ σπόρος τῆς δράσῃς τοῦ ἑλληνισμοῦ καρπίζει σὲ χωράφι ξένο.

Η ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΗ ἀντεπίθεση τοῦ φεουδαλισμοῦ μέσα στὴν ἱστορία παίρνει στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολήν τὸ ἀγριοπρόσωπο τῆς ὀθωμανικῆς κατάκτησης.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ φεουδαλικὴ κοινωνία ἀποδυναμωμένη ἀπ' τὴν ἐπιδείνωση τῶν σχέσεων παραγωγῆς καί τὴν παραχώρηση τοῦ ἐμπορίου – οὐσιαστικὰ μέσα ἀπὸ παράλογα προνόμια – στίς ἰταλιώτιδες ἐμπορικὲς πόλεις ὅπως δείχνουν οἱ λαμπρὲς σχετικὲς ἱστοριογραφικὲς ἐργασίαι τῆς Ἑλένης Ἀντωνιάδου - Μπιμπίκου – ὑποχρεωτικὰ καί αὐτῆς ἐκπατρισμένης πανεπιστημιακοῦ. Ἡ βυζαντινὴ λοιπὸν κοινωνία καταρρεῖ πρῶτα στὴν ἐπίθεση τῆς Δύσεως καί μετὰ ὀλοκληρωτικὰ στὴν ἐπίθεση τῆς Ἀνατολῆς.

Η ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ κατάκτηση προκαλεῖ μιά ἐπιδείνωση τῆς δομικῆς κρίσεως – ἡ φεουδαλικὴ ἀντεπίθεση δὲν πεισδομεῖ μόνον τὴν πρωτοαστικὴν ἀνάπτυξιν στὸν τόπον μας, ἐγκαθιδρύει ἀκόμα ἓνα φεουδαλικὸν σύστημα ἀνατολικοῦ τύπου ξένο πρὸς τὶς ἐμπορευματικὰς ροπὰς τοῦ τόπου.

Η ΦΥΓΗ πρὸς τὸ βουνόν, ὁ ἐποικισμὸς τοῦ ὀρεινοῦ χώρου πού ἐπακολουθεῖ τὴν ὀθωμανικὴν παρακμὴν δύο αἰῶνες μετὰ τὴν Ἀλωση συντελεῖ σὲ νὰ πραγματοποιηθῇ καί στὸν ἑλλαδικὸν ὁρίζοντα μιά οἰκονομικὴ ἀπογείωση πού γρήγορα πλησιάζει τὸ ἐπίπεδον – γύρω σὲ 1800 – τῆς περιφέρειας τῆς Εὐρώπης. Σὲ ἓνα γεωγραφικὸν τρίγωνον πού σχηματικὰ καθορίζουν σάν κορυφὰς τὸ Πήλιο, τὰ Γιάννενα καί ἡ Θεσσαλονίκη ἀναπτύσσεται μιά ὑφαντουργικὴ ἰδίως παραγωγή πού ἐπιτρέπει ἤδη πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν μιά σημαντικὴ κεφαλαιουχικὴ συσσώρευση στὴν χώρα. Ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ ἀπογείωση τοῦ 18ου αἰῶνα πραγματοποιεῖται σὲ δύο πόλους ἀνάπτυξης – τὸν προαναφερθέντα βορειοελλαδικὸν «βιομηχανικόν» πόλον καί τὸν νοτιοελλαδικόν πού εἶναι ναυτιλιακὸς καί ἐμπορομεσιτικός. Στὸν ἐσωτερικὸν ὁρίζοντα τοῦ 1823 - 1826 θὰ ἐπικρατήσουν οἱ μεταπρατικὲς δυνάμεις μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀγγλικοῦ καί τοῦ γαλλικοῦ πρωτοϊμπεριαλισμοῦ... Αὐτὲς θὰ οἰκοδομήσουν τὸ νεοελληνικὸ κράτος σὲ δικὰ τους μέτρα. Δίχως δασμολογικὴ προστασία, μὲ ἐχθρικὴν τὴν διάθεσιν τῆς ἐπιτόπιας καί διεθνούς κυρίαρχης τάξεως ὁ βιοτεχνικὸς πόλος ἀνάπτυξης θὰ καταρρεύσῃ. Σύντομα, ἡ εὐρωπαϊκὴ οἰκονομία καί ὁ συλλογικὸς τῆς ἐπιτόπιος πράκτορας, ἡ μεταπρατικὴ κυρίαρχη τάξη, θὰ ἐπιβάλλουν παντοῦ τὶς μεταπρατικὰς, ἐμπορομεσιτικὰς δομὰς ἐξουδετερώνοντας κάθε ἐστία ἐθνικῆς ἀνάπτυξης.

Ο ΤΟΝΟΣ χαμηλώνει σὲ σημείον πού ὁ βασικὸς πόλος ἀνάπτυξης, ὁ βιοτεχνικὸς κόσμος καταστρέφεται καί παρακμάζει. Ἀποξενωμένος ἀπὸ τὸ οἰκονομικὸν του περιεχόμενον ὁ ὀρεινὸς ἀγροτικός ὁρίζων – ἐστία τῆς νεοελληνικῆς ἀνάπτυξης τοῦ 18ου αἰῶνα – θὰ μείνῃ γρήγορα, μετὰ τὴν ἡττάν τοῦ ἐσωτερικοῦ πάλης τῆς Ἐπανάστασης, προπύργιον, μέσα στὴν ἀποσύνθεσίν του, κάθε ἀντίδρασης... Καί δύο αἰῶνες μετὰ τὴν Ἀλωση οἱ ἐπιτόπιες κοινωνικὲς δυνάμεις θὰ ἀναδιοργανωθῶν, ὁ ἑλληνισμὸς θὰ ἔχῃ χάσῃ ὥστος πολὺ χρόνον – στὴν ἐποχὴν τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ συνεχίσῃ τὴν λειτουργίαν του παρὰ σάν μιά ὑποτελής δύναμις στίς δυνάμεις πού ἡγεμονεύουν ἤδη στὸν διεθνήν ὁρίζοντα.

ΕΤΣΙ, ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία θὰ λειτουργήσῃ καί πάλιν σάν διοργανωτὴς τῆς ἀγορᾶς, καταλύτης τῆς φεουδαλικῆς ἀκινήσεως σὲ Βαλκάνια, στὴν Νότια Ρωσσίαν, στὴν Μικράσιν· ὁ δρόμος αὐτὸς ὅμως μέσα στίς ἐπικρατούσας συνθήκας θὰ ὁδηγήσῃ στὴν ἀπλή ἀντικατάστασιν τοῦ ἐπικυρίαρχου.

ΑΠΟ ΤΟΤΕ ἡ διαλεκτικὴ κίνησις τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας πραγματοποιεῖται μέσα ἀπὸ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀντιθέσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ ὁρίζοντος – ὅπου κυριαρχοῦν ἡ Ἀγγλία καί ἡ Γαλλία σάν συλλογικὴν μας Μητρόπολιν, καί ὡς ἀντίπαλόν τους ἡ τσαρική Ρωσσία – ἀπὸ τὶς ἀντιθέσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ ὁρίζοντος, ὅπου πρωταγωνιστοῦν τὰ κόμματα, ἐκφράσεις τῶν κοινωνικῶν τάξεων.

ΜΕΤΑ τὴν Ἐπανάστασιν καί τὴν ἰδρυσιν τοῦ νεοελληνικοῦ Κράτους τὸ χάσμα παραμένει ἀνοικτὸν ἀνάμεσα στὸν σκοπὸν τοῦ ἑλληνικοῦ διαφωτισμοῦ καί τοῦ κόμματός του τῆς «Φιλικῆς», πού σκοπὸς του εἶναι ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς ἑλληνικῆς κοινωνικῆς δομῆς σὲ αὐτόνομες βάσεις ἀπὸ τὴν μίαν πλευράν, καὶ ἀπ' τὴν ἄλλην τὶς θυσίαι καί τὴν ἐνεργειακὴν κινητοποίησην πού ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἄτομα καί κοινωνικὰς τάξεις. Ἡ ἐθνοποιητικὴ διαδικασία σὲ σύνολόν της δὲν ὑπῆρξε τόσο δυνατὴ ὥστε

νά οδηγήσει, ξεπερνώντας τακτικά έστω τις έσωτερικές αντιθέσεις, στην επικράτηση ενός λαϊκού μπλόκ ενάντια τόσο στον όθωμανό κυρίαρχο όσο και στις ξένες δυνάμεις.

ΑΠΟΔΥΝΑΜΩΜΕΝΟ και πάλι από την διάχυσή του στον περιβάλλοντα έξωτερικό του χώρο, αποδυναμωμένο από τις μεταπρατικές διαδικασίες που διασπούν την άστική τάξη του – την μεγάλη ώρα που ή πρωτοπορεία της Φιλικής Έταιρείας διοργανώνει την Έπανάσταση – τό έθνος δέν είναι σέ θέση νά οίκοδομηθεί μονάχο του.

ΤΟ ΜΕΤΑΠΡΑΤΙΚΟ σύστημα που έγκαθιδρύεται στό νεοελληνικό κράτος μετά την νίκη των έμπορομεσιτικών δυνάμεων στον έσωτερικό άγώνα του 1823 - 1826 λειτουργεί σάν πρακτορείο των αναπτυγμένων κρατών της Δύσης, της Άγγλίας και της Γαλλίας ιδίως που κάτω από τό κάλυμα μιās δήθεν Προστασίας λειτουργούν σάν επικυρίαρχοι και συλλογικοί συνεταίροι της επιτόπιας κυρίαρχης μεταπρατικής τάξης. Η συλλογική Μητρόπολη, ή αναπτυγμένη Δύση, θά επιβάλλει μέ διάμεσο τό έμπορομεσιτικό κράτος, τον δικό της τρόπο, ιά δικά της συμφέροντα στό πεδίο της πολιτικής και της οίκονομίας αλλά και στό πεδίο της ιδεολογίας, στό σύνολο της κοινωνικής δομής. Άνάμεσα στά 1830 και στις αρχές του αιώνα μας ή συλλογική Μητρόπολη θά απορροφά τά 15 - 20% του έθνικού εισοδήματος σάν χρεωλύσια των δανείων που συνάπτει τό κράτος μέ ληστρικούς όρους ή σάν υπερκέρδη από την εκμετάλλευση των έθνικών παραγωγικών πηγών. Μέσα στις συνθήκες αυτές κάθε κεφαλαιουχική συσσώρευση αποκλείεται. Άποκλείεται έτσι ή ανάπτυξη της οίκονομίας.

Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ του μεταπρατικού άστικού νεοελληνικού κρατους, ή ιδεολογία της άρχουσας τάξης του είναι πάντοτε ή κυριαρχούσα ιδεολογία της συλλογικής Μητρόπολης, της οίκονομικά αναπτυγμένης Δύσης. Άπό τά 1830 ήδη, αλλά ιδίως ανάμεσα στά 1862 και στά 1915 – χρόνο της Έξωσης και της άπαρχής του Διχασμού του κατεστημένου μας – άδιαφιλονίκητη κυρίαρχη ιδεολογία είναι έτσι ό θετικισμός που αντιστοιχεί στην κυριαρχία του φιλελευθερισμού στό πεδίο της πολιτικής ζωής. Τά σχήματα αυτά εισάγονται ωστόσο, είπαμε, μηχανιστικά και άκριτα δίχως νά άφομοιώνονται στις έλλαδικές κινήσεις της ιστορίας, δίχως μάλιστα νά αντιστοιχούν και μέ τις κοινωνικές δυνάμεις που τά σημαιοφορούν.

ΕΤΣΙ ό φιλελευθερισμός αυτός είναι μιá ιδεολογία αντιδραστική γιατί λειτουργεί άκριβώς σάν εργαλείο άφομοίωσης της έλληνικής κοινωνίας στην κυριαρχία της συλλογικής μητρόπολης. Βέβαια ό φιλελευθερισμός αυτός διαφοροποιείται μέσα από τις ύπολανθάνουσες αντιθέσεις στό έσωτερικό της άρχουσας τάξης και των μικροαστών συμμάχων της. Έτσι φιλελευθερίζοντα συνθήματα έχουν όλα τά μεγάλα κόμματα της έμπορομεσιτικής κυρίαρχης τάξης. Τόσο τό άγγλικό κόμμα των μεγαλοαστών όσο και τό γαλλικό κόμμα που εκφράζει τις μεσοαστικές, ιδίως, μάζες, ζητούν «Βουλή και Σύνταγμα» πολλές φορές για νά τά χρησιμοποιήσουν ενάντια στις ριζοσπαστικές δυνάμεις που επιχειρούν την έθνωτική, αυτονομή αναδιάρθρωση της κοινωνίας μας. Για νά τά χρησιμοποιήσουν π.χ. ενάντια στην Φιλική Έταιρεία στά 1822 - 1826, ενάντια στον Καποδίστρια που ή αυταρχική του πολιτική στρέφεται άκριβώς ενάντια στά δύο αυτά κόμματα της έξάρτησης.

Ο ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ό Κωλέττης, άργότερα ό Δεληγεώργης και ό Βούλαρης, κατόπι ό Τρικούπης, μετά ό Βενιζέλος είναι οί ταγοί μιās τέτοιας φιλελευθερίζουσας κακτικής που προωθεί τις σχέσεις της έξάρτησης. Τά πιό συντηρητικά στρώματα θά συσπειρώνονται και αυτά άλλωστε γύρω από ανάλογα ρεύματα της συλλογικής Μητρόπολης, όπως τον νιτσεισμό π.χ. στην πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα σέ σχήματα που θά έχουν την ίδια προωθητική της έξάρτησης λειτουργικότητα, τώρα όμως δίχως τον φιλελεύθερο λόγο, μέ αυταρχική πλέον φωνή.

Η ΜΕΤΑΠΡΑΤΙΚΗ πόλη, τά πλατεία, μικροαστικά στρώματα του πληθυσμού της, αλλά και οί άγροτικές μικροαστικές μάζες που βρίσκουν στην μεταπρατική πόλη τον οργανωτή και διάμεσο της έμπορευματικής παραγωγής τους, «έκνευρισμένη

από την πυκνή διαδοχή έλπίδων και άπογοητεύσεων» – ή εκφραση είναι του Κ.Θ. Δημαρά – γυρεύουν υποκατάστατο στα άδιέξοδα της έθνογενετικής τους άπραξίας, στα άδιέξοδα της ύποταγής.

ΤΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ αυτά θά τά βρούν στον πολιτικό ρομαντισμό, μέσα από την πολιτική και ιδεολογική γλώσσα του συρμού που θά τους προσφέρει ή γλώσσα των μικροαστικών κοινωνικών στρωμάτων της αναπτυγμένης Ευρώπης. Ο φιλελευθερισμός αυτών της μικροαστικών στρωμάτων δέν θά είναι μόνο άκριτος, δέν θά άγνοεί μόνο τις κυρίαρχες αντιθέσεις – την έξάρτηση – αλλά θά είναι και άκρατος. Η πολιτική φρασολογία της εποχής του 1862-1915 θά είναι βερμπαλιστική ως και αναρχίζουσα στα άκραία τους όρια και ή πολιτική αυτή ιδεολογία θά συντείνει ακόμα περισσότερο νά τις άποτρέψει από την πάλη για την δημιουργία ενός κρατους συστηματοποιημένου, εκλογικευμένου, έστω και μέσα στα πλαίσια που επιτρέπει τό κυρίαρχο μεταπρατικό σύστημα. Έτσι ό πολιτικός ρομαντισμός θά οδηγήσει τις μεγάλες μικροαστικές μάζες στην προβολή, σάν πολιτικού τους συνθήματος, μιās σωδινιστικής Μεγάλης Ίδέας στην έξωτερική πολιτική και ενός μεταφυσικού φιλελευθερισμού στην έσωτερική πολιτική. Η πολιτική παράταξη θά άποκληθεί έτσι έθνικό ή γαλλικό κόμμα – κόμμα των μικροαστικών στρωμάτων του κόσμου της πόλης. Τό γαλλικό κόμμα θά είναι ωστόσο και τό βασικό κόμμα της διάνοησης που θά έχει σχεδόν πάντοτε γαλλικά πρότυπα. Έτσι ό Άλέξανδρος Σούτσος θά θελήσει νά γίνει ό Βερανζέρους της Ελλάδας, ό άδελφός του Παναγιώτης ό Έλληνας Λαμαρτίνος. Ο Νερούλος, ό Ραγκαβής, δλη ή Άθηναϊκή Σχολή θά τους μιμηθεί στην μεγαλορρήμονα νοσταλγία τους για παρελθόντα κλέη ή σέ επικλήσεις τό ίδιο μεγαλορρήμονες τά κλέη αυτά νά ξαναγίνουν πραγματικότητα...

ΤΑ ΜΕΓΑΛΟΑΣΤΙΚΑ στρώματα αντίθετα, οί ήγεμονικές δυνάμεις στην κυρίαρχη τάξη θά αντιπαραθέσουν στην έξαρση αυτή των αισθημάτων του μικροαστικού συμμάχου της μιá πιό πραγματική σοφία. Άκόμα και ή γλώσσα θά είναι μιá πιό κοινή καθαρεύουσα· τό περιεχόμενο του στοχασμού θά είναι, ιδίως μετά τά 1860, θετικιστικό ενώ οί πολιτικές συμπάθειες και διασυνδέσεις θά βρίσκονται στό λονδρέζικο «Σίτυ»...

Μέσα στό ψηλότερο και νηφαλιότερο αυτό μεταπρατικό κατεστημένο θά έμφανιστούν άλλωστε και τά πιό αξιόλογα πνεύματα του καιρού τους – ό Παύλος Καλλιγās, ό Ν. Δραγούμης, ό Ροΐδης, ύστερα ό Ν. Πολίτης, οί διανοούμενοι που θά κυριαρχήσουν από τά μέσα του αιώνα ως την εμφάνιση μετά τά 1880 του δημοτικισμού.

ΕΤΣΙ μέσα στό νεοελληνικό κράτος ή έξάρτηση θά μιλήσει συχνά λαϊκότροπα – έξιδανικεύοντας τον πολιτισμό των περιθωριακών συμμαχικών κοινωνικών στρωμάτων της άρχουσας τάξης μας· θά μιλήσει μέ τη γλώσσα των πλατειών μικροαστικών μαζών της συλλογικής Μητρόπολης ένδυναμώνοντας την διήθηση της συλλογικής Μητρόπολης.

Αυτά για την άρχουσα τάξη, τους μεγαλοαστούς ιθύνοντες και τους μικροαστούς συμμάχους τους.

ΠΩΣ ΥΠΗΡΧΕ στά χρόνια αυτά ό άπλός έλλαδικός άνθρωπος; Πώς γίνεται αίσθητή από τον άνθρωπο αυτόν ή ροή της ίδιας του της ιστορίας; Ήδη από τά τέλη του 18ου αιώνα έχει επέλθει πιá ή διάσπαση της έλληνικής κοινότητας σέ δυό πόλους ανάπτυξης. Όσοτόσο τόσο ό έθνωτικός βορειοελλαδικός, βιομηχανικός, ως πούμε, πόλος ανάπτυξης όσο και ό νοτιώτερος μεταπρατικός πόλος διεκδικούν ακόμα, αντιμαχόμενοι την κυριαρχία πάνω στην κοινωνική δομή, διατηρούν κοινά σημεία που ανήκουν στό γενικώτερο δομικό πλαίσιο – και πρώτα απ' όλα τό βάρος της ως τότε δισχισιέτους συλλογικής μνήμης. Κυρίαρχο στοιχείο στην αίσθηση είναι αυτός ό καημός της ρωμιοσύνης, ή συνείδηση τόσο της επαναλαμβανόμενης έξουδετέρωσης της λαϊκής ενέργειας όσο και ή ήρωϊκή στάση, ή επάνοδος στο ένεργητικό γίγνεσθαι· έτσι ό καημός έχει μιá γεύση αίσιοδοξίας είρωνικής, την γεύση της μαχητικής κριτικής άπέναντι στο παράλογο άπρόσωπο. Είναι της ζωής.

ΕΤΣΙ ή συναισθήση της ολότητας για τον έλλαδικό άνθρωπο, τόσο συγχρονικά στην γύρω κοινωνία του όσο και διαχρονικά μέσα στην ροή του χρόνου, δεν παίρνει ποτέ μηστικιστική έκφραση. Ο διάλογος με τό συλλογικό Είναι των πραγμάτων γίνεται πάντοτε μέσα από μία σκοπιά ανθρωποκεντρική – έτσι άλλωστε εκφράζεται μέσα στην ιδεολογική γλώσσα της εποχής, ή θεολογική.

Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ του έλλαδικού ανθρώπου όπως διατυπώνονται στην Χριστιανική Όρθοδοξία είναι μία ιδεολογία ανθρωποκεντρική, όπου ο Χριστός, συμβολική μορφή του συλλογικού ανθρώπου, πορεύεται αργά μέσα στην Ιστορία, γονιμοποιώντας την ιστορία, διεκδικώντας απέναντι στο δεσποτικό Είναι, στον Πατέρα, την απελευθέρωση του ανθρώπου πάνω στην Γη. Η ένταση των συλλογικών Παθών της δίνει τον άνθρωπο με τον πλησίον. «Ο όρθόδοξος λαός έσωτερικεύει τον Χριστό, τον κλείνει και τον κουβαλά μέσα του, ταυτίζεται με τό Χριστό μέσα από την ιδιότητά του να θυσιάζεται μέσα στην Ιστορία» λέει κάπου αναφερόμενος στην ίδια ιδεολογία ο Ντοστογιέφσκυ («Οί Δαιμονισμένοι») χωρίς προστάτες, με αλλόδοξο και τυραννικό Αυτόκράτορα Πατέρα...

Ο ΛΑΪΚΟΣ ώστόσο άνθρωπος θά βρίσκεται μέσα στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα υποχείριος σέ ένα σύστημα που ούτε κοινωνικά ούτε έθνικά θά είναι δικό του.

ΤΑ ΠΑΝΤΑ λιμνάζουν στην έλλαδική κοινωνία του 19ου αιώνα μέσα σέ χλιαρές, κατασιγασμένες αντιθέσεις, σέ ψυχολογικές παρεκβάσεις που δεν πλησιάζουν καν στην άναγνωση της εξάρτησης σάν της κυρίαρχης ήδη τότε, νεοελληνικής κοινωνικής αντίφασης. Ο έμπορομεσιτικός κόσμος, τό σύστημά του, καθορίζει τά πλαίσια κίνησης τόσο της κυρίαρχης τάξης όσο και των συμμαχικών της αλλά και των αντιπάλων της περιθωριακών κοινωνικών στρωμάτων. Επίσημη ιδεολογία του θά είναι ο φιλελευθερισμός· αυτός θά θέτει τά πλαίσια κίνησης της ιδεολογίας και των έλάσσονων στρωμάτων.

ΤΟ ΜΕΤΑΠΡΑΤΙΚΟ πλαίσιο σκέψης θά βρίσκεται ώστόσο, τό ίδιο έντονο, και στους Έλληνες πρόδρομους της σοσιαλιστικής σκέψης, αυτούς που μεταγλωττίζουν στον έλλαδικό χώρο, μηχανιστικά, δίχως να την διαμεσοποιούν μέσα από τις ντόπιες ιδιομορφίες την προωθημένη σκέψη της Εύρώπης· τον αναρχισμό της Πάτρας του τέλους του αιώνα, τον ούτοπιστικό σοσιαλισμό των πρώτων αθηναϊκών εργατικών στρωμάτων. Τό μεταπρατικό σύστημα θά θέσει τά πλαίσια διαστρεβλώνοντας, μέσα στην δική του όπτική, ακόμα και τις πρώτες προσπάθειες οίκοδόμησης μιας έπιστημονικής σοσιαλιστικής σκέψης.

ΕΤΣΙ ή άμφισβήτηση όταν υπάρχει περιορίζεται βασικά στην μορφή. Τά άνήσυχα πνεύματα, ακόμα μεμονωμένες έγρηγορες ύπάρξεις, μένουν να βλέπουν τό αντικείμενο του απελευθερωτικού τους προβληματισμού από τά μέσα, – τά πλαίσια του μεταπρατικού κόσμου τούς παρουσιάζονται σταθερά· δεν κατορθώνουν έτσι να αίσθητοποιήσουν την κυριαρχική αντίφαση της κοινωνίας σάν την εξάρτηση από την αναπτυγμένη Δύση – την συλλογική μας Μητρόπολη όπως είπαμε – δεν άναγονται ως τό σημείο να ζητάνε δομικές αναδιαρθρώσεις της κατεστημένης κοινωνίας μας.

ΑΥΤΗ την κατάσταση, που χαρακτηρίζει την νεοελληνική κοινωνία από τά 1830, θά φανεί πρόσκαιρα πώς την διαφοροποιεί ή πρώτη έκσυγχρονιστική προσπάθεια της έμπορομεσιτικής κυρίαρχης τάξης. – Θά είναι ή δεκαετία του Τρικούπη με τις πρώτες μεγάλες επενδύσεις – τούς σιδηροδρόμους – και την κάποια έκλογίκευση της διοικητικής μηχανής που θά εκφραστεί, στο πεδίο της ιδεολογίας, με την άλλαγή του τόνου από τον πεισιθανάτιο αποσυντεθημένο ρομαντικό ψευτοκλασικισμό στην χαρμόσυνη γεννιά του 1880 – με όροσημότητες τον Ψυχάρη και τον Παλαμά. Μία διάθεση γαλήνια και αισιόδοξη δίχως μεγάλες έσωτερικές ψυχικές διακυμάνσεις θά διαδεχτεί την κλασσικιστική μεγαλοστομία και τις μελαγχολικές άπομυμήσεις του ρομαντισμού – μία στροφή στην καθημερινή ζωή. Ο έπιστημονισμός, ο θετικισμός, κυρίαρχη ιδεολογία στην Εύρώπη της καπιταλιστικής άκμης, γίνεται τώρα ολοκληρωτικά και στην Ελλάδα ή ιδεολογία του συρμού. Άμεσο προϊόν της θά είναι ο δημοτικισμός.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ του Τρικούπη θά λήξει, ώστόσο, άπότομα με την πτώχευση, και, μετά, με την ταπεινωτική ήττα στον πόλεμο του 1897 και την έπιβολή στη χώρα του Διεθνούς Οικονομικού Έλέγχου στά 1898.

ΞΕΡΟΥΜΕ πώς ή γεωγραφία και ή γεωπολιτική από τούς αρχαϊκούς χρόνους ακόμα έβάλε τά θεμέλια της ιδιόμορφης έλλαδικής κοινωνικής δομής μέσα στην όποία διαμορφώνονται τά συστήματα παραγωγής – διαμορφώνοντας έτσι την ιστορία μας, θά έλεγε ο Χέγγελ, σάν ένα έπώδυνο γίγνεσθαι... Οί ίδιοι αυτοί παράγοντες οδηγούν, μέσα από τό έξωστρεφές και διάχυτο του έποικοδομήματος, στην επαναλαμβανόμενη έξουδετέρωση της λαϊκής ένέργειας μέσα στην ιστορία. Ο έλληνικός λαός λειτουργεί σάν καταλύτης αυτοαναλίσκώμενος, καταλύτης που έπιταχύνει τό παγκόσμιο γίγνεσθαι, αποδυναμώνοντας ώστόσο με την πράξη του αυτή την άνάπτυξη του στο έσωτερικό της χώρας του, μένοντας τελικά άθωράκιστος και τραγικά εύάλωτος στην πίεση που του άσκείται άπ' τον έξωτερικό χώρο.

ΟΙ ΙΔΙΟΙ αυτοί παράγοντες της διάχυσης και της έξωστρέφειας, που έπιδιώνουν στα διαδοχικά συστήματα παραγωγής, μυστικοποιώντας, αποκρύβοντας, τις κυριαρχικές αντιθέσεις, οδηγούν και τό κίνημα της εργατικής τάξης στην τραγική κατάληξη του έπους της Άντίστασης. Άκριβώς την στιγμή που φαίνεται ότι μέσα από την έθνικολαϊκή πράξη πραγματοποιείται ή άρνηση της άρνησης, – ή έξουδετέρωση της αποσυντεθημένης μέσα στις αντιφάσεις της μεταπρατικής κυρίαρχης τάξης μας, του συστήματός της της εξάρτησης κι' ή οίκοδόμηση ενός έθνικού και λαϊκού κράτους.

Η ΚΟΡΥΦΑΙΑ στιγμή της έθνικής και κοινωνικής μας αυτοπραγμάτωσης καταλήγει έτσι να μην βρει την κάθαρσή της – καταλήγει στο να παραταθεί σάν μία συλλογική μακρόσυρτη άγωνία που διαρκεί 35 χρόνια τώρα – την ζωή ήδη μιας όλοκληρης γενιάς...

Η ΠΑΛΙΑ φιλελεύθερη συλλογική μας Μητρόπολη, άφου κατανικήσει τον φασισμό, που διεκδικούσε στα δικά της πλαίσια να έπιβάλει ένα τρομοκρατικό δικτατορικό πρόσωπο στην πραγμάτωση της ίμπεριαλιστικής κυριαρχίας, αλλάζει σταδιακά τό φιλελεύθερο παραδοσιακό προσωπείο της.

ΜΠΡΟΣΤΑ στην όξυνόμενη διεθνή πάλη των τάξεων, μπροστά στην προέλαση της απελευθερωτικής πάλης, οδηγείται στο να μετουσιώσει όλο και σέ πιο άνοικτη δικτατορία, με κοινοβουλευτικό ή στρατιωτικό προσωπείο, την ταξική της κυριαρχία. Ένισχύει έτσι τό έπιτόπιο τμήμα της εξουσίας της, την κυρίαρχη μεταπρατική άστική τάξη μας, που, αλλάζοντας τον παραδοσιακό φιλελεύθερο τρόπο εξάσκησης της κυριαρχίας της, άποτρέπει την όλοκλήρωση της άποσύνθεσής της. Η διαδικασία που άρχισε από τά 1929 με τον «Ιδιώνυμο Νόμο», που άπαγόρευε ούσιαστικά την δράση του κόμματος της εργατικής τάξης, ολοκληρώνεται στά 1936 με την επανασύνδεση των διχασμένων για ένα διάστημα τμημάτων της άρχουσας τάξης μας, για να ακολουθήσει από τότε ή έναλλαγή – άνάλογα με τις περιστάσεις – των φιλελεύθερων ή αυταρχικών προσωπειών που θά φορά ή άρχουσα μεταπρατική τάξη στην πραγμάτωση της κυριαρχίας της.

ΜΕΣΑ στους δύσκολους αυτούς καιρούς τό έθνικολαϊκό μας κίνημα θά υποχωρήσει κάποτε. Όστόσο, όπως λέει και ο Μανόλης Άναγνωστάκης, ο συμπολίτης μου ποιητής, τό έθνικολαϊκό κίνημα «δέν παραδέχτηκε την ήττα»... Τό έθνικολαϊκό μας κίνημα πληγώνει βαρεία τον φασιστικό ίμπεριαλισμό στα χρόνια 1940-1944, καθλώνει άποτελεσματικά τον φιλελευθερίζοντα ίμπεριαλισμό στα χρόνια 1946-1949, άποτρέποντας έτσι, με την δική του θυσία, την επέμβαση του ίμπεριαλισμού στα επαναστατημένα βορειώτερα μας Βαλκάνια...

ΠΟΤΕ ώστόσο τό λαϊκό φρόνημα δεν θά λυγίσει. Μοναδική εξαίρεση μέσα στη Εύρώπη, στην Ελλάδα δεν θά δημιουργηθεί ποτέ μαζικό φασιστικό κίνημα.

ΑΥΤΗ ή συνέχεια της αντίστασης, αυτή ή έπιμονή του λαού μας στην πράξη της άρνησης της έθνικής και κοινωνικής μας άλλοτρίωσης – που επέβαλαν πάνω του οί ιδιομορφίες, τό διά-

Δύο σχέδια του Κελμπέργκερ (1834). Στο πρώτο, άριστερά, σε αθηναϊκό καφενείο οι θαμώνες διακρίνονται σε κατηγορίες: Στο βάθος άριστερά γερμανοί άξιωματικοί, εμπρός άριστερά νέοι σπουδασμένοι στην Εύρώπη και εμπρός δεξιά, παλληκάρια. Στο κέντρο, Καποδιστριακοί. Στο δεξιά σχέδιο παριστάνεται κυριακάτικος πετροπόλεμος που καταλήγει πάντοτε με επέμβαση της χωροφυλακής.

χυτο των κοινωνικών δομών του – αυτή ή πεισματική λοιπόν έμμογή στην έθνικολογική πάλη αποκαλύπτει τό άλλο καθοριστικό στοιχείο της ελληνικής ιστορίας.

Ο ΚΑΗΜΟΣ της ρωμιοσύνης, πού λέει ό άλλος μας ποιητής, δέν είναι λοιπόν μόνο αυτή ή αίσθηση της τόσο συχνά επαναλαμβανόμενης εξουδετέρωσης της λαϊκής ενέργειας μέσα στην ελληνική ιστορία. Είναι και ή άλλη του στιγμή, ή στιγμή της άρνησης αυτής της εξουδετέρωσης, ή όρθια στάση του λαού μας πού μέ τό έθνικό του φιλότιμο ξεπερνάει πάντοτε μέσα στον καιρό την λεγόμενη γεωπολιτική του μοίρα, την δυσμορφία κάποιων δομών του έθνικού του γίνεσθαι...

ΤΗΝ ΣΤΙΓΜΗ του πάθους διαδέχεται έτσι καθαρά ή στιγμή της Κάθαρσης-Λαμπρής... Ή διαλεκτική των δύο αυτών στιγμών του γίνεσθαι μας αποτελεί και τό βασικό σχήμα της παραδοσιακής ιδεολογίας μας, της Χριστιανικής Όρθοδοξίας, όπου, σε αντίθεση μέ την Χριστιανική Δύση, ή στιγμή της Κάθαρσης εκφράζει τό μή «ύλικά» βιωμένο, μιά πραγματικότητα εγκλειστη στό πεδίο της ιδεολογίας. Έναν Λόγο πού δυσκολεύεται νά γίνει πράξη, και έτσι, αποδιωγμένος στό διαρκές του συλλογικού μας ύποσυνείδητου γίνεται ό καθοριστικός πυρήνας γύρω από τον όποιο δομείται όλη ή παραδοσιακή ιδεολογία, ή τουλάχιστον, ή λαϊκή της ανάγνωση, μέσα στην θεολογική γλώσσα ως την πρόσφατη εποχή.

ΑΝ Ο ΛΑΟΣ μας έχει αισθανθεί μιά κόπωση ξέρεi ώστόσο – του τό θυμίζει ή μακραίωνη μνήμη της ιστορίας του – πώς γρήγορα μιά καινούργια δυνατότητα θά γεννηθεί μέσα στην Πράξη της ιστορίας του.

Έχοντας δρασκελίζει σήμερα τό κατώφλι της γνώσης μέσα από την όργανική δική της πρακτική ή εργατική τάξη – και τό έθνικολογικό κίνημα πού αυτή συντονίζει και πραγματώνει – μαθαίνει μέσα στους δύσκολους καιρούς της ελληνικής ιστορίας, μέσα από τους άγώνες, τά λάθη και τίς αποτυχίες τους, τό τί χρειάζεται για νά γονιμοποιηθεί αυτή ή ιστορία.

ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ, ό καημός της ρωμιοσύνης, απομένει δέβαια ακόμα και σήμερα συστατικό της ελληνικής πραγματικότητας, καθώς οι πόθοι του ανθρώπου βρίσκονται ανήμποροι νά συνταυτιστούν μέ την ροή των πραγμάτων, καθώς δέν άρκει μόνο νά σχηματιστεί ή ιδέα αλλά πρέπει νά πραγματοποιηθεί κιόλας «ύλικά» ή Πράξη της επανάστασης.

ΜΕΣΑ από την αντιμπεριαλιστική συσπείρωση – στιγμή μιās ενιαίας διαδικασίας πού αντιμάχεται τίς ίδιες τίς δομές του κυρίαρχου μεταπρατικού συστήματος – δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για ένα αύριο ριζοσπαστικά διαφορετικό πού θά αρχίζει νά πραγματώνεται στην επαναστατική πράξη της κάθε ημέρας...

ΜΕΣΑ από τον συσχετισμό δυνάμεων του Καιρού, προχωρεί έτσι, επιταχύνεται τό γίνεσθαι, ή ιστορία. Ή στιγμή της δομής, δύσκαμπτη, δίνει σήμερα την θέση της στην στιγμή της Πράξης, καθώς στοιδιάζεται τό Πάθος, ή συλλογική μας ζωή,

καθώς αυτό τό Πάθος – πού πάντα του διεκδικεί μέσα στην ιστορία νά βρει την άλλη του στιγμή, την Κάθαρση – δένεται τώρα μέ την παγκόσμια επαναστατική Πράξη, γίνεται συνολική πρακτική πού αλλάζει σφαιρικά τή ζωή μας, μέσα από τίς ύλικές μεταλλαγές του κοντινού μας και του μακρινού μας περιγυρου.

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ τάξη θά σχηματιστεί μακριά από τά μεγάλα βιοτεχνικά κέντρα της ύστερης τουρκοκρατίας, στά νέα έμπορομεσιτικά επίκεντρα του νεοελληνικού κράτους, από πληθυσμούς πού προέρχονται βασικά από την περιοικη, κατεστραμένη μέσα στον μεταπρατικό χώρο, άγροτιά.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ εργατικά στρώματα θά σχηματιστούν μέ την ίδρυση των βυρσοδεφείων και των ναυπηγείων στην Έρμούπολη, έμπορικό κέντρο της χώρας στά τέλη του 19ου αιώνα, και μέ την ίδρυση των μικρών εργοστασίων παραγωγής κυρίως ειδών διατροφής ή καπνού – στην Άθήνα-Πειραιά, στην Πάτρα και στον Βόλο. Μέ την επαναλειτουργία, μετά από δυό χιλιάδες χρόνια, των μεταλείων του Λαυρίου σχηματίστηκε και στην πόλη αυτή ένας εργατικός πληθυσμός.

Ο ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΣ ώστόσο εργατικός πληθυσμός ήταν αυτός πού δημιουργήθηκε τά ίδια αυτά χρόνια, στην Θεσσαλονίκη, γύρω και πάλι από τίς μικρές βιομηχανίες ειδών διατροφής και καπνού. Ή πόλη της Θεσ/νίκης ήταν όχι μόνον ποσοτικά σημαντικότερη. Μέσα στά πλαίσια του μεταπρατικού κόσμου, όπου ή βιομηχανική παραγωγή δέν αναπτύσσονταν παρά περιθωριακά, στη Θεσσαλονίκη συγκεντρώνονται οι ισχνές αυτές βιομηχανικές μονάδες πού κάλυπταν τά περιθώρια τά όποια επέτρεπε τό σύστημα για όλη την σημερινή βόρεια Ελλάδα, αλλά και για την σημερινή νότια Γιουγκοσλαβία και νοτιοδυτική Βουλγαρία. Ή πόλη της Θεσσαλονίκης ήταν ή σημαντικότερη και για έναν άλλο λόγο: τά βιομηχανικά στρώματα δέν προήλθαν από την περιοικη άγροτιά αλλά, σε αντίθεση μέ τά εργατικά στρώματα της λοιπής Ελλάδας, απ' τον παλιό βιομηχανικό πληθυσμό της πόλης, πού στό διάστημα του αιώνα – πού χωρίζει την καταστροφή της κάποτε μεγάλης βιοτεχνίας του από την αναδημιουργία της βιομηχανίας κάτω από τίς νέες τώρα μεταπρατικές διαδικασίες – φυτοζωούσε σαν ένα πολυπληθές ύποπρολεταριάτο διατηρώντας ώστόσο μιά κοινωνική συνείδηση ριζοσπαστική. Αυτή ή συνείδηση εκφραζόταν συχνά στό διάστημα αυτού του αιώνα μέ την θεολογική γλώσσα των λαϊκιστικών κινήματων των Κολλυβάδων – σ' ό,τι άφορά τους χριστιανούς Θεσσαλονικείς, – των Μπεκτασήδων – σ' ό,τι άφορά τους Μουσουλμάνους Θεσσαλονικείς, και των Ζοφάρ σ' ό,τι άφορά τους Ίσραηλίτες Θεσσαλονικείς, πού ως πρόσφατα αποτελούσαν τό μισό σχεδόν του πληθυσμού της πόλης. Ή συνείδηση αυτή έμεινε έγρήγορη...

ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ προωθημένη συνείδηση είχαν και τά εργατικά στρώματα πού σχηματίζονταν – πάντα κατ' εξαίρεση του τρόπου σχηματισμού της εργατικής τάξης στην Ελλάδα και στίς

μικρές πόλεις της Μακεδονίας (Βέροια, Νάουσα, Έδεσσα αλλά και στο Ίστίπ, στο Βέλες, στα Σκόπια πιο βορεινά), όπου ή βιομηχανία αναπτύσσεται και πάλι χρησιμοποιώντας επιτόπιους κατεστραμένους βιοτεχνικούς πληθυσμούς. Η Καβάλα, ή Ξάνθη, ή Δράμα, αποτελούν μία εξαίρεση. Ο καπνεργατικός πληθυσμός ήταν αγροτικής προέλευσης.

ΔΙΠΛΑ ΣΤΗΝ βιομηχανική εργατική τάξη, που συγκέντρωσε 7.000 μόνο άτομα στα 1875, 60.000 άτομα στα χρόνια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, 150.000 άτομα στον Μεσοπόλεμο – σέ σύγκριση με τις 500.000 σημερινές – ένα ποσοτικά ισάριθμο προλεταριάτο σχηματίζονταν στα μεγάλα λιμάνια.

ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗ ώθηση για τον σχηματισμό εργατικών πυρήνων στην λοιπή ελληνική επαρχία δώσαν οι πρώτες και οι μόνες – ως πρόσφατα – μεγάλες επενδύσεις στον ελληνικό χώρο: οι σιδηροδρομικές κατασκευές που μεταξύ 1870 και 1900 φέρνουν σέ επαφή με την χρηματική οικονομία πολλές χιλιάδες κατοίκους της πιο καθυστερημένης οικονομικά και πολιτικά υπαίθρου.

ΜΕ ΤΗΝ εξαίρεση λοιπόν των βορειοελλαδικών κέντρων, ή εργατική τάξη στην Ελλάδα σχηματίζεται από τον αγροτικό πληθυσμό. Έτσι, για πολλά χρόνια ο εργάτης της Αθήνας, του Βόλου ή της Πάτρας θα διατηρεί την μεικτή κοινωνική του υπόσταση που θα αντανακλάται και στην πολιτική και ιδεολογική στάση του, μία στάση λίγο ριζοσπαστική και μικροαστική.

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ για ένα διάστημα, για ένα άλλο άνεργος ή ασχολούμενος σέ δουλειές του ποδαριού, ο εργάτης της εποχής αυτής ζει με τό ψωμί που του στέλνει από τό χωριό ή οικογένεια που συνεχίζει για μεγάλο διάστημα νά κατοικεί εκεί – ενώ την εποχή της δουλειάς με τά έμβόσματά του ο εργάτης εισάγει τό χωριό στην χρηματική οικονομία.

ΣΤΟ ΝΕΟ του περιβάλλον ο εργατικός αυτός πληθυσμός θα διατηρήσει οργανικούς δεσμούς με τον γενέθλιο αγροτικό τόπο του – πάντοτε θα κατοικήσει σέ μία συνοικία, μία γειτονιά, κρατώντας για γενιές ολόκληρες τά παλιά ήθη και έθιμα, τον παλιό τρόπο σκέψης, την μικροτοπική ιδεολογία. Για καιρό ή μόνη συλλογική του οργάνωση – φάντασμα της αλλοτινής κοινότητας – μένει τό τοπικό σωματείο: αυτό θα συγκεντρώνει όλους τούς συντοπίτες και θα τούς εκφράζει πολιτικά, σάν μόνος διάμεσος ανάμεσα σ'αυτούς και στην πολιτεία. Συχνά, ή τέτοια μεσολάβηση θα βρίσκεται στα χέρια ενός παλιού καταφερτζή δικηγόρου της συνοικίας, κάτω από την σκέπη άλλωστε του δημοφιλέστερου των αγίων της γενέθλιας περιοχής.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ παράδοξο, κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, τό ότι ή ιδεολογική ώριμανση των εργατικών στρωμάτων στή νεώτερη Ελλάδα θα καθυστερήσει, ενώ αντίθετα, στην Θεσσαλονίκη, τό προλεταριάτο θα αποκτήσει πολύ γρήγορα την οργανική ιδεολογία του, παίζοντας και τον ρόλο καταλύτη μέσα στό συνολικό εργατικό κίνημα της χώρας.

ΕΤΣΙ, ή ιδεολογία της εργατικής τάξης θα εμφανιστεί ήδη στό ελεύθερο νεοελληνικό κράτος, σέ μικρούς θύλακες που σχηματίζονται γύρω από αναρχικούς ή σοσιαλιστές ευρωπαίους τεχνικούς, κατά μεγάλο μέρος πολιτικούς πρόσφυγες – στην Αθήνα πρώτα, ήδη από τά 1833, στην Ερμούπολη και στην Πάτρα μία γενιά αργότερα. Στην Αχαΐα μάλιστα τό αναρχικό κίνημα, μέσα από την σταφιδοπαραγωγική κρίση που ένδημει, θα πάρει μεγάλες διαστάσεις ανάμεσα 1875 και 1900, για νά εκφυλιστεί όμως και νά εξαφανιστεί μέσα από την μαζική μετανάστευση – που απορροφά τό τρίτο των πιο χειμαζόμενων στρωμάτων του λαού όταν ανοίξουν οι δρόμοι της Αμερικής. Στην Αθήνα, στό Λαύριο, στον Βόλο, και σέ άλλα επαρχιακά κέντρα της Παλιάς Ελλάδας θα σχηματιστούν, κάτω από την ήγεσία του Σταύρου Καλλέργη, τά Σοσιαλιστικά Κέντρα που θα προβάλουν τον ούτοπικό σοσιαλισμό με κάποια άνθηση ανάμεσα 1890 και 1900 – άνθηση που δεν θα οδηγήσει ωστόσο ως την μαζικοποίησή τους.

Ο Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ από τά 1907 θα θέσει πρώτος μέσα στην προοδευτική διανόηση της εποχής – που διακατέχεται ακόμη από την γλωσσική μονομανία και τά σωβινιστικά αδιέξοδα ενός παρηκμασμένου ήδη δημοτικισμού – την προβληματική

του σοσιαλισμού σέ σχέση με τά ειδικότερα ζητήματα του ελληνικού χώρου, έστω μηχανιστικά και αυτός, δίχως νά συλλαμβάνει τις κυριαρχικές αντιθέσεις· θα εισαγάγει ωστόσο τά σύμβολα μιας νέας γλώσσας, που θα κινητοποιήσει τις διανοούμενες συνειδήσεις.

ΘΑ ΕΙΝΑΙ τό σοσιαλιστικό κίνημα της Θεσσαλονίκης, που ήδη από τά 1909 με την οργάνωση του Φεντερασιόν θα ένοποιήσει τό προωθημένο και πολυπληθές προλεταριάτο της Θεσσαλονίκης, σχηματίζοντας, για πρώτη φορά, στον πλατύτερο ελληνικό χώρο, μία μαζική οργάνωση της εργατικής τάξης που κάτω από την γενική κινητοποίηση των συνειδήσεων που προκαλεί ή Όκτωβριανή Επανάσταση θα οδηγήσει· στα 1918 στην δημιουργία του ΣΕΚΕ, του κατοπινού ΚΚΕ, του κόμματος της εργατικής τάξης.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ του κόμματος της εργατικής τάξης στην Ελλάδα θα είναι βέβαια συνάρτηση της γενικότερης ιστορίας του τόπου του. Η ίδια ή εργατική τάξη, σχετικά ολιγάριθμη, και κατά τό μεγαλύτερο τμήμα μικροαστικής προέλευσης, δεν θα ένοποιηθεί άλλωστε εύκολα ούτε θα αποκτήσει απρόσκοπτα την επιστημονική της οργανική θεωρία που θα την οδηγήσει στην σωστή μεθόδευση της πράξης της.

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ της εργατικής τάξης στην Ελλάδα αποτελεί βασικό οργανικό συστατικό της συνολικότερης πορείας του ελληνικού λαού – του κοινωνικού του γίνεσθαι· Αποτελεί μία καθοριστική στιγμή της πορείας του. Η πάλη του εργατικού κινήματος αποτελεί την άρνηση όχι μόνο της κοινωνικής αλλοτρίωσης του προλεταριάτου που τελικά είναι άρνηση της ταξικής κοινωνίας· ή πάλη τους. Αποτελώντας την βάση της γενικότερης αντιιμπεριαλιστικής συσπείρωσης, αποτελεί και την άρνηση της εθνικής αλλοτρίωσης του ελληνικού λαού μέσα στό ιμπεριαλιστικό παγκόσμιο σύστημα.

ΑΥΤΗ ή καθοριστική στιγμή είναι βέβαια μία στιγμή μακρόπνοη, διαλεκτικά δεμένη με την διεθνή πάλη των τάξεων, με την παγκόσμια απελευθερωτική πάλη. Έμπεριέχει ελάχιστον στιγμές – την γέννηση της εργατικής τάξης στα τέλη του περασμένου αιώνα, την διαμόρφωσή της σέ κόμμα, με επιστημονική θεωρία και πρακτική από τά 1918, την μαζικοποίησή της μέσα στις πλατύτερες λαϊκές μάζες, την κατάκτηση και άλλων συμμάχων στα πλατύτερα κοινωνικά στρώματα μέσα στό έπος της Αντίστασης, και πάλι με έντεινόμενο ρυθμό, μετά την πτώση της ανοικτής δικτατορίας, πρόσφατα...

ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ περίπου – από την επαύριο της ήττας ως τό Γουδί – ή ταπείνωση του 1897 θα οδηγήσει σέ ένα πισοδρομισμό του δημοτικισμού σάν κινήματος εκλογίκευσης· ή ροπή προς τό συγκεκριμένο, ο θετικισμός που τον χαρακτηρίζει στην γένεσή του, δέκα χρόνια πριν, θα αλλοιωθεί τώρα μέσα σέ μία διάθεση φυγής και υποκατάστασης που έχει πολλές αναλογίες με εκείνη της ρομαντικής εποχής, 60 χρόνια πριν. Τόν μύθο των αρχαίων προγόνων του ρομαντικού κλασικισμού θα τον έχει τώρα αντικαταστήσει ο μύθος του Ρωμηού – ανανεωτή, ενός Ρωμηού, ωστόσο ολότελα εξωϊστορικού, εξωκοινωνικού, αφηρημένου – κάποιου ποιμένου ή γεωργού βαρβάτης και αλώβητης από μία ζωή τιθασσευμένη μέσα στα πλαίσια μιας φιλελευθερίζουσας κοινωνίας νά παράγει τέτοιες δυσάρεστες εκπλήξεις...

«Η ανόρθωση της χώρας δεν μπορεί νά πραγματοποιηθεί παρά μόνο με την αναγκαία μάχη ενάντια στον κοινοβουλευτισμό, την συνταγματική δημαγωγία, κάθε συμφεροντολογική λαϊκή στάση», θα γράψει στα 1903 σέ ένα από τά πρώτα φύλλα του «Νουμά», έπίσημου όργανου του δημοτικισμού, ο διευθυντής του Δ. Ταγκόπουλος.

«Ο Νίτσε-προφήτης της θρησκείας και της δυνάμεως και συνεπώς της σκληρότητας είχε αναστατώσει με τό σαγηνευτικό κήρυγμά του ολόκληρον σχεδόν την τότε διανόηση... που ανεξήτει ίσως εις την λατρείαν της δυνάμεως ψυχολογικά αντισταθμίσματα μετά τον εθνικόν εξευτελισμόν του 1897», θα γράψει κάποιος βασικός μελετητής της περιόδου εκείνης...

ΚΑΙ Η ΤΑΣΗ αυτή θα κρατήσει ως και μετά τά 1909 για νά εγκαταληφθεί σταδιακά τότε μόνο όταν, με τό κίνημα στο

Οι Έλληνες βασιλιάδες και οι αλλές τους. Άριστερά, ο «ἀνακτορικός οἶκος» τοῦ Γεωργίου Α' πού τόν συνόδευσε στήν επίσημη επίσκεψή του στίς εὐρωπαϊκές αλλές τό 1871. Στή φωτογραφία στρατιωτικοί, γραμματεῖς, ὁ ἀντάρχης καί ἕνας... δανός ὑποπλοίαρχος. Στή δεξιὰ φωτογραφία ἡ βασίλισσα Ὑλγα (καθισμένη) μέ «ἐθνική ἐνδυμασία» καί μέ τή σειρά ἡ «βασιλόπαις» Μαρία, ἡ πριγκίπισσα Σοφία, κυρίες ἐπὶ τῶν τιμῶν. Ἀτέλειωτο τελετουργικό...

Γουδί καί μέ ἡγέτη τόν Βενιζέλο, θά παρουσιαστοῦν πάλι ἐκδηλεῖς οἱ προοπτικές μιᾶς ἐκλογίκευσης μέσα στά πλαίσια τοῦ συστήματος.

«Χάσαμε τήν νιότη μας», θά γράψει ἀργότερα ὁ Κωνσταντῖνος Θεοτόκης, «μέσα στίς νιτσεικές μας παλαδομάρες».

Ἡ ΩΡΙΜΑΝΣΗ τῆς ἐθνικῆς καί κοινωνικῆς συνείδησης θά γίνεи σέ συνάρτηση μέ τήν ὀξυνση τῶν ἀντιθέσεων τοῦ διεθνοῦς χώρου, ἀνάμεσα στά κράτη πού ἔχουν ἤδη ἀπό τά τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα ὀλοκληρώσει τήν ἐνοποίηση τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς σέ ἕνα ἀλληλοσυνδεδεμένο διαρθρωμένο ὄλο, στό παγκόσμιο ἱμπεριαλιστικό σύστημα. Οἱ ἐσωτερικές ἀντιθέσεις τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου χρησιμοποιοῦνται ἀπό τίς ἐξωτερικές καί οἱ ἐξωτερικές ἀντιθέσεις χρησιμοποιοῦνται μέ τή σειρά τους ἀπό τίς ἐσωτερικές, στήν γνωστή διαδικασία πού ἐμφανίζεται μέ ἰδιόμορφη ὀξύτητα στόν ἐλλαδικό χώρο. Ἡ ὀξυνση τῶν ἱμπεριαλιστικῶν ἀντιθέσεων θά ὀδηγήσει καί στήν διάσπαση τοῦ ὡς τότε βασιικά – παρὰ τίς ἐλάσσονες ἀντιθέσεις – ἐνιαίου μπλόκ τῆς συλλογικῆς Μητρόπολης καί τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς ἐπιτόπιας μεταπρατικῆς τάξης...

Ο ΠΡΩΣΣΙΚΟΣ ἱμπεριαλισμός, ὡς τότε ἐλάσσον μέρος τῆς συλλογικῆς Μητρόπολης, ἔχει ἤδη, ἀπό τήν ἐμφάνισή του στόν ἐλληνικό χώρο στήν δεκαετία τοῦ 1880, λειτουργήσει σάν πόλος μιᾶς κάποιας ἐθνικῆς συσπείρωσης, πού μέσα στήν ἰδεολογική ἀσάφεια, συνενώνει τόν καθυστερημένο στήν ὕλική βάση του καί στήν ἰδεολογία του κόσμο.

ΣΤΟ ΠΡΩΣΣΙΚΟ αὐτό ἀντίδορο καταφεύγουν ἄλλωστε καί πολλά ἀπό τά ἀνήσυχτα πνεύματα πού εἶχαν συναισθανθεῖ τό ἐθνικό ἀδιέξοδο. Κατά κάποιο τρόπο, μέσα στήν ἰδεολογική ἀσάφεια πού ἀκολουθεῖ τήν οἰκονομική καί πολιτική ἀλλοτρίωση, ὁ γερμανικός ἱμπεριαλισμός ἐμφανίζεται στίς συνειδήσεις αὐτές νά παίξει τόν ρόλο τοῦ ποθητοῦ βάρβαρου, πού σέ ἀντίθεση μέ τόν βάρβαρο πού στά ἴδια αὐτά χρόνια προαναγγέλει ὁ Καβάφης σάν συλλογικό ἀπελευθερωτή, – θά παίξει τόν ρόλο τοῦ ἀπό τά μέσα ἀνακαινιστῆ τῆς μεταπρατικῆς δομῆς. Ἄν ἡ γερμανική ἰδεολογική ἐπιρροή τοῦ νιτσεισμοῦ, μέ παρόμοιες καταβολές μέσα στήν διανόηση, δέν μπορέσει νά ριζώσει μονιμώτερα καί ἀπορρίπτεται σύντομα ἀπό τήν ἴδια αὐτή διανόηση πού τόν ἰδεοφοροῦσε, ὡστόσο ἡ γερμανική πολιτική ἐπιρροή κατακτᾷ γιά ἕνα διάστημα μεγάλο μέρος ἀπό τά μικροαστικά κοινωνικά στρώματα τοῦ χωριοῦ καί τῆς πόλης – ἐμπνέοντας τήν πολιτική στάση τῶν πιό καθυστερημένων μαζῶν.

ΑΓΑΛΒΑΝΙΣΤΟΣ, δίχως Μύθο νά γεμίσει τόν ἄδειο τώρα χώρο τῆς ἰδεολογίας του ὁ ἄνθρωπος τοῦ παρακμασμένου παλίου βιοτεχνικοῦ πόλου ἀνάπτυξης καί μαζί του ὁ ἄνθρωπος τοῦ καθυστερημένου ἀγροτικοῦ χώρου, παρασύροντας ὡστόσο ὁμως καί ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ καταπιεζόμενου ἀπό τίς κυρίαρχες δυνάμεις, μικροαστικοῦ καί ἐλάσσονος μεταπρατικοῦ κόσμου, ψάχνει νά βρεῖ καταφύγιο πού θά τόν προστατέψει

ἀπό τήν ἐπίθεση τῆς μεταπρατικῆς κοινωνίας· ψάχνει νά βρεῖ τό ἐθνικό Εἶναι του χωρίς ἀκόμα νά καθοδηγεῖται ἀπό τήν παρουσία μιᾶς ὀργανικά ἀπελευθερωτικῆς τάξης.

ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ αὐτή χρησιμοποιεῖ τήν γλώσσα τοῦ ἀντιφιλελευθερισμοῦ. Τό κράτος γιά τόν κόσμο αὐτό γίνεται αἰσθητό ὄχι σάν ἐργαλεῖο πού θά τόν ἀφομοιώσει στήν ἀναπτυγμένη Εὐρώπη ὅπως γίνεται ἀντίθετα στόν μεταπρατικό κόσμο, ἀλλά Βασιλιά πατέρα καί ἀφεντικοῦ πού, δεμένος, μέ τόν γερμανικό ἱμπεριαλισμό, μάχεται τόν φράγκο δυνάστη καί τόν ἐπιτόπιό του πράκτορα – μείζονα ἢ ἐλάσσονα μπακάλη...

ΜΕΤΑ ΤΟ 1897 ὄλο καί πιό πλατεῖα κοινωνικά στρώματα συλλαμβάνουν τό ἀδιέξοδο· τήν ἐθνική ὕποσταση· ἡ συνηθειτοποίηση αὐτή ὡστόσο εἶναι μερική, ὀδηγεῖ τοὺς δημοτικιστές, τοὺς διανοούμενους – διοργανωτές στό πεδίο τῆς ἰδεολογίας τῆς μεταπρατικῆς κοινωνικῆς μας δομῆς – πρῶτα στή νιτσεική τους παρέκδραση καί κατόπιν, ὅταν συνέρχονται ἀπό αὐτήν, στήν γλωσσική μονομανία τους. Τό ἴδιο καί τά πιό ἐργήγορα πνεύματα – πού συλλαμβάνουν τίς κοινωνικές ἀντιθέσεις ὄχι ὁμως καί τήν κυριαρχική ἀντίθεση τοῦ χώρου τους – περνᾶνε στίς σοσιαλδημοκρατικές παραλλαγές, ὕστερα στήν προσκόλλησή στόν μύθο τῆς βενιζελικῆς ἀνόρθωσης, μετέχοντας στήν φιλελεύθερη ἰδίως τάση τοῦ Διχασμοῦ.

ΟΙ ΕΓΡΗΓΟΡΕΣ συνειδήσεις προχωρᾶνε ἀπό τίς διάφορες ἰδεολογικές προτάσεις πού τοὺς προσφέρει ἡ ἀναπτυγμένη Εὐρώπη, ἐνῶ οἱ πλατύτερες μάζες τίς ἀκολουθοῦν σέ μιά διαδικασία πιό βαρύνουσα καί ἀργόσυρτη· ἡ κατάληξη ὁμως θά εἶναι πάντα δίχως διέξοδο καί αὐτή, καθῶς θά λείπει ἀκόμα ἀπό τήν ἐλληνική κοινωνία μιά τάξη φορέας μιᾶς ἐπαναστατικῆς ἰδεολογίας καί κοινωνικῆς πρακτικῆς.

Ἀπό τό νεοελληνικό μας βασίλειο τοῦ 1900, σπανίζουν οἱ συνειδήσεις, πού ἀντιστέκονται στήν ἰδεολογική ἀλλοτρίωση. Καί αὐτοί οἱ λίγοι βρίσκονται ἰδίως ἔξω ἀπ' τά ἐλλαδικά πλαίσια.

ΕΝΑΣ ΤΕΤΟΙΟΣ κόσμος εἶναι ὁ ἀλεξανδρινός κόσμος τῶν πρώτων αἰγυπτιακῶν παροίκων, τῶν πρωτοκλασσάτων τοῦ 1850 μέ τήν πλούσια ἀναπτυξιακή τους δράση στόν αἰγυπτιακό χώρο πρὶν ἀκόμα κυριαρχήσει καί ἐκεῖ ὁ ἱμπεριαλισμός ἀλλοτριώνοντας τά πάντα, μεταποιώντας τόν ἐλληνισμό ἀπό κατὰ τῆς ἀνάπτυξης σέ συλλογικό μεταπρατῆ τῆς ἀποικιοκρατικῆς ἀναπτυγμένης Δύσης... Εἶναι ὁ κόσμος τῶν Θεοδοσιολῶν τοῦ Καβάφ. Ὁ ἀλεξανδρινός ποιητής «στήνει κάθε τόσο ἀπὸ τὴν βοή τῆς ἀγαπημένης πολιτείας, εἴτε τῆς Ἱστορίας», γράφει κάπου ὁ Γ.Π. Σαββίδης... Ἐκεῖ, στόν ἀλεξανδρινό κόσμο πού ἀνθίσταται ἀκόμα στήν μεταπρατική ἀλλοτρίωση θά διατυπωθεῖ γιά πρώτη φορά μέσα στόν λόγιο κόσμο μας, μέ τήν φωνή τοῦ ποιητῆ, πῶς γύρω στόν ἐλληνισμό «μεγάλα καί ὕψηλά ἐκτισαν τείχη». Μέσα στά σημεία τῶν καιρῶν ὁ ποιητής – σάν «ἄτομο πρωτοπορία» σέ μιά περίοδο πού δέν εἶχε ἀνδρωθεῖ ἀκόμα ἡ ἐργατική τάξη, θά ἀδράξει τό κλειδί τῶν γεγονότων

της εθνικής ζωής, αποκρυπτογραφώντας με τούς «Βαρδάρους» του τήν νεώτερη εθνική μας πορεία και διατυπώνοντας τήν άποψη πώς ή λύση του νεοελληνικού αδιέξοδου δέν βρίσκεται μέσα στα πλαίσια πού έθεσε ο μεταπρατικός συμβιβασμός, και ή προσπάθεια άφομοίωσης στον φράγκικο πολιτισμό και τήν άποικιοκρατική Εϋρώπη, αλλά, αντίθετα, πώς ή διέξοδος βρίσκεται στους προλετάριους λαούς και τις προλεταρίες τάξεις της οικονομίας. Μέσα στην ιστορία ο βάρβαρος αυτός γίνεται ο καταλύτης, ο έξω από τήν συλλογική μας Μητρόπολη κόσμος, πού, ανασταίνοντας τις μνήμες του έντεχνα νεκρωμένου από τήν άρχουσα τάξη μας Άγαθάγγελου ύπονομεύει τον πολιτισμό, τις αξίες και τήν ίδια τήν ύπαρξη της επικυριαρχής μας άποικιοκρατικής Εϋρώπης...

ΠΟΤΕ ΟΜΩΣ ή φωνή ενός ποιητή γίνεται συνείδηση και μιās μάζας πλατύτερης;

ΜΕΤΑ τό Γουδί, από τά 1909, επαναλαμβάνεται ή έκσυγχρονιστική διαδικασία του συστήματος πού είχε άρχίσει από τά 1880 και είχε άπότομα διακοπεί με τήν ήττα στον έλληνοτουρκικό πόλεμο του 1897.

ΤΑ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ και πολιτικά πλαίσια έξακολουθούν βέβαια νά είναι τά μεταπρατικά πλαίσια μιās ανανεωμένης, ωστόσο, και σφύζουσας τώρα δομής πού προσπαθεί νά έξαντλήσει τις δυνατότητές της.

Η ΕΚΛΟΓΙΚΕΥΣΗ πετυχαίνει γιατί ή δραστηριοποίηση της οικονομίας, ο έκσυγχρονισμός της μεταπρατικής κοινωνίας, άποτελούσε κοινή ανάγκη τόσο της επιτόπιας κυρίαρχης τάξης όσο και της συλλογικής Μητρόπολης. Οι ανταγωνισμοί άνάμεσα στα στοιχεία πού συνθέτουν τήν ξένη επικυριαρχία αλλά και τον αναπτυγμένο κόσμο, θέτουν τώρα στην έποχή αυτή της ιμπεριαλιστικής έξαρσης, άκόμα πιο ξεκάθαρα τά όρια του έκσυγχρονισμού.

Η ΚΥΡΙΑΡΧΗ αντίθεση άνάμεσα στην συλλογική Μητρόπολη, και τον μεταπρατικό κόσμο του επιτόπιου συνεταίρου της από τήν μία πλευρά και τις μεγάλες μάζες του λαού, τό άλλοτριωμένο εθνικό και κοινωνικό Είναι τους, από τήν άλλη, — μετά τήν οίκοδόμηση του νεοελληνικού κράτους σάν ένα άστικό μεταπρατικό κοινωνικό σύστημα ύποδόσκουν στην οικονομία, τήν πολιτική — κοινωνική αίσθηση και τήν ιδεολογία, σάν κατασιγασμένες ύποτονικές μορφές πάλης πού ωστόσο δέν έκφράζουν τήν επαναστατική δυνατότητα αυτής της άλλοτριωμένης κοινωνικής δομής.

Η κυρίαρχη αντίθεση όχι μόνο δέν συλλαμβάνεται μαζικά στο χρονικό διάστημα πού καλύπτει, σχεδόν όλόκληρο τον πρώτο αιώνα της νεοελληνικής ανεξαρτησίας, αλλά δέν γίνεται αίσθητή ούτε κι από τά πιο άνήσυχα πνεύματα, τις μεμονωμένες άκόμα ως τήν πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα έγρήγορες ύπάρξεις πού έχουν ωστόσο άρχίσει νά συνειδητοποιούν, κάτω από τον άπόηχο της διεθνούς ταξικής πάλης, κοινωνικές αντιθέσεις πιο νεοφανεϊς πού βρίσκονται άκόμα — στο έσωτερικό του έλλαδικού χώρου — σε ένα πρώτο στάδιο ανάπτυξης...

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ κοινωνικές δυνάμεις θά επιτρέψουν βέβαια κάποτε και στον έλλαδικό χώρο τήν εκλογίκευση της ιστορίας. Μέσα από τήν πράξη, τήν παρουσία της εργατικής τάξης του δικού της συστήματος πού προτείνεται από τήν ιστορία σάν συλλογικός και συνολικός άπελευθερωτής, ο έλληνικός άνθρωπος θά μπορέσει νά συνειδητοποιήσει, έστω και στο ιδεολογικό πεδίο πρώτα, τις δυνάμεις εκείνες πού τον καθορίζουνε, θά όξύνει όλοένα τήν δυνείδηση των έντός και των γύρω του παλεύοντας μέσα στην δύσκολή μας ιστορία νά κάνει τήν συνείδηση αυτή παραπέρα άπελευθερωτική πράξη.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ της παρακμασμένης μεταπρατικής νεοελληνικής κοινωνικής δομής είναι βέβαια ένας θάνατος δύσκολος· δέν παύει ωστόσο νά είναι και ένας θάνατος αναπόφευκτος — αναγκαίος μέσα στο γίγνεσθαι της ιστορίας.

ΜΕΣΑ από τά ύλικά της κατεδάφισης του συστήματος — τις αντικειμενικές συνθήκες, — ο έλλαδικός άνθρωπος θά οίκοδομήσει τό νέο του σύστημα άνάλογα με τά μέτρα, τις ικανότητες, άνάλογα με τήν ένταση και τήν πυκνότητα της εθνογεννητικής επιθυμίας του.

Η ΕΘΝΙΚΗ και ή κοινωνική συνείδηση στην Έλλάδα θά έμφανιστεί μόνο με τήν γένεση της εργατικής τάξης, της ιδεολογίας της πού λειτουργεί δεμένη με τήν διεθνή πάλη των τάξεων, ένάντια στο ιμπεριαλιστικό σύστημα, σάν φορέας εθνικής και κοινωνικής πραγμάτωσης.

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ τάξη έλλοχεύει έτσι μέσα στην ιστορία, καταλυτής του αδιέξοδου, καταλυτής της εθνικής μας ναυτίας... Αυτή μόνο θά κουβαλά μέσα στην οργανική παρουσία της, στην λειτουργία της, τον θάνατο της παλιάς δομής.

Η ΚΑΘΑΡΣΗ αυτή βέβαια είναι πάντοτε διαλεκτική, δηλαδή συγκεκριμένη, δηλαδή ιστορική... Η συγκεκριμένη αυτή πραγμάτωση του εθνικού και κοινωνικού μας είναι, μέσα από τήν αντιιμπεριαλιστική στιγμή της Έπανάστασης, είναι μία πράξη πού άποτελεί πάντοτε συνάρτηση των αντικειμενικών και των ύποκειμενικών περιστατικών.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ συνεχίζει νά εκτείνεται γύρω μας, φορτωμένη — **δίπλα στις γνωστές παλιότερες — και τις καινούργιες αντιθέσεις πού στοιβάξει μέσα της ο Καιρός...**

Η ΠΡΑΞΗ της εργατικής τάξης — του Όργάνου της — είναι μία τραγική πράξη. Η πρωτοπορία γνωρίζει τά όριά της — έχει συνείδηση του άτομικού πεπερασμένου της αλλά και του συλλογικού πεπερασμένου της, των ορίων της συλλογικής άπελευθερωτικής της Πράξης. Σε αντίθεσή π.χ. με τούς πρώτους χριστιανούς ή τούς ιδεαλιστές αγωνιστές πού θυσιάζονται γιατί πιστεύουν στο όποιοδήποτε. Έπέκεινα, ο αγωνιστής της εργατικής τάξης, όντας ύλιστής, ξέρει πώς αγωνίζεται για έναν κόσμο πού δέν πραγματοποιείται παρά πολύ μερικά στο «Έδώ» και στο «Τώρα».

ΜΕΣΑ από τήν εθνικολαϊκή Πράξη — πού συντονίζει ή εργατική τάξη — ο άνθρωπος παύει νά είναι ή εικόνα και ή όμοίωση του «μοναχικού έμπορεύματος» — αυτού του πυρήνα γύρω από τον όποιο διαρθρώνονται τά πάντα μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα. Ο άνθρωπος ξεπερνά τήν εθνική και κοινωνική του διαλεκτική του Λόγου και της Πράξης της εθνικολαϊκής Έπανάστασης. Αποκτά τώρα, μέσα από τον διαλεκτικό Λόγο, και τήν επίγνωση της κοσμικής μοναξιάς του...

ΚΑΙ ΟΜΩΣ. Με τήν εθνική και κοινωνική πράξη, ή άλλοτρίωση, ή άποξένωση, ή μοναξιά του άτόμου από τον γύρω κόσμο του άρχίζει ήδη νά άποσυντίθεται. Ο έλλαδικός άνθρωπος κατέχει πιά μέσα στο κίνημα της εργατικής τάξης — δάσης του γενικώτερου εθνικολαϊκού μας κινήματος — τό Όργανο για τήν εθνική και κοινωνική του πραγμάτωση. Τό κίνημα της εργατικής τάξης δέν άποτελεί όμως ένα άπλό στάδιο της ανθρώπινης ιστορίας, ή της ανθρώπινης προϊστορίας... **Μέσα από αυτό τό κίνημα (— πού είναι) ο μόνος συλλογικός, ως τό έσχατο πέρας, άπελευθερωτής, έχει οίκοδομηθεί τό εργαλείο αποκρυπτογράφησης της ζωής — ο διαλεκτικός, ιστορικός ύλισμός· έχει αποκτήσει τήν επιστημονική θεωρία ή διαδικασία αποκρυπτογράφησης και κάρπωσης της ύλης.** Ο άνθρωπος γίνεται έτσι δυνάμει ένα δίχως όρια ύποκείμενο στην διάρθρωση της ζωής. Ο διαλεκτικός ύλισμός, δίνει τήν δυνατότητα στον έλλαδικό άνθρωπο, μέσα στα πεπερασμένα όρια της ζωής του, νά καταργεί σταδιακά τό τραγικό. Τό στοιχείο του τραγικού, ή διάσταση άνάμεσα σε αυτό πού ξέρουμε πώς είμαστε συλλογικά και σε, αυτό πού θά θέλαμε νά είμαστε, συλλογικά ή διάσταση άνάμεσα στο συλλογικό μας νοεϊν και στο συλλογικό είναι μας δέν καταργείται έτσι όλόκληρωτικά μέσα σε μία μεταφυσική Κάθαρση, καταργείται ωστόσο συγκεκριμένα, και ιστορικά.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΛΑΪΚΟ κίνημα στο σύνολό του, καταργεί έτσι, δυνάμει τις δομές της έξάρτησης πού σκλαβώνουν. Μέσα στην διεθνή πάλη των τάξεων πραγματώνεται, έτσι πάντα δύσκολα και έπώδυνα, ή έξουδετέρωση των συνεπειών του διάχτυου, του έξωστρεφούς, του άθωράκιστου των έλλαδικών δομών — πού στην νεοελληνική μεταπρατική κοινωνία μας είχαν βρει τήν τραγική όλοκλήρωσή τους.

ΚΑΙ ΤΟ εθνικολαϊκό μας κίνημα άρχίζοντας νά πραγματοποιεί στή καθημερινότητα, τήν εθνική και κοινωνική μας άπαλλωτρίωση άνοίγει τον δρόμο στην όλο και πληρέστερη κάρπωση της έντός και εκτός μας ύλης.

Οί παιδότοποι

Στήν «ΑΥΓΗ» (Πέμπτη 10 Μαΐου) δημοσιεύτηκε μιά καταγγελία γονέων που αναφέρονταν στα προβλήματα λειτουργίας του παιδότοπου Έξαρχείων. Στή συνέχεια, στο ίδιο φύλλο, δημοσιεύτηκε μιά απάντηση – εξήγηση της «Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών», που έχει την ευθύνη της δημιουργίας και της λειτουργίας του παιδότοπου.

Χωρίς νά υπεισέλθουμε στην ουσία αυτής της διαμάχης παίρνουμε αφορμή από τό δημοσίευμα για τή συγκεκριμένη αυτή περίπτωση, για νά αναφερθούμε σέ ένα κοινωνικό ζήτημα που μέρα μέ τήν ημέρα γίνεται σοβαρότερο στην Αθήνα – αν όχι σέ ολόκληρη τήν Ελλάδα.

Τό ζήτημα των παιδικών σταθμών και των παιδότοπων είναι πολύ σημαντικό και – γι' αυτό ίσως; – δέν υπάρχει καμιά ουσιαστική μέριμνα για τή λύση του. Οί περισσότεροι παιδότοποι είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις και ένα πολύ μικρό ποσοστό είναι δημοτικοί ή κρατικοί· κοινό χαρακτηριστικό στή λειτουργία τους, είναι ή συνειδητή ή ασυνειδητή απαγόρευση στό γονιό νά γνωρίζει ακόμα και τίς συνθήκες ζωής του παιδιού του σ' αυτούς. Αλλά οί παιδότοποι έχουν – ή πρέπει νά έχουν – για σκοπό, τή σωστή αγωγή των παιδιών και φροντίδα γι' αυτά συνεπάγεται μέγιστη κοινωνική ευθύνη. Άλλοι – και κυρίως στίς σοσιαλιστικές χώρες – οί παιδότοποι είναι κοινωνικός θεσμός και δικαίωμα του πολίτη και ή σωστή λειτουργία τους ευθύνη και του κράτους και των πολιτών.

Νομίζουμε πώς έφτασε ή ώρα νά γίνει και δώ ή αρχή. Στήν Ελλάδα και ειδικά στην Αθήνα οί ανάγκες για τήν ίδρυση παιδότοπου είναι όξύτερες από όπουδήποτε άλλου.

Η κινητοποίηση για τήν προώθηση και τή λύση του μέγιστου αυτού προβλήματος, ανοίγει «στάδιον δράσεως λαμπρόν» για όλους μας. Έχουμε άλλωστε και τό «άλλοθι»: Έτος του Παιδιού γιορτάζουμε φέτος.

Έτος παιδιού και έτος Ευρώπης

Από δύο γυναίκες που χρόνια τώρα δουλεύουν άξια στον τομέα του παιδικού βιβλίου – τήν Άλκη Ζέη και τή Σοφία Ζαραμπούκα – πήραμε και δημοσιεύουμε τό ακόλουθο σημείωμα που διεκτραγωδεί μέ ανάγλυφους τόνους τά χάλια μας.

«Στή Διεθνή Έκθεση του Παιδικού Βιβλίου, που έγινε τόν περασμένο μήνα στή Μπολόνια, αντιπροσωπεύσαμε για τρίτη χρονιά τόν εκδοτικό οίκο «Κέδρος». Φέτος, εκτός από τό περίπτερο του «Κέδρου» υπήρχε ένα άλλο περίπτερο – τρεις φορές μεγαλύτερο – που αντιπροσώπευε επίσημα τήν Ελλάδα, οργανωμένο απ' τό Υπουργείο Πολιτισμού.

Η Έκθεση νοικιάζει τό χώρο και ή διακόσμησή του γίνεται από εκείνον που εκθέτει. Τό περίπτερο του Υπουργείου Πολιτισμού έμεινε άφιαχτο κι αστόλιστο μέ τούς τσουβαλένιους τοίχους και τά ράφια. Τή μέρα των εγκαίνιων και τήν επόμενη τό περίπτερο ήταν άδειο – δέν είχαν φθάσει τά βιβλία. Τήν τρίτη μέρα τά πάρα πολλά ράφια γέμισαν μέ λιγοστά βιβλία διαλεγμένα στην

τύχη όπως ένα «ανάγνωσμα» για τό πώς καταπολεμούνται τά σπυράκια...

Κατάλογος δέν υπήρχε σέ μία ξένη γλώσσα – ούτε καν στα ελληνικά – που νά πληροφορεί τούς ενδιαφερόμενους για τό ποιός είναι ο εκδότης και ποιό τό περιεχόμενο των βιβλίων.

Μοναδικός εκπρόσωπος του κρατικού αυτού περίπτερου ήταν μιά υπάλληλος του προξενείου της Ρώμης που, παρ' όλες τίς απεγνωσμένες προσπάθειές της δέν ήταν τό ενημερωμένο πρόσωπο που θά μπορούσε κατά κάποιο τρόπο νά καλύψει έστω και προφορικά, τήν έλλειψη γραφτών πληροφοριών.

Θά πρέπει ίσως οί αρμόδιοι του Υπουργείου Πολιτισμού νά κάνουν τόν κόπο νά δούν μιά φορά τήν Έκθεση της Μπολόνια για νά καταλάβουν τί θά πει έθνική προδοχή σέ τέτοιους χώρους. Ανάμεσα στα σαρανταένα κράτη που πήραν μέρος στην Έκθεση ήταν και πολλές υποανάπτυκτες χώρες που είχαν εξαιρετική παρουσίαση. Αν δινόταν βραβείο για τό πιο υποανάπτυκτο περίπτερο, σίγουρα θά τό κέρδιζε ή Ελλάδα».

● Λουλούδια, παιδιά και βιβλία· δηλαδή κυρίως **Παιδικά βιβλία** – λόγω έτους – σέ γλαστροστόλιστες προθήκες – λόγω περιοχής – στή φετινή 2η έκθεση βιβλίου στην Κηφισιά. Σπεύσατε τίς επόμενες μέρες.

● Ο εκδοτικός οίκος Husets Forlag του Άαρουσ στη Δανία μέ τήν ευκαιρία των 70χρονων του **Γ. Ρίτσου** πραγματοποίησε μιά δίγλωσση έκδοση μέ επιλογή ποιημάτων της συλλογής «Γραφή Τυφλού», ανέκδοτης, στην Ελλάδα. Τά εισαγωγικά σχόλια και ή μετάφραση είναι της Άγγελικης Παπασπύρου - Worning. Οί εικονογραφήσεις του Τάσσου. Ο δανέζικος οίκος, χωρίς ιδιαίτερες οικονομικές φιλοδοξίες, εκδίδει και διαθέτει σέ λαϊκές τιμές καλοτυπωμένα βιβλία που έχουν άμεση σχέση μέ τόν αγώνα για μιά κοινωνία πιο δίκαια. Τό έργο αυτό του Ρίτσου, γράφτηκε τό 1972 και ενώ ο ποιητής ήταν σέ περιορισμό στό σπίτι του. Είναι τό δεύτερο έργο του Ρίτσου που θά διαβάσει τό δανέζικο κοινό, μετά τό «Καπνισμένο τσουνάλι» που μεταφράστηκε πέρυσι στα γαλλικά και δανέζικα και εκδόθηκε από τήν Άγγ. Παπασπύρου - Worning.

● «**ΒΟΥΡΤΣΕΣ, ΣΚΟΥΠΕΣ ΚΑΙ ΠΙΝΕΛΑ**, είμαστ' όλοι μας μιά τρέλλα» είναι ο τίτλος του έργου που ανεβάξει ο κουκλοθέατρος «**ΤΟ ΚΟΣΚΙΝΟ**», φιλοδοξώντας νά διασκεδάσει

φέτος τό καλοκαίρι τούς μικρούς Αθηναίους.

Τό έργο βασίζεται στην ιδέα που είχε ο Τάκης Σαρρής νά κατασκευάσει τίς κούκλες του μέ βάση τά υλικά που υποδηλώνει ο τίτλος. Ο ίδιος έγραψε και τό κείμενο ενώ ή μουσική είναι του Λουκιανού Κηλαϊδόνη.

Τούς ρόλους έρμηνεύουν ο Τάκης Σαρρής, ή Μίνα Σαρρή, ή

Έλένη Βουτυρά, ο Τάκης Θεοφανίδης και ή Ειρήνη Ψαρέλλη.

Τό «**ΚΟΣΚΙΝΟ**» θά συστεγαστεί μέ τή «**ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑ**» στό θέατρο «**Αδέρων**» που όπως είναι γνωστό, θά παίξει εκεί από τά μέσα του Ιούλη τό έργο «**ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΣΧΩΝ**».

«Βούρτσες, σκούπες και πινέλα» λοιπόν και... καλή διασκέδαση από τόν Ιούλιο.

● Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος κατά τή διάρκεια του Πάσχα τό Τμήμα Νεολαίας του συνδέσμου **Σιδηροκαστριτών Τριφυλίας** (διοργάνωσε και παρουσίασε στό χωριό γιορταστικές πολιτιστικές και άθλητικές εκδηλώσεις). Μας γράφουν:

«**Πιστεύουμε πώς παρόμοιες εκδηλώσεις πέρα απ' τόν ψυχαγωγικό και διασκεδαστικό χαρακτήρα που 'χουν – προσφορά δική μας σ' αυτούς που 'ταξαν τή ζωή τους κοντά στή φύση – καλλιεργούν τήν ήθική και εξελίσσουν τήν αίσθηση όλων μας. Κι όλα αυτά σ' ένα απομακρυσμένο χωριό μέ 500 περίπου κατοίκους**».

● «Οί δύο Αντιπροσωπείες ανέπτυξαν άμοιβαίως τά της διαρθρώσεως των Υπηρεσιών Άρχείων των δύο χωρών επί της βασικής εργασίας της συγκροτήσεως των Άρχείων και της δημοσιεύσεως των έγγραφων αυτών».

Οί δύο Αντιπροσωπείες ανέπτυξαν τίς απόψεις τους σχετικά μέ τήν ανάπτυξη της συνεργασίας των Υπηρεσιών Άρχείων των δύο χωρών και τήν δυνατότητα της από κοινού εκδόσεως συλλογών έγγραφων αναφερομένων εις τήν Ιστορία των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Επίσης οί δύο Αντιπροσωπείες αντάλλαξαν απόψεις ως πρός τό θέμα των Άρχείων της μίας χώρας των εύρισκομένων εις τήν άλλη χώρα».

Αυτά και άλλα συμφώνησε στίς συνομιλίες του ο προϊστάμενος του Ιστορικού Διπλωματικού Άρχείου του Υπουργείου Έξωτερικών της ΕΣΣΔ πρέσβυς **Σ.Λ.Τυχθίνσκι** μέ εκπροσώπους του ελληνικού υπουργείου Έξωτερικών. Λέτε νά μιμηθούν τό παράδειγμα και άλλες χώρες και όλα αυτά τά ώραία και χρήσιμα για τήν ιστορική έρευνα, νά πραγματοποιηθούν;

10η Έβδομάδα Νέων Καλλιτεχνών

(γεύση Ευρώπης – όχι Ε.Ο.Κ.! –
στή συμπρωτεύουσα.

Του Γιώργου Λεωτσάκου

Η φτώχεια, ως τὰ σήμερα, τῆς παραγωγῆς τῶν ᾠδῶν μας σέ ἄξιους νέους ἐκτελεστές καί σολίστ, ἀνάγκασε τὴν Ἑβδομάδα Νέων Καλλιτεχνῶν, πού ὀργάνωνε κάθε Σεπτέμβρη ἡ Διεθνὴς Ἑκθεσὶ Θεσσαλονίκης, νὰ καλέσει καί ξένους νέους σολίστ, πρῶτα ἀπὸ τὰ Βαλκάνια, ὕστερα κι ἀπὸ ἄλλες Εὐρωπαϊκὲς χώρες – γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐπιζήσει. Ἐξελέχθηκε ἔτσι σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς ζωτικότερης σημασίας (νευραλγικῆς, θὰ λέγαμε) θεσμούς τῆς μουσικῆς μας: σ' ἓναν ἀμείλικτο δείκτη πού μετρεῖ τὴν τόσο φτωχὴ ποσότητα τῆς ᾠδειακῆς μας «παραγωγῆς» καί συγκρίνει τὴν ποιότητά της μέ τὰ διεθνῶς παραδεκτὰ μέτρα καί σταθμά.

Γέννημα τῆς πρόθυμης ἀνταπόκρισης τοῦ προέδρου τῆς Δ.Ε.Θ. κ. Μάρκου Γ. Μπούρου στίς δημιουργικὲς ἀνησυχίες μιᾶς ομάδας νέων τῆς συμπρωτεύουσας πού ὑπόσχεται τὰ βέλτιστα γιὰ τὴν αὐριανὴ πνευματικὴ τῆς προκοπῆς, ἡ Ἑβδομάδα συμπληρώνει φέτος 10 χρόνια ζωῆς κι ἀποφασίζει νὰ διεκδικήσει μιὰ ὑπαρξὴ περισσότερο αὐτόνομη, νὰ πάψει δηλαδή νὰ εἶναι ἓνα εἶδος ψυχαγωγικοῦ «καρυκεύματος» τῆς Ἑκθεσῆς. Ἔτσι γιὰ πρώτη φορά ἀπὸ τὸ Σεπτέμβρη μεταφέρθηκε τὸ Μάη. Τοῦ χρόνου, ὅπως ἀναγγέλθηκε ἐπίσημα, γίνεται σκέψη νὰ διευρυνθεῖ σ' ἓνα φεστιβάλ πού θὰ διαρκεῖ ὅλο τὸ μῆνα: μῆνα, ὡς σήμερα, λίγο πολὺ «νεκρὸ» μουσικὰ γιὰ ὅλη τὴ λοιπὴ Ἑλλάδα. Ἄς εὐχηθοῦμε λοιπόν (κι ὑπάρχουν βάσιμες ἐλπίδες νὰ πιάσει ἡ εὐχή!) νὰ ἐξελιχθεῖ σ' ἓνα φεστιβάλ «ἐλληνικότερο» παρ' ὅ,τι τῶν Ἀθηνῶν ἢ τὰ «Δημήτρια» πού ἔχουν καταντήσει συνοθυλεύματα τῶν ὄσων προσφέρουν διάφοροι ἱμπρεσσάριοι καί τῶν ὄσων ἀναγκῶν πρέπει νὰ καλύψουν οἱ ὑποχρεώσεις τῶν μορφωτικῶν μας ἀνταλλαγῶν.

Οἱ ἐκδηλώσεις τῆς Ἑβδομάδας γίνονται αὐτὴ τὴ φορά στὴ μικρὴ αἴθουσα τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν καί εἶχαν, τίς πρῶτες μέρες, ν' ἀντιμετωπίσουν τὸ συναγωνισμό τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς μας, πού ἐμφανιζόταν σὸ Κ.Θ.Β.Ε. Φέτος ἐγκαινιάστηκαν μέ τὴν πρώτη «ζωντανή» ἐμφάνιση (πού τοῦλάχιστον παρακολουθούσαμε ἐμεῖς) ὀκταμελοῦς κλιμακίου τοῦ 12μελοῦς ἀθηναϊκοῦ συγκροτήματος πνευστῶν «**Νικόλαος Μάντζαρος**». Ἑπτανήσιοι τὰ περισσότερα μέλη του, ἐπισημαίνουν τὴν «ἀνύπαρκτη προβολή τῆς Ἑπτανησιακῆς μουσικῆς» καί ὑπόσχονται νὰ

προγραμματίσουν τὴν ἐκτέλεση σέ συναυλίες τῶν ἀγνώστων σελίδων της. Τοὺς εὐχόμαστε ὁλόψυχα καλὴν ἐπιτυχία!

Σέ ποιότητα ἤχου (ἐπαρκέστατου σέ λάμψη, χρῶμα, «σάρκα») εὐκρινῆ χωρισμό τοῦ ἡχητικοῦ ὕλικου σέ πλάνα καί καθαρότητα ἀνάγνωσης βρισκόμαστε παρασάγγες ἀπὸ πολλοὺς ἐκτελεστές πνευστῶν πού τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '50 ἀκόμη διέγραφαν ἓνα ἐπίπεδο ἐξαιρετικὰ χαμηλό – τῆς ντροπῆς. Σ' ὅλα αὐτὰ τὰ σημεῖα πού ἀναφέραμε τὸ συγκρότημα εἶναι καί ἓνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα ἑλληνικὰ τοῦ εἵδους του, ἀπ' ὅσα ἐμφανίστηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια – σποραδικὰ πάντα ἀφοῦ οἱ ἐκτελεστές τῶν συγκροτημάτων αὐτῶν (ὅπως καί αὐτοῦ) ἀπασχολοῦνται κατὰ κύριο λόγο στίς ὀρχήστρες μας, Κ.Ο.Α., Ε.Ρ.Τ., Ε.Λ.Σ. Γι' αὐτὸ καί φρονοῦμε ὅτι ὁ «**Νικόλαος Μάντζαρος**» ἀξίζει κάθε ὑποστήριξη.

Βέβαια, ὑπάρχουν καί ὀρισμένα «ἄλλα». Ὅσο κι ἂν ἓνα ἓνα τὰ μέλη εἶναι ἀπὸ τοὺς πῶ ἀξιόπιστους ἐκτελεστές πνευστῶν πού διαθέτομε τὴ στιγμή αὐτή, ὅλοι μαζί, σάν σύνολο δέν ἔχουν ἀκόμη τὴ σύμπνοια ἐκείνη πού πρέπει νὰ χαρακτηρίζει τὴ μουσικὴ δωματίου. Διαισθάνονται θέβαια τί ἀπαιτεῖ λίγο-πολύ ἓνα ὕψος 18ου αἰῶνα, ὅπως ἡ «Συμφωνία γιὰ πνευστὰ ἀρ. 4» τοῦ Γιόχαν Κρίστιαν Μπάχ (1735-1782) γιὰ 2 κλαρινέτα, 2 φαγκότα καί 2 κόρνα ἢ τὸ σχοινοτενέστατο καί μᾶλλον ἀδιάφορο Σεξτέτο (γιὰ τὰ ἴδια ὄργανα) τοῦ Φράντς Ντάντσι (1763-1826), γνωστοῦ μας ὡς τώρα μόνο ἀπὸ ἓνα Κοντσέρτο γιὰ βιολοντσέλο πού ἔπαιξε παλιότερα μέ τὴν Κ.Ο.Α. ὁ Σωτ. Ταχιάτης. Ὅμως τὸ φραζάρισμά τους εἶναι ἀκόμη βαρὺ, τὸ τραγοῦδι τους μονοσήμαντο ἐκφρα-

στικά, οἱ λεπτές διαφοροποιήσεις καί τοῦ ἡχοχρώματος καί τῆς δυναμικῆς λείπουν, καμμιά φορά μάλιστα (τρίο τοῦ Μενουέττου, σὸ Ντάντσι) ἀκόμη καί ὁ ρυθμὸς ἢ οἱ τονισμοὶ εἶναι προβληματικοί. Παρολαυτὰ οἱ νέοι αὐτοὶ ἔχουν ὅ,τι χρειάζεται γιὰ νὰ μετουσιώσουν ὅλ' αὐτὰ τὰ ἔργα σέ ἐμπειρίες ὑψηλῆς αἰσθητικῆς τέρεψης. Ὅπως ἄλλωστε καί τὴν εὐφυέστατα γραμμένη, νεοκλασικὴ «Συμφωνία δωματίου» γιὰ 6 πνευστὰ (φλάουτο, ὄμποε, κλαρινέτο, σαξόφωνο, φαγκότο, κόρνο) τοῦ Pierre Max Dubois (γεν. 1920) – ἀρμονικότερος ὁ συσχετισμὸς τῆς «σκληρῆς» ἀτονικῆς ἀρμονίας μέ τὸν τονικὸ πυρήνα καί τὴν ὥραία κλασσικὴ χειρονομία τῆς μορφῆς καί τοῦ ρυθμοῦ. Ἡ τὴν ἀπολαυστικὰ ροσσίνεια «Συμφωνία (εἰσαγωγή) ἀρ. 1», γνωστὴ μέ τὴν ἐπωνυμία «Ἀνατολικὴ» τοῦ Νικόλαου Χαλικιόπουλου Μάντζαρου (1795 – 1872), γενάρχη τῆς ἐντεχνῆς μουσικῆς μας: ἀντὶ γι' ἀνάλαφρη ἀκούστηκε ἀρκετὰ βαρειά, ἀφήνοντάς μας ἐπὶ πλέον ἀρκετὰ ἐρωτηματικὰ ἂν ὄχι γιὰ τὴ μεταγραφή της, ἀσφαλῶς γιὰ τὰ δίχως ἐναλλαγές «τέμπι» της. Συμπέρασμα: μ' ἓνα καλὸ ἐκπαιδευτὴ – μαέστρο, τὸ συγκρότημα μπορεῖ νὰ κάμει θαύματα. Τοῦ τὰ εὐχόμαστε! (Κυριακὴ, 20.5.1979).

Μόνο συνοπτικά θ' ἀναφερόμαστε ἐδῶ στίς ἐκδηλώσεις ἐκείνες πού σχολιάσαμε ἐκτενῶς ἀπὸ τὴ Μουσικὴ Σελίδα τῆς «Πρωτῆς». Ἀπὸ τίς ὡραιότερες ἐμπειρίες τῆς Ἑβδομάδας στάθηκαν οἱ Ἰαπωνίδες πιανίστες **Τόγιοκο Γιαμάσιτα** καί **Μίο Τακαχάσι**. Καί καθεμίᾳ χωριστὰ (στὴ Σονατίνα τοῦ Ραβέλ ἢ πρώτη, σὸ Πρελούδιο, Χορικό καί Φούγκα τοῦ Φράνκ ἢ δεύτερη) ἀλλὰ καί οἱ δύο μαζί, σ' ἔργο γιὰ πιάνο «μέ 4 χέρια» («Μικρὴ Σουίτα» Ντεμπυσσύ, Ἀλλέγκρο μπριλλάντε σέ λα μεῖζ. ἔργο 92 τοῦ Μέντελσον καί ἡ δίαιη ἡχητικὰ ἀλλ' εὐφυέστατη συνθετικὰ παρωδία τῆς «ὑπερβατικῆς» πιανιστικῆς δεξιότητάς ἃ λά Λίστ, μέ τίτλο «Für Chef» (1978) πού ὑπέγραφε σὰ συνθέτρια ἡ Γιαμάσιτα). Ὁ Ραβέλ εἶχε καθαρότητα-πλαστικότητα γραμμῶν καί διαφάνεια συνηγήσεων πού θύμιζαν σχέδιο καί χρώματα Ἰαπωνικῆς «ἐστάμπας». Ὁ Φράνκ, μέσα ἀπὸ μιὰ ἡχητικὴ λιτότητα, οἰκονομία σὸ πεντάλ καί σαφήνεια διατύπωσης ἓνα συγκρατημένο συγκινησιακὸ πλοῦτο πού ἀνάβλυζε ἀπὸ πηγές πολὺ θαθεῖς. Στὰ ἔργα γιὰ πιάνο «μέ 4 χέρια» ἀκουγες εἰκοσι δάχτυλα νὰ πέφτουν σάν ἓνα μεταμορφώνοντας

τὰ πυκνότερης γραφῆς περάσματα σέ μιὰ φῖνα «μαρκετορί». Θαυμάσιος ὁ ἦχος τους, ἀπόλυτη ἢ σύμπνοιά τους στὰ (εὐγενικότατα ἐλεγμένα!) συγκινησιακά κορυφώματα τῆς μουσικῆς (Δευτέρα, 21.5.1979).

Ἕνας πολὺ μεγάλος καλλιτέχνης: δέ μπορῶ, τὴ στιγμή αὐτή, νὰ συμπυκνώσω τὸ θαυμασμό μου γιὰ τὸ Γαλλοκρεολὸ κιθαριστὴ **Ραϋμόν Γκρατιέν** παρὰ μόνο μ' αὐτὸ τὸν ὄχι ἰδιαίτερης λεκτικῆς πρωτοτυπίας χαρακτηρισμό. Σπάνια ἔχω τόσο συγκινηθεῖ ἀκούγοντας κιθάρα (εἴτε ἀπὸ ζωντανὴ ἐκτέλεση εἴτε ἀπὸ δίσκο) καί τίς συγκινήσεις αὐτές δέν τίς χρωστῶ μήτε σὸ Σεγκόβια μήτε σὸ Μπρήμ. Στὸ Γκρατιέν δέν εἶναι μόνο ἡ ἀνεπὶληπτης καθαρότητος δεξιότητά του, ὁ τέλειος ἐλεγχὸς του τοῦ κιθαριστικοῦ ἤχου στίς ἀπειροελάχιστες ἀποχρώσεις του – καί πρὸ πάντων ἡ ἰδιοφυὲς εὐρηματικὴ ἀξιοποίησή τους. Εἶναι ἡ θεία πνευματικότητα τῆς μελωδίας του ἔτσι ὅπως τὴν ζωντανεῖ, γονιμοποιεῖ ἐκφραστικά (ἀλλὰ καί γονιμοποιεῖται ἀντίδρομα ἀπ' αὐτήν!) μιὰ ἀπαρέγκλιτη αὐστηρότητα σὸ ρυθμὸ τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ του. Ἀντιληπτὴ ἤδη ἀπὸ τοὺς πρώτους ἰσόχρονους φθόγγους τῆς Φαντασίας ἀρ. 7 γιὰ λαοῦτο, τοῦ Ἐλισαβετιανοῦ Τζῶν Ντῶουλαντ πού ἡ ὑπερουσία ἐκφορὰ τους ὑπαινίχθηκε ἀμέσως τί καλλιτέχνη θὰ ἀκούγαμε, κορυφώθηκε στὴ Μπουρρέ, ἀπὸ τὴ Σουίτα ἀρ. 1 γιὰ λαοῦτο, σέ μι ἐλ. τοῦ Μπάχ, σέ μιὰ αὐστηρὴ καί μεταρσιωμένη συνάμα ἐκφορὰ τοῦ τόσο τετριμμένου ρυθμοῦ «δύο βραχέα – μακρόν». Ἦταν μιὰ ἀπὸ τίς ἰδανικότερες ἐκτελέσεις Μπάχ ἀπὸ ὅποιονδήποτε σολίστ ἢ σύνολο πού ἔχω ἀκούσει ποτέ: αὐστηρὴ καί συνάμα ὑπαινικτικὴ τῆς πολυσήμαντης, πολυδιάστατης μοναδικότητος καί προσωπικότητος πού πίσω ἀπὸ ἓνα γινώριμο κι ἐπιφανειακά μόνο «στερεότυπο» ὕψος, ὑπάρχει σέ κάθε σελίδα τοῦ Πανάγαθου, Παντοδύναμου κι Αἰώνιου τῆς Μουσικῆς – ἃς εἶναι στοὺς αἰῶνες δοξασμένο τὸ μεγάλο ὄνομά Του!

Σ' ἐπίπεδο ἰσῆς πνευματικότητος καί ἡ θαθεῖα λυρικὴ τρυφεράδα του, ὅπως μεταμόρφωσε τὴ Σπουδὴ ἀρ. 17 σέ μι μεῖζ. τοῦ Φερνάντο Σόρ καί τὸ ἀριστουργηματικὸ Πρώτο ἀπὸ τὰ γινωστά Πέντε Πρελούδια τοῦ Βραζιλιανοῦ Χεϊτόρ Βίλλα Λόμπος μέ γάτι σάν διακριτικότατο ρομπάτο καί μέ διαφοροποιήσεις τῆς χροιάς ἢ τοῦ θαθμοῦ σκληρότη-

τας του ήχου. Τά πανίσχυρα μάγια του Γκρατιέν όμως, όταν έπασαν σε μία μέτρια και φτηνή φολκλορική σελίδα όπως ή Σονάτινα του Μανουέλ Πόνθε άλλο δέ μπόρεσαν παρά να μάς δείξουν τή φτώχεια της έμπνευσής της.

Συνοπτικά μόνο αναφέρομε τόν 20χρονο πιανίστα **Δημήτρη Σαρόγλου**, (γενν. 1959) πού ακούσαμε στό 6' μέρος της ίδιας βραδιάς. Παρά τή θαυμαστή στερεότητα της τεχνικής του μάς έξόργισε επιδιδόμενος σε μία χυδαία παραχάραξη του μπετοβενικού ύφους, στή Σονάτα σε λα ύφ. μείζ. έργο 110. 'Επιδόθηκε σε μία «ρομαντική» υπερβολή αταίριαστη σήμερα πιά ακόμη και σ' ένα Σοπέν και φαινόταν να απολαμβάνει μέ άνερευθρίαστο ναρκισσισμό (άλλά και να αυτοαπολαμβάνεται μέσω αυτού...) έναν ήχο αντιμπετοβενικό, άγρια βουτηγμένο στό πεντάλ εκεί ακριβώς όπου ή γραφή ήταν και πιο διάφανη. Κρίμα γιατί, τό ξαναλέμε, τόσο ή τεχνική όσο και ή μουσικότητά του δέν είναι τυχαίες. (Τρίτη, 22.5.1979)

Συνοπτική επίσης και ή αναφορά μας στόν 27χρονο κοντραμπασίστα **Γιώργο Γράλιοτα**, ένα φιλότιμο, έργατικό και μελετηρό παιδί πού πάλαιψε σκληρά για ν' αποκτήσει (όπως και τόσοι άλλοι) μία έντελώς διαβλητή ώδειακή παιδεία. Δυστυχώς θά πρέπει να μή χάσει τό κουράγιο του και να δουλέψει πολύ για να διορθώσει τήν σοβαρή τονική του αστάθεια σε γρήγορα «τέμπι», τό υπερβολικά πλατύ «βιμπράτο» του στά άργα (μερικές φορές ό τονικός «πυρήνας» κάθε φθόγου,

πού στό βιμπράτο πρέπει να είναι σταθερός, δέν είναι) και να πλουτίσει τόν ήχο του σε χρώμα και υπόσταση. 'Αν μπορούσαν να τόν βοηθήσουν να σπουδάσει για ένα διάστημα έξω! Τόν ακούσαμε σε μία Σονάτα του Μπενεντέτο Μαρτσέλλο (1686-1739) και μικρά κομμάτια για κοντραμπάσο των Κουσεβίτσκι, Κούκλα και Νάννι. Συμπαθητικά, παρά τά άτυχήματα συμπίεσης στόν Μαρτσέλλο, τόν συνόδεψε στό πιάνο ή **Άθηνά Στεφοπούλου** (Τετάρτη, 23.5.79)

Τά σημειώματα αυτά γράφονταν σταδιακά, όσο προχωρούσε ή Έβδομάδα. Συνολικά είχαμε δώδεκα (άρ. 12) συμμετοχές (συγκροτήματα, ρεσιταλιστές κ.τ.λ.) πολλές φορές δυό, ακόμη και τρείς (τελευταία μέρα!) τό ίδιο βράδυ. Τίς έντυπώσεις μας φυσικά θά ολοκληρώσουμε στό επόμενο τεύχος. Τίποτε όμως δέν έμποδίζει να τίς συνοψίσουμε από τώρα: 'Από πλευράς έλληνικών συμμετοχών, ή 10η Έβδομάδα ήταν ασφαλώς μία από τίς πιο άνταμείβουσες ως τώρα: Γνωρίσαμε νέους καλλιτέχνες στους οποίους μπορούμε να υπολογίζουμε: Τούς πιανίστες Δημ. Σαρόγλου και Άριάδνη Κανέτη, τούς βιολιστές Χρήστο Κανέτη και Νίνα Πατρικίδου, ενώ τό συγκρότημα «Ν. Μάντζαρος» αντιπροσωπεύει, τό ξαναλέμε, μία πολύ ωραία υπόσχεση. Όσο για τίς ξένες συμμετοχές, στή συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν μιās στάθμης εξαιρετικά ύψηλης, πού θά τήν ξήλενε οποιοδήποτε Εύρωπαϊκό Φεστιβάλ. Υπομονή όμως ως τό επόμενο τεύχος.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

JEAN HELION: 'Η συμβολή του στή Σύγχρονη Τέχνη

της Ντόρας 'Ηλιοπούλου - Ρογκάν

Πενήντα επτά χρόνια έντονης και πολύ αντιπροσωπευτικής για τόν αιώνα μας δραστηριότητας συμπληρώνει έφέτος ό Γάλλος καλλιτέχνης J. Helion. Είναι κοινή παραδοχή ότι ή πορεία αυτού του διεθνώς άναγνωρισμένου ζωγράφου μέσ' από τήν τέχνη του 20ού αιώνα ταυτίζεται μέ τή μοίρα της τελευταίας στίς πιο χαρακτηριστικές της τομές. Τώρα στήν Άθήνα έχει οργανωθεί άναδρομική έκθεση του καλλιτέχνη στήν Έθνική Πινακοθήκη καθώς και στήν Αΐθουσα Τέχνης Άθηνών.

Έκείνο πού έχει, εδώ, μία πρωταρχική σημασία δέν είναι ότι ή «προσφορά» του Helion στίς τρείς κυριότερες φάσεις του έργου του (1925/29 παραστατική τέχνη, 1929/1939 άφηρημένη τέχνη, 1939/μέχρι σήμερα παραστατική τέχνη) και στίς επιμέρους υποδιαιρέσεις τους αντιπροσωπεύει επάξια τήν τέχνη του 20ού αιώνα μόνον επειδή αποτελεί μία δημιουργική απήχηση των συγχρόνων ρευμάτων αρχίζοντας από τήν τέχνη του Μόντριαν και γενικότερα τίς επιταγές του De Stijl ή επειδή ό ίδιος ό καλλιτέχνης χρημάτισε ιδρυτικό στέλεχος σε πολλές κινήσεις-κυψέλες της σύγχρονης τέχνης (Art Concret, Abstraction-Creation, κ.ά.) και έγραψε τίς απόψεις του σε ένα μεγάλο αριθμό κειμένων. Πρόκειται, κυρίως για τό ότι υιοθέτησε αποκλειστικά τήν παραστατική τεχντροπία ήδη από τό 1939-σε μία πολύ κρίσιμη περίοδο - όταν τόσο ή σχολή της Νέας Υόρκης και ή Νέα σχολή του Παρισιού προετοιμάζαν τή μεγάλη έκρηξη των άφηρημένων τάσεων και ενώ ό ίδιος είχε κερδίσει μία μεγάλη φήμη και τή διεθνή άναγνώριση μέ τόν προσωπικό τρόπο μέ τόν όποιο είχε επεξεργαστεί τήν άφαίρεση (1929-1939). 'Η άλλαγή πού σημειώθηκε τό 1939 στό έργο του Helion πέρα από προάγγελο μιās διαφοροποίησης και μιās στροφής πού πραγματοποιούνται μόλις τώρα τελευταία αποτελεί πάνω άπ' όλα μία πράξη θάρρους και τήν άναμφισβήτητη μαρτυρία ενός εύσυνείδητου καλλιτέχνη και ενός έλεύθερου ανθρώπου. 'Ο ίδιος, άς μή τό ξεχνάμε, είχε πει κάποτε χαρακτηριστικά, ότι «ή τέχνη είναι ένα μέσον για να ένισχυθεί ή έλευθερία του ανθρώπου».

Γεννημένος τό 1904 στή Couterpes της Νορμανδίας ό Helion άφοσιώθηκε ολότελα στή ζωγραφική από τό 1925 και πέρα για να ύπηρετήσει και να έξερευνήσει

μέσ' από τό χρωστήρα του από τότε μέχρι σήμερα έξαντλητικά συγχρόνως, όμως μέ τόν πιο ένστικτώδη τρόπο και ένα ιδιαίτερα εύαισθητοποιημένο αισθητήριο της άναδημιουργίας και όχι άπλως τήν άναπαράσταση-μίμηση της πραγματικότητας. Τό επίτευγμα, εδώ, είναι ότι ό ζωγράφος συνέλαβε τήν τελευταία, στήν ουσία της, άποδεσμεύοντάς την επαγωγικά από τό «φαινομενικό». Κι αυτή, ακριβώς, τή διφορούμενη-δισυπόστατη σχέση ανάμεσα σε εκείνο πού «είναι» και σε εκείνο πού φαίνεται - πρόκληση και συνάμα παγίδα για έναν καλλιτέχνη - έταξε στόχο του να αξιοποιήσει ό Helion. Τό πέτυχε μέ ένα δημιουργικό τρόπο έτσι ώστε μέ μιάν αντίστροφη μέτρηση οι προσπάθειές του, εδώ, να αποτελούν τό συνδυατικό κρίκο ανάμεσα στόν άφηρημένο και τόν παραστατικό τρόπο έκφρασης και να αντιπροσωπεύουν τίς δυό όψεις του ίδιου μελήματος: Να αΐχμαλωτιστούν ό ζωϊκός παλμός και ό ρυθμός της ανθρώπινης δραστηριότητας έτσι ώστε αξιοποιημένοι μέσ' από τήν τέχνη να συνεχίσουν να ζουν μέσ' από αυτήν και όχι να προβάλλουν μέ τήν ιδιότητα του «παραδοσιακού» άρχέτυπου και της ξεπερασμένης μνήμης.

Κι εδώ βρίσκεται τό «μυστικό» του καλλιτέχνη: Κατόρθωσε και μέσ' από τούς δύο τρόπους μέ τούς οποίους έκφράστηκε να ξεπεράσει, χάρη στήν ένταση του περιεχομένου των συνθέσεων, τούς περιορισμούς μιās τεχντροπίας και να προβάλλει πολύ εύγλωττα και υποδλητικά τή βαθύτερη ύπόσταση μιās μορφής, τήν ύφή ενός αντικειμένου, τήν ατμόσφαιρα ενός χώρου, τόν παλμό μιās πόλης πού στήν προκειμένη περίπτωση είναι τό Παρίσι και του όποιου άναδημιούργησε τό ρυθμό σε ένα ολόζώντανο ζωγραφικό έπος. Σε αυτό, οι σκηνές του δρόμου, τά καφενεία,

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

Σειρά Τέχνης Κυκλοφορούν

Χ. Ρήντ

Ίστορία μοντέρνας ζωγραφικής
E. ΒΥΛΕΡΜΟΖ

Ίστορία της μουσικής, Τόμος 1
έτοιμάζονται

E. ΒΥΛΕΡΜΟΖ

Ίστορία της μουσικής, Τόμος 2
TZ. ΜΠΟΡΝΤΜΑΝ

Έλληνική τέχνη
Φ. ΧΑΡΤΝΟΛ

Ίστορία του θεάτρου

3ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 22 ΤΗΛ 52 34 790.

Helion: Καθημερινό μπλέ (1947).

οί αγορές και τά μαγαζιά, οί γιορτές, ακόμα και οί πολιτικές έκδηλώσεις (Μάης 1968 κ.ά.) μās αναμεταδίδουν «ατόφια» – δίχως περιστροφές – μιάν αίσθηση τής ζωής έτσι ώστε νά άγκιστρώνεται τό δλέμμα μας πάνω στή σύνθεση, νά άφυπνίζεται ή φαντασία μας, νά έρεθίζεται τό δημιουργικό μας ένστιχτο και νά μαγνητίζεται τό ίδιο τό νοητικό και τό συγκινησιακό μέρος πού ό Helion δέν νοεί χώρια στό έργο του. «Συνθέτω» έίπε κάποτε «τίς παρορμήσεις τών αίσθήσεών μου όπως αϋτές άγγίζουν τήν όρασή μου». Συνεργοί στό νά μās έντυπωθούν καιρία οί συνθέσεις του καλλιτέχνη στέκουν οί έννοιες του «διφορούμενου» και του ιδιόρρυθμου πού έπαγωγικά έπεξεργασμένες στό έργο του όλοκληρώνονται στίς πιό πρόσφατες δημιουργίες του από τόν έντονο «ρυθμό» και τίς πολλαπλές σχέσεις ανάμεσα στίς άπεικονιζόμενες μορφές.

Σημαντικό – στή σύγχρονη ιστορία τής τέχνης – παράδειγμα ένότητας και συνέπειας τό έργο του Helion δέν προσφέρεται σέ μιάν όρθόδοξη άνάλυση και περιγραφή καθώς, έδω, τό χρώμα, τό σχέδιο, ή σύνθεση, τά διώματα, οί μνήμες και οί αίσθήσεις συμμετέχουν «από κοινού» και «άναφανδόν». Άντιπροσωπεύει πάνω άπό όλα μιá πράξη έλευθερίας διπλά έννοημένης: Κι αϋτό γιατί δέν έκφράζει μόνον μέ άνεση τόν «κόσμο» του δημιουργού αλλά άφορά και τό θεατή πού ύποκινείται και ένθαρρύνεται νά όγει άπό τήν παθητικότητα του, νά δώσει διαφορετικές έρμηνείες, νά αποτολμήσει δικές του διαδρομές, πάνω άπό όλα, όμως, νά άποκομίσει «σημαίνουσες» έντυπώσεις στίς όποιες συμμετέχουν τό ίδιο ή τέχνη και ή ζωή.

Τρεῖς Θεσσαλονικεῖς ζωγράφοι

Αἰσθητική ἀντίληψη καί κοινωνική συνείδηση

τοῦ Δημήτρη Βασιλείου

Ἡ ἀναδρομική του Παραλή, ή ατομική έκθεση του Ζογλοπίτη και ή δουλειά πού παρουσίασε ό Παπανάκος σέ όμαδικές, διαθέτουν ένα κοινό σημείο ἀναφορᾶς· τά τοπεία τής Χαλκιδικῆς.

Τό τελευταῖο, μαζί μέ τό γεγονός πώς ό καθένας διαθέτει προσωπικό ὕφος-ῆθος, οργανώνει ὕλικο-άφορμή γιά:

- μιá σφαιρική άποψη του τοπείου
- ἀντιπαράθεσεις γιά τήν ίσορροπία του συστήματος «έκφραση-περιεχόμενο».

● Ἡ έντονη έξπρεσιονιστική διάθεση του **Παπανάκου**, επιφέρει ίσομορφία, σέ όποιοδήποτε επί μέρους θέμα του.

Τά στοιχεία πού μόνιμα επιλέγει, σέ διάφορους συνδυασμούς (δέντρα – δέντρο – θάλασσα – οὐρανός – δάρκα – οἰκήματα – οἶκημα – μπαίρια – ζωο) μέ τόν τρόπο πού καταγράφονται, στεροῦνται τής φυσικῆς τους ύπόστασης και γίνονται σύμβολα.

Άναλυτικά ό μηχανισμός συμβολοποίησης παράγεται άπό α) τήν έμφαντικά ναίφ τεχντροπία του β) τήν άπώλεια τής λειτουργικότητας τών αντικειμένων γ) τόν άνθρωπομορφισμό τους δ) τήν ιδιότυπη αίσθητική δόμηση του θέματος. Έτσι, τρία διαφορετικά τοπεία (δέντρα-οἶκημα) (θάλασσα-δάρκες-οἰκήματα) (μπαίρια-ζωο), άποτελούν έπανάληψη του ίδιου σκηνικού δράματος. Στήν κάθε περίπτωση, ένα στοιχείο παίζει τόν ρόλο του κεντρικού ήρωα – δραματοποιείται – ένω τά υπόλοιπα είρωνεύονται ή συμπάσχουν (τελετουργικά). Ὁ αίσθητικός κώδικας του Παπανάκου, άσφαλώς άξιόλογος, οργανώνεται σέ δυό επίπεδα:

- 1) χρωματικής ἀντιπαράθεσης
- 2) ἀντίστιξης χρωματικῶν επιφανειῶν.

Ἡ παντελής έλλειψη συστηματικά άλλων δομικῶν στοιχείων, – γραμμῶν όγκων κ.λ.π. – μαζί μέ τήν περίπου ποναντιλιστική ύφή τής επιφάνειας, παράγουν τελικά μιá «αίσθητική χρώματος» καταύγασμα-μετάφραση, τής συγκινησιακής κατάστασης του ζωγράφου.

Ἡ δουλειά του Παπανάκου, είναι αϋθεντική, μιá πού, ή αίσθητική τής είναι συνεπής στό περιεχόμενο. Τό περιεχόμενο πάντως, παρά τόν έντονο μυστικισμό του, δέν διατυπώνει καν μιá Άνατολίτικη άποψη. Ἡ ιδεολογία τής «παγκόσμιας ψυχῆς» είναι πολύ μακριά άπό τά αντικείμενά του – πάσχοντες, μοναχικοί ήρωες – μορφοποιημένα

άπό τήν μόνιμη προβολή και επικυριαρχία του «εγώ» στόν περιβάλλοντα χώρο.

● Ὁ **Παραλής**, περιγράφει δυό κόσμους. Ένα πραγματικό κι ένα παραμυθένιο. Ὁ πραγματικός, σχολιάζει έντονα τήν έρημιά και έγκατάλειψη μέ τά γνωστά γιαλόξυλα κούτσουρα. Έπισημαίνεται, πώς τά τελευταία, μέ τήν σχεδιαστική τους έκφραση, διαμαρτύρονται – περνούν σέ δράση – δέν άποδέχονται τό μοιραίο.

Περίγυρος, οί γνωστές μακροτενείς άμμουδιές, και οί ήρεμες θάλασσες τής Χαλκιδικῆς, έρημες στήν περίπτωση.

Ἡ άποτύπωση, γίνεται ρεαλιστικά, και τά γιαλόξυλα, αναδεικνύονται σέ σύμβολα, άδίαστα, άπό τούς συνειρμούς πού προκαλεί τό νοηματικό περιεχόμενο.

Ὁ παραμυθένιος κόσμος του Παραλή, συντίθεται άπό τούς ήμερους έλαιώνες, τούς μικρούς λόφους και τίς ξερολιθιές. Πρόκειται γιά ένα χώρο, πρόσφορο σέ μυθοπλασίες και πολύωρες περιπλανήσεις, πού προκαλεί πλημμυρίδα άπό μνήμες τής παιδικῆς ηλικίας στόν θεατή. Παραμύθι, χωρίς τέρατα και μεταφυσικούς τρόμους.

Έδω, ή ζωγραφική γλώσσα αλλάζει. Ὁ ρεαλισμός χρησιμοποιείται λιγότερο καθώς τό φως χύνεται, ως άτμός άπό τίς κορυφές τών λόφων, πρὸς τίς ρίζες τους. Οί έληές, μέ έλαφρό στυλιζάρισμα, άκτινοβολούν άπό τό περίγραμμά τους. Οί ξερολιθιές, δέν δηλώνουν τό ὕλικο τους, θυμίζουν μάλλον τό σπίτι του παραμυθιού χτισμένο μέ ζαχαρωτά. Ὑπάρχει πολύ χαρά μέσα σ' όλα αϋτά. Καλύτερα, άποτελούν τήν δήλωση· «είν' όμορφη ή ζωή».

Ἡ αίσθητική του Παραλή, αίσθητική δασκάλου, και στούς δυό κόσμους του, συγκροτείται άπό 1) τίς χρωματικές γκάμες 2) τήν κατανομή του φωτός 3) τήν δημιουργία πλαστικού χώρου, 4)

τήν ύφή τής επιφάνειας-όμογενῆς ως άπό βελούδο. Ὁ Παραλής, ανακαλύπτει δυό αίτήματα στό τοπείο, έρεθίσματα, γιά τήν παραγωγή ενός έργου, άπό λίγο ως πολύ κοινωνικά θετικού.

● Ὁ **Ζογλοπίτης** επιλέγει άποκλειστικά ξερότοπους. Μερικές φορές, έληές ή μουριές μέ λίγα φύλλα.... Παρουσιάζονται κι έδω δυό χώροι. Ὁ πρώτος, έντονα ρεαλιστικός, ό δεύτερος τόπος μύθου.

Ὁ ρεαλιστικός χώρος, καταγράφει τόν άνθρώπινο κάματο, μιá γή σχεδόν ξερή, αλλά ύποταγμένη – δρόμοι πού κομματιάζουν τήν επιφάνεια, ξεροντούδαρα – και γονιμοποιημένη – άργασμένα πολύχρωμα χωράφια και μικρά καινούργια δέντρα –.

Τά σπίτια, όπου υπάρχουν, – θέμα πού εύκολα γλιστράει στό γραφικό – άποτελούν τύμβους του άνθρώπινου μόχθου, άποφεύγουν κάθε ύπαινιγμό γιά τήν ιδέα πού έχει συνήθως ό άστός γιά τήν «ρομαντική» άγροτική ζωή.

Ἡ αίσθητική του Ζογλοπίτη, είναι προσωπική. Ξεκινάει άπό μιá γλώσσα κοντά στόν φωτογραφικό νεορεαλισμό, και φτάνει – καθώς τά τοπεία άποκόπτονται όλο και περισσότερο άπ' τήν πραγματικότητα, – σέ ένα μίγμα έξπρεσιονισμού και ίμπρεσιονιστικής αντίληψης γιά τό φως.

Οί μυθικοί τόποι του ζωγράφου, χρησιμοποιούν άλλο κώδικα. Ένα πλήθος άπό σύμβολα-χωράφια ζωσμένα άπό θάμνους (μήτρες) – λόφοι άποστρογγυλεμένοι (μορφές πολύ κοντά στό γυναικείο στήθος) – άποκλεισμένες κοιλάδες και μυστικές γωνιές –. Τά χρώματα, δέν έχουν καμιά έπαφή μέ τήν πραγματικότητα, – πολύχρωμα δέντρα – ή προοπτική άνύπαρκτη, πολλές φορές παραμορφωμένη.

Ὁ μυθοπλαστικός αϋτός χώρος, γεννάει παραμύθια όπως τά μάθαμε, μέ τέρατα, μάγισσες και άσφαλή λημέρια καταφυγῆς. Άσφαλώς άποτελεί μιá άπευθείας έκφραση του άσυνειδήτου.

Τά ζωγραφικά δομικά στοιχεία του Ζογλοπίτη είναι 1) οί χρωματικές γκάμες του παστέλ 2) ή προοπτική πού προέρχεται άπό επιπρόσθεση αντικειμένων 3) οί επάλληλες καμπύλες πού συντίθενται άρμονικά 4) ή διευθέτηση του φωτός (όπου ή ρεαλιστική διάθεση έλαττώνεται).... Μικρές φωτεινές έκρήξεις οργανώνουν ένα συγκεκριμένο κώδικα.

Ὁ ζωγράφος παρουσιάζει δυό όράσεις-πρόσωπα. Ἡ μιá πρὸς τά έξω κεντρώνεται στήν άμεση κοινωνική του έμπειρία. Ἡ άλλη πρὸς τά μέσα, στήν παράλληλα μέ τήν πρώτη – προφανώς – ζωή του, ένα χώρο όπου άποθηκεύτηκαν άναμνήσεις πολλῶν χρόνων και άταβιστικές μνήμες.

‘Η γυναίκα-άντικείμενο στόν Κινηματογράφο

του RENO FILIZZOLA

Γυναίκα – υποκείμενο, γυναίκα – αντικείμενο. ‘Η πολεμική στην οποία ήταν υποχρεωμένες οι φεμινίστριες και πού θ’ αργήσει ακόμα νά εξαντληθεί θρίσκει την πιο τέλεια παρουσία της στο σινεμά. Πώς είναι η γυναίκα του 1979; ‘Αν την κρίνουμε τουλάχιστον απ’ τις ταινίες πού την παρουσιάζουν, είναι μία εξτρεμίστρια. Μπορεί νάχει δυό συζύγους συγχρόνως, εγκαταλείποντας την παλιά και ξεπερασμένη διγαμία, όπως συμβαίνει στη Μόνικα Βίττι, στους «Έρωτές μου» του Στένο. ‘Η νά υπομένει όλες τις ασχήμες, τις δίες, τό σαδισμό, όπως μπορούμε νά δούμε σε δεκάδες πορνογραφικές ταινίες.

‘Υποκείμενο ή αντικείμενο, κατά τη φαντασία των σκηνοθετών ή τη ζήτηση των παραγωγών. ‘Η δεκαετία του ‘70 – ανάμεσα σε πολλές επαναστάσεις – έφερε κι αυτή του ρόλου της γυναίκας στο κινηματογραφικό έργο. ‘Οχι πιά μητέρα στοργική και υπομονετική, σύζυγος άπατημένη μά πιστή, κοπέλλα άγνή επιδραυμένη με τό γάμο και την παντοτινή ευτυχία· κι ακόμα όχι πιά δελεάστρια, επικίνδυνη δάμπ και κυρίαρχη καταδικασμένη στην καταστροφή.

Μπορεί νά είπωθεί πως ή γυναίκα άλλαξε πριν στην όθόνη και μετά στην πραγματικότητα, σίγουρα περισσότερο στην πρώτη παρά στη δεύτερη. ‘Η στροφή στάθηκε ολοκληρωτική. Στην αρχή ντροπαλά, μετά με αυθά-

δεια κι αναιδεια, ό κινηματογράφος πρόβαλλε αυτά τά χρόνια τη γυναίκα ελεύθερη, άπελευθερωμένη απ’ τά ταμπού. Πηγαίνοντας κόντρα στις φεμινίστριες, προλαβαίνοντας σε όρισμένες περιπτώσεις τις θέσεις τους, σκηνοθέτες και παραγωγοί, σίγουροι πως κανένας δέ θ’ άμφισβητούσε τό διαφορετικό τρόπο παρουσίασης της γυναίκας, ειδικά έπειτα απ’ τό άπελευθερωτικό κύμα του ‘68 και τά πρώτα άνησυχητικά συμπτώματα της άλλαγής της γυναίκας, έδραϊωσαν τους καινούργιους τρόπους, την καινούργια γυναικεία ήθική. Τό έγχείρημα άρχισε τη δεκαετία του ‘70· στην αρχή άφησε όλους λίγο κατάπληχτους, μετά έγινε δεχτό χωρίς σοβαρές αντιρρήσεις, έχτος από κείνες τις στιγματισμένες απ’ τό

‘Από τό «Σατυρικό» του Φελλίνι.

μοραλισμό, τη συντήρηση, την υποκρισία και τη χειρότερη άξιοπρέπεια.

«‘Εκείνη» δηλαδή πρέπει νά γδύνεται χωρίς ντροπή, νά δείχνεται γυμνή χωρίς κόμπλεξ, νά κάνει έρωτα χωρίς νά κοκκινίζει κι ακόμα περισσότερο νά ντρέπεται, άν είναι δυνατόν νά τό κάνει δημόσια, νά δίνεται σ’ όποιον τη θέλει, νάναι με μία λέξη σεξουαλικά διαθέσιμη. ‘Αφού ξεπεράστηκε ή πρώτη φάση, ήρθαν άλλες, γιατί ή μηχανή της έκμετάλλευσης της γυναίκας δέν τελειώνει ποτέ. Στά μέσα της δεκαετίας του 70, ή διαθεσιμότητα νά γδύνεται, νά μιμείται σεξουαλικές πράξεις, όμοφυλόφιλες και έτερόφυλες, νά ένσωματώνει μία μοχθηρή λαμπρότητα ή μία άδιάντροπη σαγήνη δέ φτάνει

πιά, δέ φαίνεται άρκετά προκλητική και έρεθιστική. Τό σινεμά, κι ειδικότερα τό ιταλικό, ζητάει απ’ τις ήθοποιούς του μία πιο σίγουρη καταστροφική ικανότητα, τη νοσηρή ανατροπή των γυναικών χαρακτήρων και ρόλων πού δένονται λιγότερο με τό σέξ. Νά γδύνονται ναί, νά κάνουν έρωτα έπίσης, με τόν όρο όμως νάναι νοικοκυρές, νοσοκόμες, δασκάλες, καθηγήτριες.

‘Η αντικειμενικοποίηση της γυναίκας άρχισε νά βγαίνει στην επιφάνεια. ‘Ο ‘Ελιο Πέτρι είναι ό πρώτος πού την επιδεβαίωσε άνοιχτά στο «‘Η ιδιοχτησία δέν είναι πιά κλειδιά» (1973). ‘Η πρωταγωνίστρια έξομολογείται: «Είμαι ένα πράγμα. ‘Ισως, πολλά πράγματα: στήθη, μπούτια, κοιλιά, στόμα. Είμαι πολλά κομμά-

Η ΑΠΟΨΗ ΔΥΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΩΝ

Δύο ‘Ιταλοί κοινωνιολόγοι, ό Φράνκο Φερραρότι και ό Σαμπίνο ‘Ακουαθίθα, άπάντησαν ως έξης στα δυό σχετικά με τό θέμα «ή γυναίκα στόν κινηματογράφο», έρωτήματα.

● ‘Αν ή γυναίκα της όθόνης αντιπροσωπεύει πραγματικά εκείνη της πραγματικότητας και

● Ποιά είναι ή λογική πού συνδέει την ώθηση στην κατανάλωση μέσα απ’ τη γυναικεία έλξη και τη χρησιμοποίηση της γυναίκας σά θέαμα.

Στό πρώτο έρώτημα ό καθηγητής ‘Ακουαθίθα λέει:

«‘Η γυναίκα πού εμφανίζεται στην όθόνη αντιπροσωπεύει χωρίς άμφισβόλια την άντανάκλαση της εξέλιξης της γυναίκας στην κοινωνία. Αυτή ή ανάπτυξη είχε όμως ένα διπλό αποτέλεσμα: άπελευθερωτικό απ’ τη μία μεριά γιατί ή γυναίκα άνέλαβε ρόλους πολύ περισσότερο πολύπλοκους και σημαντικούς απ’ ότι στό παρελθόν. Μή άπελευθερωτική γιατί ή άραιωση των παραδοσιακών ρόλων της μάνας, συζύγου, άραβωνιαστικής όδήγησε στη σύγχρονη μεγαλοποίηση του έρωτικού ρόλου. ‘Η γυναίκα δηλαδή

έγινε έμπορεύμα. Παραδόξως ή μή άμφισβητούμενη άπελευθέρωση είχε λοιπόν ένα αποτέλεσμα μπούμερανγκ».

Στό δεύτερο έρώτημα ό καθηγητής Φερραρότι έδωσε αυτή την εξήγηση:

«‘Οχι μόνο στις ταινίες αλλά ακόμα και στο έμποριο ή γυναίκα ιδώθηκε πάντα σάν ώραίο σώμα, δηλαδή σά μέσο προώθησης και πούλησης.

Σ’ ένα βιβλίο πού κυκλοφόρησε τελευταία, φαίνεται καθαρά τό μέγεθος της χρησιμοποίησης του γυναικείου σώματος σε οικονομικούς και διαφημιστικούς τομείς. Περισσότερο από μία αντικειμενοποίηση αυτό είναι μία πραγματική έμπορικοποίηση της γυναίκας ενάντια στην όποία είναι θέβαια άναγκαίο ν’ άντιδράσουμε».

«Στις ταινίες οι συνθήκες είναι πιο έκλεπτοσμένες:

έχουμε τη γυναίκα έννοουμένη κατά τά πρότυπα ή τους ρόλους της μητέρας, της γυναίκας με κατανόηση, πάντως πάντα έξαρτημένη. Μόλις θγει έξω απ’ αυτά τά πλαίσια μεταβάλλεται σε κακιά γυναίκα. Οι λίγες πού εκφράζουν τους έαυτούς τους είναι γυναικες χαμένες πού χάνουν και τους άντρες. Αυτό νομίζω είναι μία προκατάληψη απ’ την όποία είναι άνάγκη ν’ άπαλλαγούμε. Μά υπάρχουν αντίθετα ταινίες στις όποιες ό γυναικείος χαρακτήρας εμφανίζεται προβληματικός, δύσκολος. Γι’ αυτό δέν πρέπει νά γενικεύουμε την κρίση μας για τη γυναίκα στόν κινηματογράφο. Πάντως σήμερα είναι άναμφίβολο πως στη φημισμένη ιταλική κωμωδία ή γυναίκα εμφανίζεται σχεδόν πάντα γλυκειά και κατώτερη ή σάν ένα χαμένο πλᾶσμα».

Από το «Sesso».

τια ενός πράγματος. Και ζω σαν ένα βάσο γεμάτο τρῦπες. Μέλη-
ρανε απ' τό σπίτι όπως παίρνουν
ένα καφάσι ντομάτες και τώρα
είμαι δώ, κι' αν δέν ήμουνα εδω,
θαμουνα κάπου αλλου. Μά
πάντα θά μ' ανοίγουνε σαν ένα
κουτί».

Τό 1975 ό σκηνοθέτης Λουίς
Μπερλάνγκα, μέ τήν τιμιότητά
του και τόν αντικομφορμισμό του
— αυτοπεποίθηση, όχι από μόδα —
έχει τό κουράγιο νά φτάσει στην
οὐσία του θέματος. «Life size»
είναι ένα παράδοξο, αλλά λει-
τουργεί. Η γυναίκα — λέει — είναι
ένα αντικείμενο και σαν τέτοιο
πρέπει νά υπολογίζεται και νά
χρησιμοποιείται. Σ' αντίλλαγμα
της χρήσης της και της διάθεσής
της, δέχεται απ' τόν άντρα τήν
ευχαρίστηση, τόν έρεθισμό, τήν
ικανοποίηση των αισθήσεων.
Αλλά δέ θεωρείται απαραίτητη·
μπορεί στην πραγματικότητα ν'
αντικατασταθεί από 'να πλαστικό
όμοίωμα φυσικού μεγέθους (Life
size). Μετά τή χρήση, για ένα
καπρίτσιο, αυτή ή μηχανική γυ-
ναίκα φτιαγμένη μόνο από σώμα,
μπορεί νά πεταχτεί και νά κατα-
στραφεί σαδιστικά. Όταν ή γυ-
ναίκα πλησιάζει περισσότερο
στην παθητικότητα και τήν υπο-
ταγή του αντικειμένου πού τήν
αντιπροσωπεύει διακινδυνεύει
ακόμα περισσότερο νάχει τό ίδιο
τέλος.

Η ταινία του Μπερλάνγκα εί-
ναι προφητική· λίγες μέρες μετά
τήν όπτασία του, ή Ροζάρια και ή
Ντονατέλλα, δύο κοπέλλες μιās
λαϊκής συννοικίας της Ρώμης αρ-
πάχτηκαν από μιά παρέα από
πλουσιόπαιδα, κι επειδή τούς
αντιστάθηκαν τίς βίασαν, τίς
χτύπησαν, τίς βασάνισαν ακρι-
δώς όπως τήν ψεύτικη γυναίκα
στην όθόνη. Η Ροζάρια πέθανε,
ή Ντονατέλλα σώθηκε μόνο
επειδή οι διαστές της τή θεωρη-
σαν νεκρή. Μόνο σ' αυτό τό ση-

μείο φαίνεται ν' αποκαλύπτεται ή
καινούργια σκλαδιά στην όποία
έπεσε ή γυναίκα, και στους φυσι-
κούς ακόμα κινδύνους πού τήν
άπειλούν, αντί νά ζει τήν άπε-
λευθέρωσή της απ' τήν οικογέ-
νεια, τό γάμο, τά ταμπού... Οι
φρεμινίστριες ταρακουνιούνται,
έγκαταλείπουν για πρώτη φορά
τό φολκλόρ των διαδηλώσεών
τους, για ν' άσχοληθούν μέ τήν
πραγματικότητα. Η Ντάτσια
Μαραϊνι διαμαρτύρεται όργι-
σμένα για τή χρήση του γυναι-
κείου σώματος:

«Τώρα τό 99% των ταινιών
πού προορίζονται για τίς μάζες
είναι ταινίες βίας πάνω τίς γυ-
ναίκες. Τό κοινό γεμίζει τίς σάλες
για ν' απολαύσει τό «ερεθιστικό»
θεάματα, γυναικών γυμνών, θα-
σανισμένων, κακομεταχειρισμέ-
νων, διασμένων, πού τίς μοστρά-
ρουν, πού είναι κτήματα άλλων,
πού τίς παίρνουν μέ τίς κλωτσιές
και τά χαστούκια μ' άπερίγρα-
πτους τρόπους».

Στήν Ιταλική έφημερίδα της
Ακρας Αριστεράς «Il Manifesto»
δημοσιεύεται κείμενο μιās όμά-
δας πού λέει: «Είμαστε έξαναγ-
κασμένες στην άντρική πορνο-
γραφία. Δηλαδή, ό άντρας μās
ζυγίζει, μās έχτιμά, μās πιάνει,
και παρ' όλα αυτά μās διάζει και
μās σκοτώνει κιόλας».

Η γυναίκα-αντικείμενο πολ-
λαπλασιάζεται στην όθόνη. Από
τή «Μαρκησία φόν...» του Eric
Rohmer, τίς νεκραναστάσεις του
Λουκίνο Βισκόντι των λαμπρών,
μοιραίων, αλλά πάντα έξαρτώμε-
νων Ντανουντσιακών ήρωϊδων,
απ' τή «Μιά ιδιαίτερη μέρα» του
Έττορε Σκόλα στο «Σ' αναζή-
τηση του κ. Γκούντμπαρ» του Ρί-
τσαρντ Μπρούκς — πού είναι μέ
μερικές άλλες ακόμα οι ταινίες
τίς όποιες ή αντικειμενικο-
ποίηση των γυναικείων προσώ-
πων δέν αποτελεί άλλοθι για νά
νομιμοποιηθεί ή παρουσία ενός

έναγκαλισμού ή ενός γυμνού,
άντίθετα αντιπροσωπεύει τό
δράμα μιās κατάστασης πού απ'
τή μιά γενιά στην άλλη, απ' τόν
ένα αιώνα στον άλλο, δέ φαίνεται
νάχει μεταβληθεί· οι ταινίες πού
λίγο ως πολύ ύποστηρίζουν διε-
θνώς τήν πραγματοποίηση της
άπελευθέρωσης της γυναίκας,
πάντα θύματος, πάντα έξαρτώμε-
νης όχι μόνο απ' τόν άντρα μέ τόν
όποιο είναι δεσμευμένες (ό σύζυ-
γος όπως κι ό περιστασιακός
έραστής)· μά απ' τήν κοινωνία
στην όποία ζούν.

Ακόμα περισσότερες είναι οι
ταινίες πού χρησιμοποιούν τή γυ-
ναίκα-αντικείμενο σαν καθαρά
σκηνικό ύλικό, εργαλείο άπαραί-
τητο, για νά μεταφράσουν σε κι-
νηματογράφο τόν έρωτισμό και
τήν πορνογραφία. Περνάμε απ'
τίς ταινίες του Βαντίμ, ενός
άναμφίβολου πρωτεργάτη στο εί-
δος, ό όποιος στην ταινία «Δόν
Ζουάν 1973» ύποστηρίζει πώς ή
γυναίκα είναι ό άρνητικός ήρωας
της έποχής μας, στην κινηματο-
γραφική μεταφορά των «Ιστο-
ρίες Ο», τίς ταινίες του Ζεράρ
Νταμιάνο, πού κατέχτησε τόν τί-
τλο του «Γκρίφιθ της πορνογρα-
φίας».

Η δεκαετία του '70 έμφανίζει
παρ' όλ' αυτά στην όθόνη και τή
γυναίκα ύποκείμενο. Παρ' όλο
πού κατευθύνονται απ' τίς άπαι-
τήσεις της παραγωγής, ύπάρχουν
και οι δημιουργοί πού επιμένουν
νά παρουσιάζουν τίς νέες γυναι-

κείες προσδοκίες και τάσεις, ή
ξαναβλέπουν μέ νέα εύαισθησία
και μεγαλύτερη προσοχή έκείνες
των περασμένων εποχών. Από τό
«Adele H» του Φρανσουά Τρυφώ
στο «Μιά γυναίκα πού λέγεται
σύζυγος» του Ζάν Τροέλ, τίς
ταινίες του Τζών Κασσαδέτη και
του Μαζούρσκυ, «Μιά σύζυγος»
και «Μιά γυναίκα όλομόναχη»·
από τή «Μοιχό» του Ίγκμαρ
Μπέργκμαν στη «Τζούλια» του
Φέντ Ζίννεμαν περνώντας στον
Άλτμαν του «Τρείς γυναίκες»
και τή διαλυτική πολεμική του
Μάρκο Φερρέρι.

Όμως αυτές οι ταινίες δέν
φτάνουν για νά βαρύνουν τή ζυ-
γαριά προς τό μέρος τους. Η
καταναλωτική παραγωγή κάνει
αίσθητό τό βάρος της. Τό άντι-
κείμενο υπερισχύει κατά πολύ
του ύποκειμένου-γυναίκα και μιά
άρκετή ποσότητα αν και άποκα-
λυπτική δέ θάταν ικανή ν' άντι-
προσωπεύσει τήν έπιμονή, τήν
επανάληψη, τό σχεδόν ιεραπο-
στολικό πείσμα μέ τά όποια επι-
μένουν στην άπεικόνιση, φαινο-
μενικά κατήγορης, αλλά ούσια-
στικά ικανοποιημένης, της γυναι-
κας πού άποδέχεται τήν άνεξαρ-
τητοποίησή της όχι για ν' άπε-
λευθερωθεί μά για νά ταπεινωθεί
πολύ περισσότερο απ' όσο στα
προηγούμενα μοντέλλα συμπερι-
φορās, ως τόν πλήρη έξευτελισμό
της.

μετάφραση: Κώστας Βάκκας

έφ' όσον ύπάρχουν, φροντιστήρια

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΟΜΙΛΟΣ

Κιάφας 9 (1η πάροδος Ζωδ. Πηγής)
Τηλ. 3626228

**Ο Γιώργος Γιάνναρης
γράφει για το βιβλίο
του Β. Βασιλικού:
«Η Ζωή μου όλη
(Στέλιος Καζαντζίδης)»
Έκδόσεις «Φιλιππότη».**

Μέ το νέο του βιβλίο, ο Βασιλικός δημιουργεί ένα πρόβλημα για τον καθορισμό και τη διαχώρηση μεταξύ Λογοτεχνίας - Δημοσιογραφίας: επικαιρότητας και φαντασίας. Ή μάλλον, δεν προσπαθεί να όρίσει τί είναι το κάθε είδος γραφής ξεχωριστά, αλλά φέρνει δυναμικά στο ίδιο επίπεδο, στην ίδια άρενα δύο, τουλάχιστον, τρόπους στην έκφραση. Η ίδια διττότητα συναντιέται, ή καλλίτερα το βιβλίο καθαυτό είναι μία άρενα, όπου, κατά τον συγγραφέα, το αιτούμενο είναι να γεφυρωθεί «το χάσμα ανάμεσα σ' έναν κόσμο που δέ διαβάσει (κόσμος του Στέλιου) και σ' έναν κόσμο που γράφει (ο δικός μου)». Ο συγγραφέας κλείνει με τη φράση ότι τέτοιο έγχειρμα είναι «ακατόρθωτο», που έμπεριέχει μία δόση κυνικότητας και αυτοκριτικής. Στη διπλή και παράλληλη αυτή πορεία του ο Βασιλικός ακολουθεί τούς τρόπους και την τεχνική του δημοσιογράφου και του σχολιαστή και συγγραφέα. Καταγράφει έντυπώσεις και πληροφορίες με το ρεπορτάζ, την επικαιρότητα και φιλοσοφεί με το ήμερολόγιο, τις ποιητικές ανταύγειες και την κοινωνικο-αισθητική ανάλυση του λαϊκού τραγουδιού του Καζαντζίδη.

Θά άπορεί κανείς, γιατί ένας συγγραφέας σαν τον Βασιλικό καταπιάνεται μ' ένα τέτοιο και τόσο λαϊκό, «εϋτελές» θέμα όπως ο λαϊκός τραγουδιστής και τα «πειρατικά» στρώματα που τον αναμεταδίδουν. Ο Καζαντζίδης, θέλουμε δέν θέλουμε, είναι ο τραγουδιστής των εργατικών στρωμάτων της νεολαίας, των μεταναστών, των ναυτικών. Είναι πραγματικά ένα κοινωνικό και πολιτιστικό φαινόμενο. Δέν θέλω

και δέν μπορώ να άνασχοληθώ με το φαινόμενο, γιατί άπλούστατα, δέν είναι τοϋτο τό υπό συζήτηση ή έρευνα θέμα μου, αλλά τό βιβλίο ενός άναγνωρισμένου συγγραφέα, που έκανε «βουτιά» σέ «παράξενους» χώρους για να συνθέσει ένα βιβλίο. Μέ τά εισαγωγικά θέλω να τονίσω τίς σκέψεις που πιθανό θά έκφράζουν ή έκφράζουν άλλοι για τό βιβλίο αυτό. Έπίσης προειδοποιώ τον άναγνώστη ότι, παρ' όλο τον υπό έχεμύθεια τίτλο «Η Ζωή μου Όλη», δέν πρόκειται περί ολοκληρωτικής βιογραφίας ή συνολικής μελέτης του ανθρώπου, του ειδώλου, του φαινομένου Στέλιου Καζαντζίδη.

Στήν οϋσία τό βιβλίο άποτελείται από τρία μέρη:

α) Συζητήσεις, παρατηρήσεις και πληροφορίες που πήρε και προσκόμισε από τον Καζαντζίδη σέ διάφορα ταξίδια και έπαφές που είχαν οι δύο τους με την παρέα των συζύγων τους,

β) Προσπάθεια να έξηγήσει, έρμηνεύσει και πολιτικοποιήσει λίγα από τά τραγούδια του ίδιου του Καζαντζίδη, κάνοντάς τα έτσι να συνδέονται και να άντανakλούν την κοινωνικο-πολιτική ζωή στην Ελλάδα στα τελευταία 25, περίπου, χρόνια (ιδίως τη δεκαετία του 50) και

γ) Ο παρατηρητής και ρεπόρτερ - συγγραφέας μās χαρίζει σελίδες από τό ήμερολόγιό του κατά τά χρόνια 1977-78. Ο βασιλικός «ήρωας» στο βιβλίο αυτό είναι λοιπόν ο ίδιος ο συγγραφέας αντιμέτωπος ή μετέχων στα γεγονότα, στους τόπους και στην προσωπική ζωή του Καζαντζίδη.

Θά ήθελα εδώ να σχολιάσω δύο «άφορισμούς» και έπιγραμματικές φράσεις του Βασιλικού.

Στή σελ. 62 γράφει πώς «ή νοσταλγία είναι μία τύψη καμουφλαρισμένη». Νοσταλγία για τά παλιά τόσο του συγγραφέα όσο και του λαϊκού τραγουδιστή έπακόλουθα κατά τά 1950 του έμφυλου και τίς περιπέτειες του Καζαντζίδη στα Μακρονήσια, αλλά και την τραγική μοίρα της πον-

τιακής καταγωγής του.

Σέ άλλο σημείο (σελ. 73) ο Βασιλικός άποφαίνεται για την «ψυχή» του ύφους του λαϊκού τραγουδιού και τραγουδιστή, που είναι τό δράμα, ή τραγωδία, ο καημός: «συμβαίνει ο θάνατος να προκαλεί ύμνους για τον έκλιπόντα, που δέν είναι άλλο από καμουφλαρισμένες τύψεις». Οι τύψεις και ή αυτοκριτική πάλι θά συνεχίσουν να άπασχολούν τον συγγραφέα και στίς «ήμερολογιακές» σελίδες, όπως: «Οί άγρότες καλλιεργούν τά χωράφια τους, τά όργώνουν, σκύβουν, τά βοτανίζουν ή τά σπέρνουν. Ο εργάτης όμως του πνεύματος ρωτά: Ποιό είναι τό δικό μου χωράφι; Μιά κόλα άσπρο χαρτί. Έτσι τό άχρηστο της γραφής (άφου κανείς δέν διαβάσει) παρουσιάζεται έκτυπο» (σελ. 130 - 1). Σέ ταξίδι στην Ίταλία θά σκεφτεί «νοσταλγικά» την έξορία του εκεί κατά τη δικτατορία και φοβάται μήπως και ξανασυμβεί τό ίδιο: «Σ' ένα σημείο, ενώ θυμόμουν τό ποίημα που έγραφα τό καλοκαίρι του '70, γεμάτο νοσταλγία για την Ελλάδα, άναλογίστηκα τί θά γινόταν αν μία νέα δικτατορία μέ έδρισκε, κατά τύχη, πάλι εκτός; Όπωσδήποτε θά ύπόφερα πάλι, ίσως χειρότερα, μά ποτέ τό ίδιο λάθος, νοσταλγικά, όχι. Η νοσταλγία είναι λάθος» (σελ. 156 - 7).

Κλείνω τό σημείο των τύψεων και της συνείδησης του συγγραφέα, που, όπως είπαμε, είναι τό κύριο μοτίβο στο βιβλίο, παραθέτοντας τούτες τίς θαρρετές και χωρίς ένδοιασμούς γνώμες - έξομολογήσεις του. Γράφει (σελ. 160 και 161: «Αν ήμουν διπλωμάτης σαν τον Σεφέρη, θά είχα μία διπλοζωή. (Εγώ ύπογραμμίζω). Καθώς δέν είμαι, δέν έχω τίποτα να κρύψω. Κι άνοιχτός σά βιβλίο μέ σελίδες λευκές καλώ τά γεγονότα, τους άλλους να μέ (ύπογραμμίζει ο ίδιος) γράψουν». Και στή συνέχεια μās έμπιστεύεται τά άπόρρητα, τά άπόκρυφα της δουλειάς του: «Η άπομάκρυνσή μου από την έφημερίδα, άφήνει μέσα μου περιθώρια για να λειτουργήσει ξανά ο συγγραφέας. Τό ίδιο γεγονός ιδωμένο απ' την πλευρά του δημοσιογραφικού ρεπορτάζ κι απ' την πλευρά του συγγραφέα, άλλωθενται, δέν είναι πιά τό ίδιο. Άρα αντικειμενότητα χωρίς ύποκειμενικό πλησίασμα είναι άδιανόητη. Τό μάτι που βλέπει όρίζει, εν πολλοίς, τη φύση του πράγματος που θά δεί».

Τούτες οι γραμμές άποτελούν ίσως, μία από τίς πλέον ειλικρινείς δηλώσεις - έξομολογήσεις ενός συγγραφέα. Είπα στην αρχή πώς κύριος «ήρωας» στο βιβλίο

τοϋτο είναι όχι τόσο ο Καζαντζίδης όσο ο ίδιος ο Βασιλικός γιατί είναι ο συγγραφέας που συλλέγει, συνοψίζει, έκτιμά και προσφέρει στο «έκτυπωμένο» φύλλο τά φαινόμενα (άνθρώπινα και φυσικά), τά γεγονότα, τά ύποσυνειδητα τριβέλλια και προβληματισμούς του νεοέλληνα. Μ' αυτόν τον τρόπο, τό βιβλίο έχει ένότητα και δημιουργεί μία μέθεξη (ύποκειμένου - αντικειμένου) στή δημιουργική πορεία του, ενώ ο άναγνώστης προσκαλείται να απολαύσει ό,τι του παρουσιάζεται εκείνη τη στιγμή και σ' εκείνο τό συγκεκριμένο σημείο, όπως ακριβώς γίνεται άφαιρετικά με τον κινηματογραφικό φακό. Πράγματα δηλαδή άμεσα που όλοι ζούμε, βλέπουμε, ξέρουμε, αλλά που δέν τολμούμε ή δέν μās έχει συμβεί ή δέν γίνεται να ξεχωρίσουμε, να έρμηνεύσουμε και να έκτιμήσουμε. Κοινά και γνωστά λοιπόν στοιχεία ώστε ο κάθε άναγνώστης να μην νοιώθει ξένος και άμέτοχος, τουλάχιστο στο να τά συλλαμβάνει και να τά αντιλαμβάνεται. Βέβαια όλοι μιλάμε για τον Καζαντζίδη, τραγουδάμε ή κατακρίνουμε, αλλά τό να κάνεις, για τη συγγραφική τέχνη, ύλικό ένα τέτοιο δεδομένο, άνήκει πιά στο ταλέντο. Σέ τέτοιες περιπτώσεις χρειάζεται άφοβία, θάρρος και φινέτσα για να άνεβάσει ή να «περάσει» ένα καθημερινό φαινόμενο και ύλικό, όπως ή περίπτωση του Καζαντζίδη, στο πεδίο της τέχνης. Επίσης ή πρωτοτυπία σέ τοϋτο τό βιβλίο, καθώς και σέ πολλά προηγούμενά του, ειδικά τά «αυτοβιογραφικά» (Τριλογία, Θρασάκης, Ίμάντες κι αυτά των εκδόσεων 81/2), είναι οι ποιητικές και συνοπτικές εικόνες, ή έπιγραμματικότητα, και, φορές, ο άφορεστικός λόγος του. Κατά τη γνώμη μου, μέ τό βιβλίο αυτό του Βασιλικού γίνεται τό «γεφύρωμα» μεταξύ του κοινού που δέν διαβάσει, αλλά τραγουδάει, και του κοινού που γράφει αλλά δέν είναι προκατειλημένο είτε για τον συγγραφέα είτε τό θέμα του.

Έφ' όσον λοιπόν ο συγγραφέας καλεί τούς άλλους και τά γεγονότα να τον κρίνουν, «να τον γράψουν», ή τύχη του βιβλίου έπαφίεται στον άναγνώστη. Φυσικά ο ίδιος, απ' όσα παρέθεσα περί ειλικρίνειας στην πορεία γραφής, δέν φοβάται την όποιαδήποτε κριτική. Αυτός άλλωστε είναι και ο ιδεώδης, ο ύγειής τρόπος λειτουργίας της τέχνης σέ μία πνευματικά προοδευμένη κοινωνία, που τό «νέο» της είναι εϋπρόσδεκτο, άφου βέβαια περάσει τά έμπόδια της προκατειλημένης κριτικής. ■

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ
ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΣΚΟΙ ΑΦΙΣΕΣ
ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ
ΕΚΠΤΩΣΗ 30%
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ
ΚΩΛΕΤΤΗ ΚΑΙ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ
ΤΗΛ. 32.49.557

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΙΜΙΤΖΗΣ:

Κυνηγοί κεφαλών έκδ.: «Καστανιώτης»

Τό βιβλίο μιλά για την εξάρτηση των εργαζόμενων τις ώρες της δουλειάς και πέρα απ' αυτές στο δρόμο και στα σπίτια τους: μιλά για τους νόμους και το σύστημα μέσα στο οποίο είναι εγκλωβισμένοι.

ΠΕΤΡΟΥ ΑΝΤΑΙΟΥ:

Συμβολή στην ιστορία της ΕΠΟΝ. Τόμος Β' Έκδόσεις: «Καστανιώτης»

Τό βιβλίο αποτελεί μία πρώτη προσπάθεια να διασωθεί ύστερα από 35 χρόνια, ό,τι είναι δυνατό από τους αγώνες, τις κατακτήσεις, τις θυσίες, τα διδάγματα της πιο τραγικής νεοελληνικής γενιάς - της γενιάς της Αντίστασης.

Η περίοδος που καλύπτει ο τόμος αυτός φτάνει ως τις 23 Φλεβάρη του 1944.

Στόν Β' τόμο, στο πρώτο μέρος, καταγράφεται τό μαχητικό δράμα της ΕΠΟΝ στις μεγαλειώδεις αντιστασιακές κινητοποιήσεις της Άνοιξης-Καλοκαιριού 1943. Στο δεύτερο μέρος παρακολουθείται ή ολοκλήρωση του ενόπλου κινήματος της νεολαίας. Στο τρίτο μέρος, δείχνεται πώς ή ΕΠΟΝ έδραιώνεται πανελλαδικά σάν ή κυρίαρχη οργάνωση Άντίστασης της νεολαίας. Άκολουθούν παραρτήματα μέ ντοκουμέντα, και όνόματα «ήρώων και μαρτύρων» της νεολαίας και, όπως και στους προηγούμενους τόμους, υπάρχει πλούσιο ανέκδοτο φωτογραφικό υλικό.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ (Δ.Σ.Ε) Έκδοση Γενικού Άρχηγείου (1948). Φωτολιθογραφική αναπαραγωγή. Έκδόσεις «Μνήμη» - Άθήνα 1979.

Μία πολύτιμη συλλογή ντοκουμέντων του Δ.Σ.Ε. που παρακολουθεί μέρα μέ την ήμέρα τις στρατιωτικές κυρίως, είδησεις. Σώζοντας από την εξαφάνιση και περισώζοντάς τα από την αφάνεια ή έκδοση αυτή αποτελεί σημαντική συμβολή στην έρευνα της ιστορίας του τόπου.

Μ. MAUSS:

Τό Δώρο - Μορφές και λειτουργίες ανταλλαγής. Εισαγωγή: Σ. Δημητρίου. Έκδ. «Καστανιώτης»

Τό βιβλίο του Γάλλου κοινωνιολόγου Μ. MAUSS για τό «Δώρο» ανήκει στις κλασικές μελέτες της κοινωνικής Άνθρωπολογίας. Δείχνει πώς αυτό που για

τόν πολιτισμό μας είναι έθιμο-πικές πράξεις, στις αρχαϊκές κοινωνίες αποτελούσε βασική μορφή των οικονομικών ανταλλαγών. Έξετάζει επίσης τά διάφορα παράγωγα φαινόμενα, καθώς και την επιρροή που είχε ή τόσο σημαντική αυτή λειτουργία και στις άλλες πλευρές της κοινωνικής και πνευματικής ζωής. Άπό την έρευνα αυτή ο Μ. MAUSS ανακαλύπτει δεσμούς ανάμεσα στην έννοια του δώρου και στην έννοια της θυσίας.

Μέ την ανάλυση που επιχειρεί στά αρχαϊκά οικονομικά φαινόμενα, τό «Δώρο» αποτέλεσε την άφετηρία στον κλάδο της οικονομικής ανθρωπολογίας.

ΣΠΥΡΟΥ ΚΟΚΚΙΝΗ:

Τά μουσεία της Ελλάδος Έκδ. «Εστίας» Άθήνα 1979.

Πρόκειται για έναν μοναδικό στό είδος του για την ελληνική βιβλιογραφία Όδηγό που αναφέρεται στην ιστορία, τους θησαυρούς και τη βιβλιογραφία 500 περίπου Μουσείων και Συλλογών όλης της χώρας, (αρχαιολογικών, λαογραφικών, ιστορικών, έθνολογικών, λαϊκής τέχνης, πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και οργανισμών, ιδιωτικών κ.ά.) Στο τέλος υπάρχει παράρτημα μέ κείμενα νομοθετικά αλλά που άφορούν τά μουσεία και στατιστικούς πίνακες που καλύπτουν την περίοδο 1829 ως τις μέρες μας. Τό έργο είναι διαρθρωμένο κατά νομούς και γεωγραφικά διαμερίσματα.

ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΡΒΕΡΗ:

Τό ράμφος Έκδ. ΤΡΑΜ 1978

Η δεύτερη ποιητική συλλογή του Β. μέ την οποία δέν άπεμπολεί την θεματογραφία της πρώτης: «Έν φαντασία και Λόγω», διαφοροποιείται όμως ως προς τη μορφή. Στο «Ράμφος» ή γραφή του Β. είναι άρτιότερη. Κινείται στό χώρο του ανανεωμένου σουρεαλισμού χωρίς υπερβολές, φορτισμένη μέ ουσιαστικό και γόνιμο προβληματισμό.

ΚΩΣΤΑ ΜΑΥΡΟΥΔΗ:

Ποίηση 1971-1972 Έκδ. ΤΡΑΜ 1979.

Ποιήματα απ' την πρώτη συλλογή του Μ. «Λόγοι Δύο» καθώς και ανέκδοτα ποιήματα γραμμένα την ίδια περίπου εποχή, περιλαμβάνει ή παραπάνω συλλογική έκδοση.

Τήν ποίηση του Μ. χαρακτηρίζει μία ελληνικότητα ή οποία λειτουργεί έμμεσα και έσωτερικά και διαφοροποιείται έντελώς από την ως τώρα μονοπωλημένη ελληνικότητα και όλα τά «ήχηρά πα-

ρόμοια». Η φειδώ, ή περίσκεψη και ο σεβασμός μέ τά όποια χρησιμοποιεί τις λέξεις, ο Μ. φανερώνουν πόσο αναπτυγμένο έχει τό γλωσσικό του αίσθημα και προσφέρουν στην ποιητική του γραφή μία ξεχωριστή αίσθηση.

ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΡΩΤΑ

Σάν τά άγριοιούλουδα Κέδρος, 1979

Τό «Σάν τά άγριοιούλουδα» είναι ένα αφήγημα, στό όποιο ή συγγραφέας περιφέρεται έλεύθερα στις παιδικές της αναμνήσεις. Άλλά, φυσικά, ξαναγεί τόν αναγνώστη μέσα στον κόσμο που μεγάλωσε. Δίνει τη μαρτυρία μιας πικρής κι όμως τελικά τρυφερής και αισιόδοξης επιδίωξης μέσα από συνθήκες και περιστατικά που ή συχνά άνείπωτη σκληράδα τους κρύβεται πίσω από την καθημερινότητά τους.

Ε. Γ. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Έγκόλπιο Κέδρος, 1979

Τό «Έγκόλπιο» αποτελεί την πρώτη ποιητική συλλογή του Ε.Γ. Μαυροπούλου και χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες: α) Τά όπλα και οί νεκροί, στην όποια έκφράζονται κυρίως προσωπικά διώματα του ποιητή. β) Τρείς παραλλαγές στον Ήνίοχο, μέ θέμα την όμορφη. γ) Ο κύριος Ζήσιμος, σπονδυλωτή περιγραφή του Έλληνα και δ) Ραβδόκηποι, όπου τά ποιήματα έχουν κάποια πολιτική χροιά. Σε κάθε ενότητα προτάσσεται μία γκραβούρα σχετική μέ τό θέμα που αναπτύσσεται.

ΓΙΩΡΓΗ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗ

Η άρραβωνιαστική Έκδ. ΤΡΑΜ 1979

Η άρραβωνιαστική είναι ένα βιβλίο που θά μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς σάν μυθιστορία πολιτικής άλληγορίας. Άλλά δέν πρόκειται άκριδώς για μία άλληγορία, έπειδή τά βασικά πρόσωπα παίζουν άλλοτε στό πραγματικό και άλλο στό μή πραγματικό έπίπεδο. Ο μύθος, τελείως άπλός, άφηγείται την περιήγηση της σύγχρονης Έλλάδας από τους δύο έραστές, παράλληλα μέ την έντρυφήση και μαθητεία τους στό ανθρώπινο κορμί, τό όποιο έχει συνεχή αντίστοιχία μέ τό κορμί της ίδιας της Έλλάδας.

Κ. Μάρξ - Φ. Ένγκελς

Γιά τόν αναρχισμό Έκδόσεις Καζάντζα

Είναι περιττό να τονιστεί ή σημασία και ή επικαιρότητα που παρουσιάζει αυτό τό βιβλίο ση-

μερα, που ο αναρχισμός, διατηρώντας πολλά στοιχεία του κλασσικού αναρχισμού, εξακολουθεί διαρκώς μέ διάφορες μορφές, άλλοτε σάν άμφισβήτηση προς κάθε παραδοσιακή άξια και έννοια, άλλοτε σάν άντικουλούρα κι άλλοτε σάν τρομοκρατική δράση. Άπό αυτή και μόνο την άποψη ή μελέτη των Θεωρητικών και ιστορικών καταβολών του αναρχισμού μπορεί να άποβεί πολύτιμο έφόδιο για τόν καθένα που ένδιαφέρεται να έξυψωθούν οί εργαζόμενες τάξεις και να πραγματοποιηθούν οί βαθιές κοινωνικές αλλαγές που άπαιτεί ο τόπος μας και ή εποχή μας.

ΣΟΒΙΕΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Μετάφραση: της έκδοσης του έκδοτικού «Νέα Έλλάδα» από τό 1956 Έκδόσεις Χρόνος, 1979

Τά είκοσι έξι διηγήματα που περιέχει αυτός ο τόμος, γραμμένα από είκοσι έξι άντίστοιχα συγγραφείς, είναι διαλεγμένα από την τρίτομη συλλογή που τυπώθηκε πέρσι στη Μόσχα μέ τόν τίτλο «Διηγήματα Σοβιετικών Συγγραφέων». Οί συγγραφείς των διηγημάτων αυτών όσο κι αν κλιμακώνονται από τόν Γκόρκι ίσαμε τους νεότερους Ρώσους συγγραφείς, όσο κι αν ποικίλουν την τεχνική τους, έχουν ώστόσο ένα κοινό χαρακτηριστικό: Τό σοσιαλιστικό ρεαλισμό, σά μέθοδο που επιδιώκει την πραγμάτωση ενός άνώτερου καλλιτεχνικού σκοπού.

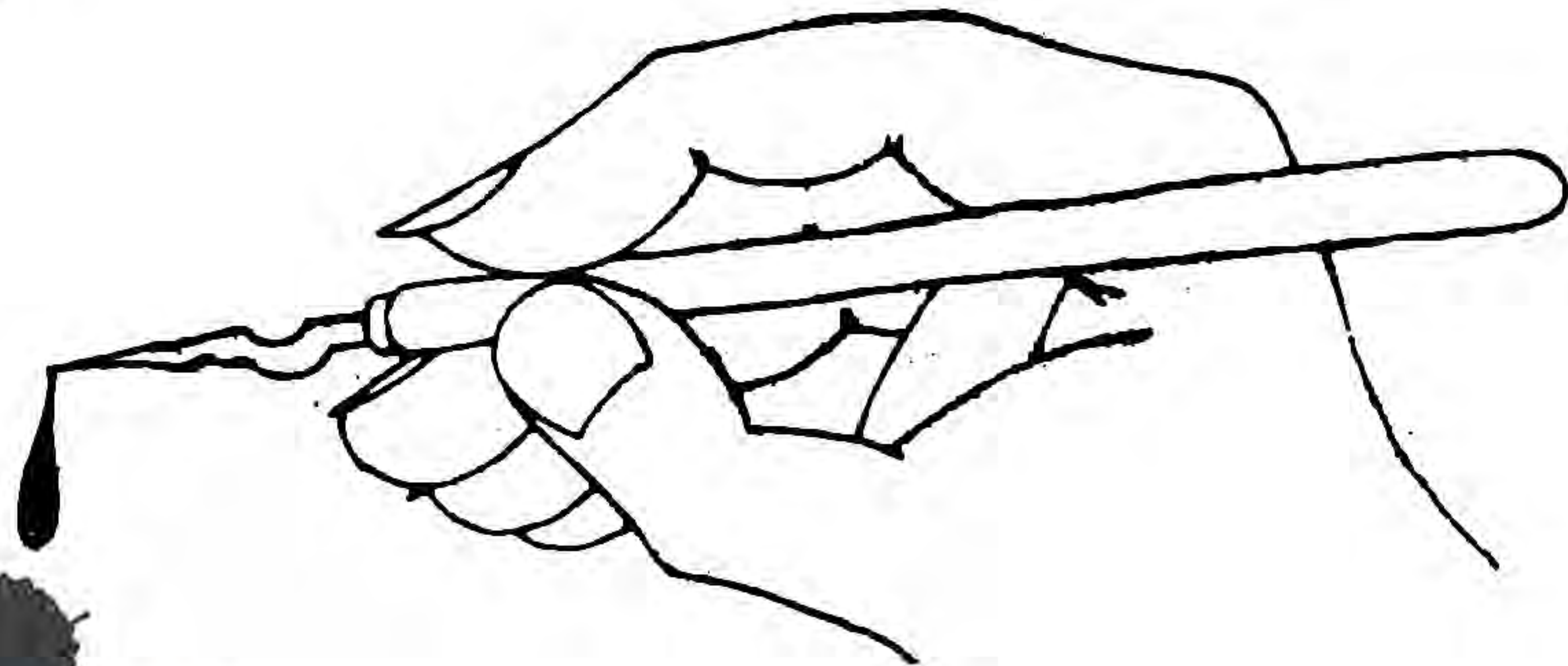
Γ. ΜΟΥΦΛΟΥΖΕΛΗ:

Όταν ή λήγουσα είναι μακρά - Καταγραφή Φ. Μεσθεναίου. Έκδ. «Δωδώνη» - Άθήνα 1979

Ο Φ. Μεσθεναίος προλογίζοντας την έκδοση των αναμνήσεων ενός από τους τελευταίους ρεμπέτες γράφει:

«Τό βιβλίο αυτό δέν είναι αυτοβιογραφία. Είναι ένα άφηγηματικό κείμενο λαϊκής εργατικής λογοτεχνίας, βασισμένο σε αυτοβιογραφικά στοιχεία. Η άξια που έχει ως τεκμήριο του κόσμου των ρεμπέτηδων και του τραγουδιού τους, βρίσκεται κυρίως σε ό,τι έμμεσα συνάγεται γι' αυτά από τό περιεχόμενο και τόν τρόπο της διήγησης. Προσπάθεια τεκμηρίωσης των λεγομένων δέν έγινε ούτε από μένα, ούτε και τη ζήτησα ποτέ από τόν Γιώργη. Σε μένα ανήκει ή χαρά του γραμματικού. Και οί ευθύνες του».

Η έκδοση συμπληρώνεται από ανέκδοτες φωτογραφίες από τη ζωή του Μουφλουζέλη, καθώς και από σημειώσεις γύρω από τη βασική βιβλιογραφία τη σχετική μέ τους ρεμπέτες και τά τραγούδια τους.

● Ο αναγνώστης μας Ν. Θεοδόσης, μᾶς ἔστειλε τό ακόλουθο σημείωμα:

Πούσαι καρδιά;
Πούσαι σπαθί;
Καί πούσαι Βελουχιώτη;
Κώστας Βάρναλης

30 Μάρτη 1952: Τέσσεροι αγωνιστές τῆς λεφτεριάς, τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καί τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, σωριάστηκαν κείνο τό Μαρτιάτικο χάραμα, ἔχοντες στά στήθια τ' ἀμερικάνικο μολύβι.

30 Μάρτη 1979: Συμπληρώθηκαν 27 χρόνια ἀπό τήν ἐχτέλεση τῶν αγωνιστῶν Μπελογιάννη, Ἀργυριάδη, Μπάτση καί Καλούμενου.

Ὅπως κάθε χρόνο ἔτσι καί φέτος τό ΚΚΕ «τίμησε» τή μνήμη τοῦ Νίκου Μπελογιάννη.

Ἐγραψε γιά ἄλλη μιά φορά ὁ «Ριζοσπάστης» καί στίς 31 τοῦ μήνα τό ἀπόγιομα, ἔγινε πολιτικό μνημόσυνο στό νεκροταφεῖο τῆς Κοκκινιάς. Στεφάνια κι ἀμέτρητα γαρούφαλα πάνω στόν τάφο τοῦ Μπελογιάννη. Ψιθυρίστηκαν ποιήματα, δάκρυσαν μάτια καί κλήθηκε ἡ μνήμη νά ζωντανέψει τίς ζοφερές ἐκείνες μέρες τοῦ '52.

Καί κάπου ἀκούστηκε στή συγκέντρωση: «Ὁ Μπελογιάννης καί οἱ σύντροφοί του».

τοῦ Ἀργυριάδη κλειδωμένα μέσα σ' ἓνα κουτί. Τά κόκαλα τοῦ Καλούμενου οὔτε ξέρεي κανεῖς τί ἔγιναν!!

Καί δέ δρέθηκε ἓνας τοῦ «τιμμένου ΚΚΕ» ν' ἀναφέρει, ἔστω, τά ὀνόματα, νά πάει τά δῆματα μέχρι τά χνάρια π' ὁδηγοῦσαν καί στούς ἄλλους αγωνιστές.

«Τήν αὐγή στίς 30 τοῦ Μάρτη 1952, – ἔγραψε ὁ «Ριζοσπάστης», – ἔπαψε νά χτυπάει ἡ φλογερή καρδιά ἑνός μεγάλου αγωνιστῆ τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδας, ἡ καρδιά τοῦ ἥρωα κομμουνιστῆ Νίκου Μπελογιάννη.»

Αὐτό θά πεῖ αγωνιστική «ισότητα»!!

Νά πῶς καταλαβαίνουν τόν κομμουνισμό αὐτοί πού θέλουν νά περνωῦνται σάν ἐκπρόσωποι τοῦ στήν Ἑλλάδα.

Γιατί παρασιποῦν τούς ἄλλους αγωνιστές;

«Μειώνεται» μήπως ἡ μνήμη ἢ τό ἀνάστημα τοῦ Μπελογιάννη;

Αὐτή εἶναι Ζαχαριαδική ταχτική.

Κατάντησαν τή μνήμη τῆς θυσίας, ἐν' ἀκρωτηριασμένο κατασκεῦασμα, κάλπικο.

Μονοπωλοῦν μέ τή λογική τους τήν αγωνιστική κληρονομιά ὧν ἔδωσαν τή ζωή τους στήν πάλη γιά τόν σοσιαλισμό.

Καί πάνω ἀπ' ὅλα: Θρασεύουν

πάντα τήν ἀντίδραση στήν Ἑλλάδα, τήν κοίταγε καθῶς τρόχιζε τά μαχαίρια τῆς.

Ἡ μεγαλύτερη τιμή λοιπόν στήν ἀτέλειωτη στρατιά τῶν ἀδικοχαμένων προλετάρων εἶναι ἡ τομή στίς αἰτίες πού γέννησαν τήν ἥττα, μέ ὅλες τίς ἀμεσες ἢ κατωπινές ἐκατόμβες τῆς.

Ὅμως γιά τό ΚΚΕ «ἡ σιωπή εἶναι χρυσός».

Ἀλλά καί ἡ «Αὐγή», τοῦ κόμματος τῆς «ἀνανέωσης», εἶπε... «ὄλη» τήν ἀλήθεια.

Ἀφιέρωσε ὁλόκληρη τή στήλη τοῦ ὁ «Παρατηρητής», στίς 3.4.79, μέ τίτλο «Μνήμη ἡρώων καί μαρτύρων». Νά ἓνα ἀπόσπασμα τοῦ προλόγου:

«...Δίπλα του (σ.σ. ἐννοεῖ τόν Μπελογιάννη) ἄλλοι τρεῖς Ἕλληνες πατριῶτες δέχτηκαν κατάστηθα τήν ἴδια ὁμοδοξία. Οἱ δύο ἀπλοί καί ἀνώνυμοι, πού κοσμοῦσε τό μέτωπό τους ἡ δάφνη τοῦ αγωνιστῆ. Ὁ τρίτος ἦταν μιά προσωπικότητα αὐτοῦ τοῦ τόπου, ὁ οἰκονομολόγος Δημήτρης Μπάτσης, γιός εὐπορης οἰκογένειας... κλπ.»

«Ἀπλοί καί ἀνώνυμοι» λοιπόν. Τόσο πού ὁ «ἀντισταλινικός» «Παρατηρητής» θεώρησε περιττό νά τούς ἀναφέρει.

«Ἀπλοί καί ἀνώνυμοι». Αὐτές οἱ δύο λέξεις ἡχοῦν σάν τραγική εἰρωνία. Καλούμενος καί Ἀργυριάδης λέγονταν κ. «Παρατηρητής».

Ἦταν κι οἱ δύο τους ἀπ' τά ἀγνότερα στοιχεῖα τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, παλιά στελέχη τοῦ κόμματος, πού δούλευαν ἀθόρυβα κι ἀνώνυμα, ὅπως τόσες χιλιάδες ἄλλοι αγωνιστές.

Ἀλλά καί ἀπ' τήν ἡρωική μορφή τοῦ Δ. Μπάτση, τονίζεται στό ἄρθρο περισσότερο ἡ ἀστική καταγωγή του, παρὰ ἡ αγωνιστική του συνέπεια καί ἡ ἀγέρωχη ἀρνησί του στό δόλωμα τῆς ἀστικῆς τάξης: Νά σκύψει δηλ. τό κεφάλι καί νά γλυτώσει τήν ἐχτέλεση.

Πέστε μας ὅμως κ. «Παρατηρητή» τῆς ιστορίας καί τοῦ Μαρξισμού, πού διαφέρετε στίς προκλητικές διακρίσεις ἀπ' τόν ἀρθρογράφο τοῦ «Ριζοσπάστη»;

Ἐδῶ, δέ μπορούμε νά μή θυμηθοῦμε τά διάφορα ἀνεύθυνα ἀθλιολογήματα πού κυκλοφοροῦν σχετικά μέ τή δίκη καί ἐχτέλεση καί σπιλώνουν τή μνήμη τοῦ

Μπελογιάννη καί τῶν ἄλλων αγωνιστῶν.

Ἀνάμεσά τους καί κείνο τοῦ Ρώσου Μ. Βίτιν μέ τίτλο «Νίκος Μπελογιάννης».

«Οἱ ψευδομάρτυρες, – ἀναφέρει στή σελ. 101, – χρησιμοποίησαν τίς καταθέσεις τοῦ Ἀργυριάδη, ἑνός ἀπό τοῦς κατηγορούμενους, πού στήν πραγματικότητα ἦταν ὄργανο τῆς μυστικῆς ἀσφάλειας».

Σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς παρανομίας, ὁ Ἀργυριάδης ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στόν παράνομο μηχανισμό τοῦ κόμματος (ἀσύρματους κλπ.).

Συγκατηγορούμενοι καί συγκατάδικοί του πού ζοῦν, ἔχουν βεβαιώσει ἀρκετές φορές, ὅτι ἦταν κρυστάλλινος χαρακτήρας καί ἀπ' τά πιό καθαρά στοιχεῖα τοῦ κινήματος.

Ἀναίσχυντοι συκοφάντες ρίχνουν λάσπη σέ νεκρούς αγωνιστές καί τόσο τό «ὀρθόδοξο» κόμμα ὅσο καί τό «ἀνανεωτικό», «ποιοῦν τήν νήσσαν».

Ἄς ἐπιβεβαιώσουν λοιπόν τή γραφή ἢ ἄς τή διαψεύσουν.

Ἡ μήπως εἶναι ... «ἀδιάψευστος» ὁ κοντυλοφόρος πού τᾶγραψε;

Ὅμως στίς 30 Μάρτη ἦταν ἡ ἐπέτειος τῆς ἐχτέλεσης κι οἱ τέσσεροι αγωνιστές, ἔδωσαν τή ζωή τους γιά τήν ἀλήθεια καί τό δικαίωμα.

Νίκος Θεοδόσης

Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ

Ἀλήθεια...! Τέσσεροι αγωνιστές εἶχαν ἐχτελεστεῖ στίς 30 Μάρτη 1952. Βλέπετε; Τό ΚΚΕ δέν ξεχνάει εὐκολά. Τό λέει ξεκάθαρα κάθε χρόνο:

«Καί οἱ σύντροφοί του!»

Ποιοί εἶναι; Πού βρίσκονται θαμένα(;) τά κόκαλά τους; Τό ΚΚΕ ἔπαθε «ἀμνησία». Δέ θυμήθηκε οὔτε ὀνόματα, οὔτε τάφους. (Γιά κάτι τέτοια «ἓνα εἶναι τό ΚΚΕ»). Σά νά μήν ἦταν αγωνιστές ὁ Καλούμενος, ὁ Μπάτσης κι' ὁ Ἀργυριάδης.

Ἔτσι λοιπόν «τιμᾶει» τή μνήμη Μπελογιάννη;

Θάθελε ἄραγε τέτοια «τιμή» ὁ νεκρός αγωνιστής;

Ἐκατό μέτρα πιά περά ἀπ' τή συγκέντρωση ὁ τάφος τοῦ Μπάτση μέ ξερόκλαδα ἀπάνου καί ξινόχορτα. Μόνο τ' ὄνομα διακρίνεται στή γκριζα ταφόπετρα.

Στό ὀστεοφυλάκιο, τά κόκαλα

ἀπέναντι στήν ἱστορική ἀλήθεια, ξεπληρώνοντας κάθε χρόνο τό χρέος προβολῆς ὅπως τό καταλαβαίνουν. Δέ θέλησαν ποτέ νά ἐρμηνεύσουν ὕλιστικά τήν ἱστορία γιατί οἱ εὐθύνες θάναι καταλυτικές. Ἐνα κόμμα φοβάται τό παρελθόν, στό μέτρο πού αὐτό ζεῖ μέσα στό παρόν.

Γιατί χάθηκε ἡ ἐπανάσταση τό '44, ἐνῶ στήν οὐσία ἦταν κυρίαρχη; Καί κατ' ἐπέχταση; Οἱ ἐχτελέσεις τῶν τεσσάρων καί τοῦ Πλουμπίδη ἀποτελέσμα ποιᾶς ταχτικῆς ἦταν;

Ναί. Ἡ ντόπια ἀντίδραση ἔσφαξε μέ τήν ὑποστήριξη καί καθοδήγηση πρῶτα τοῦ ἀγγλικοῦ κι ὕστερα τ' ἀμερικάνικου ἱμπεριαλισμοῦ.

Ἀλλωστε τί διαφορετικό μπορούσε κανεῖς νά περιμένει;

Ὅμως τό Κόμμα τότε πού μπορούσε νά συντρίψει μιά γιά

ΕΑΜΟΓΕΝΕΙΣ

● Γιά τίς Ἐπιτροπές Πρωτοβουλίας τῶν Ἐαμογενῶν, ὁ ἐργάτης Ν. Ρίζος, ἀπό τό Βόλο, γράφει:

Αγαπητό ΑΝΤΙ

Τό Σάββατο 28/4/79 ἔγινε στόν Βόλο, κλειστή σύσκεψη τῶν ΕΑΜογενῶν μέ τήν παρουσία καί τοῦ ἡγέτη τῆς κίνησης κ. Μ. Θεοδωράκη.

Γιά τήν σύσκεψη αὐτή ἐνημέρωσε τόν Λαό τοῦ Βόλου καθῶς καί τόν Ἑλληνικό Λαό ὁ «Ριζο-

σπάσσης» (29/4/79) ενώ δυό μέρες αργότερα (1 Μάη) επιβεβαιώνουν την σύσκεψη, και οι δύο τοπικές εφημερίδες «Ταχυδρόμος» και «Θεσσαλία».

Εκείνο που προκαλεί έντυπωση είναι ότι οι διοργανωτές της σύσκεψης κάλεσαν να συμμετάσχουν και να συζητήσουν το μεγάλο πρόβλημα της Ένότητας των αριστερών δυνάμεων μερικά πρόσωπα τα οποία και ονοματίστηκαν κατόπιν ή «Βολιώτικη Έπιτροπή της κίνησης».

Η όλη προσπάθεια έτσι όπως φαίνεται να αρχίζει στον Βόλο, έχει όλα τα χαρακτηριστικά μιας Ένότητας που κατευθύνεται από πάνω από κάποιο ήγετικό κέντρο εξουσίας της ελληνικής Αριστεράς και όχι από την βάση, από την μεγάλη μάζα του Λαού, του μόνου αρμόδιου να κουβεντιάσει και να λύσει τα προβλήματα της Ένότητας της ελληνικής Αριστεράς — μακριά από αποτυχημένους κραχτές!

Γιατί λοιπόν δεν αφήνουν ελεύθερο το Λαό μας να βρει μόνος τον δρόμο του και κατασκευάζουν Έπιτροπές Ένότητας μέσα από κλειστές συσκέψεις;

Ζητείται απάντησις....

Μέ αγωνιστικούς χαιρετισμούς
Νικόλας Ρίζος

ΓΙΑ ΤΟ ΑΚΕΛ

Αγαπητό «ANTI»,

Από τη διαμάχη μεταξύ Πλουτή Σέρβα και Ανδρέα Φάντη (Β' Γεν. Γραμματέα του ΑΚΕΛ), έμαθα ότι η ήγεςία του ΑΚΕΛ είχε πάρει απόφαση και κατατάγονταν έθελοντές στον βρετανικό στρατό ενάντια στο φασισμό του Χίτλερ.

Μέχρις εδώ καλά.

Σάν παλιό αϊτόπουλο που γύριζα ξυπόλητος μέσα στα άγκυρια και μετέφερα μηνύματα του ΕΑΜ, σάν σύνδεσμος στα χωριά της Κορινθίας, θά ήθελα να μάθω γιατί τα στελέχη του ΑΚΕΛ που υπηρετούσαν στον άγγλικό στρατό στα Δεκεμβριανά στην Αθήνα δεν προσχώρησαν στο ΕΑΜ, έφόσον οι Άγγλοι ιμπεριαλιστές σκότωναν τον άμαχο πληθυσμό με τα τάνκς και τα άεροπλάνα τους;

Ποιοί διεθνιστικοί λόγοι τούς έκαναν να υπηρετούν στον άγγλικό στρατό; Θά πρέπει να λογοδοτήσουν και να κάνουν αυτοκριτική.

Θά ήθελα επίσης να μάθω γιατί ο Γεν. Γραμματέας του ΑΚΕΛ Έξ. Παπαϊωάννου, ενώ ζητάει την συμπαράσταση όλου του ελληνικού λαού για το κυπριακό, όταν πηγαίνει στην Ελλάδα περιφρονεί προκλητικά το ΚΚΕ έσ, το κόμμα εκείνο που σήκωσε το μεγαλύτερο βάρος του αγώνα

ενάντια στην χούντα; Θά ήθελα απάντηση στα έρωτήματά μου αυτά από τον Β' Γραμματέα του ΑΚΕΛ Ανδρέα Φάντη.

Μέ εκτίμηση
Χρήστος Ταρνάρης

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΚΕΛ

● Από τον Σίμωνα Χριστοδούλου πήραμε μία κάπως έκτεταμένη έπιστολή που αναφέρεται στις παρατηρήσεις του αναγνώστη μας Π. Κατσούναρου στο σημείωμα του ANTI με τον τίτλο «Αποδιεθνοποίηση» το οποίο αναφερόταν στο Κυπριακό (τ. 120).

Ο Σ. Χ. διαφωνεί με τον Π.Κ. και συγκεντρώνει την κριτική του στις θέσεις του ΑΚΕΛ. Αναγκαστικά δημοσιεύουμε αποσπάσματα μία και ή έπιστολή του φίλου Σ.Χ. είναι αρκετά μεγάλη:

Στή προσπάθειά του ο συνάδερφος να δείξει τη συνεπή και αγωνιστική στάση του ΑΚΕΛ μετά το ΧΟΥΝΤΙΚΟ ΠΡΟΔΟΤΙΚΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ και τα τραγικά γεγονότα της ΕΙΣΒΟΛΗΣ μās άραδιάζει μία σειρά από θέσεις του ΑΚΕΛ έτσι όπως διαμορφώθηκαν από την όλομέλεια της Κ.Ε. τον Νοέμβρη του 1974, τις οποίες ο συνάδερφος θεωρεί ότι «φωτίζουν το δρόμο για τη σωτηρία και τη Λευτεριά της Κύπρου».

Θάθελα να σχολιάσω ορισμένες από τις θέσεις αυτές διότι πιστεύω ότι όχι μόνο δεν αποτελούν πατριωτικές και αγωνιστικές θέσεις αλλά αντιθέτως δείγματα ήττοπάθειας κάτω από ένα μανδύα «ρεαλισμού» και αποπροσανατολισμού του αντικατοχικού αντιιμπεριαλιστικού αγώνα του κυπριακού λαού.

Τονίζει ο συνάδερφος ότι θέση του ΑΚΕΛ είναι «ή έπιστροφή ΟΛΩΝ των προσφύγων στα σπίτια και τις περιουσίες τους». Είναι όμως σ' όλους γνωστό ότι ο γεωγραφικός διαχωρισμός του νησιού που προτάθηκε στον 6ο γύρο των συνομιλιών της Βιέννης με συγκεκριμένους χάρτες από την Κυπριακή κυβέρνηση και με την σύμφωνον γνώμη του ΑΚΕΛ όχι μόνο δεν προβλέπει την έπιστροφή όλων των προσφύγων στα σπίτια και τις περιουσίες τους αλλά όπως διεκύρηνξε αργότερα και ο πρόεδρος Μακάριος «ένα μέρος των προσφύγων δεν πρόκειται να γυρίσει στις πατρογονικές του έστίες», χωρίς καμιά αντίδραση εκ μέρους του ΑΚΕΛ. "Ας μή ξεχνάμε επιπλέον ότι και σήμερα το ΑΚΕΛ θεωρεί τις προτάσεις εκείνες σάν «ύποθήκη Μακαρίου» και σάν βάση λύσεως του Κυπριακού εν αντιθέσει προς άλλες πολιτικές δυνάμεις του νησιού που αν και αρχικώς δέχθηκαν τις προτάσεις εκείνες σήμερα

ζητούν ν' αποσυρθούν. Πού λοιπόν βλέπει ο Άκελίστας συνάδερφος την αγωνιστική στάση του κόμματός του για την έπιστροφή ΟΛΩΝ των προσφύγων στα σπίτια και τις περιουσίες τους;

Εκείνο όμως που σου προκαλεί μεγαλύτερη έκπληξη μά και αγανάκτηση μαζί είναι ή αποδοχή από το ΑΚΕΛ και συνεπώς και από τον συνάδερφο της «πολυπεριφερειακής Όμοσπονδίας» και αργότερα (SIC), της Όμοσπονδίας των δύο περιφερειών, της «γεωγραφικής Όμοσπονδίας» με το σκεπτικό ότι το κυπριακό είναι σέ τελευταία ανάλυση θέμα ταξικό! Το κωμικοτραγικό όμως της περίπτωσης άφορά το γεγονός ότι ο «συνεπής αντιιμπεριαλιστής συνάδερφος» δεν κάνει καμιά ύποχώρηση και ούτε σπιθαμή Κυπριακής γης δίνει στην Τουρκία και τον ιμπεριαλισμό. Φαίνεται όμως ότι ο συνάδερφος θά πρέπει να φρεσκάρει λίγο τη μνήμη του για να θυμηθεί ότι από στόματος Μακαρίου αρχικά και αργότερα από τον νυν πρόεδρο της Κυπριακής κυβέρνησης κ. Σπύρον Κυπριανού διευτώθη ότι ο κυπριακός λαός απορρίπτει την όμοσπονδία διότι αποτελεί το προστάδιο της διχοτόμησης και την αρχή για την πλήρη τουρκοποίηση του νησιού».

Προχωρώντας πιο πέρα ο συν-

άδερφος χαρακτηρίζει σάν τυχοδιωκτισμόν μιάν στρατιωτική αναμέτρηση με τον κατακτητή, καλώντας τον κυπριακό λαό να είναι «φρόνιμος» απέναντι στον Τουρκο κατακτητή διότι μιά τυχόν στρατιωτική επιχείρηση από δική μας υπαιτιότητα θά έχει τραγικές συνέπειες για το μέλλον της Κύπρου και την επιβίωση του λαού μας. Όπωςδήποτε ο καθένας μας αναλογίζεται τη συμφορά που θά φέρει μιά στρατιωτική αναμέτρηση με τον κατακτητή με τον σημερινό συσχετισμό των δυνάμεων. Μιά τέτοια όμως λύση δεν μπορεί ν' αποκλείεται σάν τελευταία λύση για τον κυπριακό λαό στον αγώνα του για ΔΙΚΑΙΟ και ΛΕΥΤΕΡΙΑ. Μιά λύση που θά είναι το αποκορύφωμα μιάς καθολικής προσπάθειας για άμυντική θωράκιση του νησιού για στράτευση και εκπαίδευση όλου κλήρου του λαού και γενικά για τη δημιουργία όλων των προϋποθέσεων (ύποκειμενικών και αντικειμενικών) που απαιτούνται για την επιτυχία ενός έθνικοαπελευθερωτικού αντικατοχικού αγώνα. Δεν νομίζω ο συνάδερφος Κατσούναρος να έχει ιστορικά παραδείγματα όπου σκλαβωμένοι λαοί απόκτησαν την έλευθερία τους συζητώντας με τους κατακτητές. Αντίθετα ο αγώνας του Βιετναμικού λαού, του λαού του Λάος, της Ίνδοκίνας, της Άγκό-

λας της 'Αλγερίας, ο παλαιστινιακός λαός μά και ο δικός μας του 55-59 ενάντια στους 'Αγγλους αποικιοκράτες μας διδάσκουν ότι η ΛΕΥΤΕΡΙΑ κερδίζεται μόνο με θυσίες και αίμα. Τυχονομιτισμός λοιπόν μπορεί να θεωρηθεί ή καλλιέργεια κλίματος ήττοπαθείας και ρεαλιστικού συμβιβασμού μεταξύ του κυπριακού λαού και όχι ή προσπάθεια ανύψωσης του αγωνιστικού φρονήματος του λαού και ή προπαγανδιστική του για αγωνιστικήν διεκδίκηση των ΔΙΚΑΙΩΝ και της ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ του».

... Τελειώνοντας θάθελα ν' αναφέρω ότι ο αγώνας του κυπριακού λαού είναι ξεκάθαρα ΑΝΤΙΚΑΤΟΧΙΚΟΣ - ΑΝΤΙΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΟΣ, γι' αυτό ή προσπάθεια όλων θά πρέπει να στραφεί προς την κατεύθυνση προετοιμασίας του κυπριακού λαού για να μπορέσει ν' αντιμετώπισει τον Τούρκο κατακτητή και τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό που τον καθοδηγεί στα ύπουλα σχέδιά του για τό νησί μας.

Πιστεύοντας ότι τά παραπάνω αποτελούν ένα κέντρισμα για έναν εποικοδομητικό διάλογον μέσω του περιοδικού σας σάς ευχαριστώ για την φιλοξενία.

Χριστοδούλου Σίμων
Φοιτητής φαρμακευτικού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΡΙΤΣΟΥ

● "Ένας «αμερόληπτος» - όπως υπογράφει - αναγνώστης μας από τή Ζάκυνθο, γράφει:

'Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Θέλω να αναφερθώ σε μία άνιερη ταυτόχρονη επίθεση κατά του Πανεθνικού μας Ποιητή Γιάννη Ρίτσου από τά δυό «άκρα»: τήν δεξιά της Ν.Δ. και τήν αριστερά του «Ρήγα Φεραίου».

Συγκεκριμένα: στή μέν «ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ» (τ. Μαρτίου 1979), πού είναι ως γνωστόν θεωρητικό όργανο της Ν.Δ. και στόν «Θούριο» (τ. 6 'Απριλίου 1979), πού είναι επίσης γνωστό θεωρητικό όργανο της Ε.Κ.Ο.Ν. -Ρήγας Φεραίου του Κ.Κ.Ε. των 'Αναθεωρητών, δημοσιεύτηκε στό μέν πρώτο ανυπόγραφο άρθρο κατά του Γιάννη Ρίτσου για τό Ποίημά του «ΣΤΑ ΚΑΡΑΟΥΛΙΑ ΤΟΥ ΒΙΕΤΝΑΜ» και στό δεύτερο άρθρο του Ν. Λεωνίδα για τό ίδιο Ποίημα.

Και τά δυό άρθρα επικριτικά κατά του Ποιητή Γιάννη Ρίτσου, μέ πολλή μάλιστα ειρωνεία από μέρους του κ. Ν. Λεωνίδα, πού ούτε λίγο, ούτε πολύ, πάει να δγάλει άχρηστο ποιητικά ένα Ρίτσο.

Και καλά οι πρώτοι, οι της Ν.Δ. Αυτοί πρόσκεινται ιδεολο-

γικά όπωσδήποτε ενάντια στο «πιστεύω» του Γιάννη Ρίτσου. Μά οι δεύτεροι, του Ρήγα Φεραίου; τί τάχα τούς έκανε ο Γιάννης Ρίτσος, για να τον κακομεταχειρίζονται τόσο δάναυσα;

Τό λιγώτερο πού θάχε κανείς να πει σ' αυτούς πού υποτίθεται ότι κόπτονται για τον «άληθινό σοσιαλισμό», θάταν να τούς έλεγε:

Αϊδώς 'Αργείοι!

Αϊδώς, διότι αυτή ή ταυτόχρονη και σχεδόν όμόφωνη επίθεση κατά του Γιάννη Ρίτσου για τό Ποίημά του - διαμαρτυρία κατά των Κινέζων του Πένγκ άσφαλώς δέν είναι τυχαία. Κάτι «μυρίζει»...

Τίποτε άλλο!

Ευχαριστώ για τή δημοσίευση!
'Αμερόληπτος

PEPSI, ROCK, JEANS

● Δυό ΚΝίτισες άπαντούν σε όσα ρωτά ο Δ.Κ. (τχ.124) από τό Χαλάνδρι.

'Αγαπητέ κύριε Δ.Κ.

'Ως προς τήν πρώτη ερώτησή σας σχετικά μέ τό έργοστάσιο της PEPSI στή Σ.Ε. έχουμε να σάς πούμε ότι οι Σοβιετικοί πολίτες έχουν λύσει τά βασικά τους προβλήματα στα θέματα μόρφωσης, εργασίας, κατοικίας και διατροφής και συνεχώς προσπαθούν να καλύτερέψουν τον τρόπο ζωής τους· αλλά και κάτι τέτοιο να μην έχει γίνει δέν είναι άπαραίτητο να έχει κανείς λυμένα όλα τά προβλήματά του για να πιει PEPSI!, πού στο κάτω-κάτω δέν είναι και κανένα είδος πολυτελείας.

'Όσο για τήν ερώτησή σας γύρω από τίς πολυεθνικές, οι σοσιαλιστικές χώρες δέν μπορούν να άγνοήσουν τήν ύπαρξή τους και τήν κάποια πρόοδο, πού προσφέρουν στους διάφορους τομείς και δέν καταλαβαίνουμε γιατί δέν πρέπει να έχουν έμπορικές σχέσεις μαζί τους, τή στιγμή, πού τίς συμφέρει και δέν δλάπτει σε καμμία περίπτωση τά λαϊκά και έθνικά συμφέροντά τους.

Για τό θέμα, τώρα, των άμερικάνικων και πανάκριβων μπλούτζήνς, πού όπως λέτε τόσο λατρεύει ή ρωσική νεολαία, μιλάτε για ένα έλάχιστο ποσοστό της, πού δέχεται επιδράσεις και επιρροές από τον λεγόμενο «δυτικό τρόπο ζωής». Τέλος, σχετικά μέ τή Rock μουσική σάς πληροφορούμε πώς είναι ένα είδος μουσι-

κής, πού έχει άγκαλιάσει όλες τίς νεολαίες του κόσμου μέ τήν προοδευτικότητά του και τό ρυθμό του. 'Αλλωστε πολλοί προοδευτικοί άνθρωποι έκφράζονται μέσα άπ' αυτή τή μουσική.

Μέ έκτίμηση
Α.Δ., Μ.Ζ.

● 'Αλλά για τό ίδιο θέμα, γράφει αναγνώστης μας πού σπουδάζει στήν 'Αμερική:

'Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Χρόνια τώρα σε διαβάζω και πολλές φορές φτάνοντας στίς σελίδες των έπιστολών σταματώ πικραμένος.

Πάνε τέσσερα χρόνια από τότε πού έφυγα από τήν 'Ελλάδα για σπουδές και μέ πολλή πίκρα βλέπω πώς τίποτα δέν άλλαξε ριζικά στή σκέψη των νέων άριστερών στήν 'Ελλάδα (οί όποιοι από ιδεολογία πρέπει να ακολουθούν κάθε προοδευτικό ρεύμα της εποχής τους - 'Όχι μόνο πολιτικό). 'Υπήρχε πάντοτε μέσα μου ή έλπίδα πώς ή γνώση της Μαρξιστικής φιλοσοφίας θά έφερνε πλάτεμα της πνευματικής δράσης και φυσική αυτοκατάργηση των παρωπίδων. 'Αφορμή γι' αυτήν τήν έπιστολή στάθηκε ένα γράμμα κάποιου «Δ.Κ.» και κυρίως ή αναφορά στήν ζήτηση των μπλού - τζήνς και τήν αγάπη(:) της σοβιετικής νεολαίας προς τό Ροκ-Εντ-Ρόλ - πού είναι άμερικάνικη μουσική.

Θά περίμενε κανείς να αναφερθεί ο Δ.Κ. και στήν αγάπη προς τούς άμερικάνους συγγραφείς και ποιητές και γλύπτες και ζωγράφους κ.τ.λ. Θά προτιμούσε μήπως τήν πολιτική της άμερικάνικης κυδέρνησης ή όποία έχει αποκλείσει έντελώς από τον Λαό τήν όποια γνωριμία μέ τίς πολιτιστικές παραδόσεις και ρεύματα του υπόλοιπου κόσμου; Πολύ συχνά θά άκούσεις από τούς 'Αμερικάνους αυτό τό ήλίθιο «ό,τι καλύτερο στον κόσμο είναι άμερικάνικο, γιατί να ψάχνω παραέξω;»

'Όσο γι' αυτό πού λέει:

«Rock 'n Roll = κύρια αίτια άποχαύνωσης της άμερικάνικης νεολαίας», θά πρέπει ο φίλος μας να ψάξει πολύ μέχρι να καταφέρει να βρει αυτά τά κύρια αίτια αυτής της άποχαύνωσης.

Θά πρέπει κάποτε να πάψουμε να διαβάζουμε επιφανειακά τίς όποιες έφημερίδες ή περιοδικά και μετά να παπαγαλίζουμε φωναχτά αυτά πού διαβάζουμε, πριν να έχουμε ενημερωθεί όλόπλευρα και διατυπώνουμε τήν προσωπική μας άποψη. Σκεφτήκαμε ποτέ τί σημαίνει ή μεγάλη φράση του Β. Dylan:

«Μην ακολουθείτε τούς ήγήτες»;

Φιλικά
Νίκος Ζώτος

αντι

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
'Αθήνα 601
Τηλ: 732.713- 732.819

● Έκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131, 'Αθήνα 601.
● 'Υπεύθυνος Τυπογραφείου:

ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ
Βασ. 'Αλεξάνδρου 26

● Καλλιτεχνική επιμέλεια:

ΜΑΚΗΣ ΤΣΙΠΟΥΡΙΔΗΣ

● Μοντάζ:

Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΟΣ

● Διαφημίσεις:

ΜΠΟΥΛΗ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΤΤΥ ΚΑΚΑΒΟΥΛΑΚΟΥ

● Φωτοστοιχειοθεσία:

«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ

Βασ. 'Αλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 - 713.604.

● 'Αναπαραγωγή φιλμς:

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΤΖΑΝΝΕΤΟΣ

Μετσόβου 29

Τηλ. 82.21.829

● Έκτύπωση:

'Εργοστ. Γραφικών Τεχνών

Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ

'Ιασιού 5, Περιστερί. Τηλ. 57.22.201

● Κάθε ένυπόγραφο άρθρο έκφράζει τήν προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δέν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

'Εσωτερικού

'Εξάμ. 320 δρχ. - 'Ετήσια 640

'Ετήσια 'Οργανισμών,

Τραπεζών, κλπ: 1.500 δρχ.

Γιά φοιτητές έκπτωση 15%.

'Εξωτερικού

Εύρώπη - Μεσογ. χώρες:

έξάμηνη: άπλή δολ. 13

..... άεροπ. δολ. 18

έτήσια: άπλή δολ. 26

..... άεροπ. δολ. 32

Η.Π.Α. - Καναδάς - 'Αν. 'Ασία:

έξάμηνη: άπλή δολ. 13

..... άεροπ. δολ. 20

έτήσια: άπλή δολ. 26

..... άεροπ. δολ. 40

Αύστραλία - 'Οκεανία:

έξάμηνη: άπλή δολ. 13

..... άεροπ. δολ. 28

έτήσια: άπλή δολ. 26

..... άεροπ. δολ. 56

● Εμβάσματα, έπιταγές:

ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ

Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 25

● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ δρχ. 40

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● για τά βιβλιοπωλεία

τής 'Αθήνας:

Στά γραφεία του «ΑΝΤΙ»

Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713

● για τά βιβλιοπωλεία

Β. 'Ελλάδας:

Βιβλιοπωλείο

Ν. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

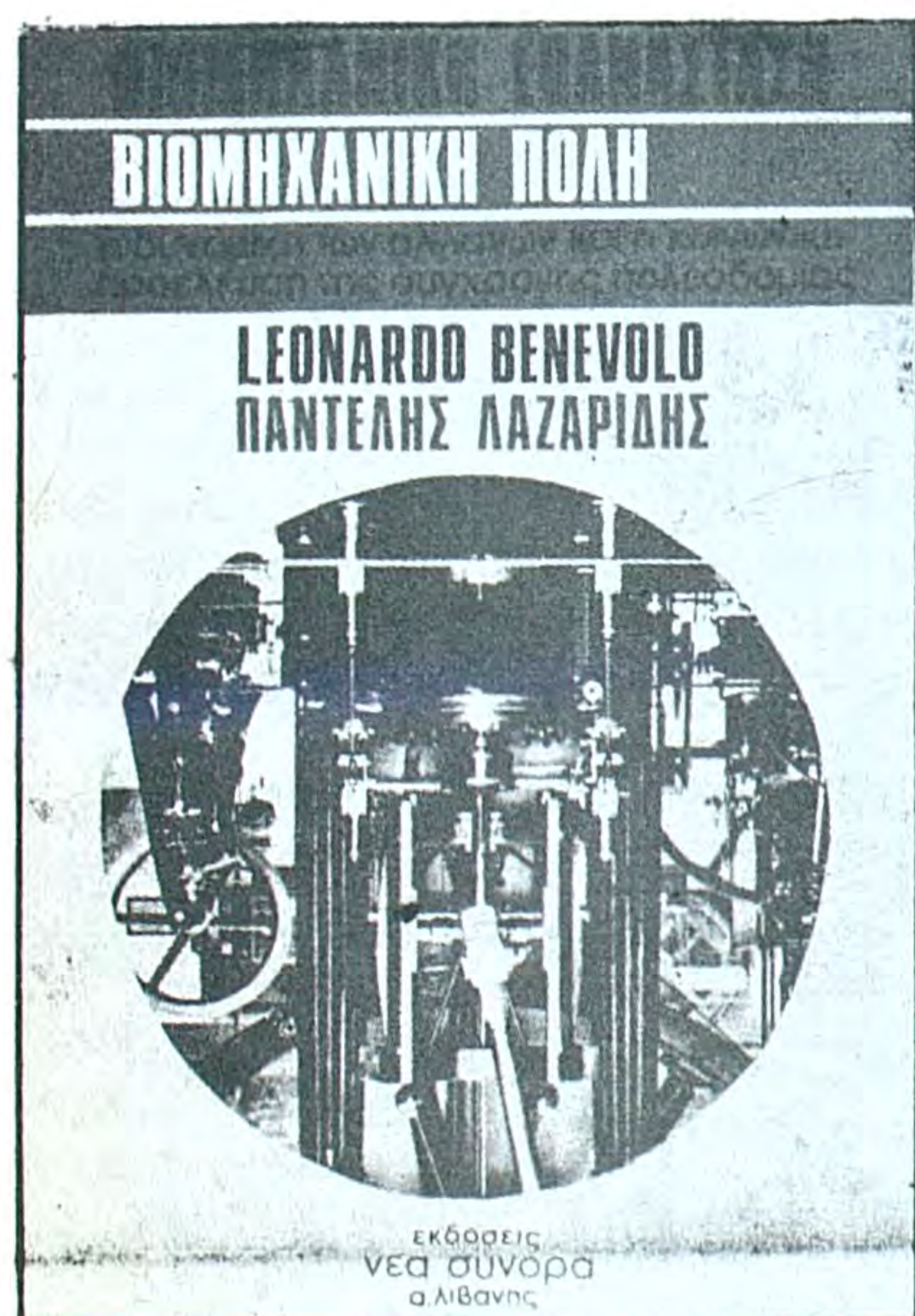
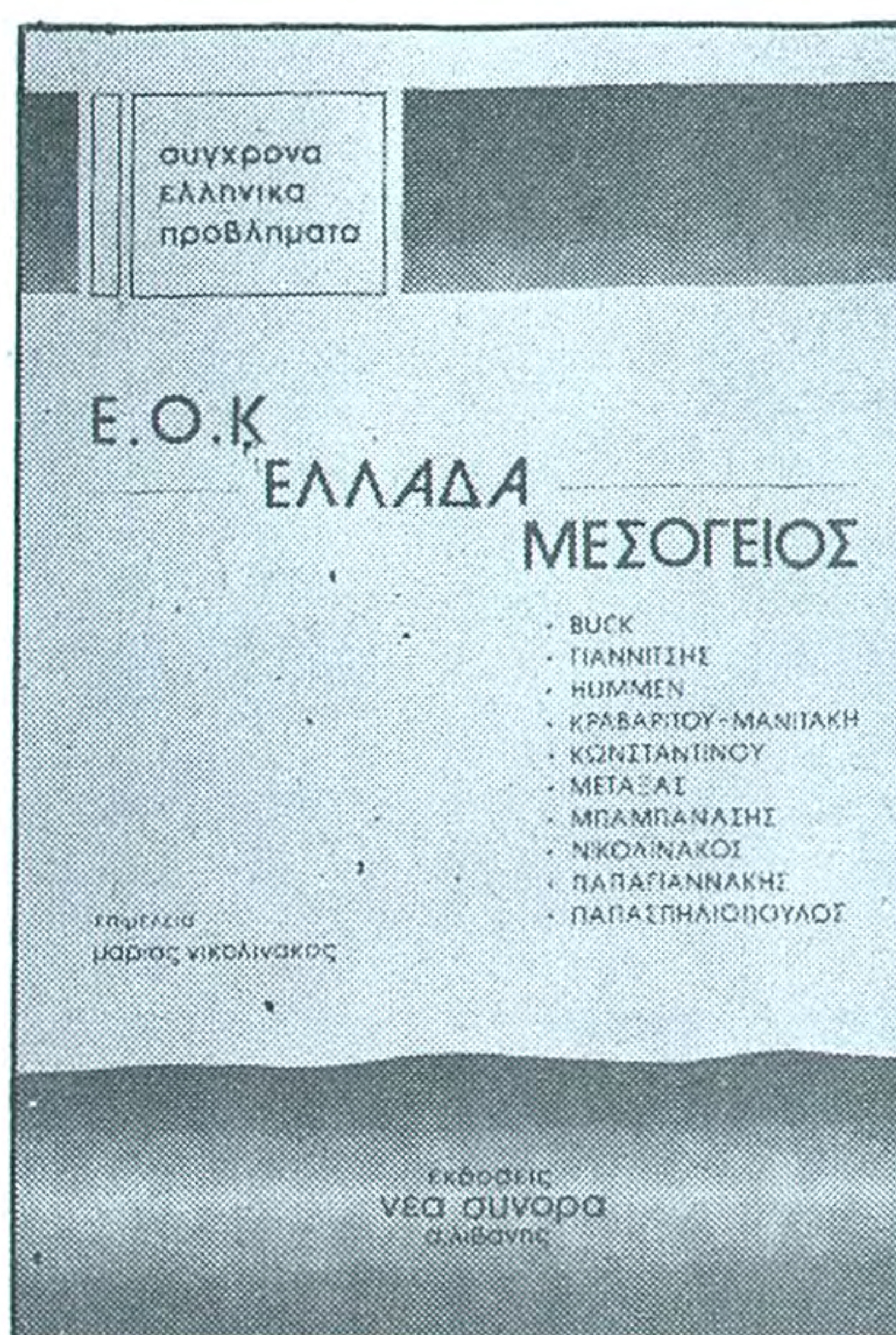
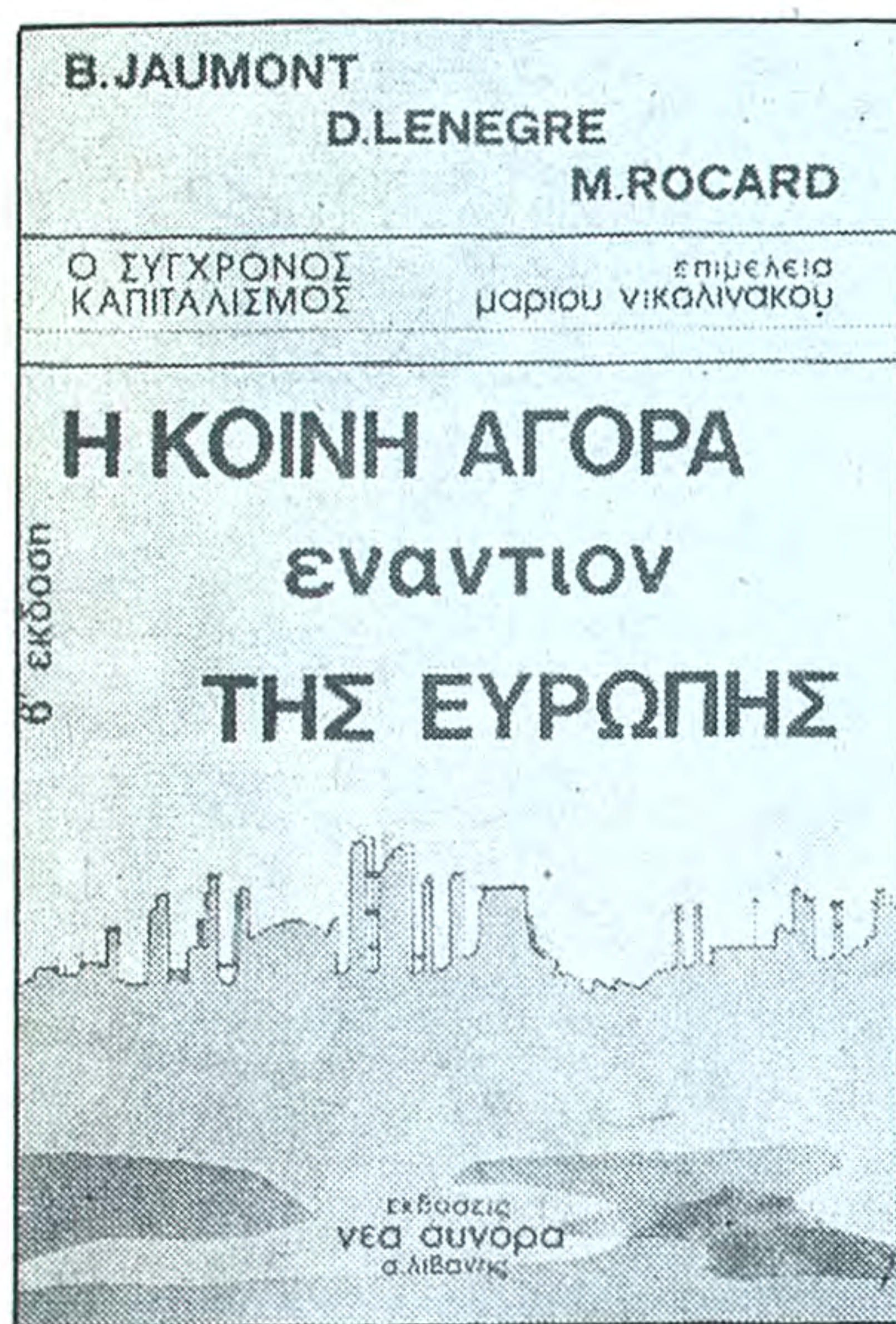
Θεσσαλονίκη

ΑΝΤ.ΛΙΒΑΝΗΣ & ΣΙΑ "ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ,"

ΣΟΛΩΝΟΣ 94, τηλ.: 36 10 589

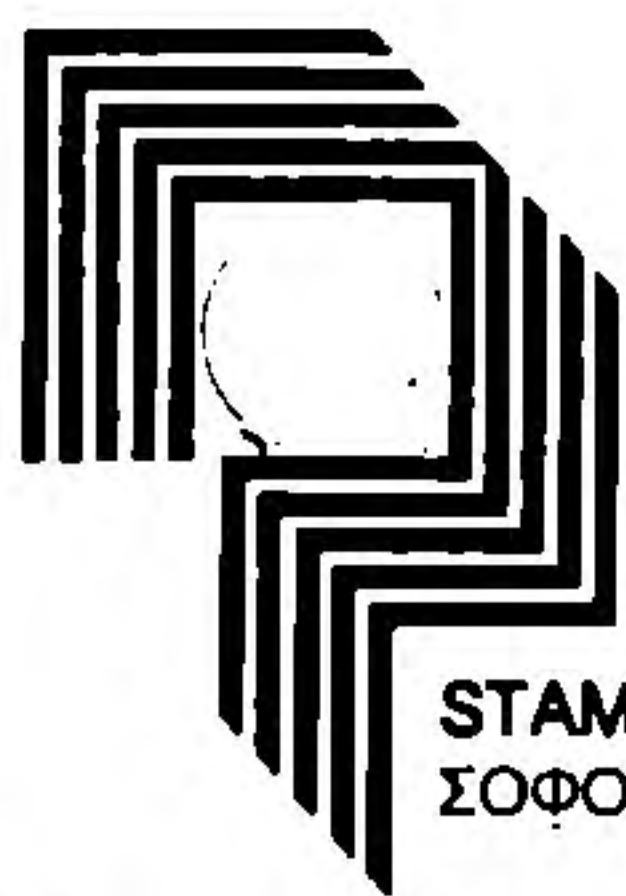

ΒΙΒΛΙΑ
ΓΙΑ ΑΥΤΟΝ ΠΟΥ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΜΑΘΕΙ, ΝΑ
ΣΚΕΦΤΕΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΣΤΙΣ ΑΠΟΦΑ-
ΣΕΙΣ ΠΟΥ ΤΟΝ ΑΦΟΡΟΥΝ

ΡΥΛΑΡΙΝΟΣ

**Ειδικός
στα
νομίσματα
και
μοναδικός
στα
χαρτονομίσματα**

STAMPS and COINS
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ: 32 10 577 - 32 10 384

ΣΕΙΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ

40
ΔΡΑΧΜΕΣ

ΚΟΥΡΤ ΒΟΝΕΤΚΑΙ

**ΣΦΑΓΕΙΟ
Νº 5**

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ

"ΤΟ ΜΑΓΑΖΙ"

Διδοτου και Ζωοδοχου Πηγης

τηλ. 3602539

**δωρα δωρα δωρα
για μικρους και μεγαλους**

**καί όλα τά είδη CAMPING
σέ πολύ συμφέρουσες τιμές**

Σκηνες από 1500

Sleepings bags από 500

**ΚΙΑΦΑΣ 3 (άπό 'Ακαδημίας 78)
τηλ. 36.15.438**